לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

יום ו', ז' בשבט תשמ"ו, 17 בינואר 1986 / שנה מ"ג מס' 12940 / המחיר 94 אגורות כולל מע"מ

בסיוני ימסור היום לפרס תגובת מובארק על החלטת הקבינט

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

מיופה הכוח של שגרירות מצרים בישראל מוחמד בסיוני עומד לשוב לישראל עם תגובת הנשיא מובארק להחלטת הקבינט בעניין עיסקת החבילה והבוררות על טאבה. בסיוני ייפגש היום עם ראש הממשלה שמעון פרס.

לפני כשבועיים הודיע בסיוני לפרס, כי מצרים תעביר לישראל את ד"וח ועדת החקירה על הרצח בראס בורקה שבועיים אחרי ניתן גזר הדין בבית המשפט. שכן כך קובע החוק המצרי. על־פי המועד שנקבע בסיוני, ייתכן כי יביא עמו עתה גם את הד"וח על הרצח.

נציגי ישראל וספרד יחתמו היום בהאג על הודעה בדבר כינון יחסים דיפלומטיים

ר"מ ישראל פרס
שביעות רצון

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

נציגי משרדי החוץ של ישראל וספרד ייפגשו היום בהאג, ויחתמו על הודעה משותפת בדבר כינון יחסים דיפלומטיים בין ספרד לישראל. את ישראל ייצג בטקס מנכ"ל משרד החוץ לענייני אירופה ישעיהו ענבר — על כך מסר אמש יועץ ראש־הממשלה לענייני תקשורת אורי סביר. מעריכים, כי תוך זמן קצר יוקמו שגרירויות בספרד ובישראל. ספרד תקים את שגרירותה בתל־אביב.

בעקבות ההודעה על כינון היחסים נעשים עתה מאמצים דיפלומטיים להפגיש את ראש הממשלה שמעון פרס עם ראש ממשלת ספרד פאליפה גונזאלס, באחת המדינות שבהן יבקר פרס בביקורו באירופה: הולנד, בריטניה או מערב־גרמניה. פרס יוצא לביקורו בן עשרת הימים ביום א' הקרוב. יצוין, כי פרס וגונזאלס הם ידידים אישיים, שהרבו להיפגש במושבי האינטרנציונל הסוציאליסטי. את היוזמה לכינון היחסים זוקפים בירושלים בעיקר לזכותו של פאליפה גונזאלס.

עם ההצטרפות לשוק

לקראת הצטרפות ספרד לשוק המשותף היתה הכבדה ספרדית לכינון יחסים דיפלומטיים עם ישראל, מאחר שספרד עמדה להיות המדינה היחידה החברה בקהילה האירופית שאין לה יחסים דיפלומטיים עם ישראל. ההנחה היתה, כי ספרד תודיע על כינון היחסים לקראת ה־1.1.86, מועד הצטרפותה הפורמאלי לקהילה. אולם כאשר הגיע מועד זה וספרד לא פעלה, הניחו בירושלים, כי ספרד תחדש את היחסים עד ה־1.1.87, תחילת התוקף המעשי של הצטרפותה לקהילה.

לפני כשבועיים יזמה ספרד מגעים עם שמואל הדס, איש משרד החוץ המכהן במדריד כנציג ישראל ליד ארגון התיירות הבינלאומי והודיעה על כוונתה להכריז על כינון יחסים עם ישראל.

הבטחה משנת 77

פרופ' שלמה אבינרי, שכיהן כמנכ"ל משרד החוץ בתקופת יגאל אלון ז"ל כשר החוץ, הזכיר אמש, בראיון ב„מבט", כי פאליפה גונזאלס ביקר בישראל ב־1977 כיו"ר המפלגה הסוציאליסטית שהיתה באופוזיציה. הוא הבטיח לאלון, כי כאשר ייבחר לראשות

(סוף בעמוד 2)

ר"מ ספרד פליפה גונזלס
חיוך רחב

לקראת המו"מ עם ההסתדרות על הסכמי השכר

עמדות האוצר: תוספות רק בנטו תוספת־יוקר — אחת לחצי שנה

מודעי: ההצמדות במשק הן אנטי־פירוניות ואנו נטפל בהן ● קיסר: איננו רוצים תוספת יוקר, אך לא יעלה על הדעת שיהיו עליות מחירים ללא עליית שכר ● המערך הקים צוות לדיון על מגמות התקציב לקראת הדיון בכנסת

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים ומאת כתב עתי"ם

האוצר נחוש בדעתו שבשנה הבאה לא יעלה השכר הריאלי של העובדים, אף שיציע לה רק במידה קטנה ביותר. האוצר ממשיך לתכנן פגיעה בתוספת־היוקר ויציע להפחית היות שבשנה הבאה תשולם התוספת רק מדי חצי שנה, אף כשהאינפלציה המצטברת תגיע ל־6 אחוזים.

האוצר מקווה לפתוח כבר בשבועות הקרובים במו"מ עם ההסתדרות על הסכמי השכר ויציע להפחית חלק מתשלומי הביטוח הלאומי ולעלות את שכר הנטו על־ידי הורדת שיעורי מס־ההכנסה. תמורת זאת מצפה משרד האוצר שהעובדים לא יעלו תביעות להעלאת שכר במהלך שנת הכספים, ושמועדי עדכון המשכורות, על־ידי תוספת היוקר לא יהיו תכופים.

„אם נציגי העובדים ידרשו מן הממשלה, כשיחלו הדיונים על הסכמי השכר החדשים לשמור על כוח הקניה שלהם — נבטיח זאת" — דברים אלה אמר אמש שר האוצר יצחק מודעי בפני כנס מנהלים של המרכז הישראלי לניהול.

עם זאת אמר השר, כי אם נרצה באמצעות מערכת השכר לעשות צדק סוציאלי או לבצע חלוקה

(סוף בעמוד 2)

פרוייקט הסטי"לים בסכנה ● עמוד 4
מתעללים בילד החריג ● עמוד 4
עדנה לשרה חלץ ● עמוד 2
חשדות לקניית חבר ועד ● עמוד 2
מפגיזים את ג'ומאייל ● עמוד 2
חייל חשוד בגרימת הדליקה ● עמוד 24
לוי ושרון נגד שמיר ● עמוד 3
מתנכלים לערבים בנווה־יעקב ● עמוד 24
זיקי סיבן את סבוניס ● מדור הספורט

ספרד פורעת חוב

הימנעות הממושכת של ממשלת ספרד הדמוקרטית לקשור יחסים דיפלומטיים מלאים עם ישראל הייתה אנומאליה בלתי־נסבלת במערכת כללי המשחק הבינלאומיים של הדיפלומטיה המערבית. ישראל איננה מדינה מצורעת ואין מוטל עליה חרם־אומות מכל צורה שהיא. אומנם מדינות מזרח־אירופה וברית־המועצות, שניתקו את יחסיהן עמנו לאחר מלחמת־ששת־הימים לא חידשו אותם עד כה, אך לפי הצהרותיהן הרשמיות אי־חידוש זה אמור להיות כעין עונש ולחץ על ממשלת ישראל כ"ל מדיניות חוץ ובטחון אחרת, ולא כנינה לאיום ערבי. לא כן במקרה של ספרד - ממשלותיה שקמו לאחר פראנקו לא ראו את עצמן בעלות עניין מיוחד בסוג המדיניות שמנהלת ישראל במזרח־התיכון, וספק אם נשא זה העסיק או הטריד אותן עד כדי התניית הדיפלומטיה בגילגוליו. הימנעות מיחסים דיפלומטיים מלאים עם ישראל לא הייתה, אם כן, תלויה בהשקפת עולם ספרדית כלשהי אלא אך ורק בפחד מפני התגובה הערבית ובמיוחד מפני התגובה של לוב ומרוקו, עמהן יש והיו לספרד יחסים מיוחדים.

הסוציאליסטים הספרדיים, עוד בהיותם באופוזיציה, הבטיחו להתעלם מן האיומים הערביים (הלא התעלמות מאיום לאומני היא חלק מן המסורת הסוציאליסטית כשלעצמה) ולגשת במהירות האפשרית לכינון הקשרים הדיפלומטיים המלאים עם ישראל. ההבטחות הללו ניתנו בשפע למי שעמדו אז בראש האופוזיציה הישראלית והיום הם בראש הממשלה ובכירי שריה. התכחשות להן פגעה לא במעט ביוקרתם הבינלאומית של הסוציאליסטים הספרדיים. לכך נוספו גורמים אוביקטיביים. הצטרפות ספרד כחברה מלאה בשוק המשותף יצרה סתירה עמוקה בין האירופאיזציה המלאה שלה, לבין היחס כלפי ישראל, המחוברת אל השוק המשותף באמצעות הסכמים מיוחדים והדוקים ביותר. דעת־הקהל הספרדית זו שאינה מכורה לאינטרסים זרים מבחוץ, תמכה בקשרים עם ישראל ואף תבעה אותם בקול גדול; תביעות תקיפות במיוחד נשמעו מחוגי האינטרנציונל הסוציאליסטי, שאת השפעתו מחשיבים הסוציאליסטים הספרדיים עוד מימי מאבק המחתרת נגד פראנקו. ולבסוף, שום ממשלה ספרדית אינה יכולה להתעלם מעברה הפאשיסטי של מדינתה, ומן הגישה המיוחדת כלפי יהודים וישראל היום, החייבת לנבוע מן הרצון למחוק את זיכרו ומורשתו של הפאשיזם מספרד בת ימינו.

הסוציאליסטים הספרדיים קיימו, אם כן, את מילתם ואת הבטחתם. הקשרים הדיפלומטיים המלאים הופכים בימים אלו למציאות פוליטית. אין כאן אמנם פריצת דרך, שהרי זה שנים תלויות טובים מאוד היחסים בין שני העמים, כמעט בכל התחומים — אך יש כאן פרעון של חוב. תיקון של מצב מעוות המוחלף במצב נורמאלי ומקובל בהכרה הדדית שבין שתי מדינות דמוקרטיות.

התאבד ראש לשכת תנועה במשטרת ים; זומן לחקירה בפרשת משרד הרישוי

אתמול בצהריים הודיע רב־פקד הנרי אלמשלי כי מכוניתו נתקעה בהרי ירושלים סמוך לבר־גיורא ● כשהגיע סגנו למקום – מצא כבר את הקצין מת מירייה בראשו ● 10 חשודים בפרשת השוחד הובאו אתמול להארכת מעצרם

מאת בצלאל עמיקם, כתב „על המשמר" ווירם לוי, כתב עתי"ם

רב־פקד הנרי אלמשלי, ראש לשכת התנועה במשטרת ירושלים, התאבד אתמול בשעות הצהריים וגופתו נמצאה בתוך מכונית משטרה שחנתה באיזור מיוער סמוך למושב בר־גיורא.

הנרי אלמשלי, בן 44, שירת במשטרה 19 שנים ומילא תפקידים מגוונים. המשטרה בודקת את המניעים להתאבדות ובין השאר נחקרת שאלת מותו עם פרשת ההונאות במשרד הרישוי בירושלים, שנחשפו לאחרונה.

זומן לחקירה

נודע כי רב־פקד אלמשלי הוזמן לחקירה בקשר לפרשת השוחד במשרד הרישוי בירושלים. במשטרה רצו לבדוק אם שיגר נהגים פוטנציאליים לבוחנים מסויימים, כדי שיעברו את המבחן בהצלחה תמורת שלמונים. כאמור,

(סוף בעמוד 2)

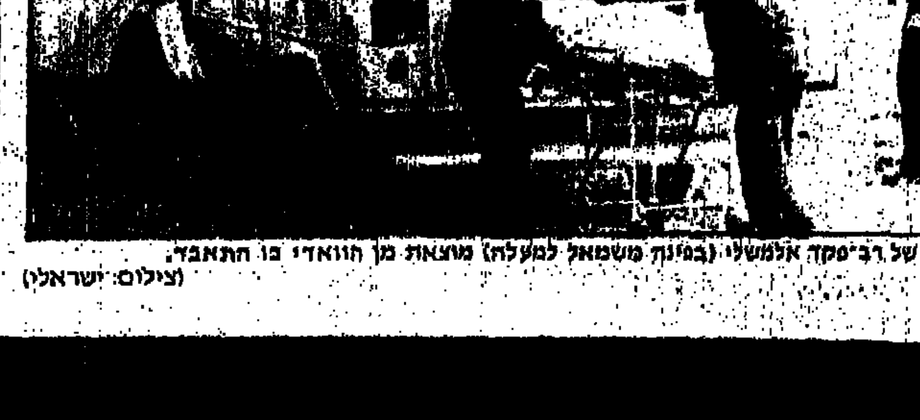

גופתו של רב־פקד אלמשלי (בתמונה משמאל למעלה) מוצאת מן הוואדי בו התאבד. (צילום: ישראלי)

הוקמה מפלגת המרכז הליברלית

דולצ'ין: למען שלום אנו מוכנים לוותר על שטחים

עוד ממצע המפלגה: תמיכה באוטונומיה ביו"ש, יישום עקרונות ליברליים בכלכלה, כינון משטר נשיאותי, תמיכה בפלוראליזם דתי ● ראשי המפלגה תובעים חלק מהנכסים והרכוש של המפלגה הליברלית

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

„למען שלום אנו מוכנים לוותר על שטחים ביהודה ושומרון" — אמר אתמול אריה דולצ'ין במסיבת עיתונאים, שבה הוכרז על הקמת מפלגת המרכז הליברלית.

דולצ'ין ציין, כי המפלגה החדשה דוגלת בגבולות שלום אשר ייקבעו במשאומתן בין מדינת ישראל ושכנותיה על־פי שיקולי ביטחון ולמען שמירת אופייה היהודי של מדינת־ישראל.

לדבריו, בתקופת המעבר יקום ביהודה ושומרון ובחבל עזה משטר של אוטונומיה, שבו יהיה מעמד מוגדר לישראל ולירדן. כמו־כן, לא תוקם מדינה נוספת בין ישראל לבין ירדן.

בפתח מסיבת העיתונאים אמר יחזקאל הרמלך, מראשי קבוצת המייסדים של המפלגה החדשה, כי מפלגתם שמה לה למטרה ליישם את העקרונות הליברליים בתחום החברה והכלכלה והחיים המדיניים של עם ישראל.

הוא ציין, כי המפלגה תהיה מתונה ושפויה, ותפעל לכינון משטר נשיאותי במדינת־ישראל. עוד אמר, כי בתחום הכלכלה תפעל המפלגה להקלה בנטל המיסים ולחיזוק המעמד הבינוני בארץ.

השר לשעבר יצחק ברמן הדגיש, כי הוא וחבריו הקימו את המפלגה החדשה לא רק בגלל האיחוד בין הליברלים ובין חירות, אלא בעיקר בגלל הסטייה המאסיבית מעקרונות הליכוד והמפלגה הליברלית שחלה בשנים האחרונות. לדבריו, עומד היום הליכוד בנושאי משק חסרה בין תמ"י למפ"ם, שמאלה מהעבודה.

אריה דולצ'ין הדגיש, כי מפלגתו תתן מעמד שווה לכל הזרמים ביהדות. אנחנו מכבדים את המסורת והדת היהודית, אך בעם יש פלוראליזם דתי ויש להתחשב בו.

ראשי המפלגה החדשה הדגישו, כי הם מתכוונים לתבוע חלק מהנכסים והרכוש של המפלגה הליברלית (ליכוד), וכבר נשאו ברברים בעניין זה עם השר מודעי. הם הביעו תקווה, כי הדבר ייפתר מתוך הבנה, וציינו כי אם לא יש לערכאות משפטיות. כמו־כן אמרו, כי יש כבר תורמים למפלגת המרכז הליברלית.

אריה דולצ'ין, יו"ר המפלגה החדשה, אמר, כי המפלגה תנסה לרכז סביבה את כל הכוחות הפוליטיים במרכז המפה הפוליטית. (ראה כתבה עמ' 7).

ראשי מפלגת המרכז הליברלית שהוקמה אתמול. מימין: אריה דולצ'ין, יצחק ברמן, שלמה לחט ויחזקאל פלומין (צילום: אנדרה ברוטמן)

שוטר שהושתל כבוחן פיצח פרשת הונאות במשרד הרישוי

מאת בצלאל עמיקם, כתב „על המשמר" וכתב עתי"ם

סוכן משטרתי מוסווה שהועסק במשך חודשים מספר כבוחן נהיגה במשרד הרישוי בירושלים — ובמסגרת זו שלשל לכיסו שוחד שהציעו לו מורים לנהיגה — היה זה שפיצח את פרשת המירמה והזיופים במשרד הרישוי הירושלמי.

המשטרה שמה ידה על כ־11 אנשים הקשורים למעשי הונאה אלה, בין היתר נכלא שומר המשרד, שתפקידו היה לשמש כמתווך בין הלקוחות לבין הבוחנים.

מדובר בתקופה ארוכה שבמהלכה קיבלו נבחנים רבים רשיון נהיגה בלא שעמדו למעשה בקריטריונים הנדרשים.

אתמול שררה אווירה קשה בקרב עובדי משרד הרישוי ולא מעטים חוששים מחקירת המשטרה ואולי אף ממעצרים.

דובר מרחב ירושלים והמחוז הדרומי, פקד רפי לוי, מסר לכתבנו, כי הפרשה מסועפת וצפויים כנראה מעצרים נוספים.

בידי המשטרה צילומים והקלטות, שבוצעו בידי הסוכן המשטרתי, אשר לדברי חוקרי המשטרה, ישמשו כראיות נגד הבוחנים.

לצד ראיות אלה יש בידי המשטרה גם עדויות רבות, שנאספו במהלך התקופה בה התנהלה החקירה בצורה סמויה.

שיטת המירמה פעלה בדרך כלל כאשר התלמיד היה משלם סכום גלובאלי כדי לעבור „טסט", מבלי להתחשב במספר השיעורים שלמד.

קרא מחר ב„חותם"

בני שלושים בקיבוץ
בין תחושת אשמה לדוגמה אישית
מאת אהוד דור

★ צו שווא
תקנות חרום לא מתוקנות
מאת ירון זליג

★ מילגש בעיתון
מודעות מין כתופעה – מי נהנה, מי מתרגז
מאת עמירם כהן

★ דימוי במילי
קציני צבא מתוסכלים
מאת שלמה סלוצקי

★ ר א ן
אירוע קולנועי גדול
מאת דני ורט

★ שמה בנבדל
הסופרלטיבים הלשוניים של עיתונאי הספורט
מאת ירון אלויסף

★ חותם אישי
מאת צשקה ארנון

★ מדורים וטורים מאת: מוחמד ותד, דינה גורן, גלי הוס, אלי הכהן, רחוביצקי, יוזהר בן־נחום, מיכאל הרסגור, אפרת עוז, עירא דביר

חרקירי
מאת יעקב לזר

שלום־בית
מאת חוה יוסף

ביהמ"ש אסר בצו מניעת שרותים בקיבוץ

מאת מירה יערי, כתבת „על המשמר"

צו במעמד צד אחד האוסר על קיבוץ נאות מרדכי להימנע ממתן שירותים הניתנים לחברים בקיבוץ (כגון אוכל, טיפול בילדים, חשמל, טלפון ועוד), הוציא השבוע שופט בית־המשפט המחוזי בנצרת יהודה אברמוביץ' על־פי בקשה של חברת הקיבוץ אירים עמר, בת 23, נשואה ואם לשני ילדים.

הצו הוצא לאחר שהאסיפה הכללית של קיבוץ נאות מרדכי החליטה בסוף 84' לסלק את אירים ומשפחתה מהקיבוץ.

בסוף שנת 84', טוענת אירים, החליטה האסיפה הכללית על ביטול חברותה בקיבוץ, ולטענתה, בלי שהקיבוץ נקט לגביה בהליכים המקובלים להוצאת חבר.

בני הזוג ערכו בעבר הסכם עם הקיבוץ, לפיו הם התחייבו לעזוב בתנאי שיבוטלו נגדם ההליכים המשפטיים. עו"ד תמרי טוען, שגם ההסכם עליו חתמו בני הזוג עמר אינו תקף, מאחר שהוצא מהם במרמה.

טרם הוגש כתב־הגנה.

ה„חוגים לספרות"

יתקיימו בימי שני ושלישי הד' 20-21.1.86 בבית הקיבוץ הארצי בת"א.
בתכנית: א) הספרות הערבית בת זמננו – פרופ' ששון סומך והמשורר סולימן גובראן. ב) דמות הערבי בספרות העברית – פרופ' אדיר כהן וד"ר יוסף אורן. ג) פגישה עם המשוררת מירה מינצר־יערי.

מסך ראשון

אנה פרנק מנוכרת

אנה פרנק כתבה יומן נפלא על חייהם של הוריה, אחותה ובני משפחת ואן דאן במחבוא שלהם באמסטרדם — עד שבאו הנאצים. ממש ערב נצחון בנות־הברית והילדה מצאה את מותה במחנה הריכוז. רק אביה חזר, ומצא את יומנה, שהתפרסם והיה לקלסיקה.

אחר־כך עיבדו את היומן למחזה ריאליסטי ואפילו לא מבריק במיוחד, וההצגה (שהוצגה גם בארץ בתיאטרון „הבימה") היתה חיה ומרגשת.

עכשיו חזר יוסי יזרעאלי לחומר זה וכתב, ביים ועיצב את ההצגה „הכלת המתה", „פנטזיה על נושא אנה פרנק" בתיאטרון החאן הירושלמי. ובהצגה זו המתים והחיים חוזרים כאילו אל המחבוא שלהם — בהדרכתו של איזה קוסם מוזר בפראק מרופט (יובל סקרו) — המתגלה לבסוף גם כמלאך המוות.

המחזה ברובו מונולוג מתמשך של אנה, אותה משחקת הילדה שור כאילו היתה נער גלותי, או דמות מציוריה של קטה קולביץ. כל תנועותיה מעוותות וקולה חד־גוני. האם צועקת. האב מדבר בקול משונה. ממשפחת ואן דאן נותר רק הנער פטר — וגם לו אין הרבה מה לעשות. הוריו מיוצגים, כנראה מטעמי חסכון, ע"י כסאות בלבד.

הבמאי עסוק בהמצאות בימתיות והרגש האנושי הפשוט חומק לו בין הידיים, ומה שנותר — יומרה, משחק גרוע, וניכור שכלתני.

גיורא מנור

צה"ל מודאג מהמחסור בנוער השולט בערבית

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

בקהילות המודיעין של צה"ל מודאגים נוכח המחסור ההולך וגובר בבני נוער השולטים בשפה הערבית. מקורות צבאיים בקהילות המודיעין מסרו אתמול, כי למערכת חסרים מאוד „ערביסטים", רמת האנשים יורדת בכל הקשור לשליטה בשפה הערבית ומדי שנה פוחתים למעשה יותר ויותר כלל הלומדים.

צה"ל גם שותף מלא ומעודד בדרכים שונות את לימוד השפה הערבית בבתי־הספר ובמסגרות קדם־צבאיות שונות.

צה"ל תולה תקוות רבות בהצעה דחופה לסדר היום שהגיש יו"ר ועדת החוץ והבטחון, ח"כ אבא אבן, שדרש לדון ולהחליט על לימוד הערבית כמקצוע חובה בבתי־הספר התיכוניים ולהנהיג אף בחינות בגרות בערבית.

בביקור תא הכתבים הצבאיים אתמול ביחידת חיל המודיעין לאיסוף חומר ממקורות גלויים, מסר מפקד היחידה כי יחידתו מכסה כיום את מרבית החומר המתפרסם ברחבי העולם הערבי ובמדינות המפרץ.

נמנע אכלוס מעורב עם אתיופים באשקלון

מאת רפאל גאון, כתבנו בדרום

משרד הבינוי והשיכון מונע — בשל סיבות בירוקרטיות ככל הנראה — איכלוסן של 16 משפחות עולים מארצות שונות המתגוררות במרכז הקליטה, שהביעו נכונות להתגורר יחד עם משפחות של עולים מאתיופיה.

המשפחות של עולי אתיופיה כבר אוכלסו בדירותיהם בבניין חדש ויפה בן 8 קומות ובו 32 דירות, ואילו 16 המשפחות מארה"ב, דרום־אמריקה, צרפת ומדינות אחרות, הגרות עדיין במרכז הקליטה לא הורשו ע"י משרד השיכון לגור בבניין זה.

ראש העיר, אלי דיין, שסיפר ע"כ לראש המחלקה לעלייה וקליטה של הסוכנות, חיים אהרון, הוסיף כי זהו אבסורד.

עובדי מלונות בטבריה יפגינו עם „קלאב הוטל"

מאת מירה יערי, כתבת „על המשמר"

150 עובדי מלון „קלאב הוטל" בטבריה יפגינו היום בשעה 4 אחה"צ בגן העיר. להפגנה הוצא רשיון במשטרה, אבל מאוחר יותר אסרה המשטרה את קיום ההפגנה, וכנראה שהתערבותו של מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר תכריע לקיום ההפגנה.

עם עובדי המלון יפגינו היום בני משפחותיהם וכל עובדי 25 בתי־המלון הנוספים שבטבריה.

במו"מ בין כונס הנכסים והחברה שהתעניינה ברכישת המלון, הסכימה אתמול החברה לשלם לעובדים את משכורת דצמבר, אבל סרבה להחזיר להם את התשלומים שנוכו ממשכורותיהם במשך שבעה חודשים לקופות גמל. לכך לא הסכימו העובדים והמו"מ עם החברה עלה על שרטון.

מחלבה מקהיר מתעניינת במוצרי קיבוץ יוטבתה

מאת יוסף גלילי, כתב „על המשמר"

לאחר החלטת הקבינט הישראלי לקיים בוררות בנושא טאבה, התקשר נציג מטעם מחלבה בקהיר לקיבוץ יוטבתה, כדי לבדוק אפשרות של יצוא תוצרת מחלבת הקיבוץ למצרים. על כך מסר מנהל המחלבה, יגאל ניר.

הוא ציין, כי יישוב ההדורים בין ישראל ומצרים בנושא טאבה מעורר תקוות בקרב עובדי המחלבה של הקיבוץ לייצוא תוצרתם למצרים.

מחלבת יוטבתה התמחתה בעיקר במעדני חלב מיוחדים, נוסף לחלב, לבניה, לבן, שוקו, שמנת וכו'. אנשי המחלבה המצרית התעניינו במיוחד במוצר „יוטי", שהוא מעדן שמנת קלה בטעם תות וכן במוצר נוסף, העומד בקרוב לצאת לשוק.

ערבים מנווה יעקב: אנשי „כך" מאיימים עלינו

מאת כתב „על המשמר" בירושלים

תושבים ערבים המתגוררים בשכונת נווה יעקב שבצפון ירושלים התלוננו במשטרה על איומים ולחצים שמופעלים נגדם כנראה ע"י אנשי תנועת „כך".

אתמול הגיעו שני צעירים, כשאחד מהם לבוש חולצה עם סמל הארגון של כ"ך, לביתה של משפחת מוניס. הבעל לא היה אותה שעה בבית, והשניים איימו על רעייתו: כי אם לא תתפנה תוך יממה — יירצחו היא וילדיה.

הפרו־סוריים מפגיזים את ארמונו של ג'ומאיל; חובייקה הגיע לצרפת

מאת אריה יפה. כתב „על המשמר" בצרפת וסוכנויות הידיעות

פאריס. — ראש המיליציה הנוצרית המודחת, אלי חובייקה, הגיע אתמול לפאריס ב[illegible]

בהתלקחות ואילו בלבנון המשיכו אתמול כוחות סדירים סוריים שמאלניים וכוחות

מוסלמיים להפגיז את איזור מעונו של הנשיא ג'ומאיל מצפון לביירות.

בשעת ההפגזה היו הנשיא ובני משפחתו בכפפיה, ולא דווח על נפגעים ונזקים בהפגזה זו.

אולם לפחות 15 בני־אדם נהרגו ויותר מ־50 נפצעו בקרבות אחרים בין המיליציות הפרו־סוריות וכוחות נוצריים התומכים בג'ומאיל.

חובייקה בפריס

דוברי המיליציות הפרו־סוריות טענו, כי הם התקדמו אתמול בהתקפות על אזורים שנשלטים בידי צבא לבנון והמיליציות הנוצריות — מתקפות שנפתחו ביום רביעי בערב. אולם להודעות אלה לא נתקבל עדיין כל אישור ממקורות בלתי־תלויים.

כאמור, הגיע אתמול אלי חובייקה לפאריס, ונאמניו קיבלו אותו בנמל־התעופה והובילוהו למקום מסתור.

חובייקה ביקש מצרפת מקלט זמני, אולם הוא מוחזק בפאריס כמפקד הפלנגות, שביצעו את הטבח בסברה ובשתילה, וככזה עשויה הממשלה הצרפתית לגרשו מהמדינה.

חשדות לקניית חבר ועד ב„מספנות ישראל"

מאת יואב אביב. כתב „על המשמר"

חשדות כבדים לקניית חבר ועד ב„מספנות ישראל" שהתגלו אתמול גרמו למתיחות רבה במספנה ולנסיון של אחד מהעובדים לדקור את חבר הוועד. מועצת פועלי חיפה וועד העובדים דורשים הקמת ועדת חקירה בנושא ושוקלים פנייה למשטרת ישראל.

החשדות התעוררו אתמול שעה שלידי פקידה במספנות הגיע מכתב מהבנק הבין־לאומי ובו אישור להעברת סכום של 60 אלף שקל חדשים מקרן הפיצויים לאהרון בן־שושן חבר ועדת המספנה. בבדיקה הוברר כי אהרון בן־שושן בן ה־50 לא היה מועמד כלל לפיטורים וכי הסכום שהועבר לרשותו מקרן הפיצויים עומד על 225 אחוזים מהסכום שנקבע לפיצויי פיטורים לכל עובדי המספנה, דהיינו 100 אחוזים.

דרך בלתי ישרה

ועד עובדי המספנה ומועצת פועלי חיפה פנו לבדוק את האישור שנשלח למספנה מחשש כי הוא מזוייף אך בבדיקה הוברר כי האישור הינו מקורי ואמיתי.

עובדי מספנה חמומי מוח ניסו אתמול לכלות את זעמם באהרון בן־שושן ואחד העובדים ניסה לדוקרו. תלונה על האירוע לא הוגשה עדיין למשטרה. מועצת פועלי חיפה העבירה אמש את הפרשה כולה לבדיקת היועץ המשפטי שלה עורך־דין יוסי כץ. מזכיר מועצת פועלי חיפה משה ורטמן אמר אתמול בתגובה „אם ההנהלה רוצה לבזבז כספי ציבור בדרך בלתי ישרה נעמיד אותה על טעותה ובמקומה. זהו נסיון חדש שאיננו מקובל במדינה מתוקנת ודמוקראטית". דובר מועצת פועלי חיפה משה גוטר אמר כי אף אחד לא העלה על הדעת שהנהלת המספנה עשויה להידרדר למצב בו תנסה לקנות חבר ועד כדי שזה ימכור את חבריו. הוא הוסיף ואמר שמועצת הפועלים תשקול פנייה למשטרה לאחר שיוכרו עובדות ולאחר שהיועץ המשפטי של מועצת פועלי חיפה יסיק מסקנות. כתבנו מוסר כי אמש לא ניתן היה להשיג בתגובתו של חבר הועד אהרון בן־שושן וכי אשתו סרבה למסור היכן אפשר להשיגו.

התאבד

(המשך מעמוד ראשון)

שלושה ימים לפני שנפתחה החקירה שלה הקצין יד בנפשו. השאיר אשה וארבעה ילדים.

מסר הודעה באלחוט

ראש לשכת התנועה במשטרת ירושלים, התאבד בירייה בראשו. סמוך לשעה 1.30 אחה"צ הודיע הקצין באלחוט, כי מכוניתו נתקעה בהרי ירושלים סמוך לבר גיורא. סגנו, פקד יוסי לביא, יצא על מנת לחלצו. הקצין סייר בניקוס עד שגילה מרחוק את מכוניתו המשטרתית של אלמשלי.

כאשר התקרב לביא, הוא גילה לתדהמתו, כי מפקדו ירה בראשו באקדחו האישי, שהיה מונח לידו. דם רב ניגר על פניו של אלמשלי ולביא עשה נסיונות להצילו, אך לשווא.

השאיר מכתב

במכונית נמצא מכתב בכתב ידו של אלמשלי. בו אין הוא מסביר מדוע בדיוק שם קץ לחייו. אך בפרט בקשות שונות, ונראה כי ההחלטה באה לאחר מחשבה והכנה. בניהם, כי הודיע על מקומו בקשר על מנת שהמשטרה תמצא אותו מהר ככל האפשר.

כתב עת"ם מעיר, כי שמו של הקצין עלה בתהליך החקירה המסועפת המתנהלת זה כמה חודשים במשטרת ירושלים במשרד הרישוי בחשד לעבירות שוחד בבירוקרטיה. ההערכה היא, כי הידיעה על המעצרים של בוחנים ומורים לנהיגה בירושלים אולי עוררה בקצין את החשש, כי הוא עלול להיות קשור בפרשה וזו אולי הסיבה להתאבדות.

10 חשודים בפרשת השוחד

לבית משפט השלום בירושלים הובאו אתמול אחר הצהריים עשרת החשודים בפרשת השוחד במשרד הרישוי.

קצין החקירות מפקח סלומון עמיר פרט את עבירות העבירות המיוחסות לכל אחד מן החשודים. בסך הכל מדובר בעבירות עבירות של חשד לקבל שוחד, הצעת שוחד, מרמה וזיוף. החוקר גילה, כי על המשטרה לחקור לפחות 1000 עדים ולא מן הנמנע שמספר העצורים יגדל.

עוד התברר בדיון, כי חקירת המשטרה החלה בקיץ 1985 ונמשכה עד לחודש דצמבר. סכומי השוחד נעו בין 50 ל־70 אלף דולר. שלושה מן החשודים הם ערבים.

החוקר ציין, כי מלבד חומרת העבירות ישנה חומרה נוספת בכך שחלק מן התלמידים הצליחו לקבל רישיון נהיגה רק מכיוון ששילמו שוחד, ולמעשה אין הם כשירים לנהיגה.

● נשיא המדינה, חיים הרצוג, הכריז על שנת 1986 כעל שנת הבטיחות בדרכים. הנשיא הודיע על כך בטקס חלוקת הפרסים בתחרות הבטיחות בין הערים לשנת 1985, שהתקיים אתמול בירושלים.

האוצר: תוספות רק בנטו

(המשך מעמוד ראשון)

מהודעת של הנטל — התוכנית הכלכלית שנוצרה בעקבות התוכנית הכלכלית לא תוכל לשאת זאת.

מודעי: נטפל בהצמדות

בנושא זה אמר עוד מודעי: „ההצמדות במשק הן אבני פריונות ואנו מתכוונים לטפל בנושא זה כשיתחדש הנו"ל על הסכמי עבודה". „אם נדע להגיע להבנה בתחום זה ונשכנע את ההסתדרות שתוספת שכר איננה תוספת כוח קנייה ונדע לשמור על הבנה שאין חריגות בתקציב — נוכל להתחיל בצמיחה" — אמר.

מודעי העיר בנושא ההתבטאויות של חברי סיעת המערך בכנסת נגד התקציב, כי „ההצבעה נגד אישור הצעת התקציב — זו הצבעת אי־אמון בממשלה".

קיסר: נושא הגיוני

באותו כנס דיבר גם מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר. הוא אמר: „אנחנו לא רוצים תוספת־יוקר, בצידנו — שלא יתנו. אך לא יעלה על הדעת שבשיהו יעלה מחירים והשוב שהעובדים יסתפקו להפרי עניים. אם בשיהו הושב שהמחירים יעלו והשכר לא יעלה בצמוד לעליית המחירים. הוא נכנס לתהום שהוא ישקט היום, אך יכול להתגדרות בנושא רק בזהירה. הממשלה אינה הוראה נכון את המפה בנושא זה. הציבור לא יקבל כל הדבר".

הוא הדגיש כי ההסתדרות מוכנה להסתפק בתוספת יוקר של אחוזים ספורים בלבד, אך בתנאי שהמחירים יישארו קפואים.

„אין התעווה לומר בהכל פה שגמרנו עם מכשיר תוספת היוקר: התוכנית הכלכלית עוד לא עלתה על דרך המלך. אפשר עוד להפספס. הממשלה יכולה כאן לעשות את טעות חייה" הזהיר קיסר. ואמר כי היא מקווה שהמשקיעים לא יתנו ידם לזעזועים בתחום המשק.

המערך: הלוקה צודקת

סיעת המערך קיבלה אמש את הצעת הסיכום של יו"ר הסיעה ח"כ רפי אדרי בדבר ההכנתו של צוות אשר ידון בהצעות שונות בדבר הלוקה נטל צודקת ופיתוח אמצעים להידוק הצמיחה לקראת הגשת התקציב בראשותו של יו"ר הסיעה. הצוות יביא הצעותיו להחלטת הסיעה וימליץ את הבריה בוועדת הכספים לפעול למען הבנסת שינויים בתקציב על פי סדר העדיפויות הרצוי בעיני המערך בנושאי חינוך בריאות הקצאות ניגזלאים ורווחה.

יו"ר סיעת המערך ח"כ אדרי אמר, כי אנחנו זוכרים ביצור בהצבעה על התקציב הראשון, שהוצג לממשלה, לא נכח בישיבה לא שר האוצר ואף לא שר אחר מן הליכוד.

פרס: היינו על סף תהום

ראש־הממשלה אמר בדבריו, כי כאשר קמה הממשלה היינו על סף תהום, יש לנו קרב אדיר. אנחנו עברנו בפרך כדי להביא להצלחת התוכנית הכלכלית, אמר ראש הממשלה. ולא ניתן שהמערך יצטייר כמי שהבל בתוכנית זאת.

שיכור התנגש במכוניתו של ח"כ ז'אק אמיר

ח"כ ז'אק אמיר יצא בנס מתאונת דרכים שבה היה מעורב גבר תושב חולון, שנהג כנראה במצב של שיכרות בתל־אביב.

מכוניתו של ז'אק אמיר עמדה ביום חמישי בלילה ברמזור אדום בכביש נתיבי איילון. כשפניו מועדות לכיוון ירושלים. לפתע הגיחה מאחור מכונית מרגם פונטיאק, שבה נהג צעיר בן 31 תושב חולון. הרכב סטה ימינה ופגע בדופן הימני של מכוניתו של אמיר. המשיך ופגע ברמזור ועקר אותו ממקומו.

הרמזור עצמו נפל על אי־התנועה ואיש לא נפגע בתאונה הזו. למקום הגיעו חוקרי ענף התנועה של משטרת ת"א אשר עצרו את הנהג הפוגע לחקירה, ונראה שהיה שתוי. (עתים)

חייל צה"ל נפצע ברצועת הביטחון

מאת יהודה צור. כתב „על המשמר"

חייל צה"ל נפצע אתמול אחה"צ באיזור בינת ג'בל שברצועת הביטחון: בעת שטען חומר נפץ התפוצץ כאשר שני כלי רכב של צה"ל עברו במקום. כתוצאה מן ההתפוצצות נפצע באורח בינוני החייל צה"ל המשמש כחונך בצבא דרום לבנון. החייל טופל במקום ופונה במסוק לבית־החולים „רמב"ם". התקרית ארעה לא הרחק מעבירת יונים (?) באיזור בינת ג'בל. — כל קטיושה נורה לעבר אזור רצועת הביטחון מאזור הכפר יעתר.

הקפה מתייקר ב־35%

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

מחירי הקפה הנמס והקפה הרגיל הועלו, החל מהיום, בשיעור של 25 ו־33 אחוז בהתאם. כן הועלה מחיר התה בשיעור של 5 אחוזים. במקביל, הוזל מחיר הסוכר ב־5 אחוזים. על־כך הודיע אתמול משרד התעשייה והמסחר.

דובר המשרד מסר אתמול כי השינויים התבקשו מן ההתפתחויות שנרשמו במחירי הקפה בעולם.

לדבריו מתחשבים שנערכו במשרד עולה, כי השינויים ישפיעו בצורה שולית על מדד המחירים לצרכן, והשפעה זו נאמדת בפחות מעשירית האחוז. הדובר הוסיף, כי המשרד נחוש בדעתו להמשיך במדיניות הנקוטה של שמירה על יציבות המחירים.

„על המשמר"
עתון יומי
عل — همشمار جريدة يومية
המו"ל: עתון וספר בע"מ בטאון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב, טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—4—43360
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone. 378833 Telex 341652
ס נ י פ י ם: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנטר חדרים 102—121. טל' 6—224125. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' סבונר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

עדנה לשדה חלץ — נתגלה נפט בכמויות גדולות

מאת רפאל גאון, כתבנו בדרום

נפט פרץ בקידוח „כוכב 6" בשדה חלץ, בעומק של 1560 מטר ובכמות של 120 חביות ביום, כמות הגדולה יותר מהכמות הכוללת המופקת בכל הבארות האחרות גם יחד בחלץ.

למרות שהמומחים בכלל, ומומחים של לפידות בפרט, מנסים לצנן את ההתלהבות בטענה כי ניתן יהיה לקבוע אם המדובר בכמויות מסחריות רק בעוד כמה שבועות, נראה כי זוהי בשורה של ממש אחרי מאמצים ואכזבות במשך שנים ארוכות — וזוהי שוב חלץ הטובה והשופעת.

„כוכב 6". היא באר ישנה שקדחו בה עד עומק של כ־600 מטר עוד ב־1963, אך סתמו אותה בשל העדר תוצאות. לפי שעה אין לדעת אם בעקבות הגילוי יקדחו בארות נוספים במקום, והדבר ככל הנראה תלוי בתוצאות הקידוח הנוכחי.

חברת דלק הודיעה בבורסה על מציאת נפט ב„כוכב 6", תוך אזהרה כי אין לראות שהתוצאות בקידוח שלה תהיינה גם כן חיוביות, אך ההודעה עשויה כמובן, לסייע ולמשוך משקיעים.

ספינות ביון סובייטיות משייטות לאורך חופי ישראל

מאת אלכס פישמן, כתבנו הצבאי

הספינות הסובייטיות המשייטות לאחרונה באגן המזרחי של הים התיכון, עושות זאת במרחק של כין 30 ל־80 מיל מחופי ישראל. מאז התקריות בזוינה וברומא הוכחנה בישראל תנועה חריגה מן הרגיל בהיקפה של ספינות ביון ומשחתות טילים בסמוך לחופי ישראל.

המדובר בשלוש ספינות קבועות: ספינת ביון אחת ושתי משחתות טילים שעוסקות במעקב אחר כל ספינה או מטוס היוצאים את שטח מדינת־ישראל לכיוון הים התיכון. גם מטוסי ביון סובייטיים היוצאים מבסיסם שבלוב, עוסקים בפעילות נרחבת מן הרגיל במעקב אחר ספינות הצי השישי בים התיכון. התגבור המודיעיני וההתרתעתי של הצי־הסובייטי בים התיכון מוסבר כחשש מפני פעולה צבאית ישראלית או אמריקנית נגד לוב.

מטוס נוסעים כוויתי הציץ לגבול ישראל ולא נפגע

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

מטוס נוסעים כוויתי חצה אתמול את התחום האווירי של מדינת ישראל, באיזור הגולן. מטוס הנוסעים שהמריא מדמשק בשעות הצהריים התקרב לגבול עם ישראל ובסביבת השעה אחת בצהריים חצה את קו הגבול האווירי וחדר בנתיב טיסתו לעומק של שלושה קילומטרים לתחום מדינת ישראל.

מטוסי חיל האוויר הופנו לעבר המטוס הכוויתי ולאחר שווהו כוודאות כמטוס נוסעים, אשר סטה מהנתיב עקב טעות בניווט, ובשל בעיות מזג־האוויר, ליוו אותו המטוסים הישראליים בחזרה לגבול הבי"ל.

ח"כ רייסר נחקר על קשריו לאלבין

מאת אבי בניהו. כתב „על המשמר"

חבר־הכנסת מיכה רייסר מ„חירות" נחקר על־ידי חוקר משטרה מהיחידה לחקירות הונאה על מידת מעורבותו בעסקיו של מיכאל אלבין המנוח ועל טובות הנאה שקיבל בתוקף היותו חבר מועצת המנהלים של חברת „אתא" שבבעלותו של שאול אייזנברג.

החקירה נערכה בתחילת השבוע במישרד עורך־דין על פי בקשתו של ח"כ רייסר שביקש שלא להחקר במתקן משטרתי. החוקר היה רפ"ק קובנר העוסק בחקירת פרשיות הקשורות לעסקיו הפיננסיים בבורסה של אלבין.

רייסר: בשורות לחלוטין

בתכנית „מבט" אמש נמסר כי רייסר נשאל אודות רכב שמור שהועמד לרשותו על־ידי אלבין ועל נסיעות לחו"ל שביצע בשם החברה של אייזנברג. ח"כ מיכה רייסר סירב להגיב על הדברים וטען רק כי כל פעולותיו היו כשרות לחלוטין ונערכו במסגרת החוק. כן נודע כי בקרוב צפויה חקירתם של אישי ציבור נוספים ובהם חבר־כנסת אחד מהליכוד.

נציגי ישראל וספרד

(המשך מעמוד ראשון)

הממשלה יכונן יחסים עם ישראל. גונזאלס מכהן כראש ממשלת ספרד זה שנתיים וחצי. פרופ' אבינרי הוכיר עוד, כי שליטה הפאשיסטי של ספרד הגנראל פרנקו הציע בשעתו לדוד בן־גוריון לכונן יחסים דיפלומטיים עם ישראל, וישראל סירבה.

כבר נרכש בניין

יהודה צור כתב „על המשמר" מוסר: „אל־פאיס" העיתון הנפוץ ביותר בספרד, מסר בגליונו אתמול שהיום תחליט ממשלת ספרד באורח רשמי על כינון יחסים דיפלומטים עם ישראל. השבועון „קמביו — 16" מוסר בגליונו האחרון שישראל כבר רכשה בניין לשגרירות הקבע שלה במדריד. מדובר בבניין גדול במקום יוקרתי ומרכזי. בשבועות האחרונים תוגבר צוות השגרירות באורח משמעותי ואף מונה סגן לנציג הרשמי של ישראל, שמואל הדס. הנחשב למועמד הטוב ביותר לשמש שגריר ראשון של ישראל בספרד. סגנו הוא מרדכי עמיחי, כבן 40, אשר נפגש כבר עם אנשי התקשורת הספרדיים.

פרס והוסיין בלונדון

מאיר בלייך, כתב „על המשמר" בבריטניה מוסר: „לבריטניה אין תפקיד מרכזי בקידום השלום אולם היא מוכנה לסייע ואף ליטול סיכונים אם יש מקורות בלונדון לקראת ביקורו של פרס כאן בשבת הבאה. ראש־הממשלה מרגרט תאצ'ר ושר־החוץ ג'פרי האו יפגשו בסוף השבוע הזה עם המלך חוסיין והדברים שירצה שיובהרו לפרס, יגיעו לאוזניו ע"י המארחים הבריטיים. המלך יעזוב כנראה את בריטניה עוד בטרם בואו של ראש הממשלה. הבריטים רואים בביקור זה צעד נוסף ביחסים המתקדמים וההידברות בין שתי המדינות.

לוי ושרון יוצאים נגד שמיר המבקש להוסיף צירים לוועידה

רוצים לדחות את כינוס המרכז ביום ב' לאחר שנדחתה הישיבה שנועדה לאתמול ● המזכירות מציעה למנהיגים להידבר ביניהם ● דקל, בשם שמיר, רוצה להוסיף 400 צירים ממונים ● שרון דחה הצעת שמיר לקואליציה דרך לוי

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

מזכירות תנועת החירות הציעה אמש לראשי המפלגה לקיים הידברות ביניהם, כדי להגיע להסכמה לפני הדיון במרכז חירות, אשר על סדר יומו אמורות לעלות הצעות להוסיף צירים לוועידה על־פי מפתח של קבוצות, ללא בחירות.

נודע, כי השרים שרון ולוי מבקשים לדחות את כינוס המרכז שנועד ליום ב' הבא. כזכור, נדחתה ישיבת המרכז שנועדה להיום בגלל אותה סיבה.

דחה על הסף

בישיבת המזכירות אמש, שהתקיימה באווירה מתוחה, היה קונסנזוס בין מחנה לוי ושרון, נגד הכוונה של מחנה שמיר לתת ייצוג מופרז לקבוצות שונות. הדרישות [illegible] להגביר את כוחו בוועידה בצורה מלאכותית.

השר שרון אמר בישיבה אמש, כי אסור שההחלטות [illegible] יקבעו את אופיה ודמותה של המפלגה לשנים הבאות. מקורבי שרון גילו, כי לאחרונה פנו אליו אנשי שמיר לעשות קואליציה נגד דוד לוי, אך הוא דחה אותה על הסף.

גם אריחזר מתנגד

יו"ר מזכירות „חירות", [illegible], התבטא אף הוא נגד הצעה של סגן השר דקל, לבנות 400 צירים ללא בחירות. [illegible] בהירות בסניפים אם [illegible] באות צירים; הוא ציין, כי ב„חירות" היו עד כה [illegible] ואסור לשבור אותם.

השר דוד לוי [illegible] ואמר, כי [illegible] „במקום להשבר בחברים צריך לראות מה עושה המערך", אמר. הוא קרא ללכת בדרך של הידברות והבנה, תוך התייעצות, ולא בדרך של התנגשויות וויכוחים.

רוני מילוא אמר, כי צריך [illegible] ייצוג לכל הסקטורים במפלגה ויש [illegible]

[illegible]

דרישה מדולצ'ין לבטל השכרת „בנייני־האומה" על־ידי „כך"

מאת מיטי מבוך ואתי חינאה. כתבי „על המשמר"

ח"כ יאיר צבן ואברהם שפיר, נציגי מפ"ם בהנהלה הציונית, קראו אתמול במכתב לאריה דולצ'ין, יו"ר ההנהלה הציונית, להורות לאלתר להבטל את השכרת „בנייני האומה" בירושלים, לחוג בה מהכבנותה להשכיר את המקום לתנועת „כך".

„בנייני האומה" שייכים להסתדרות הציונית. תנועת „כך" ביקשה להשכיר את האולם לעריכת ועידתה. אתמול אמר שפיר, כי איננו מעלה על דעתו שהשכרת המקום ל„כך" נעשתה על דעת דולצ'ין. יאיר צבן הוסיף, כי כינוס של תנועה גזענית כמו „כך", בבמה השייכת לתנועה הציונית, [illegible] על נסיונם של שונאי ציון להשוות את הציונות לגזענות.

העניין ייבדק

דובר הסוכנות, צבי איל, מסר בתגובה, שאולם „בנייני האומה" הושכר על־ידי המנהל הכללי [illegible] בדרך המקובלת. „חבל שלא הביא את העניין [illegible] [illegible] ברגע שהתקווה [illegible] ייבדק העניין כיצד [illegible]", אמר.

[illegible]

עיתונאים יהודים דואגים לחופש־העיתונות בארץ

מאת אתי חינאה. כתבת „על המשמר"

כנס העיתונאים היהודים בירושלים, ננעל אתמול בהבעת דאגה מפני ההחלטות אפשריות של הממשלה והכנסת, שיביאו להגבלת חופש־העיתונות בישראל.

אחד ממשתתפי הכנס, חתן פרס אמ"י על סיקורו את פרשת ווטרגייט וחבר איגוד הרדיו הלאומי של ארה"ב, העיתונאי דניאל שור, התייחס להצעת החוק לאסור פירסום שמות חשודים באמרו, כי בארה"ב אין נוהגים לפרסם את שמות הנאנסות כדי שלא להביכן, והמפרסמים שמות חשודים שלא הובאו למשפט מסתכנים בתביעות דיבה. אבל — איסור כולל של שמות חשודים הוא התערבות מסוכנת ומיותרת בתיפקודה של העיתונות החפשית.

הכנס החליט גם על הכנית ליימודים לעיתונאים יהודים, שיבואו להיפגש בישראל, כדי להכין עתידה של עיתונאים יהודים בקרב הדור הצעיר בגולה.

העיתונות הישראליים נקראו הכנס [illegible] של עיתונאים ישראלים בתפוצות, כדי להיתוה בדיאלוג אמיתי עם עמיתיהם שם. העיתונים היהודים נקראו לסקר בקביעות את ההיבטים האידיאולוגיים והמעשיים של העלייה לישראל.

כנס העיתונות היהודית הבין־לאומית, הכריז אתמול על הקמת שירות חדשות „ישראל" בנעם המהלקה להסברה בהסתדרות הציונית העולמית ולשכת העיתונות הממשלתית.

מטרת השירות החדש — להגיע לעיתונות היהודית בעולם באמצעות הפקת מידע עדכני מירושלים. ההודעה יישלח באמצעות מחשב אישי המחובר לקו טלפון.

המימשל דרש פרופיל תקשורתי נמוך לביקור האדמירל קראו

מאת אלכס פישמן, כתבנו הצבאי

המימשל האמריקני סנה למערכת הביטחון בישראל ודרש, כי ביקורו של ראש המטות המשולבים האמריקניים, אדמירל ויליאם קראו, יישמר בפרופיל תקשורתי נמוך.

בישראל ביקשו להציג את ביקורו של אדמיראל קראו כאות לכך שמערכת היחסים בין שתי המדינות שבה לקדמותה, טרם משבר פולארד. אי־לכך תוכנן, כי ביקורו של האדמיראל קראו יזכה לסיקור עיתונאי מקיף.

הפנטגון ביקש להימנע מכל חשיפת לתקשורת. להוציא הודעה רשמית על ביקור ראש המטות המשולבים. במסגרת המגבלה הזו שהטיל הפנטגון, לא ניתן לאדמיראל קראו לשוחח עם כתבים לאחר צאתו מן המפגש עם שר־הביטחון, יצחק רבין, אמש.

שר־הביטחון סקר בפני אורחו את בעיות הביטחון של ישראל. קראו הדגיש בדבריו את מחוייבותה של ארה"ב לבטחונה של ישראל ושיבח את שיתוף־הפעולה והקשרים בין מערכות הביטחון של שתי המדינות.

האדמיראל האמריקני ישלים ביקורו הרשמי בישראל היום ויעזוב מחר את הארץ.

אדמירל קראו ורא"ל לוי בהצדעה משותפת
(צילום: אנדרה ברוטמן)

● משרד־החינוך־והתרבות וצה"ל יקימו ועדת מומחים משותפת שתיבדוק ותתאם את הצרכים בחינוך הטכנולוגי — זאת סיכמו אתמול סגן ראש הממשלה ושר־החינוך־והתרבות, יצחק נבון, וראש אכ"א, האלוף מתן וילנאי.

● הנספחים המסחריים הזרים המוצבים בישראל הופעלו כדי להביא לידיעת משקיעים ואנשי עסקים בארצותיהם את האפשרויות שפותח בפניהם איזור הסחר החופשי באילת. על כך נמסר בסיכום ביקור שערכו הנספחים המסחריים באילת.

זכו בפיס־רב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס שהתקיימה אמש זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 120,000 ש"ח זכה המספר 526902
כדור המזל לא עלה בגורל והפרס המצטבר בסך 320,000 ש"ח יתחלק בהגרלה הקרובה. מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 250,000 ש"ח וכולל צבירה), ומינימום פרס ראשון 70,000 ש"ח.
בסך 6,000 ש"ח זכה המספר: 000267.
בסך 3,000 ש"ח זכו המספרים: 368491, 710298.
בסך 180 ש"ח זכו המספרים: 028884, 031210, 037869, 085362, 135229, 137231, 162356, 163012, 184264, 185808, 190075, 203196, 257619, 262665, 312196, 424195, 454814, 459434, 476061, 478279, 575059, 591167, 620077, 659615, 663336, 669530, 718291, 740216, 766051, 794561, 869497, 869497, 870151.
בסך 90 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 1798, 9346.
בסך 15 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 882, 952.
בסך 9 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 109, 125, 139, 739.
כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 9 זכו בסך של 1.50 ש"ח.
בסך 3 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 010, 075, 114, 119, 199, 254, 291, 305, 349, 398, 405, 413, 421, 490, 497, 541, 579, 638, 661, 683, 689, 848, 868, 870, 979, 994.
בסך 1.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 01, 06, 09, 10, 15, 16, 18, 19, 27, 34, 36, 42, 51, 52, 56, 58, 64, 71, 75, 78, 79, 90, 97.

פרופ' זמיר: הצעת־החוק על איסור פירסום שמות חשודים — פגיעה בדמוקרטיה

תוקף בחריפות את העיתונאים והמימסד העיתונאי

„גם אם הצעת החוק הנוכחית על איסור פירסום שמות חשודים לא תעבור בכנסת, הרי עצם ההצעה מצביעה על סימפטום בלתי־רצוי ותחילת התהליך של פגיעה בחופש־העיתונות. פגיעה כזו היא פגיעה גם בכל אחד מאיתנו ופגיעה חמורה בדמוקרטיה. לכן, על העיתונות לעשות סדר בביתה ולהפעיל את סמכויות מוסדותיה" — אמר אתמול היועץ המשפטי לממשלה, פרופ' יצחק זמיר.

פרופסור זמיר היה אורח המכון להשתלמות עורכי־דין של לשכת עורכי־הדין והפקולטה למשפטים של אוניברסיטת ת"א, אשר מקיימים שבוע השתלמות במלון „מוריה" בים־המלח.

„חדשות" קובע מכנה־משותף נמוך

„בגלל חוסר הריסון העצמי של העיתונות, עויין אותה הציבור לאחרונה ואם היא לא תרסן את עצמה, יש סכנה שהריסון יבוא בדרך של חקיקה, ולאחר הפריצה הראשונה והאישור הראשון שיגביל את חופש־העיתונות, יבואו חקיקות מגבילות נוספות". אמר פרופ' זמיר.

לדבריו, היעדר הריסון העצמי של התקשורת, נובע בעיקר מנאבקים בין העיתונים, הנאבקים על עצם קיומם הכלכלי.

פרופ' זמיר טוען, כי העיתון „חדשות", בשל היותו בלתי־מאורגן, קובע את המכנה־המשותף הנמוך ביותר, ועל־פיו מתנהגים העיתונים האחרים.

עוד אמר, כי אגודת העיתונאים אינה מקבלת תלונות של הציבור על עיתונאים ועל עיתונים, וכי מועצת העיתונות מקבלת תלונות כאלה, אך טיפולה בהן רופף. לדבריו, פרופ' זמיר הזהיר, כי אם לא יפעלו הגופים העיתונאיים וישתמשו בסמכויותיהם לריסון־עצמי, ולא יאכפו על עצמם את כללי־האתיקה בחומרה הראויה, יעשה זאת השלטון באמצעות חקיקה, ובכך יסכן לא רק את חופש העיתונות, אלא את החופש הדמוקרטי והאזרחי בכלל.

מקרה דנקנר כדוגמה

היועץ המשפטי לממשלה הצביע על השלילה בפירסומי העיתונות על חשודים. בחלקו לבאי הכנס עותקים מצולמים מהכתבה של העיתונאי אמנון דנקנר במוסף „דבר השבוע" על „מחיר החופש", הכתבה תיארה את הנזק שנגרם לכותבה ולמשפחתו לאחר הפירסומים.

הוא גם הצביע על התבטאויות בלתי־אחראיות של עיתונאי בתוכנית הטלוויזיה „קברט כלכלי", אשר גרמו נזק חמור, לדבריו, לחברה כלכלית, ללא כל הצדקה.

לדבריו, נערך משאל־דעת־קהל אחרי „פרשת לוינסון". ו־85 אחוז מהנשאלים צידדו בחוק שיאסור פירסום שמות חשודים.

פרופ' זמיר אמר, כי התחיקה בישראל, שברובה היא ירושת החוק המנדטורי, עוינת את העיתונות ולמעשה ניתן לשלול את חופש העיתונות בצורה מוחלטת, תוך שימוש בסמכויות השלטון המקנות בחוק. לדבריו, נמנע השלטון מלהשתמש בחוקים אלה, מתוך עוצמה ולא מתוך חולשה. המחיר שישלמנו עבור חירות הביטוי היה נמוך מאוד, ואם נשתמש לאכיפת החוק במשטרה ובבתי־המשפט, גורם נזק בל ישוער לעצמנו", אמר פרופ' זמיר.

קפליוק ולביב

הוא ציין, כי לשלטון יש פיתוי רב להעמיד לדין פלילי עיתונאים אך הוא נמנע מעשות זאת. במוגבלות מסויימות מוגבלות אלה לדבריו, הן תמורות, ועוברים אותן רק במקרים כמו של העיתונאי אמנון קפליוק שיצא לנדינת אויב למרות האזהרות שקיבל, או העיתונאי יגאל לביב, שנחשד בשימוש במקצועו כדי לסחוט כספים.

פרופ' זמיר טוען, כי בהיבט האזרחי של חוק־לשון־הרע אין שימוש ועורכי־הדין מציעים ללקוחותיהם לא לתבוע פיצויים על לשון הרע ולסבול בשקט, כי המשפטים ארוכים ויקרים. „לכן העיתונאים בישראל חופשיים יותר מאשר בדמוקרטיות אחרות. בהן חופש־העיתונות מעוגן בחוק", אמר פרופ' זמיר. הוא הוסיף כי הגיבוי לחופש־העיתונות הולך ומתכרסם לאחרונה, בשל היעדר הריסון־העצמי בה. (עתי"ם)

משרד־החוץ: ניתן טיפול הולם ל„מקרה הדיפלומט"

מאת יצחק שגיא, כתבנו בכנסת

דיבר משרד־החוץ הגדיר [illegible] קינג'ל ישראלי שנחטף בארגנטינה [illegible] הדיפלומטי.

הדובר אמר, כי מייד עם היוודע הדבר, שנאבקו צעדים חריגים באחת מארצות אמריקה הלטינית. נכנס משרד־החוץ בכל האמצעים לבדיקת המידע.

המישרד העביר ביוזמתו את הנושא לטיפול הממונה על הביטחון בנציגות שירות המדינה, שהיא הגוף המוסמך לכך. במקביל הועבר הנושא לידיעת מבקר המדינה ושגרר חוקר מיוחד מטעם הנציבות להקדיר את הנושא במקום. לאחר הממצאים, ננקטו בשני מקרים הליכים משמעתיים נגד שני עובדי מדינה.

בעקבות מקרים בודדים וחריגים אלה, של אי־שמירה על נוהלי משרד־החוץ, כפי שהיו בבר או יכוכן האירועים שמדובר בהם, חידש משרד־החוץ את הנחיותיו בנושא ואף החמירן.

אשר לשגריר ישראל בקולומביה, יעקב גודאל, נמסר במשרד־החוץ לכתבנו, שהועלו טענות ביחס לתקופת כהונתו הקודמת, במדינה אחרת. הנושא היה נתון בבדיקה במקביל, טרם יציאתו לתקופת הכהונה הנוכחית.

כאשר המשרד פנה לנציבות שירות המדינה וביקש את חוות דעתה, הגיעה הנציבות למסקנה, שאין במסקנות האמורות הצדקה לעכב את יציאתו של גודאל למקום כהונתו.

מסלקים „אחים מוסלמים"

מאת פנחס ענברי, כתב „על המשמר"

המאבק בין ירדן לבין „האחים המוסלמים" במזרח־התיכון הגיע לשלב חדש. באישור משטרת התנך דתיים פרו־ירדניים, החלו להרחיק מוריים המתחשבים כ„אחים מוסלמים".

במכללה הדתית „אידעיה ואצול אידין", השביתה ההנהלה את היוסד. לאחר שהסטודנטים תומכי „האחים המוסלמים" התחילו להתארגן כדי להגן על מוריהם.

סטודנטים שרצו להמשיך בלימודים, עברו עם מוריהם ללמוד ברחבת אל־אקצה.

בעקבות ההתקרבות בין הוסיין לאש"ף, אסרה ירדן על האימאמים בהר־הבית לעסוק בפוליטיקה בדרשות פותיהם. „האחים המוסלמים" הילקו כרוזים הריפים נגד ירדן.

חוה יערי שנשארה במעצר „לא רוצה להיות עמוס ברנס שני"

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

בית־המשפט בתל־אביב דחה אתמול את הקשתה של חוה יערי לקיום דיון חוזר במעצרה. יערי נעצרה לפני שבוע ל־15 יום, עקב חשדות לכאורה הקיימים נגדה, כמעורבת ברציחתה של התיירת מלה מלבסקי בחודש מרס אשתקד.

חוה יערי, באמצעות עורכי־הדין עדנה קפלן ודרור מקרין, טענה בפני השופט, כי קיימות נסיבות חדשות מאז המעצר וכי המשטרה נעזרה בבקשת המעצר בראיות כוזבות, לדבריה, שהוגשו על־ידי בעלה, אהוד יערי.

השופט דחה טענה זו בציינו, כי בעת שעבר על תיק המעצר לא הבחין בכל עדות של אהוד יערי.

עורכי־הדין טענו עוד כי השופט התרשם בעת שקבע את הארכת המעצר, שהחשודה הסכימה למעשה למעצרה, ולאמיתו־של־דבר היה זה הבעל שקם בעת הדיון בסוף השבוע שעבר ואמר: „אנחנו מסכימים למעצר", מבלי שחוה יערי עצמה הסכימה לכך. השופט אילת דחה גם טענה זו.

בצאתה מאולם המשפט שבה חוה יערי, שלוותה באחותה, והודיעה, כי היא לא רצחה ואין לה כל קשר למקרה הרצח של מלה מלבסקי. „אני לא רוצה להיות עמוס ברנס השני" — קראה.

נודע, כי המשטרה הגבירה את השמירה בבית־המעצר באבו־כביר, סביב התא של חוה יערי, בשל התבטאויות שונות שפיזרה על „הטעם המר שבחיים".

פקד מושל חדד, הממונה על חקירת המקרה מטעם המשטרה, אמר, כי אם עורכי־דינה של החשודה יתחייבו בפני בית־המשפט כי היא לא תשלח יד בנפשה אם תושאר לבד, תוסר ממנה השמירה. כן הטעים פקד חדד, כי הבקשה להיבדק במכונת־אמת, המועלית שוב ושוב על־ידי החשודה, מיותרת, כי ממילא מתכוונת המשטרה לערוך בדיקה זו באחד משלבי החקירה.

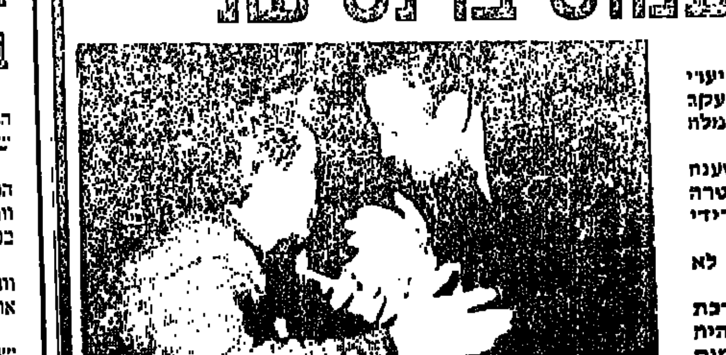
חוה יערי ופרקליטה, דרור מקרין, מתייעצים בעת הדיון אתמול. (צילום: ישראל סימיונסקי, נ.פ.פ.א.)

בבית־המעצר באבו־כביר עצורה גם אשה תל־אביבית, בת 41, שבית־המשפט הורה לפני מספר ימים לעצור אותה לעשרה ימים, בחשד מעורבות ברצח מלה מלבסקי.

שניים מעיתוני הערב אתמול ידעו לספר, כי החשודה הנוספת סיפרה לחוקריה במשטרה, שחוה יערי הודתה בפניה שרצחה את התיירת מלבסקי. אותה אישה, כך נמסר, משתפת פעולה באופן מלא. כזכור, אסר שופט בית־המשפט בתל־אביב את פירסום שמה של העצורה הנוספת או כל פרט אחר מזהה לגביה.

חוקרי המשטרה סבורים, כי החשודה הנוספת פעלה יחד עם חוה יערי בזיוף מסמכים וחתימות, שאיפשרו לחוה יערי למשוך 51 אלף דולרים מחשבונה של מלה מלבסקי בארץ.

קשיים תקציביים דוחים מימוש פרוייקט הצוללות וה„סטילים"

מאת אלכס פישמן, כתבנו הצבאי

בתוצאה מאילוצי תקציב, עלולה התוכנית לחידוש פני של חיל־הים בספינות טילים וצוללות חדישות, להתפרס על־פני שנים ארוכות יותר מן המתוכנן.

במקום שהפרוייקט יושלם במצופה הוא עשוי להכתיים במועד מאוחר יותר. לפי שעה, לא נחתם כל חוזה לבניית הצוללות וספינות־הטילים והאישורים שאמור היה משרד־הביטחון להוציא כדי להתחיל בביצוע התוכנית, מצויים בשלב של עיון־מחדש בישראל.

תלוי באוויר

מקורות יודעי־דבר בוושינגטון האמריקני ציינו באחרונה, כי כל הפרוייקט „תלוי באוויר".

שר־הביטחון, יצחק רבין, כבר אישר לפני מספר חודשים, באופן עקרוני, את פרוייקט הצוללות וה„סטילים" אולם הוא טרם קיבל את תוכניות חיל־הים לגבי הקצב בו יבוצע הפרוייקט. הממשל האמריקני אישר לישראל את התקציב לפרוייקט, אולם ביקש ממשרד הביטחון שיעביר לממשל את סדר העדיפויות הישראלי לגבי צורכי מערכת הביטחון ברכש, מתוך סיוע החוץ הבטחוני.

לנצל את הנתח

נוכח הקשיים הצפויים בעתיד בהשגת התקציבים לביטחון בארה"ב וביטול רכישות הגומלין, אמורה מערכת הביטחון, בתקופה הקרובה, לדון כיצד לנצל את הנתח התקציבי המגיע מן הסיוע האמריקני ובכלל זה את הנתח שהוקצב לפרוייקט הימי. על־פי מצב העניינים היום, תבקש ישראל ככל הנראה, „למתוח" את הפרוייקט הימי על שנים ארוכות יותר ולנצל חלק מן הנתח התקציבי המיועד לפרוייקט, לצורכי הזרועות האחרות בצה"ל.

להערכת מקורות יודעי־דבר, אין כל ממש בידיעות שראו אור באחרונה, כי הצוללות החדשות „ייבנו בישראל. הן מבחינת העלויות והן מבחינת הכישורים וקצב הבנייה — העדיפות לבניית הצוללות היא במספנות מוכרות בארה"ב או לחילופין באירופה.

„שופכים את הילד החריג יחד עם אמבטיית התקציב"

ח"כ אמירה סרטני — לצידה ילד חריג שהשתתף במסיבה (צילום: יוסף שילה „ישראל סאן")

מאת חנה קים, כתבת „על המשמר" בתל־אביב

ח"כ אמירה סרטני ממפ"ם, תקפה אתמול במסיבת עיתונאים שכינסה, את שר החינוך, הבריאות והעבודה, בשל הזנחת אוכלוסיית הילדים החריגים בארץ, זאת לאחר שחוק לחינוך מיוחד שהוגש על ידיה שלשום, הורד מסדר־יומה של הכנסת בהפרש של קול אחד בלבד.

לדברי ח"כ סרטני כ־35 אלף ילדים חריגים הנמצאים במסגרות החינוך המיוחד ובמסגרות הרגילות, נתונים בימים אלה לאיום הנובע מקיצוץ בתקציב, לאחר שכבר קוצץ הטיפול בהם בכמה וכמה תחומים. היא הוסיפה, כי חוק החינוך הכללי איננו מתייחס לחינוכו של הילד החריג ולכן ישנה דחיפות לחקיקת חוק מיוחד המתייחס לאוכלוסיה חריגה, כדי שזה ימנע את הפגיעה הצפויה בה.

ח"כ סרטני סיפרה, כי הטיפול החינוכי בילדים חריגים מסתיים למעשה בגילאים 14־15, „ואז אין מה לעשות בהם והם נופלים למעמסה על החברה ועל הוריהם, ולעתים מאושפזים בבתי־חולים פסיכיאטריים, משום שאין להם מסגרות חינוכיות מתאימות".

היא טוענת, כי הפגיעה משמעותית ביותר מתרכזת באוכלוסייה החריגה במגזר הערבי. „שם אין בכלל אף לא מוסד אחד המטפל בילד החריג", לדבריה. וישנם חלק הארי מהוראות החוק החדש שהורד, כאמור, בהצבעה בכנסת, אינו טעון כל הקצבה כספית נוספת.

ח"כ סרטני לוותה במסיבת העיתונאים בשתי אימהות לילדים חריגים. אחת מהן, עירית קאה, החברה בוועד־ההורים לילדים חריגים בירושלים, אמרה: „בני היום בן 13, כשיהיה בן 15 יחסמו אותו והוא, שלומד היום להפעיל מחשב, ילך למסגרת שאיננה מתאימה לו. קיימת אפליה עצומה בין החינוך הכללי לחינוך המיוחד. מפטרים סייעות וכיתות טיפוליות, ובית־הספר שבו לומד בני הפך בעצם רק לשמרטף. אם ילדינו החריגים לא יקודמו היום — הם ייהפכו למעמסה על החברה מחר. שר־החינוך אולי איננו מכיר את הבעיות האלה. משום שלא ביקר אף פעם במוסד לחינוך מיוחד".

ח"כ סרטני הודיעה, כי תעלה שוב, בעוד מספר חודשים, את הצעת־החוק שלה לחינוך מיוחד ותנסה לגייס לכך תמיכה בכנסת, כדי „שלא לשפוך את הילד החריג יחד עם אמבטיית התקציב", כדבריה.

נחמקין תוקף את מודעי על עיכוב כספי הקונוורסיה לחקלאים

מאת מירה יערי, כתבת „על המשמר"

שר החקלאות, אריה נחמקין, שהיה אתמול אורח המועצה האזורית גליל תחתון, מתח ביקורת נוקבת על שר־האוצר, יצחק מודעי, בשל העיכובים הרבים שהביאו, לדבריו, מהגשת הסיוע ליישובים חקלאים במצוקה (הקונוורסיה).

על הסיוע בסך 90 מיליון דולר, החליטה הממשלה לפני 10 שבועות ולמורת רוחו של שר־האוצר, לדברי נחמקין. מאז החלטת הממשלה, שילמו החקלאים ריבית שבמעט משתווה לסכומים שיועמדו לרשותם.

60 מיליון ל„חגורה החיצונית"

אתמול, לראשונה, פירט השר נחמקין את חלוקת סכום הסיוע ליישובים החקלאים. לדבריו, 60 מיליון דולר מתוך 90 מיליון, יועברו בזמן הקרוב ליישובי „החגורה החיצונית" — יישובי רמת־הגולן, גבול הצפון, הבקעה והערבה —, וכן למשקי ארגון הקניות של האיחוד החקלאי, שהגיע לפשיטת־רגל.

35 מיליון דולר מתוך ה־60 המיליון יחולקו למושבים ויתרת 22 מיליון הדולר יחולקו לקיבוצים.

שיחה קשה

ביקורת נוספת מתח שר החקלאות על שר־האוצר באומרו, שלראשונה ב־7 השנים האחרונות, משווע השוק האירופי לתוצרת שלנו (פירות, ירקות, פרחים) אבל חקלאי ישראל מפסידים בגלל „מדיניות לא נבונה של שר־האוצר". כדברי נחמקין, שלאחר „שיחה קשה" השיב בשלילה לבקשה להגדיל את השטחים של התוצרת המבוקשת, בגלל כניסתה של ספרד לשוק המשותף.

עוד אמר נחמקין, שפריסת חובות החקלאים ל־6 עד 10 שנים, תהיה בעלת ערך, רק אם הריבית הכרוכה בחובות אלה תהיה של 8 אחוזים לכל היותר.

3 פרוייקטים

השר נחמקין מסר, שמשרדו יתבקש בשנים הקרובות בביצוע 3 פרוייקטים גדולים:

● מוביל מי־הביוב מהמרכז לנגב.

● השקעה בנביעת נסיגת החקלאות של הערבה.

● ביצוע פרוייקט מפעל המים גלילתחתון.

אנשים ואירועים

נתגלו סרטים שצולמו בעת שחרור אושוויץ

בון. — שני במאי סרטים מערב־גרמניים הציגו ביום רביעי, בפעם הראשונה, קטעי סרטים, שצולמו במחנה הריכוז אושוויץ והיו מונחים שנים בארכיון של צלם סובייטי.

הסרטים, באורך של 11 דקות, צולמו באושוויץ מיד לאחר שהכוחות הסובייטים שחררו את מחנה המוות בינואר 1945, על־ידי הצלם אלכסנדר וורונצוב. הקטעים מתעדים את ניצולי המחנה, ביניהם ילדים, המתמוטטים בפחד אל המצלמה. כן נראים בהם קברות אחים שנתגלו ע"י הרוסים.

שני הבמאים, אירמגארד ובנגט פון צור מילן, מסרו לעיתונאים, כי וורונצוב מסר להם את הסרט, שמעולם לא הוקרן בעבר בפומבי, כאשר ראיינו אותו במוסקבה לאחר חיפוש ממושך אחר סרטים שצולמו באושוויץ.

וורונצוב אמר, כי משחררי מחנה הריכוז נתקבלו בפחד, משום שהאסירים שהיו חלושים מחמת רעב ומחלות, חשבו אותם תחילה ליחידת־חיסול נאצית.

בסרט של וורונצוב נראים אסירים במדי־פסים של מחנה הריכוז, כשהם מתבוננים מאחורי גדר תיל בחיילים הסובייטים שהגיעו למקום. בין הקטעים מסמרי־השיער נראות גופות של תנוקות שמתו מחמת רעב, וכן הקורבנות של ניסויים רפואיים שביצע יוזף מנגלה, רופא המחנה, יחד עם עוזריו. כן נראים נשים השוכבות על דרגשים בצריף ללא גג, וערימות של נעליים, משקפיים ושיניים תותבות שנלקחו מיהודים ואסירים אחרים בטרם נשלחו לתאי הגאזים. (ע"ו)

מנכ"ל משרד־הביטחון רואיין ברדיו בודפשט

מאת אלכס פישמן, כתבנו הצבאי

בודפשט. — מנכ"ל משרד־הביטחון, מנחם מירון, רואיין שלשום בתוכנית הראשונה של רדיו בודפשט. זו הפעם הראשונה זה שנים שאישיות ישראלית רשמית מתראיינת ברדיו הונגריה.

מנחם מירון רואיין טלפונית, מהונגריה, במסגרת תוכנית שערכה הרדיו הראשונה ברדיו הממלכתי ההונגרי בנושא הטרור. במסגרת הראיון קרא מנכ"ל משרד־הביטחון למדינות הגוש המזרחי ומדינות המערב להתאחד במלחמה בטרור, כיוון שלטרור אין גבולות.

מבצע החתמה ארצי לחוק נגד גזענות

מאת חנה קים, כתבת „על המשמר"

תל־אביב. — יוחל בהחתמה כלל־ארצית הקוראת לכנסת לחוקק חוק נגד גזענות. 5000 מתנדבי תנועת מענ"ה (מטה־על נגד הגזענות) יחתימו, ב־400 דוכנים שיוצבו בכל רחבי הארץ, את תושבי ישראל.

דוכן ההחתמה הראשי יוצב בככר דיזנגוף בת"א מחר בערב, שם גם יחתום על העצומה ראש עיריית ת"א, שלמה להט.

בת"א עצמה יוצבו 35 נקודות־החתמה במקומות מרכזיים, כמו דיזנגוף סנטר, לונדון מיניסטור, ככר אתרים, רחוב ירמיהו, הטיילת, ככר מלכי ישראל, הבימה והיכל התרבות. המוקד המרכזי של המבצע, שבו ימוקם כל מענ"ה, יהיה בבניין התק"ם ברחוב רוטנבוג בת"א, שם יתרכזו בשעות הערב נתונים מכל הארץ על שיעור ההחתמה, ומשם יופעל המטה הארצי.

כנופיית רוצחי הסבתות פועלת שוב בפאריס

מאת ארנון יפה, כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס. — כנופיית רוצחי הסבתות שוב מטילה אימה בפאריס. שש סבתות נרצחו בסדרה מאקברית חדשה. שלוש ישישות עריריות בנות 80 נרצחו בתוך יומיים ברובע ה־14 בדירותיהן. שתי ישישות נתגלו ברובע ה־11, וקרבן שישי נתגלה אתמול.

אשתקד נרצחו שמונה סבתות בזו אחר זו ברובע ה־18. המשטרה לא הצליחה עד היום לפענח פשעים מזוויעים אלה. משערים שפושעים קטנים מוצאים להם טרף קל בתקיפת ישישות בודדות.

כל הדירות נמצאו הפוכות. גופתה של הנרצחת האחרונה בסדרה נמצאה שכובה על מיטתה, ראשה מכוסה בכך שהרוצח הידק אל תוך פיה כרי לחנוק אותה. במשטרה הסיקו כי הרוצח עקב אחרי הישישה בדרכה מהמכולת והקדימה בחדר־המדרגות. הוא המתין לה לפני דלת דירתה, אילץ אותה לפתוח את הדלת ואחר־כך חנק אותה. — כל זה בעבור 20 פרנק.

חמש הסבתות האחרונות נרצחו בנסיבות דומות ברבעים שונים כמה ימים קודם. הפושע חנק אחת עם שקית ניילון.

ציור משלים את מסכת הנייר של הקנצלר המערב־גרמני, הלמוט קוהל, לקראת קרנבל שיערך בדיסלדורף שבמערב־גרמניה. (צילום: איי.פי)

„על המשמר"

עורך: בנקו אדר
עורכת־משנה: טלי סילוני

קרב תחתית במלון חמישה כוכבים

מאת מירה מינצר־יערי

התפרעות „צוות חייכני ומסור"

„מיקי שוגול בוגד ושקרן, הוגו שיינר ופול דיסטינפלד צמד שודדים", ואת הדברים שאומרים בקלאב הוטל על שר־התיירות אברהם שריר, ששמר על קשר גסטרונומי רצוף עם המלון, אפילו הנייר לא סובל

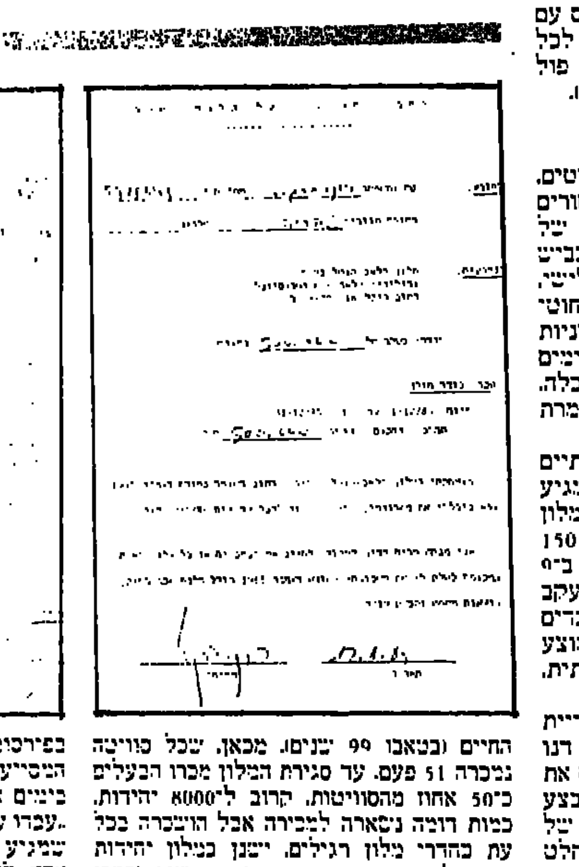

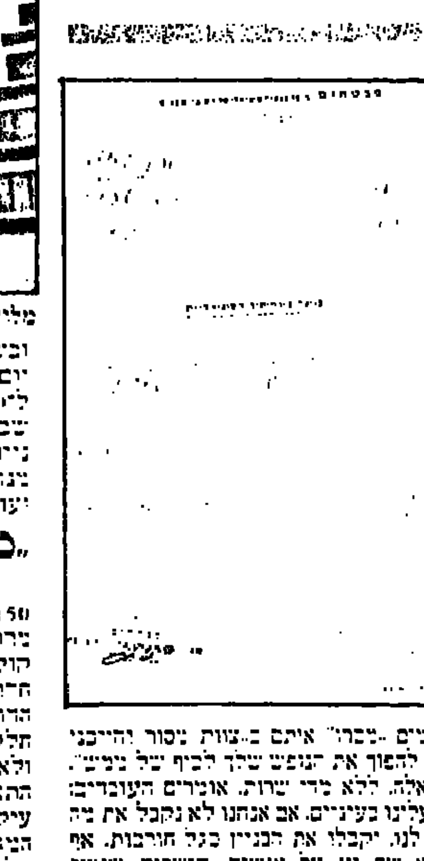

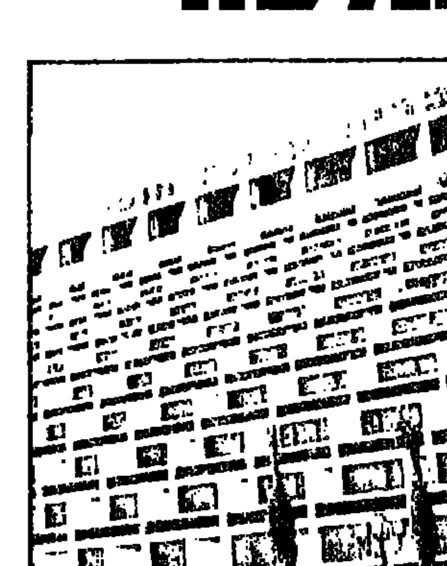
מלון הטריבה: גל לאור היום

בכניסה למלון „קלאב הוטל" בטבריה, עומדת על הג'נטים, בלי אוויר בגלגלים, מכונית ששימשה את ראובן שיינר אחד הבעלים של המלון. רנו־30, ששה צילינדרים, 3000 סמ"ק, שתי אנטנות, פול אוטומט, צבע הים בסוף מודל 79. (למי שמבין, זאת מכונית. יאוו).

„אם נצטרך, גם נדליק אותה. גנבים כולם. ברחו עם הכסף לשווייץ", אומר ח. בכעסו ובעלבונו. מעל דלת הכניסה למלון תלויות שלוש בובות סמרטוטים עשויות גרבי מכנס עם מספוג. הגרביים ממולאים ספוגים. בובה לכל אחד מהבעלים של המלון: ראובן שיינר, פול דיסטינפלד, ומשפחת מה־טוב (הוגו ועמרם).

מפלס המשכורות ירד

גשם של שבוע מטנף את בובות הסמרטוטים, את כרזות המפגינים. את הסרטים השחורים שתלויים על שלט הכניסה למלון. גשם של שבוע גורף אבנים מהמדרון המערבי לכביש הגישה של מלון „קלאב־הוטל". ביום שלישי, נערו צמיגים על הכביש. הותירו אפר וחוטי פלדה. אחר כך, נשטף המקום בצינורות מכוניות כיבוי־אש. השחור נשאר. מבחוץ, כך נראה ביטויים אלה מגרעיה של הליגה הלאומית בכלכלה. הליגה הנתונה בקרב תחתית במלון צמרת חמישה כוכבים.

בטבלת הליגה של בתי־המלון היוקרתיים בארץ נושא המלון על גבו חוב לספקים המגיע למיליון דולר. והוב נוסף להתאחדות בתי־המלון של כ־400 אלף דולר עבור ציוד. במגרש — 150 עובדי המלון, מובטלים בו מיום הסגירה ב־9 בינואר 1985. מאז מונו לו כונסי נכסים עקב התמוטטות חברת „קלרין". ל־150 עובדים שהשתכרו מיום פתיחת המלון ב־1.7.84 בממוצע של 300 עד 500 ש"ח בחודש זה קרב תחתית, להתקיים או לרדת.

ביום א' השבוע, נפגשו בלישכת ראש עיריית טבריה, יגאל ביבי, בכירי המלונאים בעיר. דנו בפסטיבל טבריה שיתקיים בקיץ. „מקדימים את ההכנות כדי שנוכל להתארגן בזמן ולבצע דברים", אמר ראש־העיר וגילה את ייחודו של פסטיבל 86' לעומת השנים שעברו: „הוחלט לארגן את פסטיבל טבריה השנה בצורה צנועה, ולהרבות בפולקלור ישראלי. זה יהיה פסטיבל פולקלורי". אבל, בסוף רחוב אחד־העם בטבריה, שלושה ההרות מבנין העירייה, הוקדם פסטיבל הפולקלור הישראלי לחורף וכבר נפתח.

מפלס הכנרת עלה ביותר משישה סנטימטר בעל גשמי הברכה שהוזרמו כמליון קוב מים לאגם. אבל, אצל 150 העובדים קלאב־הוטל ירד מפלס משכורת של חודשי דצמבר וינואר מתחת לקו הקיום. מקו זה נגרעו עוד 10 מליון שקלים חדשים שנגנבו ממשכורות העובדים בשבעת החודשים האחרונים לתשלומים לבטוחים ולזכויות סוציאליות. הסכומים לא הועברו ל־יעדם.

אין אל מי לפנות

מנהלי המלון המבהיק בלובנו על צלע הר מעל הכנרת בנוי 9 קומות מדורגות. תשע חברות הרכיבו את הקומפלכס שהתמוטט:

1. קלרין דירות (52 אחוזים ממניות המלון).
2. הלרין נופש.
3. הולידיי קלאב אינטרנשיונל בע"מ.
4. ישראל טיים שר.
5. טבריה קלאבס הוטל בע"מ.
6. חברת ד"ש (דיסטינפלד שיינר).
7. חברת קלד"ש (קלרין דיסטינפלד שיינר).
8. חברת ניהול קרן־אור.
9. בעלי היחידות (משקיעים פרטיים).

מלון קלאב הוטל היה המלון היחיד בארץ שעבד בשיטת „טיים שרינג" (חלוקת זמן). 310 הסוויטות במלון בן־תשע הקומות נמכרו לרוכשים פרטיים לפי 51 שבועות בשנה (שבוע אחד נשאר לתחזוקה). הרוכשים הפרטיים קנו תמורת כ־4000 דולר שבוע נוסף כל שנה ולכל החיים (ובטאבו 99 שנים). מכאן, שכל סוויטה נמכרה 51 פעם. עד סגירת המלון מכרו הבעלים כ־50 אחוז מהסוויטות, קרוב ל־8000 יחידות. כמות דומה נשארה למכירה אבל הוטכרה בכל עת כחדרי מלון רגילים. ישנן במלון יחידות שהתשלום עבורן נעשה בשיטת ברטר (סחר מכר) וכך לדוגמה, יכול קבלן בנייה, שבנה את שלד המלון להחזיק ב־150 יחידות. זו היתה גם דרך התשלום לכמה ספקי ציוד. 9 חברות, חברות־בת, תת־חברות מורכבות שוב ושוב מאותם שמות. אותם אנשים. היום אין למי לפנות. היום אין עם מי לבוא חשבון. כולם דאגו לכולם. רק לעובדים לא.

„עבדו עלינו בעיניים"

מגיע לעובדים חוב בגין זכויות שנגנבו ממשכורותיהם במשך 7 חודשים לפי הפירוט הבא:

● 12 אלף שקל חדש ללישכת המס.
● 490 אלף שקלים חדשים למס הכנסה.
● 250 אלף שקלים חדשים לביטוח לאומי.
● 60 אלף שקלים חדשים למבטחים.
● 135 אלף שקלים חדשים משכורות חודש דצמבר.

כמליון שקל חדש זהו סך כל החוב המגיע לעובדים. 100 מתוך 150 העובדים הם מפרנסים יחידים במשפחותיהם ומנהלים כבר יותר מ־10 ימים מאבק בתוך תפאורות גרנדיוזיות. בפירסומים נכתב: „תכנון הסוויטות מבטיח חדר שינה מקסים, חדר מגורים נפרד, חדר אמבטיה מודרני, מרפסת ענקית הצופה אל הכנרת, טלוויזיה צבעונית 3 ערוצים פלוס ערוץ וידיאו, רדיו, טלפון, מקרר, מטבחון, תנור כיריים כלי־אוכל ובישול... עומדים לרשותך כל השירותים במלון הפאר, מגרשי ספורט וטניס, ברכות ג'קוזי, מועדון בריאות, סאונה חדישה..."

למול שפע התענוגות והפינוקים שהשפיע המלון על אורחיו, מתקשים העובדים להשלים עם אובדן מליון שקלים חדשים המגיעים להם.

בפירסומים „מכרו" אותם ב„צוות מסור וחייכני המסייע להפוך את הנופש שלך לכיף של נופש". בימים אלה, ללא מדי שרות, אומרים העובדים: „עבדו עלינו בעיניים. אם אנחנו לא נקבל את מה שמגיע לנו, יקבלו את הבניין כגל חורבות. אף אחד לא שם זין על אנשים. הרשבים שנשבע בשקט. כולם בגו והגנבים הוגנים". קלודין לא מפחדת. שיכתבו את שמה בעיתון: „תכתבי שהרמתי פה פלטות כמו גבר. מרוב שעבדתי איבדתי עין. ארבעה חודשים עשיתי ניתוחים. הייתי עובדת פה כמו גבר. זה היה הבית שלי. ערכיו הגנבים והבוגדים ברחו. אמרתי גנבים? אמרתי. אמרתי בוגדים? אמרתי. תכתבי הכל. אנחנו „טבריה קלאב־הוטל", חברת הניהול הולידיי קלאב אינטרנשיונל. עיקול המלון הוא בידי כונסי הנכסים עו"ד גאון ועו"ד דיאמנד. אז לפני שהם משלמים שקל אחד לבנקים קודם יתנו לנו כל מה שמגיע לעובדים".

שוגול עמד שם ובכה

הכל התפוצץ ביום השישי, ב־9 בינואר. עד שעה 3 אחה"צ עוד קיוו שהכל יסתדר. אמרו שיבוא כונס, יפעיל את המלון, ישלם משכורות, ימצא משקיע ויקנה למלון. אותו יום, 6 בערב, אסיפה. באו שני בעלים, שיינר ודיסטינפלד. באו הכונסים, עורכי־הדין גאון ודיאמנד. מיקי שוגול, מנהל המלון, היה שם. הכונסים הציעו לפטר 70 עובדים ולהפעיל את המלון רק לבעלי יחידות שכבר נרשמו מ־10 בינואר עד סוף פברואר. אחרי כך הם זכרו להגיד לעובדים: „הקמתם מלון להפארה. לכו בשקט הביתה" העובדים נעלו בתגובה את דלתות האולם והציגו את תביעותיהם: תשלום משכורות והחזרת זכויות סוציאליות. מיקי שוגול, שידע ימים יפים בחליפות הספארי שלובשים המנהלים בחודשי הקיץ כשהמלון פעל ב־110 אחוזים תפוסה ואורחים הופנו לבתי־מלון אחרים והכסף זרם, עמד שם ובכה.

כולם נשארו שם אותו יום. העובדים מרצונם ובשל זעם, השאר בעל־כורחם, ב־11 בלילה של יום השישי. אכלו ארוחת־ערב שהביא השף בניאן ל־170 אורחים מסוכנות הנסיעות „תור מושב" שבואם בוטל. אכלו עופיונים מקייצטים במגורות נייר. אכלו ירקות, תוספות מגוונים וסדרה של מנות אחרונות ועוד. וליל פירות במעיים שונים יעודו.

„מגיע להם מאסר עולם"

ההגיגה נגמרה ובאו הם שם. 150 עובדים. 150 דעות. הלכו מיואשים. הלכם, דבר לא מרתיע אותם. לפעמים מסתבבים בבריכות קולביות על הקסטה שהוקרן בוידיאו. בינתיים חדרי המלון עזובים. מתוך 140 סוויטות וכל האגף הדרומי) הוצאו מקררים, טוסטרים וטלוויזיות. חלק מהציוד הוצא ע"י החברות שסיפקו אותו ולא קיבלו תשלום עבורו. ציוד אחר הוצא על ידי ההתאחדות בתי־המלון. בידי מכבסת „ארפל" צו עיקול של בית־משפט על כל המצעים, המגבות, המגבות וכיסויי המיטות שבמלון. נותקו 54 קווי טלפון. שני קווים נשארו. אחד מדם להרדו של כונס הנכסים. אין גאז ולא מים חמים. אספקה לעובדים המבוצרים מביאים כמה ספקים שהמלון חייב להם כבר סכומים לא מבוטלים: סופרמרקט הצרכן (שמן, אורז וסוכר), שפחון מביא ירקות, תנובה זיתוני מביא מוצרי חלב. מלון הגליל העביר לשובתים להם. בהוראות מפורטות של העובדים נכתב: „שום עובד אינו רשאי להתראיין או למסור הידעה לכלי־התקשורת זולת ועד העובדים... אין רשות לעזוב את שטח המלון ללא אישור הוועד... על עובדים בעלי משפחות לפנות לוועד לשם יציאת סידור לילדיהם... נשים מטופלות בילדים צריכות להודיע על יציאתן ולחזור להתרת ב־א בבוקר...". אלון גרנות, יו"ר ועד העובדים וסגנו נעוז פאר, מתדרכים אותי בכתיבה בטעם, מצנזרים את מה שנראה להם כמכשיל את מאבקם.

כולם תומכים בהכרזות של סעדה „מיקי שוגול בוגד ושקרן, הוגו שיינר ופול דיסטינפלד צמד שודדים. מגיע להם מאסר עולם. איפה ההסתדרות? כל החיים משלמים מסים. פעם אחת צריך אותם והכרפלר טרק את הטלפון. ממשרדו של קיסר עונים שהוא כל הזמן בישיבות". לפעמים עוקפים את הוראות ועד העובדים בשיטפון בלילי של גידופים. את הדברים שאומרים בקלאב־הוטל על שר־התיירות אברהם שריר, שידע לשמור על קשר גסטרונומי נהנתני רצוף עם המלון, אפילו הנייר לא סובל.

מכל אולמות מלון קלאב־הוטל בטבריה ומכל חדריו נשקף נוף מרהיב. כנרת והרי גולן בעטיפות של גשם ורוח. אבל צרת הנשים ומועקת הגברים נוגעים וקרובים יותר מכל נוף. יהיה יפה ככל שיהיה.

עם ראש אג"א, אלוף חיים ארז

אלכס פישמן

הקטנת הצבא תקטין את סף התגובה של צה"ל

אנחנו "אוכלים" את המלאים זו השנה השלישית ואין ספק כי בסופו של דבר זה ישפיע על סף התגובה של מדינת ישראל. יכול להיות שנגיע למצב שבו גודל הצבא ישפיע על אורך־הרוח והסבלנות שתהיה לנו בעתיד – אומר אלוף חיים ארז בראיון ל"על המשמר"

„בשני התפקידים האחרונים שמילאתי בצה"ל היה לי מן המזל, שבזה שעסקתי בדברים שלא ציפיתי לעסוק בהם. לפיקוד הדרום נפלתי בתקופת ההערכות של פינוי סיני והאירועים הקשורים בפינוי ימית. כאשר קיבלתי את אגף האפסנאות במטכ"ל נפלתי לתקופת הקיצוצים הגדולים ושינוי בסדרי גודל הצבא".

אם מישהו סבור שיש נימה מלנכולית בדברים אלו של האלוף חיים ארז, טעות בידו. למעלה משנתיים עומד חיים ארז בראש "קונצרן בלתי" מן הגדולים בישראל — אגף האפסנאות בצה"ל. מי שעקב אחר מסלול שירותו של אלוף ארז, (51), בצה"ל מתקשה להבין כיצד קצין שעשה את מרבית שירותו ביחידות השדה מוצא עצמו באגף האפסנאות.

ארז, יליד [illegible], שנעקר במלחמת העולם השניה לבריה"מ, ניתק מהוריו ומצא עצמו ב־1943 בישראל יחד עם ילדי טהראן. [illegible] במהלך ביקורי במחנות עקורים באירופה, סייע לאב לאתר את בנו שעשה אז בנהלל.

ב־1951 התגייס לצה"ל [illegible] במסגרת [illegible] בני מושבים לגדנ"ע — [illegible] ביישובי הנגב בתקופת הפדאיין, במבצע קדש עבר [illegible] למפקד מחלקה. ב־[illegible] השיב הרמטכ"ל חיים ארז [illegible] על השאלה אם רצונו לעבור [illegible]... הגיע לשריון. ב־[illegible] 1967 נהרג מפקד גדוד הטנקים הראשון בצה"ל, אהוד [illegible], ואת מקומו תופס חיים ארז. מאז שעת [illegible] של האלוף ארז קשורה לכל המאורעות הביטחוניים המרכזיים: ההתשה, מלחמת יום־הכיפורים. מפקד אוגדה, שנה באה"ב בקורס פיקוד ומטה, כמו מפקד [illegible] השריון, מפקד על אוגדה סדירה, המכללה לביטחון לאומי, סגן ראש אגף התיכנון בצה"ל ופיקוד הדרום. לאחר התלבטות הוא קיבל את ההצעה לשנות כיוון ולפקד על אגף האפסנאות. "התכונה של מפקד" — אומר חיים ארז — "היא למצוא את העיקרים הנכונים שהם המקצועיים בתחומם. כשאתה קובע את [illegible]", זה בדיוק מה שעושה חיים ארז.

"אוכלים מלאים" שלוש שנים

— לפני מספר שבועות הציגה מערכת הביטחון בפני הממשלה את תוכנית העבודה של צה"ל לשנים 1986־87. על משמעויותיה, [illegible] שגם לאחר הצגת התוכנית היא [illegible] ולפחות אחת מן הזרועות לא מרוצה מן הנתח התקציבי שהוקדש לה. האם ניתן לומר שיש לצה"ל תוכנית עבודה מוסכמת לשנים 1986־87 [illegible]. אם כך, [illegible] בתחום [illegible]?

האלוף חיים ארז: תוכנית העבודה עדיין לא מוכנת ולא מוגדרת. גיבושה של תוכנית הוא תהליך מתמשך. אבל הבסיס לתוכנית העבודה והתקציב, בעיקרו של דבר, סוכם וחולק. מעבר לחלוקת התקציב נקבעו מספר הנחות ומספר כללים.

ראשית, היום ברור כי גם בשנת העבודה 86' סך כל הפעילות של הצבא יהיה גדול יותר מן התקציב העומד לרשותו. תופעה זו נובעת בעיקר מן הבעיות הכרוכות בהקטנת הצבא — תהליך ממושך הדורש משאבים. את הפער בין הפעילות של הצבא בשנה הקרובה לבין התקציב נממן בכמה דרכים: נמשיך ל"אכול" מלאים.

— זו כבר השנה השלישית שאני שומע שצה"ל "אוכל" מלאים וכבר בשנה שעברה אתה עצמך התריעת על כך. אם כך, כיצד ניתן להמשיך "לאכול" מלאים?

"אתה צודק, אנחנו "אוכלים" מלאים זו השנה השלישית. בשנת העבודה 84' אכלנו כמות קטנה מאוד של מלאים, שנבעה בחלקה הגדול מאי־מימון מלא של הפעילות בלבנון. ב־85' היתה ירידה במלאים ובשנת 86' שוב מתוכננת ירידה קטנה. אני מקווה שהירידה הזו תעצר בשנה הבאה. לקראת 87' יבואו לביטוי כל הפעילויות שנקטנו כדי להקטין את הצבא ורק אז נגיע לאיזון בין הפעילות לתקציב.

— אם כך, נוצר המצב שגודל יתבצעו שינויים בתורת הביטחון של ישראל וכך התגובה של מדינת ישראל יהיה נמוך יותר?

"אני מניח שבסופו של דבר, זה ישפיע. יכול להיות שנגיע למצב שבו גודל הצבא הסדיר והמילואים ישפיע על אורך הרוח והסבלנות שתהיה לנו בעתיד. אני לא חושב שההתפתחויות הפנימיות בצבא בשנה־שנתיים הקרובות יחייבו שינוי בסף התגובה".

נטלנו מראש סיכונים

— מהו תקציב בזרוע היבשה במונחים של כסף?

"אני מציע לא לדבר במונחים של כסף. בעיקרו של דבר, במונחים כספיים התקציב פחות או יותר זהה לזה של שנת העבודה 85'. מנקודת מבטי כראש אג"א, ההבדל העיקרי הוא שבשנת 85' הפגיעה העיקרית היתה בכמות המלאי ופחות בגודל הכוחות.

אלוף חיים ארז: חלוקת אחריות שונה בתחום הלוגיסטי

— הנתח התקציבי שזכית לו מאפשר לך, השנה, לבצע את פעילות התחזוקה השוטפת?

"ישנם תחומים שבהם נטלנו מראש סיכונים בנושא התחזוקה. טווחי הטיפול ברכב חירום, למשל, יהיו גדולים יותר. כך, שיתכן ובשעת חירום אחוז מסויים של כלי־הרכב לא יתפקד ונצטרך לתקן אותם. דברים דומים קורים בטיפול ברכב קרבי מטוריין ובאמצעי לחימה אחרים. אני מקווה שהסיכונים שלקחנו לא פוגעים בכשירות הקרבית של האמצעים. צריך לזכור שיש הבדל בין הדרישה מטנק, שיסע, ירה וילחם לבין סה"כ הצרכים הנוספים הכרוכים בתחזוקה של הטנק. טנק יכול להלחם גם אם הכנפיים שלו עקומות או אם מערכת לא חיונית אחרת שלו בלתי־תקינה. על הדברים האלה אני יכול להתפשר עד שירווח".

— לדעתך תצליח השנה לסיים את תוכנית העבודה, או שבמחצית השנה "תתקע" בלי כסף?

"אנחנו נקלענו לצרות כבר בשנה הנוכחית, בשל אירועים שהתרחשו במשק בכללותו. זה קרה ב־84', זה קרה ב־85'. עכשיו אנחנו יושבים ובודקים את עצמנו מחדש — מה לבטל עד סוף השנה ומה להשאיר, ומגלגלים תוכניות משנה לשנה."

נפטר מאות אנשים גם ב־86'

— אם מחר יפרוץ משבר ביטחוני והמצב הוא כפי שתיארת, האם אנו בונים על כך שהאמריקנים ישלחו "השלמות" בשעת חרום?

"יש לנו תוכניות לקבלת סיוע מכל מיני מקורות. אבל, על כך לא ניתן להתבסס. סך כל הצרכים בזמן מלחמה, הן בחלקי חילוף והן בתחמושת, הם כאלו, שאין סיכוי שנוכל להביאם מבחוץ. את תכניות המלחמה צריך לבסס על מה שיש לנו. גם בתוך הצבא קיים ויכוח: האם מה שיש מספיק? אבל הצבא הוא מערכת מסודרת. המשמעויות הוצגו, הן ברורות, היתה החלטה, ואין לנו איזו בעיה לגביה."

— אתה נשמע מאוד אופטימי לגבי שנת העבודה של 87', בה לדעתך יתאזן התקציב מול הפעילויות. לדעתי, זו עשויה להיות דווקא שנה רעה מאוד. שכן בה יפסקו הסדרי רכש־הגומלין ("אופסט") עם האמריקנים, הסדרים שאנו נהנה מהם עד בה.

"לדעתי, ההיפך הוא הנכון. ה"אופסט" לא תרם למערכת הביטחון אלא לסקטור התעשייתי במדינת־ישראל. לי היה יותר זול לרכוש בארה"ב אם הסכומים שהוקצבו ל"אופסט" היו ניתנים לי. לדעתי, הסדרי ה"אופסט" לא יסתיימו. אני מעריך שבהיקף כזה או אחר ההסדרים הללו עם ארה"ב יימשכו. הויכוח הוא על ההיקף".

— יש תחזית, כי בשנה הקרובה, עקב הקיצוצים בתקציב הבטחון, תהיה התמוטטות בתעשיות הקטנות והבינוניות, ששרתו את מערכת הבטחון. הדימוני שתהליך זה עומד בניגוד למדיניות משרד הביטחון, המצהיר כי יש בכוונתו לחזק את התעשיות ביישובי הפיתוח.

"ב־85' פיטרנו מאות אנשים, וב־1986 נפטר מספר דומה. חלק מן האנשים הללו עובדים במרכזי השיקום של אג"א. הקיצוץ בתקציב והקטנת גודל הכוחות יוצרים מצב בו אתה זקוק לפחות חלקי חילוף ופריטים וקונה פחות מן השוק האזרחי. בעיקרון, שעת עבודה בצה"ל זולה בכ־50% לעומת שעת עבודה על אותו מוצר בחוץ. ראשית, צה"ל לא משלם מס ערך מוסף ושנית, המשכורות בצבא נמוכות מאלו הניתנות בשוק האזרחי במקצועות מקבילים. צה"ל גם לא עובד על רווח. אני מניח, שגם בתחום זה נלך לפיטורים. בטחון זה לא רק צבא. ודאי יהיו מקרים בהם יוחלט לעשות עבודה כלשהי מחוץ לצה"ל, לגורות שזה יעלה קצת יותר."

"אסור לשכוח שבמערכת הביטחון עובדים גם אזרחים בעלי משפחות שאותם יצטרכו לפטר והם גרים בקרית־שמונה ובבית־שאן ולנו האחריות על האנשים האלו. בכל מקרה, המגמה בשנה הבאה תפגע קשה מאוד בתעשיות האזרחיות. בכ־30%־40% יותר בהשוואה לשנה שחלפה. אנחנו נמשיך להחזיק את המערכות האזרחיות המשרתות אותנו בעיתות חירום, וניתן להם נתח כדי שיוכלו להתקיים. נדמה לי שבכל מקרה, שאנחנו פוגעים בעצמנו יותר מן ההכרחי, כדי שיישאר נתח גם למשק האזרחי."

הפער בינינו לבין הערבים – לא לטובתנו

— מדוע, בעצם, צה"ל מקיים תעשיה, כמו זו הבונה את טנק ה"מרכבה"? מדוע זה לא מועבר למשק האזרחי?

"זה סיפור עם היסטוריה ארוכה. כשהתחלנו את ה"מרכבה" לא היתה מערכת אחרת שהיו לה הכישורים והידע. אם לא היו מייצרים אז את הטנק באג"א, לא היו מייצרים אותו כלל. אם דנים בנושא זה היום, הרי הוויכוח נסוב סביב השאלה — האם להעביר את הפרוייקט למערכת אחרת של משרד־הביטחון."

— במהלך הראיונות שנתת בשנים האחרונות חזרת והדגשת כי על מדינת ישראל להביא טנקים, בכל שפוטנציאל כוח־האדם שלה מאפשר. זוהי תפיסה פילוסופית לגבי מאזן־הכוחות: הם קונים טנקים — גם אני אקנה טנקים. האם אתה חושב שראיה זו נכונה גם היום?

"בגלל האסימטריה באמצעי לחימה בינינו לבין מדינות ערב, אנו צריכים לעשות את המקסימום כדי לנצל את הפוטנציאל הטמון בנו. לדעתי, המיגבלה האמיתית לעוצמה היא כוח־האדם ולא האמצעים. לכן אמרתי, שצריך להקצות למערכת הביטחון את כל האמצעים שיאפשרו לה לנצל את כל כוח־האדם העומד לרשותה."

"הפער בינינו לבין הערבים יילך ויצטמצם שלא לטובתנו. לכן, לטענתי, כדי שהמצב לא ידרדר, אנחנו צריכים לגדול ככל שכוח־האדם יאפשר לנו. לצערי, הסיסמא של "איכות מול כמות" היא סיסמא שלא תמיד יש מאחוריה תוכן. איכות מורכבת מאמצעים ומכוח־אדם. בכוח אדם אנחנו שומרים על הפער — באמצעים הפער נסגר ובתחומים מסויימים הוא אף לטובתם. כדי למצוא פתרון לבעיה זו במצוקה הכלכלית הנוכחית ולשמור על העוצמה, יש מקום, לדעתי, לתמרון ביחס שבין הסדיר למילואים. כך, ע"י התמרון זה, לא נוסיף היום אמצעים וכח־אדם ונשמור על הקיים."

הקטנו את "הזנב הלוגיסטי"

— היום מקובלת ההנחה כי המלחמה המודרנית מוכרעת עוד הרבה לפני שנורתה הירייה הראשונה. ההתארגנות לקראת המלחמה, שהמרכיב הלוגיסטי בה הוא מן החשובים, קובעת את תוצאות המלחמה. בעקבות לקחי של"ג, מה הם השינויים העיקריים שאתם מתכננים בתחום הלוגיסטי?

"עוצבת היסוד של צה"ל תמשיך להיות עצמאית גם בתחום הלוגיסטי. מאידך, הקטנו את "הזנב הלוגיסטי" בדרג הלוחם. העברנו חלק מן האמצעים הלוגיסטיים לידי הפיקודים המרחביים ובכך איפשרנו לפיקוד יתר גמישות ועצמאות בתחום הלוגיסטי במהלך הלחימה. בתחום הטכ"לי חיזקנו את המגמה של ביזור רמות המלאי והאמצעים לזירות הלחימה השונות. גם תחום הובלת הציוד ישתפר. תהליך הביזור יכול להביא לחסכון בחלקי חילוף בעשרות מליוני דולרים ויש לכך השפעה כלכלית אדירה."

— לפני כשנתיים נכנסת לתפקיד ראש אג"א לאחר שירות ממושך ביחידות שדה. מהי התרומה היחודית שלך לאג"א?

"ראשית, כבר הזכרנו את השינויים הלוגיסטיים בעקבות לקחי מלחמת של"ג. עצם העובדה שבאתי, כביכול, מן העבר השני של המתרס, איפשרה לי ראייה נכונה יותר של הצרכים המבצעיים הממשיים. מכיוון שבאתי מהשדה, היה לי קל יותר לקבל החלטות קשות לגבי שינוי סטנדרטים בתחומי האחזקה וברמות מלאי. בהרהור שני יתכן ושינוי הסטנדרטים בתחזוקה היה מתרחש גם אם לא היו אילוצים תקציביים. אולם, התהליכים בתקופת כהונתי הואצו. היה לי קל יותר להסביר ולשכנע את יחידות השדה בשינויים הנדרשים. יכולתי לבוא ולומר, לי יש את הנסיון, אני ראיתי איך זה נראה באמת בזמן המלחמה. ושוב, אחד התחומים החשובים בהם פעלתי הוא חלוקת אחריות שונה בתחום הלוגיסטי בין הרמות השונות בצבא". ■

על הפרק

מארק גפן

מקסם השווא של האוטונומיה החד־צדדית

תוכנית האוטונומיה החד־צדדית של גד יעקבי היא תוכנית נפל המסיחה את הדעת מן הפיתרון האמיתי: אם מפלגת העבודה רוצה להגיע לשלום, עליה להביא להכרעת הממשלה את תוכנית הפשרה הטריטוריאלית של המערך

מי שעקב אחרי ההתדיינות המביכה בין המערך והליכוד בעניין טאבה יכול להעריך מהו הסיכוי להשיג בממשלה זו נכונות למשא ומתן עם ירדן והפלשתינים על־פי הנוסחה "שטחים תמורת שלום". על פיסת אדמה זעירה בטאבה, שאין לה שום חשיבות בטחונית או לאומית, התקיים בקבינט דיון כאילו דובר בעצם קיומה של המדינה. ספק רב אם אפשר להגיע, בעקבות "הישג" זה של פרס, גם למשא ומתן על שלום עם ירדן ולפיתרון הבעיה הפלשתינית.

במפלגת העבודה מודעים לעובדה, כי בהשי[illegible] עת החודשים שנותרו לפרס לכהן כראש הממשלה לא ניתן אפילו להתחיל את השלב הראשון של השיחות המדיניות. על רקע זה מצאתי עניין רב ביוזמתו של השר גד יעקבי, אשר חיבר מיסמך לאוטונומיה חד־צדדית. אמנם, הרעיון עצמו אינו חדש. אך גד יעקבי מעלה אותו על רקע הקפאון המדיני הנוכחי, תוך פירוט המטרות ודרכי ביצועו.

שתי אפשרויות גרועות

"המשך המצב הקיים ביהודה שומרון ועזה — כותב יעקבי — מוביל לאופקים חמורים ביותר באשר לקיומה ומהותה של מדינת־ישראל. הוא מוביל למדינה שאינה דימוקראטית, כלומר, מדינה השוללת מחלק מאזרחיה את זכותם הפוליטית לבחור ולהיבחר. שתי המגמות הן הרסניות לישראל. שהרי כבר ב־1984 נולדו תחת שלטון ישראל כ־74 אלף ילדים יהודים וכ־75 אלף ילדים שאינם יהודים".

אכן, יעקבי מודע לעובדה, כי בכל שעובר הזמן מתקרבת שעת ההתגשמות של אחת משתי האפשרויות הגרועות הללו, המבטלות למעשה את קיומה של מדינת ישראל על־פי מהותה הציונית והדימוקראטית. "אם נהיה למדינה שאינה מאפשרת זכות דימוקראטית שווה לכל אזרחיה, נאבד את זהותנו וגם את מעמדנו בקרב העם היהודי ובקרב העולם המערבי. ואם נהיה למדינה דו־לאומית לא נגשים את יעד קיומה של מדינת היהודים בארץ־ישראל. לכן הסדר מדיני שיאפשר לרוב האוכלוסיה הערבית להיות אזרחים של מדינה ערבית, חיוני לישראל".

הבאתי בהרחבה את הסבריו של השר יעקבי מפני שהם, לפי דעתי, מוסכמים על חלק גדול של התומכים בהסדר־השלום. איני נכנס כאן לניסוחים שאפשר להתווכח עליהם וכמו, למשל, הניסוח הכללי על מתן אפשרות "לרוב האוכלוסיה" הערבית להיות אזרחים במדינה ערבית מבלי להתייחס לזכויות הלאומיות של הפלשתינים, הגדרה שאפילו מנחם בגין חתם עליה בהסכם קמפ־דיוויד. אבל, ניתוח זה משמש רק רקע למהלך המדיני המוצע על־ידי יעקבי.

יעקבי מציע בתוכניתו: "עלינו ליטול עתה יוזמה מדינית חדשה ולהודיע, כי אם לא ייפתח משא ומתן בין ישראל והפלשתינים עד סוף 1986, תגשים ישראל באורח חד־צדדי את האוטונומיה באזורי יהודה שומרון ועזה".

הסיכוי מתערפל והולך

ביקשתי מגד יעקבי הבהרות לגבי משמעות ההודעה הזאת, ובמיוחד לגבי המילים "עלינו ליטול עתה יוזמה מדינית חדשה". כידוע, אמרתי ליעקבי, יוזמתו של חוסיין גוססת. ממשלת ישראל אינה עושה דבר כדי להחיותה. האומנם אתה סבור, כי ראש הממשלה חייב לפחות ביוזמה מדינית כלפי ירדן — ומה יוכל להציע לה בשם ממשלת האחדות?

יעקבי אמר לי דברים מפורשים לגבי טיב היוזמה ודברים מעורפלים יותר לגבי הכתובת שתיזום אותה. יעקבי מציע לירדן הסכם במסגרת קונדומיניון או מדינה ירדנית־פלשתינית. הוא מבוסס על החזרת רוב השטחים ופרט לאלה המוזכרים במסמך שלו, למעשה על־פי תוכנית אלון. אך לא ראש הממשלה שמעון פרס יפנה ביוזמה זו אל חוסיין, אומר יעקבי. שהרי אין לו לכך הסכמה בממשלה הנוכחית. די שמפלגת העבודה בוועידתה הקרובה, או הוועדה המדינית לפני־כן, תאשר את היוזמה ויהיה בכך כדי לאותת לחוסיין על אפשרות להסדר.

זו נקודת תורפה בולטת בתוכניתו של יעקבי, אשר לכאורה מנסה לתת סיכוי להסדר מדיני עם ירדן בטרם תופעל האוטונומיה החד־צדדית.

שהרי תוכנית הפשרה הטריטוריאלית כלולה במצע הבחירות של המערך ויש בה משום הענות לסיסמה "שלום תמורת שטחים", לפחות כבסיס למשא ומתן ישיר. אבל חוסיין אינו יכול להענות ליוזמה מפלגתית כל עוד שזו תוצע בשם ממשלת ישראל וראשה.

על כן נדמה לי, כי גד יעקבי מעלה את הצורך ב"יוזמה מדינית חדשה" מצד ישראל יותר כדי לצאת ידי חובה, כאשר תוך אמון בסיכוייה. ואומנם במסמך המנמק את תוכנית האוטונומיה שלו נאמר, כי "הסיכוי להסדר מדיני עם ירדן והפלשתינים מתערפל והולך ואין לדעת מה הם סיכוייו בעתיד הנראה לעין".

מילכוד החד־צדדיות

ניגש, איפוא, לתוכנית יעקבי עצמה. "ישראל תגשים באורח חד־צדדי את האוטונומיה באזורי יהודה שומרון ועזה. האוטונומיה לא תכלול את בקעת־הירדן, מרחב ירושלים, גוש־עציון ואת היישובים היהודים האחרים באזורים אלה. במסגרתה תעבור האחריות לנושאי הפנים. החינוך, הבריאות, הביוב, הניקוז והסעד לידי העיריות. בענייני הסדר והחוק הפנימי תטפל המשטרה המקומית. כוחות הביטחון שלנו יצאו מן הערים, ויתערבו רק כאשר תנועה אל היישובים היהודים באזורים אלה, תועמד בסכנה או התארגנות המהווה סיכון לישראל".

במה נבדלת האוטונומיה של גד יעקבי מן האוטונומיה הכלולה בהסכם קמפ־דיוויד? ראשית, כהגדרתו של יעקבי אין להצעתו קשר למשא ומתן בין ישראל, ירדן ומצרים, על־פי הסכם קמפ־דיוויד. שנית, יעקבי מוציא מתחום האוטונומיה איזורים שלמים, דבר שאין לו זכר בהסכם קמפ־דיוויד. הנידבר על יהודה שומרון ועזה כמכלול. מה שאופייני הוא, כי שטחי האוטונומיה החד־צדדית גזורים למעשה על־פי תוכנית אלון. כלומר, עוד בטרם החל משא ומתן מדיני כלשהו עם ירדן נקבעים גבולות העתיד.

וכיצד תתבצע התוכנית הזאת? מה פירוש "הודעה חד־צדדית" בלי משא ומתן עם גורם כלשהו? על־פי הסכם קמפ־דיוויד רשות המינהל העצמי (מועצה מנהלית) צריכה להבחר בבחירות חופשיות על־ידי תושבי השטחים. אמרתי לגד יעקבי: אתה מציע "הודעה חד־צדדית" על האוטונומיה, אך למי אתה מוסר את ההודעה ואת המינהל העצמי?

תשובתו של השר יעקבי היתה: "לראשי העיריות". והרי היום קיים ראש עיריה ערבי אחד בלבד (בשכם) [illegible] על איש שיחה. "אז נמנה את ראשי הערים הממונים על־ידי ישראל? הרי זה אבסורד שאין להעלותו על הדעת במחשבה מדינית רצינית. השר יעקבי יכול היה להציע, כמובן, שיתקיימו בחירות חופשיות לראשי הערים, והנבחרים יעמדו בראש המינהל העצמי. אלא שהצעה זו עומדת בסתירה להחד־צדדיות של ההכרזה על האוטונומיה.

רבין כבר הסתייג

הרעיון של יעקבי — שאיני מפקפק בכנות כוונותיו — מעורר את [illegible] של האוטונומיה, שאם בכלל יהיה מקובל על הפלשתינים, הרי זה רק כשלב מעבר להסדר הקבע. האומנם יעקבי מאמין, כי די שנתפטר מן המעורבות בענייניהם הפנימיים של הפלשתינים, והם יקבלו בברכה את הזכות הגדולה לדאוג בעצמם לענייני ביוב והניקוז ושאר השירותים הפנימיים?

נקודת [illegible] בתוכנית אני מוצא בהבהרתו של יעקבי, כי פירושה הקפאת ההתנחלויות. מה שהוקם יישאר על כנו — ובאזור האוטונומיה לא תחול על היישובים היהודיים — אך יישובים חדשים לא יוקמו יותר.

אך לא פחות מפתיע בתוכנית זו הוא העיתוי להגשמתה — סוף 1986, כלומר, בימי כהונתו של יצחק שמיר כראש־ממשלת ישראל. אתה מאמין, כי הליכוד יסכים לתוכנית שלך, שאלתי את יעקבי. בהחלט לא, ואני מציע לפרק את הממשלה, אם לא תסכים לאוטונומיה החד־צדדית כמוצא ביניים, כשלב של העדר סיכוי להסדר כולל. והרי אם יעקבי מוכן לפרק את השותפות עם הליכוד בגלל האוטונומיה למה לא לעשות זאת עכשיו, כאשר פרס עומד בראש הממשלה?

יעקבי אינו יודע עדיין אם יזכה בתמיכת הרוב במפלגתו לתוכנית. שר־הביטחון, יצחק רבין, כבר הביע הסתייגות ממנה ואני מניח שזו נובעת מן ההערכה שהסדר לא־הסדר כזה יוסיף בעיות ביטחון. הצבא, שעל פי התוכנית חייב לצאת מן הערים, יאלץ לשוב אליהן, כדי לדכא תסיסה לאומית שתגבר שם. ואילו ראש־הממשלה שמעון פרס שומר על שתיקה, כדברי גד יעקבי.

להביא להכרעה את תוכנית המערך

גד יעקבי רואה את הסכנות האורבות למדינת ישראל בגלל הקפאון המדיני. הימין עיוור בהערכתו כי הזמן פועל לטובתנו, וכי אפשר יהיה בסופו של דבר לספח את הגדה לישראל. הפלשתינים ומדינות ערב לעולם לא ישלימו עם שליטה ישראלית על העם הפלשתיני. לכן פרט לסכנה של אובדן זהותה היהודית והדימוקראטית של ישראל תגבר גם סכנה של מלחמה חדשה. על הסכנות הללו אין להתגבר על־ידי פיתרון שלא יהיה מוסכם על הצד השני, כלומר על הפלשתינים וירדן.

האוטונומיה עדיין יכולה לשמש שלב מעבר להסכם כולל, המבוסס על החזר השטחים ופיתרון הבעיה הפלשתינית. שלב כזה יהיה אולי דרוש ליצירת אווירת אמון וקביעת דפוסי דו־קיום במסגרת יחסי השלום. איני בטוח אם הצד השני עדיין מוכן לשלבי ביניים כאלה. אך אפשר יהיה להתדיין, כאשר יהיה ברור, כי העקרון "שטחים תמורת השלום" מקובל גם על ישראל.

אשר ל"אוטונומיה חד־צדדית" זהו רעיון נפל, שלא זו בלבד שלא יימצאו לו תומכים בארץ, אלא שהוא מסיח את הדעת מן הפיתרון האמיתי. אם מפלגת העבודה, ובמיוחד ראשה שמעון פרס, מתכוונים ברצינות לעשות שלום, הרי עליהם להביא להכרעת הממשלה את תוכנית המערך. היא, כמובן, לא תתקבל ואז מוטב לפרק את השותפות בטרם יצחק שמיר "יעשה שלום" על־פי המתכונת של הליכוד. ■

יומן כלכלי

פ. סבר

● יום א': לבר־מצווה הם ישובו חזרה

היו כאן שבועיים. נדבקו בשפעת. קיללו את נהגי המוניות העצלנים. הטמינו פתקים בכותל. הזמינו מקום לבר־מצווה לבנם בסוף השנה, בבית־כנסת שאינו גובה עמלות, רק תרומות נדיבות מאוד לפני העסק. פליז, וטסו הביתה.

הביתה. 24 שעות טיסה. דירת פנטהאוז המשקיפה מהוף־הוורדים אל האוקיאנוס השקט הדרומי. אל קיץ באמצע דצמבר, אל קונצרט האופרה המצוינת ביותר בעולם, אל הדובוני הקואלה המיסריים. הדבוקים אל העצים בגובה השעיים ההפוכים. הביתה.

הם עזבו את הארץ באפלה הדכאונית של סוף שנות האידליה. יגאל הורביץ־1980. מכרו את כל תכולת הדירה ליוסי־קונה־הכל. לא נפרדו מרוב הידידים, קצת בילפו בבושה, קצת בכו מפחד. המריאו אל הלא־נודע ב"בריטיש איירליינס" שנחת בנעות בבהריין (כה שנודע להם, כמובן, מאוחר יותר, כבר לאחר הנחיתה וההמראה מחדש) והיו ליורדים. רופאה ומהנדס. משפחה ופלוח של הארץ. קהילית אוסטרליה קיבלה אותם בזרועות פתוחות.

הביתה. ביקרתי אותם חצי שנה לאחר ההגירה. עדיין היו תלושים, זרים, ללא שייכות, מתגעגעים אבל לא חוזרים. לאן, שאלה היא, לפיטורים מבית־החולים? לנסע השידולים והפרוטקציות. שאולי יגיבו אותי להציו תקן בקופת־חולים. אחת ורבע תקן בקופת־חולים אחרת. ופעם בשבוע במחלקה המתכוונת? לאן, שאל היא. לעסק שנסגר כי הריבית הניקה אותו והאוצר כהט אותו? לשכר של ארבע־מאות דולר לחודש, אחרי כל הטכניונים, ולשמוע תמיד שבעצם במפעל עתיר־העבודה־הדרוזית־הזולה בשלנו אין צורך במהנדס מומחה יקר כמוך? כך הם שאלו לפני חצי שנים, והסיעו אותי לאורך יופי האוקיאנוס בשכונת החדשה, שהמפעל האוסטרלי כבר העניק לרשותם, והלינו אותי בווילה הנידוחת והלבנה, שהמפעל הקולני העניק מיד לרשותם. ובלילה שלאחר כל בקבוקי הבירה האוסטרלית החזקה מדי פתחו החלון והצביעו לעבר השכונות שעל ההוף, נוצצות חזק מדי, ואמרו, תראה בעוד שנתיים. אנחנו נעבור לגור שם. הוף התכלת, הוף השלווה, הוף הוורד. הלונות הנצורים של יהודי סידני.

הם כבר הצו את הקווים. בסתיו הקרוב ישובו לביקור — הפעם רק לשבוע — לערוך ליד הכותל טקס בר־מצווה לבנם. לכן נגענו בשיחות משאלות נוסח מה היה קורה אילו. אילו נשארו. היתה רבית היהב המיישית מזו שבה הם מגולים היום. אילו נשארו, הוא היה נלהם בריבית, בינוא נתהרה ובלבנון, היא היתה שובבת יחד עם הרופאים, להוצה היום יחד עם הרופאים ומקבלת שלוש־מאות חולים ביום במרפאה. אילו נשארו, היו בניהם דוברים ביניהם עברית, ולא האנגלית האוסטרלית הנפלטת מן הגרון כמו בכדור גומי לעיסה הדבוק לחיך. פתקים בכותל לא היו שניים אילו נשארו.

לאחר הנ"ש שניב אלו, שיקר הדרי מהזיק את הגיראל. בפאב אכלנו סלאט ישראלי. הם אמרו שי לבב דיי לילה נהרים, ואנחנו אמרנו. בוודאי גם לבב לא חסר, שם, בבית.

לפני חמש שנים נסעתי לאוסטרליה בשליחות עלומה לבדוק כדאיות פתיחתו של סניף בנק ישראלי במלבורן או סידני. חקרתי לעומק את מבנה הפיננסים הבוזר והמסוגר (אז) של הקטנה מכל היבשות. קראתי דו"חות ממשלתיים ופרטיים. נפגשתי עם יותר מדי אנשי עסקים. ולבסוף חיברתי המלצות חיוביות. כדאי ללכת לאט על אוסטרליה, כתבתי לבנק.

הבנק, כמובן, החליט אחרת. וויתר על הרעיון כולו. מסיבות שהיו ענייניות רק בחלקן. בדיעבד, צדק הבנק: ממילא מערכת הבנקאות הישראלית התרהבה בתחילת שנות השמונים אל עסקים הובקי זרועות גדולים מדי והסניף באוסטרליה היה רק דוקר עיניים, מרגיז מבקרים. מעלה השד לשגעון גדלות ומפסיד כסף לפחות עד לפני שנה. כשחל מהפך בשוק הכספים האוסטרלי ופעילות בנקים זרים הותרה בה. המלצותי לכן, התיישנו ואינן ישימות עוד. והיום, לאחר ההצטמצמות וההפוגה, אולי כדאי בכל זאת לפתוח סניף במזרח... יוק? ביפן? או בסינגאפור?

בדרך חזרה, הם ינוחו יומיים בסינגאפור. כמו כל האוסטרלים השבים הביתה מאירופה. יצטיידו במכשירי חשמל זולים ובגדים מנייפי קר. בנמל התעופה האוסטרלי הראשון בפארט, למשל, ירססו אותם הדיילים בספריי משמיד חיידקים, שאולי הסתירו על גופם מן היבשות האחרות, הלא־נקיות. כפי שריססו אותי בלי תסביכים. המשרתת בהוף הוורדים תדאג לכל סידורי הדירה כ"ם כואס. בשבת הקרובה יעשו פארטי. טוב להיות שוב בבית.

מספרים, שיגאל הורביץ משמיע לאחרונה, בהזדמנויות סגורות שונות, דברי חרטה על המדיניות הכלכלית המיתונית שניהל בעת כהונתו כשר־האוצר. אומרים, שהוא היום בעד פיתוח וצמיחה, שממש חזר בתשובה. ייתכן; אבל הם שירדו לחצי כדור־הארץ האחר כבר לא יחזרו. אותם כבר הפסדנו למשק, לחברה, למדינה, לציונות השטחית, הבנאלית ביותר, לציונות של החיות כאן. לנירות. המהנדס והרופאה ישובו בחזרה רק לבר־מצווה של בנם. ליד הכותל, או משהו כזה.

● יום ב': שנה קשה לחסכון

פרופסור איתן ברגלס, יו"ר מועצת המנהלים של בנק־הפועלים, מרצה לכלכלה באוניברסיטת תל־אביב, אחד משני האקדמאים שניסחו את תוכנית הייצוב הכלכלית, חזר אופטימי ומופתע מן הדיון המקיף החצי־שנתי עם המומחים והיועצים הוושינגטוניים. אופטימי, כי גם פריסה והירה ומסויגת של תנופת התוכנית הכלכלית עד כה לעיני האמריקנים הוציאה מהם קריאות התפעלות רבות; מופתע, משום שבעיתונותנו יקרא על הדיונים עם מה שלא היה שם. בעיקר קרא כאן שיש להצו האמריקנים "לבטל את ההצמדה" להד"ס. הוא אמר. הנושא כלל לא הועלה. והאמריקנים "לא דרשו שום דבר בהצבירות". הישראלים שהשתתפו במשלחת הגדולה לא מכרו לקולגות מאמריקה "תמונה וורודה". אלא דווקא הבליטו את הקשיים שעוד נותרו. במקביל אמרו לי בבנק ישראל שכדאי לבדוק, מי בכלל כתב את המכתב שכתב שולץ לפרס. כלומר מי כתב אותו כאן, ולא שם. קוראים לזה שיטת היצוא המוחזר: כל מה שרוצים למכור לדעת־הקהל הישראלית כלחץ או תביעה מוושינגטון הוא בעצם רק עורף יצוא שלנו לוושינגטון, והמייצאים יודעים למי הכוונה.

אבל בנושא הנדובר ביותר בסאלונים הכלכ־ליים, הצמיחה, פרופ' ברגלס מסייג ומסייג, לכאורה. הוא אומר. היינו יכולים להתחיל בצמיחה בלי להבית לקיצוץ בתקציב הממשלה, הרבה השקעות תשתית מסוגלות היום להניב תשואה גבוהה מאד. לפי כל חישוב, ולכן מחוללי המדיניות הכלכלית היו יכולים להזרים לשם תקציבים בצידוק מלא, להקצות אשראי, לעודד השקעות. לינה לא; לא, אומר פרופ' ברגלס, כי אם תחילה לא נייצב נייש את המשק, גם בתחום הפיתוח ניכשל. "אי־אפשר לנתק את מסלול ההשקעה ממסלול התייצבות של הכלכלה". הוא מזהיר. לכן, האמצעי היעיל והבטוח לעידוד הצמיחה הוא היסוד מתמשך של הגרעונות בתקציב־הממשלה, כדי להגיע לגרעון אפס. היום כמעט כל החיסכון של המגזר הפרטי זורם לבריכה הגדולה של מימון התקציב הממשלתי. ואם מפעל תעשייתי מעוניין לגייס הון לפיתוח מן הציבור, הוא זקוק לאישור כניסה ממשלתי אל אותה הבריכה הגדולה, שבולה מולאמת. כדי שיאוב ממנה קצת מים. אבל, אם יצליחו מקצצי התקציב במלאכתם, והממשלה לא תתפתה עוד לשים את ידה על כל קופת החסכונות, ולא תגדיל החוב הפנימי שלה לאוזריה, יתפנו המשאבים הנצורים להשקעות בייצור. ובפיתוח.

פרופ' ברגלס, והוזה שפרופסורים רבים לכלכלה בארץ מסכימים איתו, מצייר את הגרעון הממשלתי לא בדמות של מיינקת לתקציבי הפיתוח, אלא בדמות של יונק הסכומות הציבור. הגרעון מפריע לצמיחה. דוחק החוצה את ההשקעות הפרטיות. לא מעודד אותן, אלא מדכא אותן.

כאשר הממשלה, בגלל צרכי המימון הגרעוניים שלה, ספגה בעבר את רובו של החסכון הפרטי והעיסקי או את כולו, נשארו למגזר היצרני רק טיפות אחרונות. "כדי לשחרר החיסכון לאפיקי ההשקעה", אומר פרופ' ברגלס, "מוכרחים להפסיק להפוך אותו להוצאה שוטפת לצריכה דרך התקציב הממשלתי". כלומר, לקצץ כדי לייצב, לייצב כדי להשקיע, להשקיע כדי לצמוח. זה הסדר הנכון. העשוי גם להשרות תחושה של רגיעה וביטחון כלכלי, שתרומתה לעידוד ההשקעות גדולה מכל פתיחת ברזים בטרם עת. המחליט להקים היום מפעל, יהנה מפירותיו בעוד שלוש שנים, ובוודאי מטרידה אותו השאלה היש על מה לסמוך בעתיד? לכשתבוא השקעתי לכלל מימוש. הנהיה כבר כלכלה נורמאלית? חידוש הצמיחה אומר פרופ' ברגלס, יבוא, רק כשיחודש האמון במשק בריא.

ומיסוי על הון. על רכוש פיננסי? תשובתו של פרופ' ברגלס שלילית. ראשית, הרכוש הזה כמעט כולו חוב פנימי של הממשלה, אז מה יועיל מיסוי ממשלתי על חוב ממשלתי? ולמי יועיל? שנית, הפגיעה באמון ובאמינות, אין לבטל את נזקיה כלאחר יד. זה לא רק משחק פוליטי, זו עלולה להיות מפולת ממש.

גם בבנק הממלכתי שלנו מאוד לא אוהבים את רעיון מיסוי הרכוש הפיננסי. "הגד לחבריך בשמאל", אמרו לי שם אחדים ממקורותי, שהפעם היה להם קול מהוסס כמו עורו של קיפוד, "שיפסיקו לאיים על ההון; הגד להם מה קרה אשתקד, מהר".

אכן, אשתקד היתה שנה קשה מאוד לחסכון. ב־1984 נחכשו ההכנסה הפרטית נטו כ־12.5%, וב־1985 ירד שיעור החסכון לכ־26.5% ממנה. שפל מסוכן.

שתי השנים שחלפו הן תמונות ראי האחת של רעותה. לפני שנתיים התמוטטה (וזכרים?) מערכת המיסים הישירים, ומערכת המיסים העקיפים ובעונות הבחירות אף הוגדלו מאד הסובסידיות. לכן, למרות ירידה של כ־2% בתוצר הלאומי, גדלה ההכנסה הפרטית הריאלית הפנויה ב־5.5%. אבל האזרחים, אותם יצורים משונים העומדים על זכותם לתכנן את חייהם הכלכליים מעבר לחודשי הבחירות הצבעוניים, דווקא הורידו את הוצאותיהם לצריכה הפרטית בקרוב לשבעה אחוזים, והגדילו בעשרים אחוזים את מלאי החסכונות שבמאגריהם. הם ציפו לבואו של יום הסגריר בקרוב מאוד.

אשתקד היה מזג האוויר הכלכלי צונן. המיסים, הישירים והעקיפים, גדלו בכ־14%. הסובסידיות ירדו כ־40%. ההכנסה הפרטית נטו ירדה כ־8%. אלא שהאזרחים המתכננים מראש את תהפוכות המימשל לא נאלצו במקביל לצמצם את הוצאותיהם לצריכה הפרטית, כי בארונות עמדו והמתינו צנצנות החסכון שהוכנו בעוד מועד. הציבור הגן על רמת חייו על־ידי הקטנת שיעור החסכון, לאחר שהגדיל אותו שנה קודם לכן. והלקח הוא: שהציבור אינו עלה נידף ברוח. הציבור מקטין או מגדיל את ביקושיו לא לפי ההכנסה הזמנית והחולפת של שנה אחת, או של חודשי גאות ושפל המתחלפים אצלנו בתדירות מהממת, אלא כפי שהוא רואה את עתידו ואת עתידה של המדיניות הממשלתית.

הציבור מקיים רמת־חיים ורמת ביקושים המשקפים את הקבוע והיציב, ולא את החולף והשגעוני. הגורם המשפיע על צריכתו השוטפת הוא מה שמכונה על ידי חתן פרס נובל לכלכלה מילטון פרידמן "הכנסה פרמננטית", ומה שמכונה על־ידי חתן אחר של פרס נובל לכלכלה, פרנקו מודיליאני, "הכנסה של מחזור חיים מלא". תורותיהם אומרות, בתמצית, כי הפרט מודרך בחלוקת הכנסתו השוטפת בין צריכה לחסכון לא רק על־ידי הכנסה זו עצמה, אלא גם על־ידי הרכוש שכבר צבר, על־ידי ההכנסה שהיתה לו בממוצע בשנים האחרונות, ועל־ידי ציפיותיו להכנסות ותוצאות עתידיות. עד בוא הנכדים, לכן נטיותיו לחסוך (זה טוב) או לצרוך (זה רע) מושפעות בעיקר מכל אופק החיים.

כך גם הציבור כולו: מושפע בנטיותיו הצרכניות. ראשית, על־ידי כל מה שהיה לו והרכוש שצבר; שנית, על־ידי כל מה שיהיה לו וסך כל ההכנסות הצפויות מעבודה ומהון, בניכוי המיסים הצפויים, כמובן; ושלישית, על־ידי מה שיש לו ברגע ההחלטה, והיא רק ההכנסה השוטפת. כשהשפעתה החלשה מכולן.

הנימצאים הרב־שנתיים על נוהגי הצריכה והחסכון של הישראלים כציבור מחזקים את התאוריות הללו, ולאורם אני מבקש לחמם קצת את ההגיון של טיעוני "השמאל" בזכות מיסים על הרכוש. כי אם לרכוש השפעה כה גדולה, ישירה ועקיפה, על הביקוש לרמת־חיים, אז דווקא הקטנתו באמצעות מיסוי או הפרת הצמדות תגרום להגדלת הנטיה לחסוך, להפחתת הנטיה לצרוך. ולא לשנה אחת בלבד. אלא לאורך זמן. כי אם לאמינות משקל כבר בהקצאת החסכון וההשקעה, אז דווקא מחיקה, כאובה אך החלטית, של חלק מן החוב הממשלתי שהצטבר ושהציבור ממילא אינו מאמין כי ייפרע בעתיד הסביר, עשויה לאותת שהפעם כוונות הייצוב רציניות, שהפעם זו לא עוד שלב במחזור עסקים פוליטי רגיל של כיווץ אחרי הבחירות ושחרור לפניהן. אלא תיקון־חצות ממשי: לא פוליטיקה שהמוניטין שלה בשפל. אלא כלכלה מעשית שהמוניטין שלה ברמת פנייהים. ולשמאל יש כאן נימוקים כלכליים מעשיים.

● יום ג': הבעלים העובדים

"אף שלנושא של בעלות העובדים על מפעליהם יש היסטוריה ארוכה, עד הזמן האחרון ממש הוא נראה כחלום מדומה של מבקרי הקאפיטאליזם המודרני. אך עתה ברור, שבעלות העובדים כבר אינה תופעה חולפת. חברות בבעלות עובדיהן מתפשטות במדינות המערב המתועשות, ומסיבות טובות מאד. אחת מהן: הענקת בעלות, אפילו חלקית, לעובדים על מפעליהם עשויה להיות הצורה העדיפה על כל האחרות לארגון־מחדש של עסק כושל".

משפטים אלו לא נכתבו כמבוא למאמר ב"ניו־לאפט ראוויו", בכתב־עת סוציאליסטי או אדום אחר. חס וחלילה; זהו תימצות מאמר מדעי שהופיע לפני חודשיים — "הארווארד ביזנס ראוויו", דו־ירחון העסקים היוקרתי של ארצות־הברית, היוצא לאור על־ידי בית־הספר למינהל עסקים של אוניברסיטת הארווארד ונודע כקפדן המקבל לפירסום רק מחקרים שמחבריהם מהלכים עם האף באדמה, ולא בשמיים, צמודים לעובדות, תומכים בניהול מדעי, בלי ציפורים בראש.

שיתוף עובדים בבעלות וניהול הפסיק, אם כן, להיות ציפור בראש והפך לחלק מתרבות ניהול העסקים החדשה, תרבות שמילת המפתח שלה היא "מחוייבות", "מעורבות" — "COMMITMENT". פרופ' ריצ'רד וואלטון, מעמודי התווך של קהילית המורים בהארווארד־עסקים, ולא מן השוליים המתפרעים שלה, כותב בגיליון אחר של אותו כתב־עת מכובד, בסכמו שתי גישות קוטביות לניהול: "סלע המחלוקת הן שתי אסטראטגיות שונות לחלוטין לניהול כוח האדם בחברה. שתי השקפות מנוגדות באשר לסוג השותפות שהמנהלים צריכים להתחלק בה עם העובדים. זו הבחירה בין אסטראטגיה של כפיית פיקוח לבין אסטראטגיה המבוססת על טיפוח מעורבות ומחוייבות. רק לאחרונה החלו המנהלים לראות ולגלות שהעובדים מגיבים בדרך הטובה והיצירתית ביותר לא כאשר הם כפופים לפיקוח צמוד של ההנהלה, מוצבים בתפקידים מגבילים וזוכים ליחס כאילו היו הכרח בלתי־רצוי. אלא, להיפך, כאשר ניתנת להם אחריות רחבה, כאשר מעודדים את תרומתם לחברה ומסייעים בידיהם להפיק שביעות רצון מן העבודה... בבסיסה של מדיניות חדשה זו מונחת פילוסופיה ניהולית המכירה בתביעות הלגיטימיות של כל בעלי העניין בחברה: הבעלים, העובדים, הלקוחות והציבור בכללותו".

תרבות הניהול המשתפת והמערבת, מרחיבה את תחומי האחריות של העובד היחיד, משלבת אותו בצוות שיש לו מטלות רבות ומגוונות, מדגישה את המשימות העילאיות והנגישות של החברה, מפתחת מבנה אירגוני לאדיבורי. בלי סממני סטאטוס, ובמשרדי אי.בי.אם, אני קורא בספר חדש של בוק רוג'רס, אחד המנהלים הבכירים בחברה זו, שיצא השבוע לאור, אין מקומות חניה שמורים למנהלים. אין לוחיות עם תארי־ניהול על דלתות החדרים. אין חדרי־אוכל נפרדים להנהלה ואפילו את הקפה מקבלים כולם באותן כוסות נייר לשימוש חד־פעמי. שואפת לשיוויון בקורבן הכלכלי בימים הקשים ולשיתוף עובדים בבעלות, ניהול והישגים כספיים בימים הטובים. שבועון העסקים האמריקני "ביזנסוויק" מקדיש בגליונו מן השבוע שעבר את כתבת השער לאופנות חולפות בניהול, שחלקן באמת מעורר גיחוך. במיוחד כאשר הן מיושמות מן היד אל הפה. בשיטת קפה בן־רגע, תחת תוויות בלתי־קריאות ובמחיר יקר, שבלעדיו אופנה לא נחשבת לראויה לחיקוי. ה"IN" בניהול היום, לפי אותה הכתבה, היא בעיקר תפיסת הניהול

פירמידת ניהול חדשה: אחריות ומעורבות

בתרבות שבהם, ה"IN" הן במסגרות הלקיות [illegible] ניהול על־ידי [illegible], ו/או על־ידי [illegible] איכות, ו/או על־ידי [illegible] הניהולי. ועוד פתרונות ש"ביזנסוויק" סוקר הוו. משיטת הטיילוריים (פ.ו. טיילור, אבי הניהול המדעי בשיטת הסרט הנע [illegible]) ועד [illegible].

בארצות־הברית הויכוח על תרבויות הניהול מתחבר ומשתלב בויכוח על בעלות העובדים והדימוקראטיה התעשייתית, שפקד את אירופה בתחילת שנות השבעים, שכך חיים שם, ונדמה היה כאילו הוכרע [illegible]. ולא כך: לפי הערכותיו של פרופ' יוסף בלאזי מהארווארד (העומד גם בראש הפרוייקט לחקר הקיבוצי הפועל באוניברסיטה זו) יותר ממיליון עובדים בארה"ב מועסקים היום ב־7000 מפעלים, שקיימת בהם שיטה מתוכננת לשיתופם בבעלות. מהם כחצי מיליון עובדים בחברות שיותר מ־50 אחוזים מהון מניותיהן מצוי בידי קרנות הנאמנות של העובדים. לפי הערכותיו, התופעה של בעלות העובדים תתפשט בקצב מהיר מאד, בעיקר בגלל היתרונות הכספיים העצומים שהיא מעניקה למפעל. במסגרת הטבות מיסוי מיוחדות לפירמות המפעילות והמממנות את קרנות הנאמנות של עובדיהן עבור העובדים (שיטת ה־ESOP: "תוכניות מניות בבעלות העובדים") שהונהגו לראשונה ב־1974, זכו להעמקה והרחבה ניכרת ב־1984, וישוכללו בשנים הבאות, למרות כל הקצוצים ההוויות והבלתי־הוגנות במס ההכנסה בארה"ב.

הקוץ שבאליה הוא, כי הבעלות העקיפה, באמצעות קרנות נאמנות מיוחדות, אינה מעניקה לעובדים שליטה בחברה. בניהול התהליכים: לרוב השליטה נשארת מחוץ להישג ידם, וכך עלולים העובדים למצוא את עצמם, כדברי פרופ' בלאזי "לא מוגנים גם כעובדים במפעליהם וגם כבעלי המניות במפעלים הללו עצמם, משום שאין למניותיהם זכויות הצבעה שוות".

סביב נושאים אלו תוססת האקדמיה הניהולית בארה"ב. ולא פעם מביאים הצדדים בהוכחות לטענותיהם את הקיבוץ הישראלי. כשיחה אומר פרופ' בלאזי, שהקושי להפיץ את הניסיון הקיבוצי כתימוכין להשערה על הקשר החיוני וההדוק שבין בעלות העובדים לשליטתם נובע משלושה מיתוסים שנבנו סביבו. מיתוס "העם הנבחר" ורק הוא, ורק בתקופת הישראלים המייסדים, יכול היה להקים את התא הקיבוצי; מיתוס "ההסכמה המלאה" ורק בתנאי אחדות לאומית, דתית ותרבותית בארץ ישראל, הקונצנזוס הנובע ממנה, יכול הקיבוץ להתקיים; ומיתוס "כוח הרצון" (החלוצים היו כולם נפילים ולבניהם הורישו את רצון הברזל להמשיך בניסיון). בכל אחד ממיתוסים אלו טמון יותר מגרעין אמת, ולכן קשה "כה קשה לשכנע שניתן ליישם את עקרונות הקיבוץ במקומות אחרים". אבל פרופ' בלאזי אינו מתייאש: הוא תוקף את הנושא - וכשהוא תוקף עולה עיון מהתלהבותו - מצד הדימוקרטיה. מצד הניהול ומצד השיתוף באהה.

ועד היכן הגיעו הדברים אפשר גם ללמוד מכך שהבורסה של ניו־יורק (כן, הבורסה!) ערכה אשתקד על חשבונה מחקר מקיף על פירוט עבודה בחברות שמניותיהן רשומות בה למסחר ומצאה כי התמורה הבסיסית בתרבות הניהול: הפיקוח ושליטה של המנהלים לשיתוף. מעורבות ובעלות עובדים מקיפים את הביצועים הכלכליים של חברות כאלה באחוזים רבים ונכבדים.

ואם בבורסה נזכרנו, ובמניות. הבה נעזוב את השיגיונות של האמריקנים, המנסים ללמוד מן הקיבוץ איך להצליח בניהול עסקים, ונעבור אל החבילות הכאובות שלנו. כאן, בזמן האחרון, לא מלמדים ניהול. כאן רק לומדים לקח.

● יום ה': אפילו לא בחינם

יש לי ידידים שמערכת היחסים שלהם עם סניף הבנק השכונתי מדירה שינה חטופה מעיניהם. ויש לי ידידים שמערכת ההתחשבנות שלהם עם אותו סניף בנק מדירה שינה מעיניו האינטימיות ממילא של סגן מנהל הסניף. הראשונים מושקעים בבנק. האחרונים - הבנק מושקע אצלם. בדרך כלל על־ידי משיכת־יתר חריגה. כאמת, נוטים אנו לשכוח כי משיכת־יתר, כמו כל הלוואה אחרת, היא השקעה של הבנק בנו: הכסף שאנו מביאים לדלפק, וסוגרים, היא השקעה שלנו בבנק, זהו הבדל לא סמאנטי, אלא מהותי: אם אנחנו המשקיעים (אז כדאי שנבדוק מדי פעם האם הבנק בסדר. האם מנהל את עסקיו כראוי ואינו סורח) או שאנחנו ההשקעה (ואז הבנק יהיה זה שיבדוק את איתנותנו הפיננסית). מר בלאס. להזכירנו. התחיל כך שהוא היה הבנק של לקוחותיו הקיבוציים. וגמר כך שהם היו הבנק שלו.

אמש הושקו הכוסיות [illegible] בלתי־הגינות לגמרי נחתם ההסדר לחיסול החוב של בלאס למערכת הפיננסית הקיבוצית. חיסול אינו פרעון, אלא רק גמר חשבון בתנאים הטובים ביותר שאפשר להשיג בשוק הכספים ובשוק הרגילים שנפשטנו. דוד בלאס העביר לבעלות המערכת הקיבוצית חבילות גדולות של מניות שערכן נקבע [illegible], כך [illegible] עם המניות ועד כמה [illegible] הורדה אל אחד מידידי שהוא [illegible] של סניף הבנק השכונתי, ושאלתי כמה שווה החבילות של בלאס. [illegible] שאל [illegible] ההחזר יקל. עד אמיר גלבוע, המשורר, ועד כמה אני מצוי אבל שירתו בהתפכחות. השבתי: מה זה קשור לחבילת המניות של בלאס.

קשור חוק, אמר [illegible] השירה, והקרא לי את שירו הידוע של גלבוע:

"יצאתי הרחוב, מצאתי חבילה
חזרתי הביתה, ויצאתי הרחוב ומצאתי חבילה
וחזרתי הביתה ויצאתי הרחוב ומצאתי חבילה
איננה".

שיר נהגיך וסתים, אמרתי. אפילו נקבל את הפרשנות שלך שהמשורר התכוון [illegible] נבואי לחבילת המניות שנפלה לידי התנועה הקיבוצית, ואפילו נסלח לו את [illegible] של שימוש בנין ראשון יחיד ("יצאתי", "מצאתי") במקום בנין פיעל רבים ("יצאו", "מצאו") עדיין סיום השיר מעורר סימני שאלה מרובים. מה פירוש "איננה" מה "איננה" כי "איננה"?

זה ברור לחלוטין, אמר הגידה, עיסקת הבנק איננה.

איזה בנק? ההוא שכבר בלאס היה חלק בלתי נפרד ממנו, עד שהתברר שהוא בכל זאת נפרד ממנו, וגם ממספות שאלתי.

אינך מבין מאומה בשירה המודרנית, פסק וגם גער בי הגידה. המשורר לא התכוון לבנק דיסקונט, אלא לחבילת המניות של הבנק הבינלאומי הראשון שעליו אגיד בשירו, כי איננה עסק לנוצאיה הישירים, לאמור, לקיבוצים. תפסת? לא תפסתי: אמנם, בנעורי קראתי טונות של שירה, אבל מאז הכלכלה קילקלה כי איזו נימה רגשית, התאבנתי, התנספרתי. בינלאומי איננו עסק? בינלאומי בנין מעולה. אומרים עליו. או לפה שאמיר גלבוע דווקא ואמר עליו "איננה"?

כי המשורר ידע גם ידע, וחזה להסביר לי הגידה המבקר. כמו לאיזה תלמיד נבוך המרתה אל תוכנית הרדיו "שירים ושיעורים" כי המשורר יש בכל איבריו שאסור לה לתנועה הקיבוצית לנגוע עכשיו בעיסקי בנקאות. החבילה איננה, הוא קורא בקול גדול, איננה ודיו אל תתפתו, חברים: שלא יהיו לכם בראש כל מיני מחשבות בנקאיות, משום שמצאתם חבילה ובה מניות בשווי של שלושים אחוזים מן הבעלות על הבנק הבינלאומי הראשון. ואולי יש מישהו - בוודאי יהיה מישהו - שיציע לכם להתהלל, להתנות ולכבוש את הבנק, אפילו העיסקה כדאית ורווחית ומושבה ומוצעת, זכרו את גלבוע. שאמר על החבילה: "איננה".

עכשיו נפקחו גם עיני הרדומים. יופי השיר ושקיפותו המופלאה הבקיעו בעד שריון העקומות הפיננסיות. בוודאי, גלבוע התכוון לבינלאומי הראשון, וכולו אזהרה להמנע נגד השימוש בחבילת המניות להשתלטות על הבנק הזה. בלשונו ההשוואתית המהורייקת מבטא לנו המשורר. אל נא תלכו שולל אחר החבילה, כי היא בעצם איננה. נכון, אומר המשורר בשירו הקצרצר והטעון מסר. אם רוצים רק למכור את המניות של פ.ב.י. בשוק, אולי אפשר לקבל שני סנטים עבור מניה. שני סנטים וחצי עבור המניה. וזה לא הרבה. אם, לעומת זאת, מחליטים להיכנס לשותפות עם גורמים שיש להם כבר חבילות אחרות של מניות מסוג זה או אחר, שמצאו ברחובות נהר או שיקנו בוריזות מוקדמת, מובטחת, גם שליטה בבנק שהיה פעם חלום. וגם דיבידנד כבר באביב הקרוב, כאשר יפרחו הלבלב והתפוח. ובכל זאת: לא: איננה; אסור לתנועות הקיבוציות להפוך עכשיו לבעלות בנק, אפילו לא בחינם. – זה דבר המשורר. ראשית, כי הכל יאמרו, הא, שוב הם בעסקי ההימורים הכספיים. הקיבוצים הללו. שנית, כי בנק ישראל לא יאשר. הוא כבר פסל לא פעם בנקים מגזריים. שלישית, כי שר האוצר (אוהד הקיבוצים הנודע) יאמר, אם היה להם כסף לקנות בנק, אנחנו לא נסייע להם מן התקציב הציבורי אפילו בגרוש אחד. רביעית, כי המשאב הנדיר ביותר בתנועה הקיבוצית הוא כוח הניהול העיסקי והפיננסי. ואת המעט שיש ממנו לא־נבזבז ובלתי־יעיל להפנות דווקא לבנק עירוני בלא סניפים, עובדים, בעיות ופירסומת וטובחה, ולא להפנותו לייצור, להשקעות ופיתוח. הסיבה החמישית, כמו הרביעית, אבל ביתר תוקף: כי אם הקיבוצים, יחד עם איזה קאפיטאליסט, אפילו סימפאטי, יטלו בעלות על בנק מסחרי רגיל ויכנסו לכל הסיכסוכים עם העובדים ולכל הדיונים עם בעלי המניות האחרים, שיאמרו "נושלנו", ועם המפקידים והמופקדים, אוי מההלך כזה באווירה השורת היום בארץ הוא כמעט התאבדות ציבורית. מבפנים ומבחוץ. שישית, כי מכל קיבוץ קול זעקה ישמע: אין להתמנויות. אבל יש למניות?! חגורה מהדקים עד כאב. אבל בנק קונים בכיף?! ולכן, מכל הסיבות הללו והאחרות העולות בתודעת הקורא את שירו המטאפיסי המופלא של גלבוע, הבה ניצמד להמלצתו החד־משמעית: "החבילה איננה".

נוותר על הבנק הבינלאומי הראשון, ונסתפק בסנטים הספורים (ואולי יותר, אם המקח יהיה חזק מספיק לעמוד עליו), שאפשר לקבל תמורת כל מניה במכירה, ויהיה הבנק לבנקאי והשיר למשורר. ■

בין טאבה לפיסגה

עוזי מרוניימי

נשיא על כסא נדנדה

הסכם הבוררות על טאבה היה המינימום שמובארק היה זקוק כדי לפעול למען פגישת פיסגה עם שמעון פרס, הדרושה לראש־הממשלה כדי לרשום לזכותו הישג לפני הרוטציה

הנשיא מובארק: חשש מבדיחות

ה[illegible]

כי שהודבק לאחרונה לאירוע כלשהו בחברה המצרית לא יכול היה להתעלם מגל "בדיחות מובארק", השוטף לאחרונה את מצרים. לא נחזור כאן על הבדיחות ששמענו. נאמר רק כי אם יש הדברים הנעברה לידיעת הנשיא יש לו סיבות טובות להיות מודאג. הבדיחה, שהיא מעין "משאל עם" יום יומי במצרים מעידה: את הנשיא המצרי במצב לא פשוט. בשתוספות ל"בדיחות מובארק" הפגנות סטודנטים, בחישה בלתי־פוסקת של המיעוט הדתי, מצב כלכלי ההולך ומחריף, ולאחרונה גם פרשיית סליבאן האטר והפיגוע, ברור כי הכסא בארמון עורובה, מקום מושבו של הנשיא הפך לכסא נדנדה.

"הנשיא על כיסא הנדנדה", יוד כי בספק אם פגישה הפוזה עם ראש ממשלת ישראל תסייע להגביר את הפופולאריות שלו ואל יציבות כסאו. כאשר החזיר הנשיא מובארק את שגרירו מתל־אביב לפני שלוש וחצי שנים, לא הערדה, אולי, עד כמה יהיה קשה להחזיר את הגלגל לאחור. מאז יוני 82' שטף את מצרים גל אנטי־ישראלי, שמטבע הדברים לא נתקל בהתנגדות מצד הממשל. שלוש וחצי שנים של שלום קר לא ניתן לקיים בתהליך מהיר אחד, ובגלל שני המהלכים הדרמאטיים נוסח סאדאת הלפו עברו מהעולם.

כפני הנשיא המצרי עומדת עתה בעיה לא פשוטה: כיצד להפשיר את היחסים עם ישראל בלי שהדבר יגרום לזעזועים פנימיים. מובארק מחוייב לנושא השלום נפשית. לא פחות מאשר חוזית, גם במצרים. יש אנשים שהיגרו על קלף השלום וכל כסיה מכנו תחכל את הבסיס הפוליטי שלהם. בתוך כי שהיה מעורב בתהליך השלום של הנשיא סאדאת מראשיתו ויתמך בו לאורך כל הדרך אין לנשיא המצרי כל אלטרנטיבה. אם, לדוגמה, היה הנשיא המצרי מכריז כי תהליך השלום מת, לא היה זוכה למחיאות־כפיים ולתמיכה נרחבת כפי שיש הסבורים אצלנו. להיפך. הוא יהפוך נושא ללעג ולקלס בעיני הציבור המצרי האינטליגנטי, אשר יתמה כיצד זה האיש שתמך לכל אורך הדרך בשלום ובהשבתו עבור מצרים חוזר בו. ואכן, אין שמץ של סימן שלנשיא מצרים יש הרהור שני על הבינות השלום. בעייתו, והיא בבחינת משיכל, כיצד להפשיר את השלום הקפוא באופן הנוח ביותר למשטרו.

היה זה משעשע, ועצוב לא פחות, לראות את עזר וייצמן, בספונטאניות אופיינית, מרים טלפון לנשיא המצרי מירושלים ונותן את האפרכסת לשמעון פרס. עזר וייצמן, אחת התקוות היהודיות לשלום בישראל. לא תפס כי "ימי המומנטום העליזים" והחברמניות שעשתה נפלאות חלפו. חלפו הימים שעזר יכול היה, בשיחת טלפון אחת, להסדיר פגישת פיסגה.

הנשיא המצרי רוצה להיפגש עם ראש־הממשלה פרס בעיקר כדי לכבד אותו בפגישת פיסגה שתאפשר לראש הממשלה לרשום לזכותו הישג משמעותי ערב הרוטאציה. הבעיה היא שהנשיא מובארק חייב להציג לפני אנשיו לפני הפיסגה הישג כלשהוא לעצמו. המינימום הוא סיום ההתדיינות על הבוררות.

בהנחה כי האינטרס של הנשיא מובארק בפיסגה אינו קטן מזה של ראש־ממשלת ישראל, צריך להיות כי אצלנו יתנו לנשיא המצרי לקבוע את העיתוי המתאים לפגישה. [illegible] מסיבות אחרות עדיף להוריד בסיפור־שלדבר.

ניתן להעריך די בביטחון כיצד מתכונן הנשיא המצרי להכין את הפיסגה. בראש ובראשונה, נהיה עדים לשינוי הדרגתי בטיפול העיתונות המצרית בישראל. לא אתפלא אם כבר יוצאה הוראה מטעם לשכת הנשיאות לעורכי העיתונים הממשלתיים להתחיל להכין את דעת הקהל לחידוש השלום. יש להניח כי כבר בימים הקרובים נקרא פחות התבטאויות אנטי־ישראליות, בכלי התקשורת הממלכתיים. בראש, כנראה, יעקוב אחרי מאמרי המערכת של עורכי העיתונים השייכים, ובפרט אחר מאמרי המערכת של עורך השבועון המצרי "אוקטובר" אניס מנסור אהוב אישי של הנשיא. אם נבחין בשינוי נימה, יהיה זה הסימן הראשון כי הנשיא המצרי פתח בהכנות לפיסגה עם פרס ויהודיות השלום.

במקביל, יתנו המצרים לראות סימנים מהיר ועניינים של תנאי הבוררות.

כאשר יגיע בקרוב למצרים [illegible] אבריאל מהיר והוא קצוהו, יש להניח כי המצרים יאזינו לדבריו דווקא, ברוב קשב. את מה שיש לאבריאל סמיר הנגיד הם יודעים ומכבדים. סימן שהאלה עבורם הוא יצחק שמיר אשר יוצע על־ידי מגבר"ם משרדו. אם המצרים יחושו, בפגישות [illegible] בורורה כי [illegible] וכי הליכוד עושה הכל כדי הספלה. אם חלילה יתרחש תסריט כזה, ייעצר התהליך כולו ואולי לא ניתן יהיה עוד לשקמו בעת כהונתו של פרס. באידך, אם [illegible] ישירו שיר מתואם, תהיה בכך הוכחה ברורה למצרים כי הפעם הישראלים רציניים.

אחרי הכנת דעת הקהל, וקביעת תנאי הבוררות תהיה הדרך פתוחה לפגישת הפיסגה. המצב הוא עדין, ונזדקק להרבה רצון טוב, חוש מידה, סבלנות והרבה אמונה, כדי להחיות את תהליך השלום שכמעט גווע. עם זאת, חשוב להדגיש כי אירועים חיצוניים, כמו פעולה צבאית ישראלית בתהליך זמן ההפשרה, נגד מדינה ערבית עלול לקטוע באחת את המאמצים. ומן הראוי שישראל תדע להבליג בתקופה בה עדינה ביחסיה עם מצרים.

הסכמים קיבוציים

אבשלום קווה

הלחי השניה של ההסתדרות

בהסכמתה לשחיקה הגדולה בשכר השכבות החלשות, הגישה ההסתדרות ליצחק מודעי את הלחי השמאלית. עתה, עם פתיחת המיתקפה של תוספת־היוקר היא נדרשת להגיש את הלחי הימנית. אם לא תוכל לעמוד בהשפלה, תצטרך להוציא מן המחסן את הנשק של השביתה

הדיונים על ההסכמים הקיבוציים החדשים, לשנה או לשנתיים הקרובות, יכנסו למהלך גבוה במהלך חודש מרס. היריות הראשונות, הגישושים וניכויי הכלים כבר החלו: מספר איגודים מקצועיים הכריזו על סיכסוך עבודה ומשרד־האוצר פתח במתקפת הצהרות נגד מכשיר תוספת־היוקר. מעבר להמשך התוכנית הכלכלית, מבקש השר מודעי לדרוש את משק העובדים, להרשם כבונס הנכסים של ההסתדרות ובכך לזכות במנהיגות הליכוד.

ההסתדרות נכנסת למערכה החדשה בעמדת נחיתות. מצור האיד־בריברה נמשך. היא נתנה את ידה לתוכנית שחיקה חריפה מאין כמוה, שבכל מדינה אחרת היתה מושגת רק לאחר מאבקים על בריקדות ושפיכות־דמים מהפכנית. אך קיבלה מן הממשלה אצבע משולשת. ההבטחה לחלוקה צודקת של הנטל נשארה על הנייר. הפגיעה ברמת־חייהם של בעלי ההון נרחתה, על־ידי משרד־האוצר, לתקופה בלתי־מוגבלת. הרפורמות בכיסוי ושאר השינויים שהובטחו לא הוגשמו גם הם. ההסתדרות הגישה למודעי ולפרס את הלחי השמאלית. עכשיו יבקשו ממנה גם את הימנית.

משרד־האוצר נמצא עתה בעיצומן של הגיגות בלימת האינפלציה. הבלימה התאפשרה על ידי גזילת כספם של העובדים בשכבות הבינוניות והנמוכות. בהסתדרות לא חוגגים. ההישג נרשם לזכותם של מודעי ופרס. עכשיו, כאשר הקרבן כבר תלוי על בלימה אפשר להמשיך ולדכא אותו עד עפר: האוצר מתכוון להבוע, בעזרתם הארוכה של המעסיקים הפרטיים, את ביטול תוספת־היוקר. ההסתדרות, כמובן, הצהירה שתאבק. כאשר פגעו במכשיר תוספת־היוקר עם הפעלת התכנית הכלכלית נרשם תקדים. ההסתדרות תצטרך לרוצץ את גולגלתו של מודעי כדי להצליח במאבקה.

השביתה, הנשק הקונבנציונלי של ההסתדרות והעובדים כבר לא נוסה תקופה ארוכה. בוועד־הפועל חוששים להכריז על שביתה. ולו לשעות ספורות, מחשש פן העובדים לא ייענו ודעת־הקהל תמשיך להיות עויינת. כלי נשק אחרים אין.

נמשכת פגיעה בגימלאים, בקיצבאות הביטוח־הלאומי, ברכיבי השכר השונים ובעצם, במה לא. בתקופת שלטון פרס נפגעו בצורה אנושה כמה מאבני־יסוד של ההסתדרות. אמינותה, לדברי מזכירי איגודים מקצועיים וועדי עובדים, אינה גבוהה בלשון המעטה.

השר מודעי נהנה מפופולאריות ותמיכה ציבורית. במשחק הורדת הידיים הוא גבר על קיסר. כאשר פרס מתבונן מהצד ונותן למודעי גיבוי מלא. מרכז מפלגת־העבודה הוכיח מה מישקלו האמיתי של קיסר בבחירות חברי הוועדה המרכזת. אמנם, מישקלו לא מבוטל, אך הרבה פחות ממה שהיה לפני בחירתו.

סיעת העבודה בכנסת אמנם הצביעה נגד התוכנית הכלכלית אך ראש־הממשלה כבר ישכנע אותם, כמו בעבר. תחושות האשם כלפי ההסתדרות והעובדים לא ימשכו זמן רב. והם יחזרו להיות ילדים טובים של ראש הממשלה.

כפי שממשלת הליכוד האחרונה העניקה את פרס ישראל לעיירות־הפיתוח המתרוקנות תזכה גם ההסתדרות לאחר ירידת קרנה לפרס על תרומתה לאחריות הלאומית. הצדק, השוויון ושאר העקרונות המיושנים יכולים לקפוץ מהקומה החמישית. למי, בעצם, איכפת?

באחת הכותרות המודלפות נאמר כי האוצר מתכוון לפגוע בשכר לאחר הדברת האינפלציה. יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, חיים הברפלד, מיהר להודיע כי ההסתדרות לא תוותר בשום פנים על מכשיר תוספת־היוקר, והשכר לא יהיה טרף יחיד לתוכנית ההבראה. קשה לאמוד את מידת הנחישות של אנשי ההסתדרות. נראה כי עוצמתה פחותה מזאת של אנשי האוצר.

בשבועות הקרובים יגביש האגף לאיגוד מקצועי בוועד־הפועל את המדיניות המקצועית שתנחה את ההסתדרות בדיונים הצפויים. בשל חוסר הוודאות הכלכלית־חברתית־פוליטית נוטה ההסתדרות ללכת להסכם מסגרת של שנה. חבר הוועדה המרכזת, אפרים ז'ילוני, מבהיר כי יתכן הסכם מסגרת לשנה בלבד ואילו הסכמי־עבודה יוכלו להחתם לשנתיים. סעיפים כגון תנאים סוציאליים, קיצור שעות העבודה ונושאים נילווים אחרים אפשר לפרוס על פני תקופה ארוכה יותר. באשר לאיום לרסק סופית את מכשיר תוספת־היוקר קובע ז'ילוני: "כל ההצעות לבטל את תוספת־היוקר רק מחזקות את הרצון להאבק. זהו מכשיר לבדיקת רגישויות, למניעת מניפולציות וליצוב יחסי העבודה".

מרכז הסתדרות עובדי המדינה הכריז בתחילת השבוע, על סיכסוך עבודה בגלל השחיקה בשכר וביטול חד־צדדי של ההנחות בהתקנת הטלפון ובדמי השימוש על־ידי האוצר. הסתדרות האחיות עומדת גם היא לפתוח בשביתה כללית בשבוע הבא. אמנם, בסופו של דבר, ודאי יחזור בו השר מודעי מהחלטתו. אך העובדים נשארים עם מנת ההשפלה.

חבר הוועד־הפועל מטעם ר"ץ, שלמה גבעולי, רואה צורך דחוף לפצות את העובדים על השחיקה שכן התוספות שיינתנו בין ינואר ומרס יפצו רק על חלק של השחיקה. ניתן לפצות את העובדים בשתי צורות: הגדלת השכר בנטו או בברוטו. העלאת הברוטו פירושה הטלת העול על המעסיקים אשר ידרשו עבור תרומתם להעלות מחירים. אפשרות שניה היא, שתוספת־היוקר תעוקר מהוצאת המעסיקים על־ידי הפחתת מהתשלומים שלהם לביטוח הלאומי. כדי למנוע את הסכנה שהביטוח הלאומי ייהפך לשלוחה של האוצר תצטרך הממשלה להזרים כספים לביטוח הלאומי שימנע העלאת מחירים.

בוועד־הפועל מאמינים שההסתדרות לא תוכל לתת את ידה לשחיקת־שכר נוספת, אך כדי שלא תצטרך להגיש את הלחי השניה, לא יהיה מנוס מהוצאת הנשק החלוד של השביתה מן המחסנים.

מוטי בסוק
טפטופי כנסת

● דם בהר הבית

במפלגת העבודה בירושלים רואים ביושב־ראש הכנסת, שלמה הלל, מועמד מועדף להחליף את טדי קולק (75) בראשות עיריית ירושלים. אם יחליט קולק לא לרוץ לקדנציה נוספת. ביום שני השבוע סיירו השנים בצוותא, בהר הבית. אנשי הוואקף אירחו אותם באדיבות רבה. בין השאר הם פתחו בפניהם את אורוות שלמה, אורוות שנותרו, כידוע, סגורות בפני שני הסיורים של ועדת הפנים של הכנסת.

ביום שלישי, בישיבת ועדת הפנים, היה הלל אורח כבוד. למרות המעמד (ואולי דווקא בגללו) הוא לא נמנע מלמתוח ביקורת חריפה על ח"כ התחיה אליעזר ולדמן ועל יושב־ראש הועדה רב שילנסקי. לראשון אמר הלל, כי לו אזרח רגיל היה מתפלל על הר הבית, המשטרה היתה אוסרת אותו. שילנסקי הודה בריש גלי, כי איפשר לולדמן להתפלל.

הביקורת עוררה תסיסה בסיעת הליכוד. חיים קופמן, מראשי הסיעה, זימן את הלל לפגישה מיוחדת. נפגענו מהביקורת שלך על שילנסקי, טען. מדוע לא הצטרפת לסיור של ועדת הפנים בהר הבית, שאל יגאל כהן. הביקור שלך עם קולק, יום קודם לנו, פגע בכנסת ובוועדת הפנים. הוא העיק עלי מאוד. התלוננה מרים תעסה־גלזר. פנחס גולדשטיין העיר כי מכס יושב־הראש נושבת רוח פוליטית.

את "הפצצה" בפגישה הטיל דווקא הלל: כשאני כיהנתי כשר המשטרה, ארועים כאלה לא יכולים היו להתרחש על הר הבית: ביקורת גלויה על עמיתו למפלגה, שר המשטרה חיים בר־לב. בפנותו לדן מרידור, יועץ הסתרים של יצחק שמיר, אמר הלל: צריך להודות, אנחנו, ממשלות המערך והליכוד, העלמנו עין משך שנים רבות בכל מה שקשור להר הבית. עכשיו צריך לשוב ולפעול. יש להפעיל את כל המוסדות, את מערכת הבטחון. זאת ועדת השרים המיוחדת לנושא ירושלים. הלל טען כי לא ידע כי קולק סירב לבקר בהר הבית עם ועדת הפנים.

בביקור הח"כים בהר הבית, הצביעו שמונה ח"כים נגד פריצה לאורוות שלמה ושלושה בעד. המשטרה הזהירה את הח"כים כי הפריצה עלולה להסתיים בשפיכות דמים. לגאולה כהן, בני שליטא, והרב שילנסקי לא היה איכפת. לפרוץ הם אמרו. דם או לא דם. אנחנו רוצים אקשן. רפאל איתן (רפול) אמר שלא צריך לפרוץ.

ח"כ ולדמן עם הקאדי ג'מה אל־דיסעי בהר־הבית השבוע: לפנים משורת הדין

● מדלגים באגו"י

כנס לוגנו (שוויץ) של אגו"י העולמית הסתיים השבוע בכשלון. המחלוקת הקשה בין הרבי מגור (חסידים) והרב ש"ך (ליטאים) נותרה בעינה.

הכשלון לא הפריע למנחם פרוש. היום הוא נמצא בארה"ב. אוסף כספים לארגונים ולמפעלים המבוכים על שולחנו. בתקופה שבה היה סגן שר העבודה והרווחה, אסר עליו התקנון הממשלתי כל פעולה מסוג זה. בניגוד לפרוש, שב אברהם שפירא מלוגנו ישר לארץ. לו, חו"ל הרי אינה חסרה.

יוברר לכל עסקי אגו"י מארה"ב יאל, כי הקרע בין שני ראשי התנועה ־רב ש"ך עמוק מדי. המשבר, פוגע של התנועה, בעיקר בישראל. בצורה חמורה. כך למשל לא כונסו מועצת גדולי התורה ומוסדות אגו"י זה למעלה משנה. כדי לנסות ולפתור את הבעיה החליטו בלוגנו להקים ועדת חמש. הוועדה תבוא לארץ לשבועות אחדים וכמו קיסינג'ר בשעתו, תדלג מעיר לעיר. אלא שהפעם מדובר בדילונים מירושלים (והרבי מגור) לבני ברק (ש"ך). בוועדה חברים נשיא אגו"י העולמית משה שרר ויחזקאל בסר מארה"ב, שלמה קלקסבלד איש בלגיה, משה הרץ משוויץ ויצחק צימרמן מלונדון.

בי / איר־ / הר: / בתו

הוועדה תמשש את הדופק אצל המתנגדים ואצל החסידים. היא תנסה לבדוק אם אפשר לחדש את מוסד מועצת גדולי התורה ואם הרב ש"ך מוכן לנתק את קשריו עם ש"ס ולהסיר את חסותו מ"יתד נאמן" ויונזון שהוקם על־ידי הרב ש"ך, כדי לפגוע ב"המודיע" בטאון אגו"י. עוד יבדקו חמשת המדלגים אם דרישתו של הרב ש"ך להחזיר את שלמה לורנץ לכנסת היא אולטי־מטיבית.

הרב ש"ך, לעומת־זאת, ידרוש שינויים בצמרת "המודיע" ואת הדחתו של הח"כ לשעבר מ. אברמוביץ מראשות הוועד הפועל העולמי של אגו"י. האחרון, מקשישי האגודה, פרץ בבכי בלוגנו, כשהתברר לו כי תקוותיו לאיחוי הקרע בתנועה עלו בתוהו. עוד ידרשו אנשי הרב ש"ך את הדחת פנחס מנחם אלתר, אחיו של הרבי מגור, מראשות אגו"י בארץ. כמשקל נגד ידרשו החסידים את הדחתו של שרגא גרוסברד, מנכ"ל החינוך העצמאי.

חוגים הנחשבים נטרלים בסכסוכים הנוכחים באגף החרדי, טוענים כי כל ההדחות רק יטיבו עם אגו"י. כיוון שהתנועה סובלת מהסתיידות עורקים ממושכת. כל נושאי התפקידים הבכירים בה יושבים על כסאם משך תקופה ארוכה מדי. "הנשק" שבו מחזיקים אנשי ועדת החמישה עלול להיות קטלני לאגו"י בישראל. אם הסכסוכים בישראל לא יפסקו, הם מאיימים, ינותק הקשר עם אגו"י העולמית ותופסק הזרמת הכספים לסניפים בישראל.

● וותד מלמד הלכה

גרשון סולומון, בעבר נציג חרות בעיריית ירושלים והיום הרוח החיה ב"נאמני הר הבית" ומראשי התחיה, פגש ביום רביעי בכנסת את מוחמד וותד (מפ"ם). היה זה יום אחד בלבד לאחר המאורעות הסוערים בהר הבית. למרבה הפלא התפתחה ביניהם שיחה רגועה.

סולומון: אני מזמין אותך להצטרף ל"נאמני הר הבית" לסיור בהר הבית.

וותד: בעיתוי הזה, עלייה להר הבית לא תשרת את המטרות שלכם. אתם מלבים סכסוך דתי, אף שהרבנות המוסמכת אוסרת מסיבות הלכתיות עליית יהודים למקום. אולם מעבר לזה, מה חשוב לכם יותר קדושת חיי אדם או קדושת המקום: אם חיי אדם חשובים לכם, אתם צריכים להתרחק מהפעילות הזאת, אתם עלולים לגרום לשפיכות דמים.

מוחמד וותד: תפילה — כ"כ...

סולומון: מדוע אסור ליהודי להתפלל בהר הבית?

וותד: מבחינתי כל אדם נושא את התפילה בליבו. מבחינתי כל מקום טוב לתפילה. את האיסור להתפלל שם קבעה היהדות ההלכתית. את הסדרים בהר הבית קבעה ממשלת ישראל. לא המועצה המוסלמית העליונה ולא מוחמד וותד. אם יש לך טענות אתה צריך להפנות אותן לממשלת ישראל או לשר הדתות. אולם מעבר לכך אני תמה, איך אתם מצד אחד תומכים בגיור כהלכה, אבל מצד שני מצפצפים על ההלכה כאשר מדובר בהר הבית.

שריד הולך למקווה

"כשאתה מזכיר את המלה באבא סאלי, של נעליך מעל רגליך. אתה לא יודע איזה שם קדוש הוצאת מפיך. טבול במקווה שבע פעמים לפני שאתה מזכיר את השם הזה" (שר הפנים הרב יצחק פרץ ליוסי שריד).

יומן מסע (ב)

יעל לוטן, לונדון

אין פרות קדושות

"חדשות זה משהו שמישהו, איפה־שהוא, רוצה להדחיק. כל השאר זה פירסומות."

לורד נורתקליף

מתוך תוכניית המחזה "פראבדה": הסקופ נקבר...

אם יש תבונה המאפיינת את האיים הבריטיים מאז שנות השישים, הרי היא זו שאין אצלם שום דבר קדוש: לא בית המלוכה, לא הממשלה, לא הדת ומה שאי־אפשר להשיג במאבק מנסים להשיג דרך הסאטירה וההומור. אבל, ספק אם אפילו ג'ים האקט יכול להתחרות עם מאגי תאצ'ר ונפלאות שלטונה

"פראבדה — קומדיית פליט־סטריט", מאת הווארד ברנטון ודיוויד הייר, הוכתר על־ידי המבקרים כמחזה השנה של 1985. במחזה — המוצג בתיאטרון הלאומי — אנו רואים כיצד איל־ממון דרום־אפריקני משתלט על העיתונות הבריטית ומעצב אותה בדמותו — ריאקציונית, זולה ומושחתת.

כל מיני אירועים שקרו בעת האחרונה בבריטניה משתקפים במחזה, שאינו מחמיא לאף אחד, ובוודאי שלא למימסד השליט. כך, למשל, כאשר שר ההגנה (במחזה) נמצא מישקר בעניין ביטחוני־בטיחותי חשוב, ה"סקופ" נקבר, למרות מחאותיהם הרפות של העיתונאים. בסופו של דבר מי שמשלם ביוקר הוא מדליף הידיעה, שמשכעותה הציבורית נעלמת מן העין. "למה לעשות עיתונות טובה, כשהרבה יותר קל לעשות עיתונות גרועה — והיא הרבה יותר פופולארית" צוהל אחד מאלה שנקנו על־ידי איל העיתונות.

בבריטניה יש היום שלושה עיתונים רציניים — ה"טיימס", ה"טלגרף" וה"גארדיאן" — ומספר עצום של עיתונים "צהובים", שהנוסחה לפיה הם פועלים דומה להפליא לזו של לאמברט לאירז, גיבור המחזה "פראוודה": "עמוד 1 — תמונה של ראש הממשלה: עמוד 2 — משהו על זקנים ושחקניות: עמוד 3 — רכילות... אולי התנגשות רכבות, אם יתמזל המזל: עמוד 4 — טכנולוגיה מתקדמת: עמוד 5 — סקס, פשעי בית־המשפט. עוד איזה שני עמודים למילוי. ואחר־כך מאמרי מערכת, ומכתבים — כולם בערך אותו הדבר... שישה עמודי ספורט, ובסוף מזג־האוויר ומשהו נכזב על האופוזיציה... מה שמרגיז אותי הם כותבי הכתבות מחו"ל — אי־אפשר לשלוט בהם. והם מכניסים כל מיני יסורים מסובכים ומיותרים..."

בדיחות — אפילו על יהודים!

לאמיתו של דבר, המצב כלל אינו כה גרוע כפי שאפשר לחשוב למראה המחזה — יש עדיין בבריטניה עיתונות טובה, גם אם קוראים אותה אחוזים מועטים, ושאר אמצעי־התיקשורת, כלומר, הטלוויזיה והרדיו, טרם נכנעו לתכתיבי הממשלה, למרות מאמצים ניכרים שנעשו בעת האחרונה לרסן אותם. בכלל, אם יש תכונה המאפיינת את האיים הבריטיים מאז שנות השישים, היא שאין שום יותר פרות קדושות: לא הממשלה, לא בית המלוכה, לא הדת, ומה שאי־אפשר לעשות במאבק, אפשר לפחות לנסות להשיג בדרך הסאטירה וההומור. שום אדם, שום קבוצה אנושית, שום מוסד או רעיון, אינם מחוסנים בפני פרצי ההומור הבוקעים בלי הרף מעל גלי הרדיו ועל מרקע הטלוויזיה. גם מה שקרוי "הומור אתני" — בדיחות על קבוצות אתניות שונות, כולל המהגרים למיניהם — משתולל בלי הפרעה. והאוניברסליות מקהה את העוקץ. שכן האנגלים קמו יום אחד ואמרו: "למה רק אנחנו־עצמנו משמשים נושאים לבדיחות וסאטירות? — ואחרים לא מצחיקים?" — ובכך נשבר הטאבו האדיב ששלט עד לפני זמן לא רב באמצעי התיקשורת הממלכתיים, ואתה מתגלגל מצחוק למשמע בדיחות על אירים, סקצ'ים על ג'מאיקאים ועקיצות על הודים ואפילו — שומו שמיים! — על יהודים.

האנגלים אינם העם הכי אינטלקטואלי בעולם — בהשוואה לצרפתים הם איטיים וכבדי מחשבה, ובהשוואה לגרמנים הם פשוט קלי־דעת, אבל הם הרבה פחות פומפוזיים מהצרפתים, ובוודאי פחות יהירים ויש להם חוש הומור שהגרמנים עוד לא שמעו עליו. תכונה מלבבת זו יש בה כדי להוציא את העוקץ מהרבה מצבים לא נעימים. כך למשל, כאשר בית הלורדים ביטל לא מזמן החלטה משפטית שאסרה על רופאים לספק אמצעי מניעה לנערות מתחת לגיל 16 בלי הסכמת הוריהן — ובכך סגר מעגל שנפתח בדיוק מאה שנה קודם לכן, כאשר נחקק חוק שהעלה את "גיל ההסכמה" מ־13 ל־16 — בשני המקרים תוארו התוצאות כהישג עצום למחשבה הנאורה ולמעמד האשה!

שלושה מליון מובטלים — עליה של 100% בזונות

מי שידע לנגן להפליא על חוש ההומור האנגלי ולנצלו למטרותיו היה ג'ורג' ברנארד שו. ואף שמחזותיו נחשבים היום ברובם כבלתי־אפשריים לביצוע — הם ארוכים ועמוסי משל מדי — אך הוא נשאר מקור לא־אכזב לציטוטים שנונים. לאחרונה העלה התיאטרון הלאומי את אחד ממחזותיו המוקדמים, "מקצועה של הגברת וורן", עם ג'ואן פלאוריייט בתפקיד הראשי. וראה זה פלא — המחזה, שנכתב בשנות התשעים של המאה הקודמת וזכה לביצוע פומבי ראשון רק ב־1925, כאשר המחזאי עצמו אמר בצער, "מאוחר מדי", היה מרתק, משעשע, וכלל לא מיושן.

מקצועה של הגב' וורן הוא, כמובן, הזנות — היא עצמה זונה לשעבר ובעלת בתי־זונות ברחבי אירופה — אך לבתה היחידה היא מקנה חינוך מעולה בסביבה מטוהרת מכל מגע עם עובדות החיים הגסות. "הדרך היחידה שאשה יכולה להתקיים בצורה סבירה," אומרת הגב' וורן, "היא להיות טובה לגבר כלשהו שיכול להרשות לעצמו להיות טוב אליה."

ואם כי כיום יש לנשים אי־אילו אפשרויות אחרות, ורוב המקצועות פתוחים בפניהן, עובדה היא שכל שפל כלכלי, כל החמרה באבטלה, גורמת מיד לעליה בזונות. השכונות העניות וסביבותיהן הופכות לג'ונגלים של זונות וסרסרות, על כל הכרוך בהם. בבריטניה היום יש שלושה מליון מובטלים, והתוצאה — עליה של מאה אחוז בזונות, ועלייה של שלושים אחוזים בצריכת סמים, רק בשנה האחרונה.

אנגליה הופכת ל"פאנטזילנד"

באווירה זו הנוסטלגיה מתחילה להשתולל. ואכן, במקביל לכעס ולסאטירה, יש גם התרפקות על העבר. עבר ממותק בזיקנה, אפוף הוד רך של אצילות והדר. התקופה שכולם אוהבים להתרפק עליה היא זו של שנות העשרים והשלושים — מספיק קרוב כדי להזכיר את המציאות, ודי רחוק מן ההווה. ספרים וסדרות טלוויזיוניות על ימי האימפריה ממלאים הרבה חלל.

בנוסף לסדרות על הודו שאחת מהן הוקרנה גם כאן, הופיעה סדרה ארוכה על ימי קניה היפים, כאשר אנגלים בני המעמד הגבוה שלטו ברכסי ההרים היפים של קניה, ומשרתים משבט הקיקויו הגישו להם את הקפה שגידלו בחוותיהם. סידרה זו היתה מבוססת על ספר של אלספת האקסלי, הממשיכה להוציא לאור ספרי זכרונות על אפריקה המזרחית של ימי נעוריה — היום המחברת בת שבעים ושמונה, ועוד עטה נטוי. הקטלוג של רשת הכלבו היקרה "הארודס" משנת 1929 נמכר כרב־מכר פופולארי...

בארים ומסעדות מתמכרים לדקורציה בנוסח "שנות העשרים העליזות", עם פוסטרים מן התקופה, ריפודי עור וקטיפה (מזוייפים) והרבה קישוטי זהב. ספרי זכרונותיהם של רוזמונד להמן, המשורר אלאן רוס ואחרים נחטפים מן המדפים. הפובליציסט פיליפ נורמן, בסיכום מריר, אומר שבריטניה הופכת במהירות ל"פאנטאזילנד", לארץ המחקה את עצמה.

מי ילמד את הבריטים "להקים מהומות"?

האנגלים, כידוע, אוהבים בעלי־חיים — לעיתים נדמה שהם אוהבים אותם הרבה יותר משהם אוהבים בני־אדם. כאשר צוות השגרירות הבריטית יצא בחופזה מלוב, לפני כמה חודשים, נותר מאחור חתול השגרירות, וכל בריטניה עמדה דום מרוב חרדה לגורלו, עד שמאמץ בין לאומי בדרג גבוה חילץ את החיה הקטנה מארצו של קולונל קדאפי והשיבה אחר כבוד לאיים הבריטיים. והחברה המייצרת דלק גרעיני, שבנתה לעצמה מסילת ברזל באזור קאמבריה, בו נמצאים מפעליה העיקריים, משקיעה כעת מליון לי"ש בהקמת סכר, אגם וביצות לכינון סוג מסוים ונדיר של צפרדעים שמקום הגידול החביב עליהן נהרס בתהליך הנחת פסי הרכבת... וזה לידיעתכם, לא נצחיק אף אחד. למרות שבאותם ימים ממש התפרסמו מספרים מחרידים על מחוסרי־בית ואנשים המתקיימים מאשפה.

"בעצם," הרהר לו בשבוע שעבר העיתונאי הפופולארי מיילס קינגטון ב"סאנדי טיימס", "אנחנו לא יודעים להתאונן כראוי." בכך הוא משיב להתבטאותה החריפה של ראש־ממשלתו, מאגי תאצ'ר. הרי אנו, האנגלים, רוטנים לא מעט. אבל האם למדנו להגיש תלונה, לעשות סקאנדל, להקים מהומות, עד אשר המצב יתוקן — הגיע הזמן שנלמד.

מי שילמד אותם "להקים מהומות" יהיו, בסופו של דבר, אזרחי בריטניה השחורים. אלה אינם מסתפקים בריטון מתחת לאף — משבועיים נובר הם יוצאים לרחובות, והמהומות שאירגנו החריבו אזורים שלמים בברמינגהם ובלונדון. אשה שחורה שנורתה ונפצעה "בטעות" על־ידי שוטר אנגלי בזמן חיפוש בביתה, היתה האות לפתיחת המהומות בבריקסטון לפני חודשים מועטים. האשה שנותרה משותקת בכל גופה, בחג המולד היא הופיעה בטלוויזיה ואמרה שאין בליבה טינה כנגד איש. אבל הוראות הקבע לשיטורה בכל זאת שונו ובוהותיה תוגברו כתוצאה מהשתלשלות האירועים.

הסודיות — שכנתו של הרשע

סרט בריטי חדש, שיצא למסכי הקולנוע בשבוע הראשון של השנה, הוא "הגנת הממלכה". מפיקו, דייויד פאטנם, הוא זה שהפיק את "מרכבות האש", סרט שמשקף היטב את האופטימיזם האנארכיסטי ואווירת התחרות של ימי תאצ'ר הראשונים (והסרט הגיע לארה"ב בדיוק בזמן המלחמה באיי פוקלנד).

בסרט החדש הוא משקף את אווירת הפאראנויה שהתפשטה במהלך שנת 1985, כתוצאה מן הגילויים על התגברות הפיקוח הממשלתי על האזרחים, ואשר אירועים מוזרים שגרמו לציבור לחשוד בממשלתו שהיא עוברת את כללי הדימוקרטיה הבריטית. הסרט דן בנסיבותיו של עיתונאי־חוקר לירדת לעומקו של "סיפור" שהודלף לו מתוך הפרלמנט, וכיצד הוא מסתבך עם הממסד, שאיננו מהסס להשתיק את מי שבאים עליו — המחשה קולנועית של קביעתו של ד"ר סמואל ג'ונסון, ש"במקום בו הסודיות מתחילה, השחיתות והרשע אינם רחוקים".

באותו שבוע נודע שהתאגיד הציבורי הבריטי בי.בי.סי. מתכוון "להדק את הוראות־הקבע לכתבים" — הוראה מדאיגה מאוד, כשהיא באה בעקבות גילויים על "סינון" ממשלתי של עיתונאים ברשת השידור הממלכתית, והקרב על ראיון עם מנהיג המחתרת האירית — קרב שבו בי.בי.סי. הפסיד בו, אבל בכבוד.

אם באירועים הפצה נפשכם, הרי באותו יום עצמו הודיע ה"לונדון טיימס" שנפל לידיו עותק של חוברת שנדפסה על ידי בית־ההוצאה של "טאס", ובו הוראות לעיתונאים סובייטים: תבונות סתמיות, דיווחים על רצח או פשעים אחרים, אסונות רכבת או תעופה (אלא אם כן קרו מחוץ לגבולות ברה"מ), ראיונות עם קרבנות איידס, וביקורת על מדיניות הממשלה — כל אלה אסורים לפירסום. לעומתם — כך טוען ה"טיימס" הלונדוני — מעודד הספרון פירסום חומר חיובי, וקובע שמטרת הכתיבה העיתונאית לעולם אינה בידור לשמו, וכי עליה להכיל "יסודות המאפיינים את אורח־החיים הסובייטי".

הרס השילוש של הנפש הפרוידיאנית

אולי יש ב"סקופ" הזה כדי לנחם את הבריטים. ואולי יש כאלה בממשלת תאצ'ר המתקנאים בעמיתיהם הסובייטיים. אבל האנגלי המצוי נבוך למדי בעולם בו שום דבר אינו עומד במקומו. אפילו פרוייד הזקן והטוב שוב אינו מה שהיה — לא פחות משלושה ספרים הופיעו בבירת בריטניה בשבועות האחרונים, המוחקים עד עפר את דמותו ותורתו של הנביא הגדול של המאה העשרים. ספריהם של האנס אייזנק, ארנס גלנר וצ'ארלס רייקרופט בולם משאירים את הקורא מיותם מן השילוש הקדוש של הנפש הפרוידיאנית. מה עוד נותר?

בפרק האחרון של הסדרה הטלוויזיונית "יס, מיניסטר" אומר השר המבולבל, ג'ים האקט, האחראי על הקשרים עם השוק האירופי המשותף: "לקחו מאיתנו את האינץ' ונתנו לנו סנטימטר: לקחו את מעלות פארנהייט ונתנו לנו צלסיוס: לקחו את הקווארט ונתנו לנו ליטר. עכשיו הם רוצים לקחת מאיתנו את כתלי החזיר ולתת לנו סלאמי... אתם מוכנים לאכול סלאמי לארוחת בוקר?!"

בתום הסדרה מוצא עצמו השר הלא־יוצלח כראש־ממשלה, (ואם תהיה לנו טלוויזיה) נתברך בפרקים חדשים תחת הכותרת "יס, פריים־מיניסטר" — "כן, אדוני ראש־הממשלה". אבל עם כל כשרונותיו, ספק אם אפילו ג'ים האקט יוכל להתחרות עם מאגי תאצ'ר ועם נפלאות שלטונה.

לכל הדעות

משיכות־יתר מפה ומשם

גבול הכתתיות

יהודה להב

חיילים בשירות סדיר ובמילואים, שסירבו לשרת בלבנון, פעלו על־פי צו מצפונם ועל כך הם ראויים למלוא הכבוד וההערכה. לזכותם יאמר גם, כי הם מוכנים לשלם את המחיר האישי על סירובם. יתר על־כן, המחיר ששילמו, כלומר עונש המאסר שנגזר עליהם, היה חלק בלתי־נפרד של החלטתם. שהרי, הסדר פרטי־חשאי, שעל פיו היו משרתים — נאמר — במחסן־הנשק בקרית־שמונה במקום בנבטיה, היה מטיל עליהם כתם של פחדנות והשתמטות, בעוד שהפחדנות היתה מהם והלאה.

אך בעוד שבמשמעות האישית של מעשיהם לא דבק צל של ספק, השפעתם הפוליטית אינה חד־משמעית. אולי נכון, כפי שכתב כאן בשבוע שעבר גדעון ספירו, כי זו היתה השפעה מהממת ומצטברת — אבל אי־אפשר לומר, שהשפעה זו היתה כולה חיובית. סרבנות השירות של אנשי „יש גבול" סיבכה אותם — ומה שחשוב עוד יותר, יחד אתם את כל מתנגדי המלחמה בלבנון — בוויכוח טורדני, שהיה בו כדי להסיח את הדעת מן העיקר: המלחמה הפסולה עצמה. איני אומר זאת בגנותם של סרבני־השירות, שהרי גם זה, בדומה למחיר שהיה עליהם לשלם, היה חלק מהכרעתם האישית־מצפונית.

על־פי הגדרתה, הכרעה אישית־מצפונית נועדה לפתור בעיה של מצוקה נפשית אישית, בלי התחשבות בהשלכותיה הציבוריות. או, אולי, יותר נכון לומר: בלי שההשלכות הציבוריות תהיינה במוקד ההכרעה.

ובכן — השפעה מהממת ומצטברת, זה עדיין מתקבל על הדעת: „השפעה מכרעת על סיום המלחמה", או „תרומה מכרעת להתנגדות למלחמה", כפי שטוען גדעון ספירו, זו במקרה הטוב גוזמה מופלגת. שאולי אפשר להבין אותה אצל בעל הדבר או אצל הסיד שוטה של בעל הדבר. אבל, גם מי שבמילה הבנה להערכה מוגזמת כזו, אינו יכול שלא להסתייג ממנה. מה גם, כאשר מתלווה לה פסילה מוסרית ופוליטית של כל צורת התנגדות אחרת למלחמה, פרט לסרבנות השירות. לדעת ספירו, מי שלא בחר בסרבנות, נותר „מפולכד בין התנגדותו למלחמה ובין התנדבותו לשרת בה" ו„אינו מסוגל לפרוץ את מעגל הפטריוטיזם הצבאי שלו". הגזמת גדעון ספירו זו כבר אמירה חסרת משמעות.

שלא יהיה, שיש לו עניין עם מצפונו בלבד. מפלגה פוליטית אחראית אינה יכולה לראות את עיקר משימתה בהרגעת מצפונם של חבריה ואוהדיה, כי־אם בקידום המטרות הפוליטיות, שלמענן היא פועלת. מתחילת המלחמה היה ברור לחלוטין, כי סרבנות השירות היא במקרה הטוב דרך למעטים בלבד. אילו מפלגה פוליטית בעלת משקל אימצה את הסרבנות כנורמה מחייבת, היו לסרבנים מצטרפים עוד כמה מאות סרבנים. אך המפלגה עצמה היתה מועלת בתפקידה ומרסקת את גורלה. לא בכדי, שום מפלגה לא הניפה את הסרבנות כדגל. גם לא רק"ח, וגם של"י לא, על אף השתדלותם של אורי אבנרי ואוהדיו.

הדרך הרבים היתה: לשרת ולהתנגד: לבוא מצידון הישר להפגנה לכיכר מלכי ישראל. ומי שההליך להיצמד אל הנתוני החיילים המשרתים ומתנגדים, גם הוא הכריע הכרעה מצפונית, על כל מה שמתחייב ממנה, לא פחות מן הסרבנים.

לי אישית אין ספק, כי תרם „תרומה מכרעת" — או ננקוט אולי לשון יותר צנועה: תרומה גדולה יותר — להגברת ההתנגדות למלחמה ולסיומה: „יש גבול", או נאמר, „הורים נגד שתיקה". אבל זו שאלה אחרת. העיקר בהקשר הנידון הוא לעמוד על עקרון הפלורליזם, שמצא את ביטויו גם בצורות ההתנגדות למלחמה, והפוסל צורות התנגדות אחרות מזו שהוא העדיף לוקה בכיתתיות ללא תקנה.

השאלה המביכה

נחום שור

למה הם שתקו

את השאלות המביכות והמציקות ביותר היא, מדוע שתקו פועלי ישראל. כל ציבור השכירים המונה למעלה ממיליון איש, לנוכח שחיקת השכר המאסיבית ביותר בתולדות כלכלת ישראל. אנו יודעים כי במשטרים טוטאליטריים מתבצעת שחיקת שכר בסדר גודל כזה ע"י מאסרים המוניים, כיתות יורים, „איצטדיונים" (נוסח פינושה בצ'ילה) ועוד אמצעי־דיכוי אכזריים.

אבל במדינה דמוקרטית כמו מדינת־ישראל? שכך יקבל ציבור מאורגן וגדול את הגזירות כאשר יש לו בכיר ארגוני (ההסתדרות), שהוא חזק פי כמה מכל איגוד מקצועי „קונבנציונלי" בארץ דמוקרטית אחרת? מה קרה כאן?

ראשית, שטיפת המוח בכלי־התקשורת, שהוקדשו לה סכומים ניכרים. לא רק שלא הרשו לאף כלכלן מקצועי השולל את התוכנית הכלכלית, להופיע ולהסביר את נימוקיו ולא רק שהעניין הוצג בנוסח של „אין ברירה" אלא שהתלוותה למסע הגימה התעמולתית בנוסח: „לך זה חשוב — לנו זה כדאי".

בהעדר הסברה אחרת, שתוכל להוכיח שהיו גם דרכים חלופיות, טובות יותר וצודקות יותר, להשגת אותן מטרות כלכליות עצמן, נוצרה תחושה, אצל הרוב המכריע של ציבור השכירים, שבמצב כזה — הצלת המשק קודמת לצדק, ושהקרבן הכבד שהם נדרשים להעלות על מזבח הצלחת התוכנית, מוצדק.

אל מול כל אלה: היכן היתה ההסתדרות? כן, ההסתדרות, שבראשית יולי יצאה בזעקת מחאה גדולה ובשביתה כללית, בת יום אחד והכריזה ש„לא תרשה" ו„לא תיתן". הנמיכה עד מהרה את קולה, עד שבמשך נאלם דום. לא שישראל קיסר, מזכ"ל ההסתדרות, שינה את דעתו הביקורתית מאז, על התוכנית הכלכלית של הממשלה, אלא, שנראה כי הכוחות הפנימיים בתוך מפלגתו, התומכים בקו של שמעון פרס — גברו.

ולבסוף, היכן היתה מפ"ם? נכון, מפ"ם התנגדה לתוכנית והתריעה ול„על המשמר" מגיע אפילו ציון מיוחד לשבח, על האופן שבו הסביר את העניין. אבל ביסוד. וזו האמת המרה. גם מפ"ם לא הצליחה להגיע להמוני השכירים, להנהיגם, להפיח בהם תקווה וזאת מפני שהיתה עסוקה בעצמה שהוכר יכולתה להפריע — בין אלה בתוכה שמשכו לכיוונים מנוגדים — על דרכה.

במצב זה, האם דרושים הסברים נוספים לשאלה מדוע שתקו (ונשחקו) עובדי ישראל? מוסר ההשכל: כשאין מפלגות, שיארגנו את ההמונים למאבק על זכויותיהם ועל שכרם — אין מאבק.

מתאהבים בשנאה

על צביעות

רעיה רטיג

קצב האירועים במדינת ישראל רצופת־הסנסציות יוצר באופן טבעי כמעט אווירה עצבנית, דחוסה ויצרית. האזרח הישראלי מתהלך כשקצות עצביו חשופים וכל גירוי, ויהיה זה הקל שבקלים, מוציאו במהירות משווי משקלו. תגובה זאת מאפיינת את היחידים באותה מידה שמאפיינת את החברה כולה. כמעט כל אירוע לובש מייד צביון לאומי ומעורר תגובה „לאו־מית" הולמת. הרפרטואר התגובות הציבוריות אינו מגוון ביותר. אך נראה שהשנאה הקולקטיבית היא הנפוצה והתדירה שבתגובות: דומה שאזרחי ישראל התאהבו בשנאה, והם זקוקים לאיש אותו יאהבו לשנוא — שנאה צרופה וטהורה שיש לה השפעה מזככת ומטהרת המביאה לקאתרזיס הלאומי.

ה„שנוא התורן", האיש אותו כולנו אוהבים לשנוא בימים האחרונים, הוא חזי קוקה יושב־ראש ועד הטכנאים ברשות השידור. חזי קוקה אינו יושב־ראש הוועד הראשון שאהבנו לשנוא: קדמו לו יהושע פרץ, יורם אוברקוביץ, ד"ר רם ישי ויסלחו לי האחרים ששמם פרח מזכרוני. כל מי שעומד בראש קבוצת עובדים המנהלת מאבק מקצועי צפוי למצוא עצמו במצב זה. חופש המאבק המקצועי נמצא במקום גבוה ביותר בסולם הערכים האישי שלי, יחד עם חופש ההתארגנות המקצועית וחופש השביתה. עם־זאת אני מודה שגם לי אישית קל מאד להיגרר לתגובה הלאומית של עוינות כלפי הוועדים. ראשי הוועדים בגישתם השחצנית והמתנשאת תורמים תרומה נכבדה ליצירת אווירה ציבורית זו נגדם — עד שלעיתים נדמה הם אפילו נהנים להיות במעמד של „השנוא הלאומי". אם נוסיף לכך את העובדה שלעיתים די קרובות קשה מאד למי שאינו יודע ח"ן לרדת לשורשי המאבק ונסיבותיו ומתגנב ללבו החשד שגם ה„נוגעים בדבר" עצמם שכחו זה מכבר את עילת הסכסוכים והם שבויים בקסם המאבק עצמו, נגיע עד מהרה למסקנה שאכן אין קל (ואולי זה גם צודק) מאשר להיות „אנטי" כל מאבק המתנהל על גבו של ציבור שבדרך־כלל אינו צד לסכסוך, אך תמיד משלם את מחירו.

אבל לפני שאנו שוקעים בחיק החמים של ההסכמה הלאומית, כדאי שנזכור: יש צורך בשניים כדי לרקוד טנגו. הגורם לכך שסכסוכי עבודה במשק מתלקחים והופכים במהירות למלחמה כוללת אינו רק צד אחד; הצד השני — ההנהלות — רחוקות מלהיות חף מכל פשע. מי שעוקב, ולו גם מרחוק, אחרי המתרחש בטלוויזיה הישראלית אינו יכול להימלט מן המסקנה שכאשר הנהלה אינה יודעת לנהל מגיעים במהרה למצב של תוהו ובוהו ומי שידו קרובה יותר אל המפסק הוא שמכתיב את כללי המשחק. אולם מאחר שהנהלה חלשה ולא־מקצועית אינה מפסיקה את השידורים (היא רק מורידה את רמתם עד שאינך חש כל רצון לצפות בהם), היא אינה כתובת לשנאה הציבורית. הוועדים — כן. ועוד, מדי פרוץ סכסוך בשירותים, שהציבור נזקק אליהם יום־יום, חוזרות ועולות הצעות להטיל על ראשי הוועדים ה„סוררים" אחריות לנזקים הנגרמים לציבור בעקבות העיצומים, השביתות והפסקות העבודה. דרישה זו יכולה להישמע סבירה ומתקבלת על הדעת בשמיעה ראשונה. עד שנזכרים במציאות חיינו. מציאות שבה התנערות מאחריות הפכה נורמה ומי ש„מצפצף" על הציבור ויורק בפניו לא רק שאינו ניזוק — אלא להיפך. והנה דוגמאות אחדות:

* ראשי הבנקים — שהיו מעורבים באחת השערוריות הכלכליות הגדולות במדינה, שגרמה נזק כספי לאלפי חוסכים, אותם למעשה הוליכו שולל — לא נשאו באחריות על כך והיו זה ממשיכים למלא את תפקידיהם הבכירים בתנאי עבודה ושכר דמיוניים לחלוטין.

* השר יורם ארידור וד"ר יקיר פלסנר — שמישכנו את ההווה והעתיד של המדינה, ודירדרו את כלכלתה והפכו אותה לקוזנו אין גדול — עליהם לא הוטלה כל אחריות. ד"ר פלסנר דרש בעזות־מצח סכומי עתק כדי להואיל לחזור לביקום ממנו בא; יורם ארידור, כך נתבשרנו ממש בימים אלו, הואיל סוף סוף לעזוב את „משרתו" בבנק המזרחי ובכך „נחסכו" לבנק 2000 דולר מדי חודש.

* מי שאחראי ישירות למותם של יותר מ־600 מחיילינו ועוד אלפים מן הצד השני, מי שאחראי לפציעתם ולנכותם של רבים, מי שהוליך שולל את המדינה כולה וגרר אותה למלחמה חסרת הצדקה ותועלת מכל, אינו נדרש למצות את אחריותו וממשיך לשבת ליד שולחן הממשלה תוך „כיפוף" החלטות ועדת כהן.

במצב זה, שבו התנערות מאחריות לכשלונות ומישגים היא כמעט נורמה ציבורית מחייבת, יש יותר משמץ של צביעות ב„עליהום" הכללי כמעט על ראשי ועד זה או אחר, ובתביעה המופנית כלפיהם לשאת באחריות לפעולותיהם כנציגי עובדים. גם מי שאינו מסכים תמיד עם דרך מאבקם, אינו יכול להתעלם מן העובדה שבמקרים רבים הם נוהגים כפי שהם נוהגים משום שכך מתנהגים כלפיהם, ושאת הנורמה שמותר ואפילו רצוי לצפצף על הציבור לא הם המציאו: הם פשוט מעתיקים אותה כתלמידים חרוצים ממוריהם — ולעיתים מוכיחים את הכלל שהתלמיד עולה על רבו... מי שמבקש לשנות את הנורמות שקנו להן שביתה במדינתנו יעשה לעצמו מלאכה קלה מדי, אם לא יפנה דרישה זו קודם כל לקברניטי המדינה ולוועדים מנהלים למיניהם; רק אז תהיה הצדקה לבוא בתביעות רומות אל נציגי העובדים, שאחרי הכל המאבק המקצועי האקטיבי, הוא הנשק היחיד העומד לרשותם.

להגמל מן הברבריות

יגאל תומרקין

בוא להתאשפז איתנו בצל האלוהים

כל שאני חושב יותר על יהודים ויהדות אני מתייאש יותר והופך למה שאינני רוצה להיות: שונא יהודים. אילו קראתי עליהם ספר אנתרופולוגיה, כעל שבט ששרד בירכתי עולם ועדיין מקיים טקסים ופולחנים ברבריים בני מאות שנים לפני הספירה הייתי מתפעל מעוצמת התופעה של יכולת ההשרדות של אותו שבט. אך לראות במאה העשרים — דת השולטת במדינה, דת שמידת המוסר בה פחותה ממידת הטקס והפולחן — שבה ברית־המילה, אכילת כשר,

הלבוש (שעטנ"ז ח"ו), פולחן המתים, קידוש קברים ועצמים, כל אלה חשובים עשרות מונים מיחסי אדם לחברו, מהתנהגות הומנית ומסובלנות מינימלית (ובפרט כשמדובר על יחס ללא יהודים), או תוקפים אותי היאוש והשנאה.

שוחד פוליטי גס וקניית משחק כדורגל בשבת כשרים למהדרין. כחתימת משגיח כשרות על מטבח מזוהם, אך מוכשר. כששומעים וקוראים מה קורה עם המורמונים, את הפרובוקציות בהר־הבית, את הילולות הבבא־סאלי, את התבטאויות הרבנים הראשיים ושרים עוטי שחורים, את האכזריות שבטבילת יהודי אתיופיה — אינך בטוח שמן העם הזה יצאו איינשטיין, פרויד, גוסטב מאהלר, היינריך היינה ועוד אלפים ששינו את פני האנושות.

אתה אומר לעצמך: ישיבת העם הזה בציון משחיתה אותו, מטמטמת אותו. זה עונש להיות יהודי? לא חינם מלא הצד הטוב של התנ"ך בפרקי תוכחה אנטי־ממסדיים של מוסר הנביאים: „הו, חושבי און ופועלי רע על משכבותם באור הבוקר יעשוה כי יש לאל ידם" (מיכה ב', א) „בונה ציון בדמים וירושלים בעוולה" (מיכה ג', י') „שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בהר שומרון העושקות דלים הרוצצות אביונים האומרות לאדוניהם הביאה ונשתה." (עמוס ד', א') וכו' וכו'. והספר מלא דברי אנשים חיים מול הכלים ברבריים המוצגים כדבר אדוני.

הצד ההומני והמוסרי אצל היהדות החרדית אינו חשוב כפי שחשוב הפולחן. שמעתי בימים אלה את הרב גורן מסביר ברדיו לעיתונאי גבי גזית איך מדד, בעזרת חיל ההנדסה, לאחר מלחמת ששת הימים ומצא בדיוק את מקום קודש הקודשים, והיכן אסר ליהודי לדרוך. אותו רב מכובד כוודאי גם מתפלל מדי בוקר „ברוך שלא עשני אשה", „ברוך שלא עשני גוי" ועל הכנסת הקטורת: „כל המחסיר מות יומת".

הוא, ומאות אלפים אחרים. עוסקים בטקסים הברבריים האלה ואילו יכלו היו מקימים מדינת הלכה. „דיסנילאנד של ה'". בה הסקילה בככר ורחיצה וההטהרות באפר הפרה האדומה היו עניין של יום־יום. אני מבין, למשל, איך אחד כזה יכול להמריא במטוס לחו"ל או לחילופין לעלות על שולחן ניתוח לצורך מעקף לב. או אפילו לצפות לחמלה מצידו של גוי שאותו הוא מתעב ומגדף.

לגבי דידי ולא פעם כתבתי ואמרתי זאת, יהדות כזאת גמרה את תפקידה ההיסטורי עם צליבת ישו הנוצרי. אני מניח על־פי מיטב הגיוני (והיהודי) שהטובים, הליברלים, הנורמלים, ההולכים השמאלי של בית הלל, הלכו לאחר ישו והנצרות. לבית שמאי ומטורפי הסיקריקין ושאר הקנאים נשארו על־מנת להתגרות בעולם בשם אדוני צבאות.

לתומי חשבתי שמדינת היהודים של הרצל והציונות בכלל היתה לאופציה הומנית, תרפית, יחידה במינה. לגמור עם הסאדו־מזוכיזם הזה. לאפשר לשבט הברברי הזה, לבצע קפיצה היסטורית. לחזור למאה העשרים. היתה זו הזדמנות היסטורית חד־פעמית להיהפך לעם נורמלי בעל אנטיקה חדשה, הומנית ומתקדמת, להבנות מחדש עם ערכים הומניים ואסתטיים, על בסיס של מסורת מפוארת ולהגמל פעם לתמיד מן הברבריות, משנאת הסביבה ומשגעון הגדלות. בכל יום אני נוכח מחדש שטעיתי. כן טעיתי.

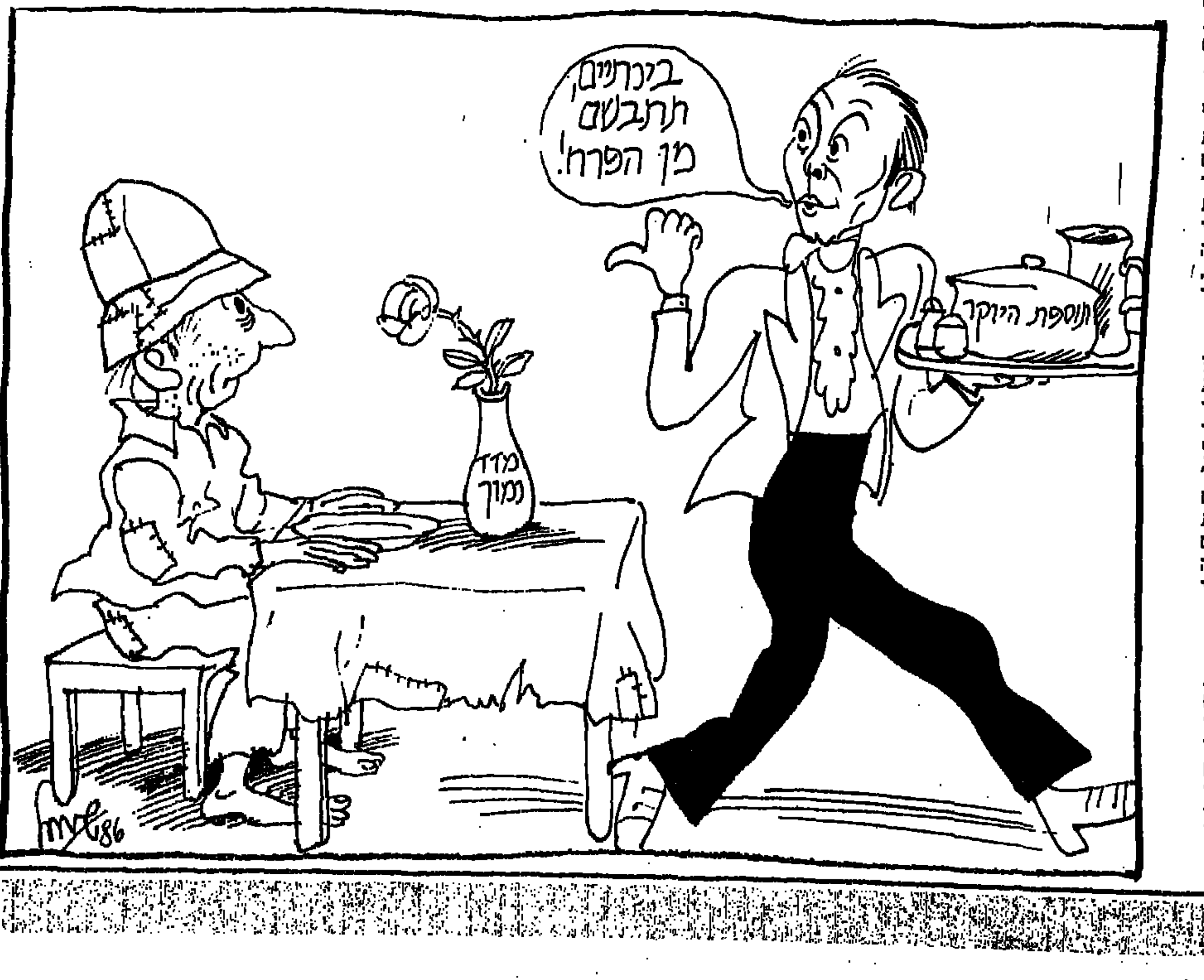

הרהורי יום גשום

גיורא מנור

הכנסת החליטה: מחר ירד גשם

מאת כתבנו הפרלמנטארי: „לאחר דיון סוער הוסרה מסדר־היום הצעת סיעות ר"ץ ומפ"ם להחליט, שבחודש הבא יירדו גשמים בשבתות בלבד."

לשון חדשותית יבשה זו מסתירה מאחוריה מאבק איתנים בין הסיעות הדתיות להלכן המתקדם של הבית, בשאלה, האם להתיר גשמים במוצאי־ישראל ושבתות, כולל ערבי־שבת. הסיעות הדתיות איימו לעזוב את הקואליציה ולהיטבע בנקיטת חפק שלעולם, או לפחות עד הקיץ הקרוב. לא ישתתפו בקואליציה צרה של מפלגת העבודה. אם לא יוסר האיום החילוני על מנהגי ישראל, כי הגשמים ביום טוב ומועד יקשו על יהודים דתיים ללכת לבית־הכנסת, כי הלא אין הם יכולים להעזר בימים אלה בכלי־רכב. ומי שירצה בכל זאת לקיים את מצווה של תפילה בציבור, יאלץ להרטב.

אבל, היתה גם פירצה בחזית הדתית. אנשי חצי־הפלג האכטוני של אגודת־ישראל ודרו היינית של נציג „פועלי אגודת ישראל" הורנו לטובת ההצעה החילונית, בטענה, שמשקים בשבת ימנעו קיומם של משחקי הכדורגל וביטול הילול שבת זה הוא, כמובן, מצווה גדולה.

בוועידת הקיבוץ־הארצי נידונה השאלה, כמה ימי גשם דרושים לחקלאות. והאם לתבוע, שימי הגשם יחולקו לתקופות בנות 10 ימים, עם הפסקות מתאימות כדי לאפשר לכלים החקלאיים לעלות על השדות (התק"ם החליטה שכל מלך יחליט מה רצוי לו על דעת עצמו).

חבר הכנסת כוהכד ותר טען, שאם יוחלט על מניעת גשמים בשבת, חייב הדבר להחול גם ביום ו', היום הקדוש למוסלמים.

השאלה, מתי יירדו גשמים במדינת־ישראל התעוררה, שעה שמדענים במכון וייצמן גילו שיטה המאפשרת להוריד גשמים או למנוע את ירידתם בעזרת מתקן לייזר משוכלל. תוצר־לוואי של „מלחמת הכוכבים". אין ספק, שבבחירות הבאות תהיה שאלת המטרים לסלע המחלוקת העיקרי בין המפלגות. אם כי לא ברור, איך ליישב את הסתירה הטראגית בין האינטרס החקלאי והתעשייתי (של יצרני המטריות, מגפי־הגומי ומעילי הגשם) לבין זה של בעלי בריכות־השחיה ומפעילי הטיולים וחברות הסעת התיירים.

הכל הבינו, שהחלטה מראש על מועד הגשמים תקל על חייהם של כלל התושבים, שיהיו פטורים מהלבטים, האם לנסוע לבקר את הדוד או הסבתא בשבת הקרובה, כי הלא אפשר יהיה לערוך בלוח השנה ולדעת מראש מתי יהיה הכביש יבש ובטוח.

איגוד החזאים והידועונים קבל על כך, שההמצאה החדשה שומטת מתחת לרגלי המשפחות המתפרנסות מחיזוי מזג האוויר את הקרקע הכלכלית. אבל כשם שלא שמעו בקולם של מחלקי החלב עם הנהגת האריזה החד־פעמית והעגלונים עם הכנסת המכונית לשימוש כללי, כך גם קול המטראולוגים לא נשמע. ובצדק; הלא אין לעצור את התקדמות האנושות לקראת עתיד טוב יותר משיקולים כיתתיים צרים.

הפגנות החקלאים ברחבת הכנסת, מאבקם האלים של חובבי הכדורגל למען יובש בשבתות, ועיצומי יצרני המטריות שיתקו לשעה את החיים הפרלמנטאריים. המחלוקת ההיסטורית בין שבאל ליבין, בין נאמני ארץ־ישראל־השלמה וחסידי הפשרה המדינית נשתכחו, עד שנבנתה המפלגות והסיעות עלד להתבונן.

כדי למנוע את התדרדרות הדמוקרטיה, הגיעו הכל למסקנה, שאין מנוס מבחירת ההחלטה הגורלית על מועד ירידת המשקעים למפעל הפיס, שנקבע להיות מקור הסמכות העליונה והבלעדית בענייני גשם. לפי תוצאות המבחר האקראי של מכונת ההגרלות שלו, וכך חזרה התחושת הספה הפורה ללבות התושבים. עתה לא ידעו אם לקחת מטריה או לצאת מהבית בסנדלים בלבד.

דפים לספרות

יוסף ברגנר. „החלוץ" מסדרת החלוצים. 1979. שמן על נייר (מתוך קו־ציורים. תערוכה ניידת 1986).

סיזיפוס מלמד אותנו את הנאמנות העילאית, השוללת את האלים ומרימה סלעים. גם הוא מסביר, כי הכל טוב – עולם זה, שמעתה אין לו אדון, אינו נראה לו עקר או חסר־ערך. כל גרגר באבן זו, כל הבהוב מינראלי של הר זה שטוף־הלילה, הוא עולם לעצמו. עצם המאבק על הפסגות, די בו למלא ליבו של אדם. עלינו לתאר לעצמנו את סיזיפוס מאושר.

אלבר קאמי, „המיתוס של סיזיפוס"

ציפי שחרור

האור הקורן הילה

יונה וולך
צורות
סימן קריאה/הוצאת הקיבוץ המאוחד. 1985

„תן למלים לעשות בך
תן להם היה חפשי...
אלו תעשינה בך כרצונן..." (עמ' 5)

שתי השורות הפותחות את ספרה של יונה וולך, „צורות", מרמזות על תוכנו ועל זרימת המלים בו. המשוררת נותנת בו למלים לעשות כרצונן — להגיע למחוזות ויערים, שיבחרו להגיע אליהם, ולומר בם את חפצן, כי משעה שתיתן בהן חיים יהיו הן „...טבע ולא המצאה / ולא גילוי כי כן טבע / תעשינה טבע דבר כך..." (עמ' 5 „תן למלים"). מכאן גם המופלא בשירתה של יונה וולך, הנותנת למלים לרדת לאשפתות ושוב לעלות ולהיטהר ולגלות האור הגנוז, כשבדרכן זו הן מבקרות את עצמן ומזקיעות את אימן הורתן, השפה העברית: „...עברית היא סקסמניאקית / רוצה לדעת מי מדבר... העברית מציצה מבעד לחור המנעול... העברית מציצה לך מחור המנעול / השפה רואה אותך ערומה..." („עברית" עמ' 17).

לכאורה נדמה, כאילו המלים סוחפות את המשוררת אל נבכי השירה והנפש. למעשה יש כאן עמדה, המדגישה את החירות לעשות במלים שימושים כלשהם ואפילו הם יומיומיים או פשוטים בתכלית. עמדה, המבוטאת בשורות: „תן למלים לעשות בך / תן להם היה חופשי".

חירות זו היא גם המאפשרת לה מעבר מן הלשון הנשגבה הפיוטית אל ביטויים שחוקים, לעיתים ציבוריים־רחוביים, המקבלים בשירים משמעות חדשה ומפתיעה, כאילו נאמרו לראשונה. כך, למשל: „הרי בעיניים שלי ראיתי..." (עמ' 27), בצד „רעם כיום בהיר..." (עמ' 37) ו„אלף כל הייתי משתגעת..." (עמ' 31).

נסיקה אל האלוהות

השאיפה לחירות בשירת יונה וולך אינה באה לידי ביטוי רק בעמדתה כלפי הלשון. בשירים רבים משלה מבוטא הרצון העז להיות מהות נקייה ומבודדת, המפרדה חוקי דת מסואבים בכדי להיות קרובה לאלוהות. כך, למשל, בשיר „כשתבוא לשכב איתי כמו אלוהים", בו מצטיירת הדוברת כישות רוחנית הבורחת מן הגוף ומן הממשות: „תבוא לשכב אתי כמו אלוהים / רק ברוח ענה אותי ככל שתוכל / היה לא מושג לעולם..." וכן — „...לעולם שלא ארגיש ממש, אף פעם לא ממש..." (עמ' 10).

בשלושת השירים המופיעים בספר ברצף — כמעין טרילוגיה קטנה: „בורגני", „בורגני אחר" ו„עוד בורגני" — שוברת הדוברת מוסכמות חברתיות־דתיות והיסטוריות נוספות, ביציאתה נגד דמות הבורגני: „כמו כל בורגני קטן / אתה פוחד להתנשק בכנסיית הקבר...". היא כותבת, ורוצה להתנשק בכנסיית הקבר, לעשות את האסור דווקא במקום ממנו נוסקות הנשמות — „לחפש את הסקס בכומר, להרים חצאית ולהראות לו...". בשלושה שירים אלה מועברת השקפה שלמה של המשוררת, הנגלית כאן כאישה דתית במובן מיסטי כמעט: היא תרה אחר האלוהות הטהורה, וממנה עצמה לנביא זעם המוקיע ומנפץ כל ניסיון פאגני.

בשירי הבורגנים מופיעה גם חלוקה מינית ברורה, המבוססת על איסוריה והיתריה של הדת. האתגר, לפיכך, הוא בעקיפת האיסורים והמוסכמות באופן מודע, תוך טישטוש הסממנים המיניים החיצוניים: „להטביע את האשה גבר / גבר אשה... האשה תהיה אשה / הגבר גבר" (עמ' 22). אתגר נוסף הוא העמדת הבורגני על בורותו, וחינוכו מחדש: „לגמור זה לגמור אני אומרת לך שוב / לגמור זה לגמור אחר כזין... אתה לא מבין?" (עמ' 15).

אולם, מן התהרהורוהו של טישטוש המינים, מבקשת וולך לברוא עולם, להבריא אנושות. אף־על־פי־כן יש מקומות, בם נגלית יונה וולך עצמה בחוסר־סובלנות בלתי אופייני לה, כלפי חריגים מיניים. כך, שעה שהיא מתארת ניסיון קשה של מגעים מיניים עם הומוסקסואל, שבליבה כזו לה, ומציגה אותו כליצן חצרה: „אני אונסת אותו כחוסר תאוה או / בתאוה חלשה, בבלל עוד מעט לא ארגיש יותר..." (עמ' 24).

אולם, גם אז היא מדברת על גורמות חברתיות ומוקיעה בורות חברתית וצביעות: „ושוב הנורמות משתנות / אוהבים אותה טבעית בלי אפור, אבל מי מי / תמיד הם יגידו שהם צודקים / אחרים יכולים לטעות אבל הם לא / אין שום סיכוי / הם יכפו דעתם..." (עמ' 25).

חיטוט – והאור הגנוז

רבים עסקו ועוד יעסקו בחיטוט פסיכואנליטי בשירתה של וולך ובהשפעות מהשפעות שונות, יונגיאניות או פרוידיאניות על נפשה, עד שיקרעוה קרעים קרעים, במסגרת אותה צפייה זולה וולגארית בנפש המשורר. צפייה, שאין בה מן האצילות. אלה לא יוכלו להשכיח מלב את התחושה, כי יונה וולך נכתה מן האור הגנוז, כשכתבה את שירתה. לא בכדי מצאה היא עניין רב במגייה ובקבלה, ולא בכדי כתבה: „והאור הקורן הילה יעשה הכל למובן..." (עמ' 28), או „אלוהים מחזיק את ידי בידיו נושק את ידי..." (עמ' 29), וכן — „תיתן לי לרדת בכל הגילים / לגיל שהייתי ברחם משם אביא לך את כל המראות / אם לא תעצור אותי במספר כלשהו" (עמ' 32).

אגב, כאן גם זרועים רמזים דקים של רצון לחזור לגילגולים קודמים, לראות מחוות ישנים ומוכרים מקדמת דנא, וכל זאת — אגב שימושים איזוטריים ורמזים נומרולוגיים: „אם לא תעצור אותי במספר כלשהו...", ובשיר „כנפי מלאכים": „שתי כנפות החשיכה / המלאות במספרים ובחישובים / נהיו כנפי המלאכים / לגמרי מחוץ לי...".

ודאי יהיה מי שיטיח בה, בוולך, את „שגעונה". לזה אפשר להראות דוגמה אחת מתוך הרבה, המראה פיכחון וחידוד חושים מחד־גיסא, בצד שיגעון מאידך גיסא: „...הלבר יעשה זכרונות / הסתם ישקע שיודו שיגעון / כבדידות מזויעה נטולת הגיון..." (עמ' 32). שורות אלה אף מראות את הדואליות המתקיימת בשירתה של וולך — על־פי רוב היא מדברת אל מישהו ממשי ובד בבד עם זה היא דוברת אל עצמה. וכך היא יוצרת דיאלוגים סגורים, שאינם מתפתחים ונשארים בתחומי עצמיותה המופנמת, שעל־כך היא כותבת — „אנו עיוורים וחירשים / סומים ונטולי חושים..." (עמ' 33), וכן — „...אני נפתחתי ונסגרתי ואתה נפתחת ונסגרת.. כמו פרח".

הדיאלוגים הסגורים מדי אינם מאפשרים הצטרפויות נוספות למרות ההתרחשויות הרבות בם — פתיחה, סגירה, כמישה, קמילה, הזקנה, חיילים, בעלי מלאכה, יציאה לפעולה היוצרת מתח עלילתי, המביא כמעט לשיאים־דרמאטיים.

שיבה בלתי־אפשרית

שני שירים מעניינים המצויים בקובץ, „פויו הגמד" (עמ' 57) ו„מלך מר" (עמ' 58), נדמים כשירי היטהרות או הודככות. שניהם מזכירים לא במעט שירי ילדים, אך בניגוד לשירי ילדים, אין הם מכילים התפתחות עלילתית, שסיומה הפי־אנד מיוחל: „כשהאישיות מתנגדת / יוצא מפתח סורי / פויו הגמד ומסביר איך / גמידויות בקול של גמד ובלשון של גמר קרה... לא מתוק ומוור ומיוחד / מסתורי ממלא חסר..." (עמ' 57), ובשיר „מלך מר" — „בחצר המלך מר / הכל היה אפור וקר / בחדר המלך מר הכל היה קצר וצר / הכל היה אפור וקר". אלה הם פסבדו־שירי ילדים, שיש בם שאיפה להודככות, לחזרה אל רחם, לאשליית ראשוניות, שאולי ניתן להגיע אליה דרך השירה, האגדה וכו'. אולם וולך מדגישה את מר גורלו של המלך מר, כמו כדי להזכיר לנו, שלא יהיה סוף טוב יותר. שהרי אין מדובר כאן בעוד אגדת ילדים צפויה: „תמיד שם ריק וקר.. הכל עם קר וקצר וצר... הכל היה כל כך קצר / הכל היה צר ועקר..." (עמ' 58).

גם בשיר אחר, „לחיות במהירות הביוגרפיה" (עמ' 104), מתארת הדוברת ניסיונות של קטארזיס, של חזרה אל הרחם תוך כדי יציאה מן השליה: „הביוגרפיה נורקת כשק שליה מאחור / אדם יוצא משליה ומתחיל לעסוק בכשפים..." (עמ' 104). אולם, למרות הרצון לאבד משקל, כפרי ודמות, ולהיוותר ישות רוחנית בלבד, תמיד מנצח הסוף: „...הכל התחיל היכן שנגמר / בא מעפר וחזר לעפר" (עמ' 60).

קשה לסכם תעצומות החוויה של הקריאה בספר „צורות", שעם כל קריאה ניתן למצוא בו חומרים חדשים. כל זאת, משום ששירתה של יונה וולך היא שירת האור הגנוז, היודעת את הסוד, משום שאינה חוששת מן החשיפה המוחלטת, אולי בשל כוחות השגב של מלאכי השירה, אשר עטרו עליה תדיר, ובשל המווה שנשתכנה בלב המשוררת האומרת: „אני רואה אותך דרכי / אני שקופה ורואה בעדי...".

בעריכת יעל לוטן

עורך משנה אילן שיינפלד

אפי לנדאו
קשר כפול

● כפפה למועצת־העיתונות

היום מתכנסת בבית־סוקולוב מליאת מועצת־העיתונות, כדי לדון בהצעות־החוק שהובאו לשולחן הממשלה, הנוגעות לפירסום שמות חשודים, ובעדכון תקנון האתיקה של המועצה.

עיתוי הכינוס, כמובן, אינו מקרי. הלהט בנושא זה – מצד אנשי־ציבור ואפילו עיתונאים מהשורה – גבר בשבועות האחרונים. לא במעט בגלל „פאשלות" של העיתונות המודפסת וכלי־התקשורת האלקטרוניים. את האות למתקפת ה„עליהום" נתנו לא אזרחים מן השורה שנפגעו אלא אישי־ציבור, שמעצם קבלתם את „עול הביעשה הפוליטי", לקחו על עצמם את הסיכון שבחשיפה ציבורית.

מליאת מועצת־העיתונות, מחר, תביע את דעתה על אותן הצעות־חוק, באופן רשמי. אולם, לא כל העיתונים בארץ מיוצגים בה. אחד מה„אאוט סיידרים" הוא שבועון „העולם הזה".

עליהם כתב אורי אבנרי, עורך השבועון, בטור העורך: „מעולם לא הוזמנתי להשתתף בהקמתה או בפעילותה של מועצת־העיתונות־והמרבאית במקור – א.ל.). איני יודע מתי קמה, בידי מי ולשם מה, כיצד היא פועלת, היכן ואיך... אני דוגל בכללי־אתיקה המוריים. יש לי הצעות מעולי לגבי גיבושם של כללי־אתיקה והפעלתם. אני מוכן לשתף־פעולה עם כל גוף עיתונאי שיקבל על עצמו את המשימה החשובה הזאת ברצינות. אינני סבור כי המוסדות הקיימים תורמים תרומה רבה לכך" – דברי אבנרי.

עוד הסביר אבנרי, שהרכב מועצת־העיתונות קשור ליסודות אגודת־העיתונאים וועדת־העורכים, בהם מיוצגים רק העיתונים היומיים.

אורי אבנרי זרק כפפה. השאלה: לאיזה כיוון ומה הוכנה.

אבנרי: אני מציע לבנות אומבודסמן לענ־ינות, שיערוך בירורים תוך 48 שעות והעיתונים יהיו מחוייבים לפרסם את המסקנות. למשל, כתבו על פלוני שהוא נאסר. כאשר ישוחרר – האומבודסמן יחייב את העיתונים לפרסם זאת, ויקבע היכן ואיך. הנקודה העיקרית היא: כל מתלונן יקבל סיפוק מיידי – בייחוד האזרח הקטן, אך גם אנשי־ציבור.

מי יעניק את הסמכות לאותו אומבודסמן?

אבנרי: הסר כיום מוסד. מועצת־העיתונות זה עניין פרטי של כמה עיתונים. יש לכונן אותה מחדש, כך שתכלול את כל עיתוני ישראל. אפילו „חינמון" כמו „כל העיר" – ואני לא חסיד של „חינמונים" – אם הוא מופיע ומופץ, עליו לקחת חלק בזה.

בכל זאת, מה יהיה מקור הסמכות?

אבנרי: אם העיתון יסרב לפרסם בהתאם להוראת האומבודסמן, הוא ידאג לפרסום המקרה בעיתונים אחרים.

בוא נניח שמחר קוראים לך להצטרף למועצת־העיתונות, בלא להתנות זאת בהשתתפות בוועדת העורכים...

אבנרי: הייתי מקבל קריאה כזו, בתנאי שאהיה שותף כמו כל נציג של עיתון אחר.

* * *

יהושע רוטנשטרייך, נשיא מועצת־העיתונות, מה דעתך על הצעתו של אבנרי?

רוטנשטרייך: לי היא נראית כחסרת־שיניים. יש לנו ועדת־מעקב שעוקבת יום־יום אחר הפיגורים בעיתונים...

מה הקשר בין מועצת־העיתונות לוועדת־העורכים?

רוטנשטרייך: רק שליש מחברי המליאה מתמנים על־ידי ועדת־העורכים. לו אבנרי היה פונה אל מועצת־העיתונות כדי להצטרף אליה, היינו דנים בכך בכובד־ראש. אני יכול להבטיח, מצידי, שכל עיתונאי שיבקש להתקבל בתום־לב – יתקבל.

איך אתה מתכוון לגרום לכך שעיתונאים ימלאו אחר כללי־האתיקה של המועצה?

רוטנשטרייך: רק על־ידי שכנוע. שעורכי העיתונים יוציאו מסקנות מקביעות מועצת־העיתונות. יש לומר להם: אם אתם לא תעשו זאת לבד – אחרים יעשו זאת יותר גרוע.

„מעריב" הוא העיתון היחידי בארץ בו קיים מוסד האומבודסמן. האם זה יעיל?

רוטנשטרייך: זה תלוי איך מתייחסים לקביעותיו של האדם המבצע את התפקיד. אם המערכת צייתנית – הרי המוסד משיג את מטרתו.

ב„מעריב" זה עובד?

רוטנשטרייך: עד כמה שידוע לי – כן.

„חדשות" – עוד רגל בפנים

במסגרת שיחתי עם יהושע רוטנשטרייך, אתמול, הוא הזכיר בדרך־אגב, את העובדה ש„חדשות", בעקבות החלטה של השבוע האחרון, חבר עתה במועצת־העיתונות, עם כל החובות והזכויות הנובעות מכך.

יוסי קליין, עורך „חדשות", להפתעתי, התבשר על כך מפי. עתה, כשאתם בפנים, יכולה מועצת־העיתונות לדון, למשל, בתלונתו של השר שריר על „אירוע הזר־בשדה־התעופה"...

קליין: נכון. אלה הן החובות. אך אני מניח שההצטרפות מבטאת גם זכות־דיבור והצבעה.

לגביך, הצטרפות זו מהווה עוד נדבך של הלגיטימציה במאבק נגד הממסד העיתונאי?

קליין: כן. אך אני מחשיב יותר את העניין המקצועי ולא הערכי. ההיענות לפנייתנו מהווה גם ניסיון של אותו ממסד להכניס אותנו למסגרת הקיימת.

הנחיות מועצת העיתונות בקשר לפירסום שמות חשודים, עצורים ונאשמים *

● אין לפרסם את שמו, או זיהויו של חשוד, לפני שהובא בפני שופט. אלא אם יש בכך אינטרס ציבורי המצדיק זאת, או בהסכמתו או לפי בקשתו של האדם הנוגע בדבר.

● הוצאה פקודת מעצר או שוחרר האיש בערבות, בדיון בדלתיים פתוחות, והשופט לא אסר על פירסום שמו ותמונתו של העצור, מותר לפרסם את שמו ואת תמונתו.

● שוחרר אדם ממעצרו ולא הוגש נגדו גליון־אישום, ראוי שעיתון שפירסם את דבר המעצר יפרסם באותו אופן את עובדת אי־הגשת גליון־האישום. חייב עיתון לנהוג כך בכל מקרה שהאדם הנוגע בדבר דורש זאת, במידת הבלטה דומה.

● לאחר הגשת גליון־אישום, חלים על העיתון כללי הדין בעניין סוביודיצה.

● בדיווח על מהלך חקירה משטרתית על כל שלביה, חובה מיוחדת על העיתונאי ועל העיתון, להקפיד על מהימנות, דייקנות והגינות באיסוף ידיעות ובמסירתן. על פירסום ידיעות בדוקות ואמינות ופרשנות הצמודה לעובדות, ועל כיבוד שמו ופרטיותו של כל אדם. בפירסומיו לא ישמש עיתונאי כלי־שרת בידי גורם זה או אחר המעורבים בחקירה, ויימנע מכתיבה שיש בה משום התערבות במהלך החקירה או פגיעה בעשיית דין־צדק.

* תשדיר־שירות לקוראים – במיוחד לאורי אבנרי, הטוען ש„אין לי מושג מה כתוב בו".

● „זה מה שהמשפחה שלחה..."

בועז גולדמן, בן 67, ממושב אמירים, נעדר מאז יום א' האחרון מביתו. אתמול יזמה משפחתו את פירסום דבר העלמותו בעיתוני־הערב ובטלוויזיה ודאגה גם לצייד את הכתבים בתמונתו. והרי התמונות, כפי שהופיעו ב־3 עיתונים (בטלוויזיה הוצגה התמונה שפורסמה ב„מעריב"):

נוסח „חדשות"

נוסח „מעריב"

נוסח „ידיעות אחרונות"

התמונה העליונה („חדשות") מציגה את גולדמן כפי שהוא (כך אני משער) נראה עתה, בגיל 67. תמונת „מעריב" (משמאל) הצעירה אותו בכ־20 שנה ואילו תמונת „ידיעות" (התחתונה) מציגה את גולדמן בימי בחרותו העליזים.

היעלמותו של גולדמן מהווה טרגדיה למשפחה ופירסום תמונתו חשוב מאין כמוהו, כדי שפלוני, במידה ויפגוש בו, יכירו וידווח על כך למשטרה. אולם, פירסום תמונתו כפי שנראה בשנות ה־30 לחייו מעורר רק גיחוך.

למשה ורדי, עורך החדשות של „ידיעות אחרונות". לא נותר אלא לומר לי: „זה מה שהמשפחה שלחה..." – ומה על השיקול המקצועי של העורך?

דוד ארן
מסביב לעולם

● קשה לאמריקנים לעשות סרט בסין

„אילו ידעתי כי זה יהיה קשה כל־כך, לא הייתי מתחילה". אמרה רפאלה דה־לאורנטיס: „אין זו הוויה מהנינה".

מדובר בסרט „טאי־פאן", הסרט האמריקני הראשון המצולם בסין, ודה־לאורנטיס היא המפיקה המאוכזבת.

שעת בוקר מוקדמת. גשם כבד יורד על המחסן הישן באחד מאיי נהר הפנינים, מרחק של שעה נסיעה באנייה במורד הנהר מקאנטון. בחוץ מאירים פנסים חזקים עיר־דמה, בדמות רובע הזרים של קאנטון בראשית המאה ה־19. מכורבלת במעיל סקי זועמת דה־לאורנטיס, במשרדה הקטנטן והקר, על הפרעה אחרונה זו בלוח הזמנים של ההסרטה, ותוהה אם כל זה היה כדאי. גשם, רוחות, ערפל ושטפונות מקשים על מלאכתם של דה־לאורנטיס וצוותה המונה 150 איש. אך הקושי הגדול ביותר הוא המאבק המתמיד שהם נאלצים לנהל יום יום עם הביורוקראטיה הסינית.

מסיבות מוסריות ופוליטיות שונות כבר הורו הסינים להשמיט מן התסריט תמונות־מפתח שונות, ביניהן שלוש תמונות בחדר המיטות.

„מה שמדאיג אותם יותר מכל הם מין ואי־דיוקים הסטוריים". אומרת דה־לאורנטיס: „הם מגבילים אותנו מבחינה אמנותית ובודקים ללא הרף את התסריט".

הסרט, שעלותו 25 מליון דולאר, מופק לפי רומן רב־מכר של ג'יימס קלאוול ומתמקד בחלקם של סוחרי אופיום בריטיים — שגורשו ב־1835 מקאנטון — בייסודה של הונג קונג. בתפקיד הראשי מככב השחקן האוסטרלי בריין בראון („ציפורי הקוצים").

הבמאי הקנדי דאריל דיוק התכוון לפתוח את הסרט בבריאה כללי של הונג קונג של ימינו, שהבריטים עומדים להחזירה לסין ב־1997.

„כשהסינים ראו זאת בתסריט, הם פשוט השתגעו". אומרת דה־לאורנטיס. „לגביהם היה זה כאילו ביקשנו לומר שהונג קונג היא דבר טוב, שהעם הזה של מבריחים ושודדי ים הוא עניין טוב. הם אמרו לנו שעלינו להראות, בתחילת הסרט, את העוני השורר בעיר הזאת, ואת המכורים לסמים שם".

„הסינים אינם עושים סרטים לשם בידור", היא אומרת. „הם אינם מבינים שבכוונתנו להפיק סרט בידורי. לא באנו הנה כדי לעשות סרט היסטורי, אלא סרט הרפתקה".

דה־לאורנטיס נאלצה לנהל משא ומתן עם הסינים משך 11 חודשים ולערוך תשעה ביקורים בסין כדי לקבל רשות להסריט בקאנטון ובאיזור הסחר החופשי ז'ונאן, ליד המושבה הפורטוגלית מאקאו. דה־לאורנטיס שוהה בסין, פרט להפסקות קצרות, מאז חודש מאי 1985, וההסרטה בסין עומדת להימשך עד סוף ינואר. אחר־כך היא תימשך בהונג קונג ובמאקאו.

היחסים עם שלטונות סין הוחמרו בעקבות הסערה שהתחוללה בארה"ב סביב סרט שהפיק אביה של רפאלה, דינו דה־לאורנטיס, „שנת הדרקון", שנושאו הפשע ב„צ'יינה־טאון" ושהועלו נגדו האשמות שהוא אנטי־סיני. „הסרט הזה גרם לנו בעיות עצומות", אומרת דה־לאורנטיס. „כשהסינים ראו את השם דה־לאורנטיס, הם ממש יצאו מכליהם".

מפיקי הסרט חשבו, כי הרשות שניתנה להם כוללת אפשרות להפסיק, לזמן־מה, את השייט הרגיל בנהר, שהוא אחד מעורקי התחבורה הראשיים של סין, לבל יופיעו לפתע בדראמה מראשית המאה ה־19 כלי־שייט מן המאה ה־20. כשהגיעה שעת ההסרטה, דרשו הסינים 500,000 דולאר תמורת הפסקת השייט, אך בסוף הסתפקו ב־100,000.

עסקת הסרט תכניס לסינים כ־5 מיליוני דולארים. בצוות המשחק משתתפים כ־270 סינים. „מזה היה עלינו לשלם 750,000 דולארים בעד חתימות למיניהן, תמורת הכבוד לצלם את הסרט בסין".

הבמאי דיוק מודה שאפשר היה לערוך את ההסרטה גם במקומות אחרים. אך מוסיף: „כאן יש דברים שפשוט אי־אפשר למוצאם במקום אחר... האנשים, הנהר והנוף. האפשרות לצלם המון של 800 עד 900 סינים".

לדבריה של דה־לאורנטיס נשקלה האפשרות לצלם את הסרט במקסיקו או ביוגוסלביה. אך היא בחרה באפשרות לתפוס משהו מן האווירה של האיזור, שבו התרחשו המאורעות שבהם מתרכז הסרט. כיום שוב אינה בטוחה שהיה זה רעיון טוב כל־כך...

הפועלים שסופקו על־ידי סין אינם עונים על הסטנדארטים המקובלים בעולם. יש להם גישה שונה לזמן ולכסף. „אינני מתרשמת שהם מוכנים ללמוד מאיתנו", אומרת דה־לאורנטיס, „אני חושבת שהם ישמחו ממש כמונו כשנצא מכאן".

על־פי החוזה לא יוקרן הסרט בסין.

אדוארד קר

● מסע על־פני כוכב שביט — במאה ה־21

כשיעבור בקרבתנו כוכב־השביט האליי בפעם הבאה — בשנת 2061 — ייתכן שאסטרונאוטים „יתפסו עליו טרמפ" אל האיזורים המרוחקים ביותר של מערכת השמש. האסטרונום האמריקני קארל סאגאן מאמין בהחלט שאפשר יהיה להשתמש בכוכב־שביט לשם מסעות אל מרחבי היקום. „אלה גרמים מורכבים מקרח וסלעים", הסביר בראיון עמו: „אין זה מעבר לכושרנו הטכני עתה לנחות על כוכב שביט ולנסוע עליו בחלל".

כמובן, כדאי להמתין עד שהשביט יסיים את דרכו מסביב לשמש, הממיסה את הקרח שלו ושולחת גאזים ואבק למרחק של מיליוני ק"מ — כזנב של כוכב השביט.

„היינו ממליצים על נחיתה בקרבתו של צדק", אמר סאגאן והסביר שאז יחזור השביט להיות גוש קרח מוצק ויציב. סאגאן מנה שורה של יתרונות שבשימוש בכוכבי־שביט כרכב חלל, ובמיוחד את הימצאותם של מים ומינראלים, שלא לדבר על מרחב התנועה של האסטרונאוטים.

„הטבע, ברוב אדיבותו, סיפק לנו כוכבי שביט כמין תחנות חלל", אמר. „על כוכבי שביט מצוי כל הדרוש לאסטרונאוטים למסע ממושך בחלל". היתרון הגדול ביותר הוא הקרח, שממנו אפשר להפיק מי שתיה, חלקיקים ליצירת אוויר לנשימה ודלק טילים.

„אפשר פשוט לנחות על כוכב שביט, למלא מכונת אלקטרוליזה בקרח, והנה לך מים ואוויר".

כוכבי שביט מכילים גם מולקולות אורגאניות לחקלאות והנדסה ביולוגית ועופרות מתכת לתעשיה.

כוכבי שביט רבים הם, ללא ספק, גדולים די־הצורך ויציבים דיים — פרט לזמן שבו הם מקיפים את השמש — כדי להבטיח נחיתה בטוחה. שביט האליי, למשל, החוזר אלינו מדי 76 שנים, קוטרו כ־10 ק"מ.

יתר־על־כן קיימים כוכבי־שביט רבים, אדם יוכל לעשות סיבוב שלם על־פני אחד מהם, שסיבובו נמשך רק חמש או שש שנים, או לנסוע מרחק מסויים אל תוך החלל, ואחר־כך לעבור אל שביט אחר, החוזר אל השמש. „כך אפשר יהיה לקפוץ משביט לשביט".

סאגאן אינו הראשון המצדד בשימוש בכוכבי שביט כרכב חלל. אסטרונום גרמני מן המאה ה־18, י. ה. לאמברט, חלם בשעתו על השימוש בכוכבי שביט כ„גרמי מסע מאוכלסים אסטרונומים הצופים במרחבי הטבע". ב־1752 העלה וולטר נושא דומה בספרו „מיקרומגאס" שבו עבר שביט כל כך מקרוב; עד שהם קפצו עליו יחד עם משרתיהם וציודם. ז'ול ורן חיבר שני סיפורים, שבהם נערכים מסעות על־פני כוכבי שביט, בסוף המאה ה־19.

סאגן ורעייתו, אן דרויאן, פרסמו לא מכבר ספר בשם „כוכב שביט", שבו הם כותבים כי ייתכן שביום מן הימים אפשר יהיה לשנות את מסלולי כוכבי השביט, לחנותם בקרבת כדור־הארץ כדי להפיק מהם מחצבים, או להופכם לרכב־חלל מונחה.

„יום אחד נצא כדי לחקור את החלל שמעבר לכוכב הלכת פלוטו, ולא מן הנמנע שנתדלק את חלליותינו על כוכבי שביט. ואולי יוסבו כוכבי שביט, בסופו של דבר, לספינות חלל שייצאו למערכות שמש אחרות"...

דייוויד פינץ'

מאיר פעיל

ניצני הסיכסוך שלא תם

אליעזר בארי
ראשית הסיכסוך ישראל־ערב
ספרית פועלים ואוניברסיטת חיפה, 1985.

ממש לפני מותו זיכה אותנו אליעזר בארי בספר מחקר חשוב הסוקר ומנתח, באורח שיטתי, את ראשית הסיכסוך בין התנועה הלאומית הערבית ובין המפעל הציוני, בשנים 1882־1911.

הטענה המרכזית של אליעזר בארי, המנחה את הספר, גורסת כי הסיכסוך הערבי־ציוני הוא תוצאה אובייקטיבית של ניגוד לאומי מובהק מלכתחילה: „היה קשה להניח מראש כי היחסים בין היהודים והערבים בארץ־ישראל בימי הפריחה של התנועה הלאומית יהיו לבביים יותר מן היחסים בין היוונים והתורכים בקפריסין, או הכורדים והערבים בעיראק... השאלה, שיש בה טעם אינה, איפוא, מדוע פרץ הסיכסוך היהודי־ערבי, אלא מתי ואיך פרץ" (עמ' 12).

המחקר שלפנינו מוכיח, כי „הניגוד בין השאיפות הלאומית של שני העמים התחיל כמעט בעת אחת עם התחלת ההתיישבות היהודית הלאומית הציונית" (עמ' 13). גם אם בדור ההתיישבות הציוני הראשון עדיין לא ניכרה התבטאות לאומית ערבית אנטי־ציונית מובהקת, היה ניתן להבחין כי גם הממשל האימפריאלי העותומאני וגם ניצניה הראשונים של התנועה הלאומית הערבית בארץ־ישראל דוחים את הרעיון הציוני ומתנגדים להגשמתו — כפי שכתב יחיאל־מיכל פינס באיגרתו ב־1882: „הממשלה (העותומאנית־תורכית) תביט עלינו ברעה גם אם חלילה לנו ממחשבת מרד ומעל, ועם הארץ (הערבים הפלסטינים) עוינים אותנו באומרם כי לגרשם מן הארץ באנו" (עמ' 39).

כנוכח עניינים זה מציג בפנינו אליעזר בארי שתי קונצפציות ציוניות שונות ביחס לבעיה הערבית־פלסטינית: גישה לאומנית מפיו של אליעזר בן־יהודה, אשר טען ב־1882, כי בארץ יושבים „רק כחמש־מאות אלף ערבים, אשר כוחם לא גדול ואשר על נקלה נצליח להוציא את הארץ מידיהם, ואם רק נעשה את הדבר בעצה ובתחבולה לבלתי משוך עלינו את איבתם בטרם נהיה אנו הרבים והחזקים" (עמ' 39); ולעומתה גישה מתונה של תקנון הביל"ויים, אשר קבע ב־1883, כי אגודת הביל"ויים בארץ־ישראל „תמצא אנשים היודעים היטב את שפת הארץ (ערבית), ועל ידם תתאמץ תמיד להרגיע את ליבם של יושבי המקום (הערבים הפלסטינים), למען לא יביטו בעברה וזעם על אלה הבאים להתיישב בארץ הצבי ולא יהיו למכשול על דרכם" (עמ' 39).

הגורם הקרקעי

במקום אחר בספרו מקרב אותנו המחבר ממש עד המקור הראשוני ביותר של ראשית הסיכסוך: פרשת רכישת הקרקעות.
סביב תקריות הדמים שאירעו בפתח־תקווה (1886), גדרה (1888), רחובות (1892/3), מטולה (1898), יסוד המעלה (1903) וכת־שלמה (1905), ממחיש לנו אליעזר בארי את הדינמיקה הבסיסית של העימות על הבעלות הקרקעית: בדרך־כלל קנו היהודים את כיכרות הקרקע מבעליהן הערביים העשירים, שנהגו להתגורר בערים, דוגמת יפו או ביירות. במהלך העברת הבעלות היו קשיים משפטיים חמורים עם השלטונות העותומאניים, שלא הכירו בזכות הבעלות של אגודות, אלא רק של יחידים. כן לא איפשרו לאנשים בעלי אזרחות זרה לרכוש קרקע. אולם עיקר הקשיים היו עם הפלאחים הערביים אשר עיבדו את הקרקע ונהגו בעבר להחליף בעלים, ומהם חכרו את האדמה ושילמו בעבודה בשיטות שונות של ממון או מפירות הגידולים. הרוכש היהודי של הקרקע שאף, עקרונית, לעבד את האדמה במו ידיו ולכן היה מעוניין לסלק את הפלאחים הערביים מן הקרקע. מוקד ניגודים אימאננטי זה דרש סבלנות אין־קץ, הסכמה לפיצויים כספיים כפולים ומשולשים, ולעתים אף לפינוי בכוח ולשפיכות דמים.

עניין הבעלות על הקרקע היה, איפוא, מוקד מכריע בהתפתחות הסיכסוך הערבי־ציוני. כפי שהדבר בא לידי ביטוי באחת הסיסמאות האנטי־ציוניות החריפות ביותר בעיתון הערבי החיפני „אל־כרמל" מ־1909: „אל תקנו מהיהודים דבר מלבד אדמה; מכרו ליהודים כל דבר מלבד אדמה" (עמ' 142).

עבודה עברית

מוקד נוסף של צמיחת הסיכסוך מן התשתית היצרנית היה פרשת העבודה העברית לעומת העבודה הערבית.
האיכר היהודי של העלייה הראשונה והשנייה, שהיה המעביד היהודי האופייני במושבות העבריות של אותה עת, נטה להעסיק פועלים ערביים בגלל היותם כוח־עבודה זול, ובמידה מסויימת אף מנוסה בעבודה קשה. נציגי הפועלים העבריים של העלייה השנייה טענו במרירות כי „הפלאח הערבי העולה בשכלו ובכשרונותיו על המוז'יק הרוסי לא יסכול וישתוק לנצח... הפלאח יתעורר... ובבוא יום נקם ושילם ישפוך הפועל הערבי את חמתו קודם־כל על ראש נותני עבודתו היהודיים, בגלל הניגודים שיתחדדו ע"י האיבה הלאומית" (עמ' 113).

ומה הפתרון? — „רק התפתחותו וגידולו של הפרולטריון העברי בארץ־ישראל הוא הערובה הנכונה לביצור העמדות שכבר רכשנו לנו" (עמ' 114). הדרישה היא, איפוא, דחיקת העבודה הערבית מן המשק היהודי והחלפתה בעבודה עברית. אלא שגם באידיאולוגיה זו טמון גרעין אמיתי של חיכוך ואיבה לאומית שורשית בין ערבים ויהודים.

ניצים ויונים משני הצדדים

כצד הערבי של המיתרס היו אמנם מנהיגים מעשיים מאוד, שהעריכו רק את הברכה שהיהודים מביאים אל כלכלת הארץ, מבלי לחשוש כי היהודים חותרים ליצור בארץ־ישראל אומה נפרדת, (עמ' 121). אלא שבעשור הראשון של המאה העשרים הופיעו בגלוי סימני איבה מובהקים מצד נציגים ומשכילים בתנועה הלאומית הערבית כנגד הציונות כתנועת השיחרור הלאומי של העם היהודי. היו שקבעו בפומבי כי שתי תנועות לאומיות אלו „נועדו להילחם זו בזו בהתמדה, עד שאחת תגבר על השנייה" (עמ' 119). היו שכתבו בעיתון „אל־כרמל" על מלחמת קיום ללא פשרה בין הציונים והערבים, שסופה הישארות בחיים של החזק וכשלונו של החלש" (עמ' 141).

בחוגי ההנהגה הציונית היו אישים שלא הבחינו בצמיחה האימאננטית של הניגוד הלאומי בין המפעל הציוני המתגשם, בתקופת העלייה הראשונה והשנייה, לבין התנועה הלאומית הערבית. זאת, בין משום שלא ידעו על המתחולל בארץ ישראל (בר בורוכוב), בין משום שהיו נתונים ראשם ורובם, במלאכת היצירה של האומה היהודית המתחדשת בארץ אבותיה, עד שלא נתפנו להבחין בתנועה הלאומית השכנה והעוינת המתפתחת לצידם, אלא רק במהלך שנות העשרים, כשהנבט הלאומי הערבי המקומי הפך לעץ פלסטיני אוייב מובהק (יצחק טבנקין, ברל כצנלסון, מניה שוחט, מנחם אוסישקין).

אבל היו מנהיגים ציוניים שהרגישו באיבה הלאומית הערבית עוד בראשיתה, ובעשור השני של המאה הבחינו כי היא מקבלת מתכונת ייחודית פלסטינית. תגובתם של אלה התפלגה לשתי אסכולות ציוניות השוררות בחיינו, בשינויים מסויימים, עד היום הזה: האחת היא אסכולת השנאה, הניכור והפחד, הגורסת כי הציונים צריכים לשתף פעולה עם האינטרס האימפריאלי התורכי נגד האינטרס הלאומי הערבי (ז'בוטינסקי, עמ' 168/9); כי יש ללמוד ולהכיר את הערבי, את שפתו, את תכונות נפשו ורוחו — אבל לא בכדי לפתח אותו, אלא בכדי לדעת איך להיזהר מפניו, שהרי אי־אפשר שארץ אחת תהיה מולדת לשני עמים, (משה סמילנסקי, ע"ע 124/5); כי מוכרחה לשרור שנאה בין ערבים ויהודים וכי הערבים חזקים מאתנו, אבל אנו, בני ישראל, כבר התרגלנו לגור חלשים בין חזקים ועלינו, איפוא, להיות נכונים גם פה, בארץ־ישראל, להשתמש בכל האמצעים שבידינו, החלשים, כדי שנוכל להתקיים (י.ח. ברנר, עמ' 128).

ולעומת זאת האסכולה השנייה, אסכולת ההתקרבות והפשרה, הגורסת כי „עד עתה פנינו לכתובת הלא נכונה (התורכים). עכשיו צריך לפנות אל אדוני הארץ האמיתיים — לבוא בברית עם הערבים ולכרות עמם אמנה", כי יש להאחז בארץ מבלי שנחטא לצדק, לרכוש את האדמות שאינן מעובדות, שהן אולי רוב השטח, כי בשיטה חקלאית מדעית תספיק האדמה למתיישבים היהודים ולפלאחים (יצחק אפשטיין, עמ' 128), כי מן הראוי לנקוט בפעולות הסברה ותעמולה בעיתונות הכללית ולהפיץ כרוזים בין הפלאחים הערבים כדי להפריך הטענות האנטי־ציוניות ולהוכיח את התועלת שהיהודים מביאים גם לאחרים (רופין, לבונטין, חיסין, דיזנגוף, טהון, מרדכי בן־הלל הכהן, עמ' 169); וכי יש לחפש הבנה עם הציבוריות הערבית בארץ־ישראל (קלבנסקי, וולפסון, עמ' 172).

מחבר הספר, אליעזר בארי, אף שהוא הומאניסט מובהק, הוא קודם־כל מזרחן מעולה השולט בלשון ובתרבות הערבית. מתוקף כישוריו המדעיים הוא מקרב את הקורא אל המקורות הערביים והציוניים הראשונים של הסיכסוך. הוא מציג בפנינו את הטבעיות של הסיכסוך, מחד־גיסא, ואת הגישות השונות להתמודד עמו, מאידך־גיסא: את הלאומנות ואת הנטייה לאחוות עמים; את השנאה והפחד והערגה אל הכוח, ואת הנכונות לפשרה ולהבנה. אכן שורשים היסטוריים אמיתיים, שניתן לינוק מהם גם רוש ולענה וגם מים חיים.

משפחת פליטים ערבית, דיר יאסין, 1948.

איזה פרליס

אקולוגיה כסיפור

ספר גורלם של האחים לורנס וג'ראלד דארל, אשר מתחילת דרכם השכילו לשחק כל אחד על מגרשו שלו. לורנס הבכור (יליד 1912) התפרסם כמשורר וכמספר, ואילו ג'ראלד הצעיר (1925) קנה את עולמו כחוקר טבע וכלוחם על שימורו. הצד השווה ביניהם הוא אהבתם לעולם הים־תיכוני, הניכרת היטב ביבולם הספרותי. כאן מקור ההשראה לשירתו של לורנס, ומכאן זירת ההתרחשות של הרומאנים שלו. אף חקר הטבע אצל ג'רלד ינוק משנות־ילדותו המאושרות באי היווני היפהפה, קורפו.

בשני סיפוריו המלבבים, „משפחתי וחיות אחרות" ו„חיות, צפורים וקרובים", גולל ג'ראלד בהומור שנון, את חיי המשפחה האנגלית המוזרה בגן־עדן ים־תיכוני זה. האם האלמנה וארבעת צאצאיה נמלטו מן הגולה, הראומטיזם ושמי־העופרת של האיים הבריטיים, אל השמש הוורודה ותכלת הים והרקיע של קורפו וכילו שם חמש שנים, עד פרוץ מלחמת העולם השנייה. אלה היו שנות ההתבגרות של ג'ראלד, שזכה לחינוך כחוקר הטבע, בתוספת קורטוב של לימוד פורמאלי מפי מורים פרטיים. ג'ראלד היה חוקר־טבע מבטן ומלידה, אולם, הסקרנות האינטלקטואלית של מדען דרה אצלו בכפיפה אחת עם אהבה והערצה גמורה עם עולם החי והצומח.

הילד, שכילה שעות בהתבוננות במתרחש בקן־ציפור, ואשר מילא את כל הבית בחיות־שעשועים, גדל והיה לזואולוג רגול והשתתף במשלחות זואולוגיות ברחבי העולם. אולם, הוא לא הסתפק בחקר לשמו, אלא כ„משוגע לדבר" אחד נרתם למאבק להגנת הטבע. כך ייסד את הפארק הזואולוגי באי ג'רזי וכן אירגון לשימור עולם חיי הבר, שמטרתו להציל זנים הצפויים להכחדה. יבולו הספרותי, שזכה לפופולאריות רבה בשל ההומור והפיוט שבו, הוא תוצר־לוואי של פעילותו העיקרית.

הסיפור „ציפור הלעג", שיצא זה עתה בתרגום עברי, טבוע בחותם זה של הגנת הטבע; כפי שמסביר המחבר בפנייתו הישירה אל הקורא בסיום דבריו. אותו סיפור — אומר דארל — ש„נכתב ברוח קלילה", נועד לגיוס עזרה ותמיכה של בעלי רצון טוב למען הצלת צמחים ויצורים, שאינם יכולים לדבר בשם עצמם. „זהו, ככלות הכל, עולמך שלך, ואנו מבקשים ממך לעזור לנו לשמרו". מגמה חוץ־ספרותית זו היא העיקר ועל־כן מועבר המסר ישירות, דבר הפוגע בצד האמנותי של היצירה.

„ציפור הלעג" היא משל, שלו מוסר־השכל ברור ומפורש. העלילה מתרחשת באי דמיוני בשם זנקאלי, השוכן „בקו הדמיוני שבו נפגשים מי האוקיינוס ההודי והאוקיינוס השקט". האי הטרופי, הנידח, שעדיין לא הושחת על ידי הקידמה, הוא גן־עדן עלי אדמות, ממש כמו קורפו בימי ילדותו של המחבר. אולם, תמורה מהפכנית עומדת להתרחש כאן: האי, הנשלט על ידי אנגליה, עומד לקבל מימשל עצמי. בנוסף לכך נתגלה ערכו האסטרטגי בבלימת כניסתם של הרוסים לאוקיינוס ההודי, ועל־כן יש להקים בו שדה־תעופה צבאי. פרוייקט זה מצריך גם בניית תחנת־כוח על סכר, שיציף כליל עמק חבוי שבמרכזו האי. כמצופה, שלובה האסטרטגיה באינטרסים כלכליים. — „יש מי שיפיק רווחים שמנים מן העסק כולו.

על פי סבגריר זה נחלקים גיבורי הסיפור לטובים ורעים והמאבק הוא על עתיד זנקאלי. במקרה הטוב יישאר האי במצבו הטבעי, ולא — ייהרס. הרס אקולוגי, כלכלי וחברתי. תוצאת המאבק צפויה מראש, שכן אין בכוונת המחבר ליצור מתח או הפתעות, אלא ללמד לקח. כמו כן אין כאן מקום לניתוח פסיכולוגי דק ומסובך, כי הדמויות, המופיעות במשל, נועדו רק לשם המסר של המחבר. בראש המאבק נגד שדה־התעופה עומד צעיר אנגלי, פיטר פוקסגלאב, שנשלח לאי כעוזרו של יועצו הפוליטי של המלך המקומי. צעירה אירית יפהפיה, אודרי, בתו של עורך העיתון היחידי באי, היא עזר כנגדו. הזוג מגלה בטיוליו עמק, הנועד להצפה, ובו ציפור הלעג (ציפור מקיר צחוק לגלגני) וכן עץ אומבו, ממנו היא נזונה. העוף והעץ הם בכלל המינים שנחשבו לאבודים. מתגלית זו, לאחר הרפתקאות שונות, בא רווח והצלה לזנקאלי.

מובן, עלילה זו היא רק קולב, עליו תולה המחבר את דיוניו בנושאים עקרוניים. זנקאלי היא התגלמות תור הזהב, בטרם ציוויליזציה בת־מול היא, כי לא נמצאו בה מחצבים או נפט ולא הוקמה בה תעשייה. בהקשר זה יורה המחבר חיצים בכיוונים שונים, בין השאר נגד הקולוניאליזם. לידי פיטר נופל ספר, „זנקאלי — מדריך מקוצר למבקר האקראי", ובו סקירה על עבר האי. „גלי הזרים שכבשו את האי בזה אחר זה לא הותירו מאחוריהם שום דבר שהיה בו כדי להביא תועלת איזושהי לילידים". הקולוניאליזם האירופי חוטא גם בהתנשאות חסרת כל צידוק: „מדוע האירופים לעולם ממאנים להרפות, מדוע היו תמיד כה נחושים בדעתם שהגזעים האחרים חייבים להתנהג בדיוק כפי שהם מתנהגים". כדרך האנגלים מלגלג המחבר על תכונות בני ארצו. כך, למשל, אין האורחים מאנגליה סומכים על בישול סיני ומעלים על נס את „פלאי" המטבח האנגלי: דגים עם צ'יפס, אומצה וכדומה.

אולם, ציפור־הנפש של המחבר היא האקולוגיה ועימה שימור החי והצומח. אלה מסומלים בסיפור על־ידי עץ האומבו וציפור הלעג, שימור זה הוא לטובת האדם, שכן אין האדם אלא חוליה בשרשרת היקום, והכחדת מינים אחרים פוגעת גם בנו. „כך קשורים אנו זה לזה בשרשרת... אף לא אחד מבינינו אינו יכול בלעדי זולתו; ללא עזרת העצים הללו והיצורים הללו, כל תקוותינו לעתידו של זנקאלי נגוזות ונעלמות. אנו יכולים להסתדר בלי שדה־תעופה; איננו יכולים להסתדר בלי עזרתו של הטבע," וכדי להוציא כל ספק מלבנו מוסיף המחבר: „המצב שהיה כאן מהווה דוגמה בזעיר־אנפין של המתרחש בעולם כולו".

אכן, הבעיה שמעלה ג'ראלד דארל, בספרו היא אקטואלית מאוד. המאבק נגד הצבת טילים גרעיניים על אדמת אירופה; תופעת מפלגת הירוקים בגרמניה; טיבוע הספינה גרינפיס על־ידי הצרפתים ואחרון אחרון: מלחמת הכוכבים המתוכננת — אלה הן אפיזודות בתהליך גלובאלי, שסופו מי ישורנו. למולנו אין אנו מודעים למה שמבשלים לנו במעבדות סודיות ובאתרי־ניסויים נסתרים. דארל, בעל הרוח הטובה והאופטימית, מציג בעיה זו באספקלריה של פארסה, נראה שחזון־בלהות, פרי זעמו הנואש של ג'ורג' אורוול, היה הולם יותר אימה זו.

סנדו דוד

מראות הים

א.

כָּל הַמַּרְאֶה הַזֶּה:
הַשֶּׁמֶשׁ הַשּׁוֹקַעַת
הַיָּם
הַתְּכֵלֶת
מְשַׁחְרְרִים הַמַּבָּט מֵהַצֹּרֶךְ לְהָזוֹת.

תַּחַת גּוּפוֹתֵינוּ,
הַחוֹל נָאֲנָה.

ב.

הַשֶּׁמֶשׁ הַשּׁוֹקַעַת בַּיָּם
פָּנֶיהָ יָפוֹת מִפְּנֵי הַמְּדוּרָה
הַשִּׁיר הַנִּבָּט בְּכָל מָקוֹם
עוֹלֶה כְּעֵת מִן הַמַּיִם.
הוּא דִּבּוּר הַגַּלִּים,
צֵרוּף אֵין סוֹפִי שֶׁל צְלִילִים,
שָׂדֶה נִצְחִי שֶׁל גְּוָנִים בְּאִישׁוֹנֵי הַקַּיִץ.

ג.

שְׁתִיקוֹת לָאוֹת בִּקְטִיפַת אַרְגָּמָן,
אַלְפֵי שְׁתִיקוֹת
יוֹרְדוֹת לִמְצוּלוֹת
(הַגַּלִּים מִתְנַדְנְדִים כְּתִינוֹק בַּעֲרִיסָה.

הַיָּם מֻנָּח לְפָנֵינוּ כְּבָמָה עֲקֻרָה.

א.ב. יפה

רק על עצמו לספר ידע

(על כריסטופר אישרווד)

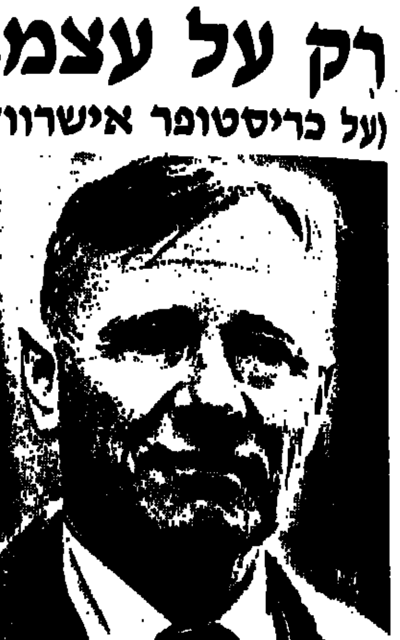

הסופר האנגלי כריסטופר אישרווד נפטר ב־4 בינואר בביתו בסנטה מוניקה, בצפון קליפורניה. בן 81 היה במותו. הוא היגר לאמריקה ב־1938, ולמעשה עשה יותר ממחצית חייו מחוץ לארץ מולדתו. כאשר החליט לעזוב את אנגליה — גם חברו המשורר אודן עשה זאת — על סף מלחמת העולם השנייה ולא חזר בעיצומה של המלחמה, ניתכו על ראשו קיתונות ביקורת והשמצה. כינוהו פחדן, עריק. אך מעולם לא הפסיקו לקרוא את ספריו. אמנם, הביקורת המקצועית לא ייחדה לו מקום בין גדולי היוצרים של הרומאן האנגלי במאה העשרים. אמרו עליו, כי לא קיים את אשר הבטיח בנעוריו ולא כתב את הרומאן הגדול על התקופה הטרום־מלחמתית, הרומאן שסיפורי־ברלין שלו היו אמורים להיות פרקים בתוכו ואשר שמו אמור היה להיות „האבודים". אפשר שאורחות חייו של אישרווד שיבשו את תוכניתו היומרנית. ואפשר, שבעצם לא נועד להיות רומאניסטן מובהק, בעל ידיעה רחבה והיקף הגותי גדול, „דוסטוייבסקי של הדור הזה", כפי שהוא עצמו סבר בצעירותו. לימים למד להשלים עם העובדות, ורק כאשר הסכין להיות רק אישרווד ולא דוסטוייבסקי, מצא את דרכו שלו.

עם הבוהמה הגרמנית

פירסומו העולמי בא לו רק לאחר המלחמה, אך גם אז בעטיים של הסיפורים שפירסם באנגלית לפני המלחמה. סיפורי־ברלין שלו — העיר שבה עשה בשנים 1930־1933, בשנות המשבר הכלכלי, כאשר כבר נראו באופק סימני עליית הנאציזם — עובדו תחילה למחזה על ידי ג'ון וואן דרוטן, תחת הכותרת „אני מצלמה". המחזה נהפך לסרט שבו כיכבו ג'ולי אנדריוס ולורנס הארווי, הסרט שימש השראה למחזמר בשם „קבארט", ולבסוף נעשה אף סרט־מיוזיקל בשם זה, עם ליזה מינלי, יואל גראי ומייקל יורק. בצורה זו נודעו סיפורי ברלין של אישרווד למיליוני אנשים. מספר קוראי ספריו לא היה כה מרשים, אם כי הוא נחשב לרומאניסטן פופולארי ומצליח. קודם כל — בזכות סיפורי ברלין שלו, הסיפורים שכינס בספר „פרידה מברלין" (1939, תרגום עברי מעשה־ידי אמציה פורת, בהוצ' עם עובד, 1975) וברומאן „מר נוריס עובר מרכבת לרכבת" (1935). שני הרומאנים הראשונים שלו, „כל הקושרים" (1928) ו„מימוריאל" (1932), היקנו לו יוקרה מסויימת, אך לא מעמד מבוסס בקרית־ספר של אנגליה. ספרים אלה, שבהם ניסה להתמודד עם אורחות החיים באנגליה לאחר מלחמת העולם הראשונה, היו למעשה פריעת חשבונותיו הפרטיים של אישרווד עם הרקע המשפחתי והחברתי שלו, ופרי שאיפתו להינצל מ„חנק רוחני" ולצאת אל המרחב. הוא למד בקיימברידג', אך עזב לפני שסיים את חוק לימודיו. לבטי הסתגלותו למציאות נבעו, במידה מסויימת, מעצם העובדה שהיה הומוסקסואל. אמנם, בבריטניה באותה תקופה, בעיקר בחוגים האוניברסיטאיים והספרותיים, לא היה יוצא־דופן, אך עד שהשלים עם עצמו ועם נטיותיו הטבעיות, עברו עליו תקופות קשות, מה שניסה להסתיר ולהסוות בהיותו באנגליה, יכול היה לגלות ולהגשים בשנים שעשה בגרמניה, שם מצא לא רק אווירה חופשית יותר, חברה משוחררת יותר ממשפטים קדומים; הוא התמסף בצילה של חבורה בוהמית, שבה הכל היה מותר ונסלח. היתה זו גרמניה של ניגודים חברתיים חריפים; מכאן רפובליקת ווימר השוקעת, והמתפוררת, ומכאן — תנועות הנוער האידיאליסטיות, המבקשות לשקם הריסות ארצן באמצעים מתמכנים; מכאן — עוני משווע, רבבות משפחות שוכנות ב„סלאמס", ומכאן — אנשים עשירים מאוד, וביניהם יהודים עשירים רבים, המלישים עיניהם, ומסרבים לראות את הסערה הקרבה ובאה; מכאן — חברה מתונגת, כביכול, „מוסרית" מאוד, ומכאן — מחנות מאגנוס הירשפלד, הוא מכון לחקר המין של ד"ר העוסק במחקר מדעי של ההתנהגות המינית ותובע מתן היתר לדרך החיים ההומוסקסואלית, כנגד מאחותיהם של הפוריטנים והפוליטיקאים הצבועים. כאן, בברלין, הכיר אישרווד. כמה מן האנשים, ששימשו לו מודלים לגיבורי סיפוריו מן הסידרה „פרידה מברלין": את וילפריד ישראל, בן למשפחה יהודית עשירה, שבבעלותה היתה רשת חנויות גדולה, והוא נודע בעיקר בזכות פעולות ההצלה שלו, כאשר הצליח להבריח מגרמניה אלפי בני־נוער יהודים ולהעלותם לארץ־ישראל. (את בני משפחתו של וילפריד ישראל תיאר אישרווד בסיפוריו תחת השם „לנדאואר", וכעבור שנים הודה כי תיאורו הלגלגני לא היה מוצדק, והצטער על כך); את הנערה היהודיה, ילידת ליטא, גיזה סולובייצ'יק, שבבית הוריה בוילמרסדורף היו אישרווד וספנדר אורחים קבועים, ומפיה שמעו נבואות קודרות על מה שנשקף ליהודי גרמניה בעתיד הנראה לעין; את „השחקנית והזמרת" האנגליה קלת־הדעת ז'ין רוס, הדגם לסאלי בולס הבלתי־נשכחת מסיפורי ברלין; את ג'ראלד המילטון, שעל־פי דמותו עיצב אישרווד את מר נוריס שלו, ורבים אחרים. ה„אני המספר", כריסטופר אישרווד, המופיע בסיפורים בשמו המלא, איננו, עם־זאת, זהה עם הסופר. זוהי 'פרסונה' ספרותית, העשויה לפי מוסכמות ספרותיות ידועות. „כריסטופר אישרווד" שבספרים אינו חושף את עצמו, אינו מתערב הרבה בגוף העלילה, הוא בדרך־כלל צופה מן הצד.

אופיו הפרפרי של המחבר

מתוך הביוגראפיות שנכתבו עליו אנו למדים, שאישרווד לא היה בחיים כה אדיש ופאסיבי, כפי שהפרסונה 'אישרווד' הינה בסיפורים. בחיים הפוליטיים והחברותיים הוא היה איש השמאל ונקט עמדות ברורות. ואם מבחינה ארוטית הוא בוחר להציג את עצמו כצופה משועשע, הרי שבמציאות הוא היה מעורב בכמה פרשיות הומוסקסואליות.

ואף על פי כן, תכונה אחת מתכונות אופיו 'מסגיר' לנו אישרווד בסיפוריו. הוא לא היה מעולם אדם המעורה בחברה, המכה שורשים בארץ שבה הוא יושב. כאשר הופיע ספרו המאוחר, „ביקור, שם" (1962), ציינה הביקורת את אופיו הפרפרי. הוא מרחף, נוחת פה ושם, מדלג מפה לשם, אך אינו קבוע בשום מקום. הוא דמות 'התלוש' בספרות האנגלית. האדם שאינו מרגיש את עצמו 'בבית' בשום מקום.

בשבע השנים הראשונות שלו באמריקה כתב אך מעט ספרות יפה. לצורכי פרנסתו חיבר תסריטים לפי הזמנות מהוליווד ולימד ספרות בקולג'ים שונים. הספר הראשון, שפירסם בשנות הארבעים, היה מבוסס על נסיונו האישי בעולם הקולנוע. „פראטר ויאולט" (1945) הוא נובלה ארוכה ומשעשעת, שבמרכזה עומד במאי־סרטים אירופי שגלה לאמריקה (במציאות, הבמאי היהודי־וינאי ברטולד וירטל, שיחד עמו עבד אישרווד כתסריטן על הסרט „ידיד קטן", המבוסס על ספרו של ארנסט לותאר), איש משכיל, רגיש ובעל כישרון ספרותי, שסובל מאוד מן המעבר מ„עולם האתמול" שלו להוליווד הוולגארית, המסחרית. הוא חש עצמו זר ובודד ביבשת החדשה, ורק עם אישרווד, אצלו הוא מוצא הרבה מן הערכים המקובלים עליו, הוא קושר קשרי־ידידות.

אישרווד גילה עניין ב„יוגא" וב„ודאנטה" עוד בשנות הארבעים, הוא תירגם כמה טקסטים מספרי הקודש ההודיים, בין היתר גם את ה„באגוואד־גיטה". זאת, בעיקר תחת השפעתם הרוחנית של הפילוסוף גראלד הרד והסופר אלדוס האקסלי, שאף הם ישבו בקליפורניה באותן שנים. לאחר מכן נפל אישרווד תחת השפעתו המכרעת של הגורו סואמי, ראש מסדר ראמאקרישנה בהודו, חיבר ביוגראפיה של ראמאקרישנה (1968) וגם את הספר „הגורו שלי ותלמידו" (1980). סואמי עזר לו לבצע את המעבר הקיצוני ביותר, מעברו של איש חילוני מערבי אל עולם האמונה של המזרח הרחוק. „בשנות חייו האחרונות — סיפר חברו סטיפן ספנדר — ניהל אישרווד חיים דתיים אינטנסיביים. דומה היה כי איננו אדם מן הישוב, מן העולם הזה".

„יותר ריאליים משהיו בחיים"

ובכל זאת, אישרווד ניסה גם בשנותיו האחרונות לחזור פעמים אחרות לנושאים השייכים לעברו. הוא תיעד בספר ביקור שערך באנגליה, סייר גם בברלין אך הודה, ששוב אינו יכול להתמודד עם המציאות בגרמניה: „אני זקן מדי ואיני מסוגל ללמוד להכיר את המציאות החדשה שנוצרת שם". מבין ספריו האחרונים רק „גבר לבדו" (1964) מתקרב בסגנונו אל הסיפורים שכתב בהיותו צעיר. גם זהו ספר בעל נימה אוטוביוגראפית, המתאר יום אחד בחיי אדם בודד, מורה אנגלי בקולג' אמריקאי, המנסה עם־זאת להיות מעורה בחברה הסובבת אותו. ב־1971 הוא פירסם ממואר אודות על הוריו, „קתלין ופראנק", המבוסס על איגרותיהם ועל יומן של אימו. ב־1977 פירסם את ספרו „כריסטופר ובני מינו", אוטוביוגראפיה הלשנית, בניגוד לאוטוביוגראפיה המוקדמת שלו, „אריות וצללים" (1938), שבה היסווה את נטיותיו ההומוסקסואליות ולא פירש בשמות ידידיו.

אישרווד לא היה סופר גדול, אך היה מספר מצויין ואחד הטובים בספרות האנגלית בת־זמננו. אמנם, הוא לא הצטיין בדמיון יוצר. הספרים, שניסה לבנות על עלילות זרות ורחוקות ממנו, נידונו לכישלון. ספריו המשובחים ביותר הם אוטוביוגראפיים. רוב הדמויות שעלו בסיפוריו ניתנות בקלות לזיהוי. ספנדר אמר, כי אישרווד „ניחן בכישרון הגדול לעצב דמויות בדיוניות על פי אנשים שהכיר, והם נהפכו בסיפוריו כמעט יותר ריאליים משהיו בחייהם".

יעקב רבי

משה מנדלסון והאמונה בשיבת־ציון

(במלאות מאתיים שנה למותו)

צמח צמריון
משה מנדלסון והאידיאולוגיה של ההשכלה
מיפעלים אוניברסיטאיים להוצאה לאור, תשמ"ה

משה בן מנחם מנדלסון, הרמבמ"ן, אבי תנועת ההשכלה בישראל, הלך לעולמו לפני 200 שנה, בינואר 1786, עד שלא מלאו לו חמישים ושבע שנים. נער בן חמש עשרה היה, גיבן ואביון, כאשר הרים את עצמו מאשפות דסאו עירו, שבמדינת אנהאלט, ועלה לרגל למקום חוכמה בברלין בירת פרוסיה. במותו כבר הלך שמו לפניו בקרב יהודים וגויים — כפילוסוף, כסופר מיטיב־טעם בעברית ובגרמנית, כמבאר של התורה, מתרגם ספרי מיקרא ללשון אשכנז, וכשליח־ציבור וסניגור לעמו בפולמוסים עם רשויות־שלטון מרכאות ועם חכמי־נוצרים שעינם היתה צרה באמונת ישראל. מיפעלותיו הספרותיים פתחו את עידן ההשכלה בעם היהודי, ומקצת חבריו ותלמידיו היו ראשוני הסופרים העברים המודרניים — אם נתעלם מן הגירסה הרואה בר' משה חיים לוצאטו את חלוץ המחזאות העברית ואף־על־פי שמקובל גמור היה והאמין כי את תורותיו קיבל מפי „מגיד"). מנדלסון עצמו, כאישיות מופתית, שימש מקור־השראה ללסינג בחברו את המחזה „נתן החכם".

פילון, הרמב"ם והרמבמ"ן

במה היה מנדלסון אישיות מופתית, במה נתמצתה גדולתו? בוודאי היו בדורותיו פילוסופים גרמנים גדולים ממנו, וראש לכולם קאנט; והיה גם פילוסוף יהודי בעל שיעור קומה, שישב בסוף ימיו בגרמניה — שלמה מימון. בחור איש־ציבור לא היה מנדלסון טיפוס לוחם, בעל־חריסין, פורץ דרכים למהפיכה חברתית או תרבותית, אלא נודע כאיש תמים וצנוע, את איגרות־השתדלנות שלו לטובת קהילות יהודיות הסובלות מנגישות כתב על־פי רוב ביוזמתם של פרנסים ועסקנים ולא מתוך התעוררות עצמית. במה איפוא היה כוחו? בזכות מה תולים בו, כדין, את התחוללות ההשכלה ואת הכשרת הקרקע לאמנציפאציה? מן הסתם בזכות פתיחותו הבלתי־רגילה, הסברת־הפנים שלו וסובלנותו, שהיתה לא רק סעיף במצע רעיוני, עיקרון בתורת־חיים, אלא היתה קו־אופי, תכונה טבועה בנפש. כך יכול היה מנדלסון למצוא שפה משותפת עם אישים שונים ומשונים בישראל ובעמים, עם גדולי־תורה כמו רבי יעקב עמדין ורבי יונתן אייבשיץ ורבי צבי הירש לוין מברלין, עם לסינג וסופרים גרמנים זולתו, עם דוהם, פקיד־רשות פרוסי בכיר, שנתן דעתו על תקנת מעמדם של היהודים, ואפילו פרידריך הגדול, שתחילה כעס על החכם היהודי ועיכב את מינויו לאקדמיה הפרוסית. על שום שלא העריך את תרומתו, לימים שינה יחסו לטובה. מנדלסון נעשה בן־בית בתרבות הגרמנית, למעשה אחד מ„פני הדור", מראשי המדברים שנהגים בהם כבוד ויקר, ובה־בשעה הוסיף להיות יהודי שורשי, כפי שמעידים הן מכתביו ביידיש או בעברי־טייטש, לכלתו פרומעט, והן ביאוריו למיקרא, האיגרות הלמדניות ששיגר לרבנים, ושאר כתביו העבריים הצחים והברורים. לא בכדי השוו אותו לחכמים־כוללים יהודים מימי־קדם (פילון) ומימי־הביניים (הרמב"ם). אפשר שפילון והרמב"ם בדורותיהם היו גדולים וחדשניים, יחסית, ממנדלסון בדורו, אבל פילון לא ידע עברית, והרמב"ם, אף־על־פי שכתב את חיבורי־ההגות שלו בערבית לא השתייך לספרות הערבית של זמנו, ופירוש המישניות ומורה נבוכים נועדו לקוראים יהודים. לעומת זאת היתה תדמית של אחידות ומונוליתיות להגותם ולהשקפת־עולמם של החכם האלכסנדרוני הקדמון ושל החכם המדיאבאלי, שגם הוא חנה במצרים. שניהם, כל אחד על־פי דרכו, סבורים היו שעלה בידם להביא לעמק השווה את הפילוסופיה ממקור יוון ואת תורת ישראל, ואילו במה שנוגע למנדלסון תלויה ועומדת השאלה, כדברי צמח צמריון בספרו, אם עולה הגותו הכללית בקנה אחד עם השקפתו על היהדות, כשם שלא ברור מה מידת התיאום בין הגותו למעשיו. אך אולי דווקא העובדה שמנדלסון שנמנע, אם מקוצר־יד ואם בכוונה, מלכרוך יחד את מורשת היהדות ואת התרבות המודרנית, הניח לשתיהן לדור זו בצד זו — היתה בגורמי הצלחתם של מהלכי ההתחדשות בעם היהודי, למן ההשכלה עד חיבת־ציון ותנועת התחייה ועד בכלל. היו הרבה עליות ומורדות בתולדות ישראל של מאתיים השנים האחרונות, ובחשבון־הרווח־וההפסד הלאומי נרשם בצד החובה הסעיף העמוס של ההתבוללות והטמיעה עד־כדי שמד, שנתנה אותותיה גם במשפחתו של מנדלסון, אולם החשבון עד היום הזה מסתכם לזכות, שהיא גם זכותו של מנדלסון. הוא לא היה כמבשרי התחייה הלאומית היהודית וחזון שיבת־ציון לא בער כאש בעצמותיו ולא היה ממוקדי מחשבתו. תמיד נקלע בין האמונה התמה שהגאולה בוא תבוא בעיתה ובין גישה ריאליסטית־ספקנית לאפשרות מימושה של שיבת ציון בזמן הזה.

העיקר הי"ב

צמריון מונה באחד מפרקי ספרו חמש התבטאויות של מנדלסון בעניין שבותו המדינית של העם היהודי. בספר־לימוד גרמני, שהוציא דוד פרידלנדר ב־1779 בשביל בית־ספרו „חינוך נערים" בברלין, מופיעה פאראפראזה של י"ג העיקרים לרמב"ם בניסוחו של מנדלסון. העיקר השנים־עשר, הדן בתקווה לימות המשיח, מובא בנוסח זה: „אני מקבל כאמיתי וכוודאי שבני אברהם יצחק ויעקב לא יהיו מרוחקים תמיד מארץ הבחירה ומפוזרים בין אומות אחרות, אלא אלוהים יעיר בעת הידועה רק לו ראש משוח מבית דוד, אשר יעשה שנית את בני העם הזה לאומה בת־חורין וימלוך עליהם בארץ אבותיהם". ראוי לשים לב לשינוי הלאומי־מודרני ששינה מנדלסון מן המטבע של פירוש המישניות: במקום ההתנגדות למחשבי הקיצין שבנוסח הרמב"ם מורגש מנדלסון באורח חיובי על „העת הידועה רק לו", לקב"ה, ומטעים את העיקרים הלאומיים של קיבוץ גלויות וקוממיות מדינית בארץ־ישראל.

ב־1781 הופיע ספרו של דוהם „בדבר תיקונם האזרחי של היהודים". המלצותיו החיוביות של דוהם עוררו את ביקורתו של י"ד מיכאליס, שהביא בין היתר את הכמיהה לציון כנימוק נגד מתן שוויון־זכויות ליהודים: מלכתחילה חשודים היהודים בנאמנות כפולה. בהגיבו על קיטרוגיו של מיכאליס נוקט מנדלסון נימה אפולוגטית, הרחק מהרוח הגאה והבוטחת שבפאראפראזה הגרמנית לעיקר השנים־עשר של הרמב"ם. „השיבה המיוחלת לארץ־ישראל", אומר מ., „אין לה השפעה כלשהי על התנהגותנו האזרחית", שכן במקומות שטוב לו בהם וב„גלויות שלוות", כלשון זמננו, כובש היהודי את כיסופיו הדתיים לשיבת ציון — „בשביל בית־הכנסת והתפילות, ושוב אינו נותן דעתו עליהם".

אך כיסופי הגאולה שבים ומובעים במלוא העוצמה, בעברית, ב„אור לנתיבה", ההקדמה לפירושו „נתיבות שלום" ומיפעלו המיקראי של מנדלסון שראה אור ב־1783. ניתן שם שבח לה', על אשר „בחמלתו על שאריתנו" נתן לנו בתורתו ובמצוותיו מישען ומשענה... „עד בוא עת דודים, שיקים את סוכת דוד מעפר ויאמר לבת־ציון הנופלת: קומי על רגלך וחיי".

חזות המלחמה הכללית

אכן ההתבטאות האופיינית ביותר של מנדלסון בשאלת התקומה, המדינית היהודית, ברוח ריאליסטית־ספקנית, באה בדברים המופנים אל לא־יהודי, בתשובה (משנת 1770) על איגרתו של „איש רם־מעמד" עלום־שם. אין זו אשמתם של היהודים, מתנצל כאן מנדלסון, שלאחר מאות שנים של לחץ ורדיפות — „ייצרם הטבעי של היהודים לחירות בא לידי ביטוי „בתפילה ובסבל, לא במעשים". נוסף על כך מפקפק מ. אם עם כה מסוגר ומפורד יצליח להתאחד למען הגשמת התוכנית של שיבת ציון, והלוא האחדות היא תנאי כל יעבור להצלחתה. מלבד זאת, אין די כספים לביצוע תוכנית כה נועזת. ואחרון אחרון חביב: „פרוייקט כזה אינו עשוי להתגשם אלא אם כן המעצמות הגדולות של אירופה תסתבכנה במלחמה כללית". ניבא מנדלסון ולא ידע מה ניבא, — שתקומת המדינה היהודית תסתייע לא בשלום ובהסכמה בין העמים, כפי שרבים, ובהם הרצל, עתידים היו לצפות, אלא בעקבות מלחמת־עולם ושואת־השמד עקובה מדם מיליוני יהודים.

יש עוד כמה איזכורי־אגב לשיבת ציון בכתבי מנדלסון, כגון צירוף תרגומו לגרמנית של „ציון הלא תשאלי" לרבי יהודה הלוי לקונטרס „עלים לתרופה", בו הובאו דוגמות מן ה„ביאור" וה„תרגום": אולי נועד הדבר לסמל את הקשר שבין התורה וציון, ואולי היה בכך גם משום ביטוי לכיסופים לשיבת ציון ולתחייתה, כפי שמשער צמריון. כן יצויין שחיבורו העיקרי של מנדלסון על היהדות נקרא למרבה הסמליות „ירושלים". אע"פ שנאמר בספר זה כי „את עבודת האלוהים האמיתית אין אנו קושרים לא בירושלים ולא בשומרון", מכל מקום מכריז מנדלסון, בתשובה לאלה הנושאים נפשם להמרת דתו, שהוא לעולם לא יוצא מכלל ישראל ושהוא „מאמין באל השוכן בציון ובירושלים".

שמא על כורחנו נאמר כי מנדלסון היה מאמין גדול בגאולה בציון רק עד כמה שיכול היה להטילה אל טיפוס של „בית־הכנסת והתפילה", לשיקולו של אלוהים שהוא לבדו יודע את „העת המסוימת" לביאת הגואל. אבל היה קטן־אמונה ופסימי לגבי הסיכויים של שיחרור לאומי במונחים מדיניים.

רונית מורגנשטרן

הקוראים ייצאו נשכרים

ספריית־המנויים הוותיקה (28 שנה) של „עם עובד" — „הספריה לעם" — מתכוונת להוציא לאור השנה 10 ספרים במסגרתה, ארבעה מהם מקוריים. את הקטלוג המהודר בעיצובו של שמעון זנדהאוז, המעצב הגראפי של „ספריה לעם" בשנים האחרונות, הציגו נציגי בית־ההוצאה במסיבת־עיתונאים רבת־משתתפים, שנערכה עם פתיחת שנת 1986.

זו הפעם הראשונה שהוצאת „עם עובד" מכנסת מסיבת־עיתונאים כדי להציג את קטלוג „ספריה לעם" ואת תוכנית העבודה של בית־ההוצאה בכלל — המתכננת להוציא לאור השנה 40 ספרים בתחום הספרות היפה בלבד. זוהי תוכנית עבודה ללא תקדים במו"לות הישראלית, במיוחד לאור העובדה, שהיא הוצגה באופן מחייב בפני התקשורת.

הוצאת „עם עובד" לא הגיבה רשמית על מפעל המנויים החדש, המתחרה, הנקרא „הספריה", שיזמה תשלובת בתי־ההוצאה של „הקיבוץ המאוחד", „סימן קריאה" ו„כתר". אך „הספריה" הציגה את עצמה ואת תוכנית העבודה שלה לפני כחודשיים במסיבת־עיתונאים, והרבה פעילות תקשורתית, שהצליחה לגרות את חוטמם המשועמם של כתבי המוספים הספרותיים, שלא זכו לאירועים מרגשים במיוחד בשנים האחרונות.

במפעל ההסתדרותי הוותיק חשו, כנראה, צורך להשיב באותה מטבע. ואם שאר בתי־ההוצאה־לאור יאמצו לעצמם גישה זו, יהיו כתבי־הספרות עסוקים מאוד בסיקור מסיבות עיתונאים, ויתכן שהחיים הספרותיים, הנמצאים בדרך־כלל בשולי תודעת־הקהל, יחלו לתפוס מקום גם בעמודי החדשות.

במסיבת־העיתונאים של „עם עובד" נכחו נציגיו של בית ההוצאה: אהרון קראוס — מנכ"ל, גיורא רוזן — סמנכ"ל, אברהם יבין — עורך מדור ספרות יפה, חיים פסח — עורך שירה, אילנה המרמן — תירגום. כמו כן, נכח במסיבה כוח מסייע ליחסי הציבור של „עם עובד" ברמות כמה מסופרי, משוררי ומתרגמי הבית של „עם עובד". כך, למשל, משה שמיר סיפר על רומאן חדש פרי עטו, „ילדי השעשועים", שייצא לאור בקרוב. בפינה הוצב כן עמוס בספרי ההוצאה — בבחינת חלון הראווה של „עם עובד". כמו כן, חולק לאנשי התקשורת קטלוג מסכם של כל הספרים שראו אור בספריה לעם במשך 28 שנות קיומה. הספר הראשון, אגב, היה „זורבה היווני", של ניקוס קאזאנצאקיס, שיצא לאור ב־1958/9. בסה"כ ראו אור 320 ספרים, שנקנו בידי מנויי „ספריה לעם". שמספרם השנה מגיע לכ־20 אלף. אין ספק, 'הרקורד' של „הספריה לעם" מדבר בעד עצמו — ובתים ישראליים רבים התעשרו בספריות עבריות באיכות טובה וגם במחיר סביר, אפילו זול. הוותק, הניסיון, הבלעדיות בשטח המנויים עשו ועושים את שלהם. אולם השנה, למרות הכחשות נציגי ההוצאה ניכר כי עורער קצת הביטחון העצמי, נוכח המתחרה החדשה, אף שזו טרם הוכיחה את עצמה. אברהם יבין, עורך „ספריה לעם", מסרב לראות בהצגת הקטלוג המסכם הפגנת שרירים כנגד „הספריה": לעומתו, טוען גיורא רוזן: „אנחנו מכבדים כל תחרות. בכך שאנחנו מציגים את 320 הספרים שהופיעו עד כה ב„ספריה לעם", אנחנו מציגים את הבריא הגדול".

מנחם פרי, איש „סימן קריאה", מיוזמי „הספריה", אינו מתרגש במיוחד מן הוותק, הניסיון והרשימה המכובדת של „ספריה לעם". את הצורך להקים ספריית־מנויים חדשה תולה פרי בין היתר במה שהוא מכנה — „הסיבה הספרותית": שלוש ההוצאות חברו יחד, כי בשלב מסוים ראינו, שרוב כוחה של הפרוזה הנכתבת בארץ והקובעת את אופי הספרות ב־7־8 השנים האחרונות, מתרכז בהוצאות האלה."

כאן מונה פרי את שמות היוצרים הבולטים המוציאים את ספריהם בבתי־הוצאה אלה, „הקיבוץ המאוחד", „סימן־קריאה" ו„כתר", ביניהם: יעקב שבתאי, יצחק בן־נר, א.ב. יהושע, דוד גרוסמן, יורם קניוק, חנוך לוין, עמליה כהנא־כרמון, שולמית לפיד, יהושע קנז, יונת ואלכסנדר סנד. טוען מנחם פרי: „מה שקורה בפרוזה העברית, קורה בבתי־הוצאה אלה. והגיע הזמן להפגיש אותה עם קהל רחב יותר. איננו רוצים לחנך את הקהל. אנו פונים אל קהל מחונך, מעוניין, ובישראל דווקא הספרים ה'כבדים' הם הנמכרים ביותר". לדוגמה הוא מביא את „יוליסס" של ג'ויס.

פרי מבטיח לא לדחות יוצרים חדשים ואף להוציא להם ספרים ראשונים ולטפחם במסגרת „הספריה". אך פורה, מ'כתר' מבטיח שעבור יוצרים צעירים תהווה 'הספריה' מנוף רציני, כי באמצעותה הם יגיעו לקהל קוראים הרבה יותר גדול מזה שהיו מגיעים אליו במכירה רגילה בחנויות ספרים.

בינתיים, בסדרה הראשונה המוצעת, אין יוצרים חדשים ובלתי מוכרים. 11 הספרים בקטלוג הראשון הם: „עיין ערך אהבה" של דוד גרוסמן, שאמור לצאת החודש; „שש. שעה רקובה" של חנוך לוין; „חיי נישואין" — הנוסח המקורי של דוד פוגל; רומאן חדש של א. ב. יהושע, הנמצא עדיין בתהליך כתיבה ולא ברור אם יצא בזמן; „הרחוב" של ישראל ראובן, סופר אידי משנות ה־30, שמנחם פרי — אוהד נלהב של ספרות אידיש — מבטיח שלאחר קריאתו תשתנה התדמית של ספרות זו: „לא מכירים את המודרניזם של ספרות אידיש".

עד כאן מה שקרוי על־ידי „הספריה" ספרות מקור. בספרות מתורגמת יופיעו „מתחת להר געש", מאת מלקולם לורי; „לוליטה", תרגום חדש לספרו הקלאסי והשערורייתי בזמנו של נאבוקוב; „אבדון" של הסופר הארגנטיני ארנסטו סאבטו; „נייטוצ'קה נזוואנובה", הרומאן הפסיכולוגי הראשון של דוסטוייבסקי, שיופיע במסגרת חידוש תרגומי דוסטוייבסקי לעברית בידי נילי מירסקי; „תולדות יום סידרוקולט", ו„האופרה הצפה" מאת ג'ון בארת, שזכור בעיקר מ'סוף הדרך' שלו.

11 הספרים בסדרה מוצעים לחותמים עליה ב־89 ש"ח, או ב־5 תשלומים של 23 ש"ח כל אחד.

על צד התרגום תנצח, כאמור, נילי מירסקי. לצדה יעבדו מתרגמים כאביבה ברק, אילנה המרמן, מאיר ויזלטיר, גדעון טורי, הלית ישורון, גבריאל צורן, יעל רנן, מרדכי שניאורסון ואחרים. ברשימה בולט חלקם של „האקדמאים" מהחוג לתורת הספרות הכללית של אונ' ת"א, משם צמח „סימן קריאה". הבשורה של התרגום על־פי „הספריה": „לא עוד הגבהה סגנונית המעוותת את המקור, אלא עברית עשירה וגם מוסר של תירגום, בלי קיצוצים והחלקות". מנחם דורמן, מוותיקי הוצאת הקיבוץ המאוחד, דחה את הטענה כי „הספריה" מיועדת לקהל מתוחכם ואיסטניסי.

„הספריה" תיחשב כהצלחה, אם לאחר שנה יהיו להם 10.000 מנויים. שלושת בתי־ההוצאה־לאור ימשיכו לפעול גם מחוץ למסגרת „הספריה". את התוכנית תקבע מערכת, שחבריה הינם מנחם ברינקר, מנחם דורמן, אליאב כהן, אלכסנדר סנד, יון פדר, מנחם פרי, משה רון ועוזי שביט. הזכויות על הספרים תישארנה בהוצאות מעבר לסדרה של „הספריה", והן תוכלנה להוציא מהדורות חדשות. לדברי נציגי „הספריה": „היו מאמצים כנים לשבת עם „עם עובד" בנושא, שלא נשאו פרי. הם גם מבטיחים לא לחטוף סופרים באמצעות חוזים מפתים יותר. הם אינם מבטיחים לא להתחרות על קהל היעד של „ספריה לעם".

לעומתם — „הספריה לעם" תוציא לאור השנה את הספרים הבאים: „חייו וזמניו של מיכאל ק'" מאת ג.מ. קוטזי, הסופר הדרום־אפריקני, ש„מחכים לברברים" שלו הופיע אשתקד גם כן ב„ספריה לעם" (יצא לאור השבוע); „ערבסקות" — רומאן חדש מאת אנטון שמאס; „חייו הסוערים של לאזיק רויטשוואניץ" — מאת הסופר הרוסי איליה ארנבורג („13 המקטרות"); „תמוז" מאת דוד שחר: הספר החמישי בסדרת הרומאנים — „היכל הכלים השבורים"; „על קברים וגיבורים", מאת ארנסטו סבאטו, הסופר הארגנטיני, שספר שלו נמצא גם ברשימת „הספריה"; „אנה ואני" מאת דן שביט, חבר קיבוץ כפר סאלד, שפירסם עד כה קובץ סיפורים ושני רומאנים; „הרחק מהמון רועש" מאת תומאס הארדי; „התגנבות יחידים" — יהושע קנז; „בר נון" מאת ד.ה. לורנס — ספר חדש מעזבונו של הסופר הנודע; „אלוהים הוא היודע" — מאת ג'וזף הלר. רומאן תנ"כי כביכול, על דוד המלך ויחסיו האינטימיים עם אלוהים. זוהי רשימה בטוחה למדי, כמעט ללא הימורים. ההוצאה שומרת לעצמה את הזכות לשנות את סדר הופעת הספרים, וכן להחליף 2־3 ספרים באחרים. עקרונית, יופיעו הספרים בסדר שנרשם לעיל במשך השנה הקרובה.

כל עשרת הספרים הנ"ל מוצעים למנויי „ספריה לעם" ב־59 ש"ח בלבד, מחיר זול, ללא ספק, וללא שום תחרות לגבי מו"לות פרטית.

אברהם יבין, עורך „ספריה לעם". אינו חושש מתחרות עם „הספריה", לדבריו, גם לא מהצהרת הכוונות של מקימיה להתחרות על אותו קהל קוראים: „אין בסדרה שלהם שום דבר מפחיד. איני רואה הבדל עצום בין הקטלוג שלנו לשלהם. קהל היעד עוד לא מוצה. נכון שיהיו שוליים מקבילים עליהם נתחרה, אבל אולי דווקא הטְרָאָם שקם בעקבות „הספריה" יעזור גם לנו להרחיב את קהל המנויים. אנחנו לא נלחמים על נפשנו. לא נתחיל סופרים על חוזים כלעדיים. לא נאנוס אף אחד לעבוד רק עבורנו".

על כל פנים — ברכות הצלחה לשתי הספריות. לפחות קהל הקוראים ייצא נשכר.

בשבע עיניים

הקהילה היהודית בתקופה הצלבנית

ביום חמישי 23.1.86 בשעה 18:30, באודיטוריום „בני ציון" שבבית התפוצות באונ' ת"א, תתקיים הרצאתו של פרופ' יהושע פראוור, בנושא „הקהילה היהודית בירושלים בתקופה הצלבנית".

בערב המוקדש לזיכרו של פרופ' שלמה דב גויטיין ז"ל, ישתתפו גם הפרופ' אברהם טל ופרופ' מרדכי ע. פרידמן.

חוברת חדשה של „בית מקרא"

הופיעה חוברת ק"ג של הרבעון לתנ"ך „בית מקרא" בעריכת בן־ציון לוריא, וזה תכנה: ד"ר רפאל ליהמן דן בכתבי יד עתיקים בהם מצויים פאין לפופין; פרופ' א. רופא — נחש מלך עמון על פי מגילת שמואל מקומראן; ב"צ לוריא — הכיבוש כימי האבות; ברוך קפלינסקי על נאומו של רבשקה בשערי ירושלים; נוריה ארום — על הכתוב „ברחל בתך הקטנה", ועוד.

✓ חלון ראווה

שירים שנכתבו ביוון

מאיר ויזלטיר
„אי יווני". שירים ותצלומים
ספרי סימן קריאה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1985

בספר זה עשה המשורר מאיר ויזלטיר מלאכה „משולבת", וגם מיוחדת־במינה: הוא הביא בכפיפה

אחת שירים, מעין הסברים־בפרוזה לשירים ותצלומים, השייכים לכאן, לנושאים ולתוכן של השירים.

כמעט כל השירים המובאים בספר נכתבו באוגוסט 1983 בכפר יווני באי קאפליניה, אחד משבעת האיים היוניים, הגדול שבהם. השירים מביאים ממראות הכפר הקטן ועל אנשיו המעטים — שרידים ממה שהיה בו פעם.

כפר זה, פוקאטה שמו, חי בצילה של פורענות קשה אשר ירדה עליו: באוגוסט 1953 זיעזעה רעידת־אדמה עזה את כל האי קאפליניה. כמעט כל בתיו נהרסו, אלף איש מצאו את מותם ברעש, רוב הניצולים היגרו לארצות־חוץ ולאיים אחרים ביוון והאוכלוסיה בו נתמעטה כדי שליש. מעטים בנו בכפר פוקאטה את בתיהם מחדש, כשמעליהם רוחף האסון. באחד השירים נאמרים הדברים בפשטות: „מעל לאי שלנו / כמעט דלגו / מגפי ההיסטוריה המסומרים / ברגל קלה. / אבל הגיאולוגיה / פערה פה אפל / מתחתינו (אל תאמין / לעיניה היפות על מורדות ההרים) / הנה, גם אנו / לא ניצלנו".

בטקסט המובא בחלק התחתון של כל עמוד, מתחת לשירים, וברצף המעביר את הדברים מעמוד לעמוד, יש כדי להעניק לקורא פרטים ונתונים על האי ועל הכפר בו התארח המשורר, ולהסביר מה שקרוי בפיו „חומרים זרים" המובאים בשירים.

גם התצלומים, שנעשו בידי המחבר, הם חלק בלתי־נפרד מהעולם המתואר כאן: רציף וסירות על שפת־הים, רעפים ומטאטא בחצר, חומת־אבנים, תהלוכה דתית, פעמון הכנסייה, ששרד אחרי רעידת־האדמה, תלוי על עץ־זית... התצלומים הם בצבע ובשחור־לבן.

המשורר העברי והפילוסוף הנוצרי

עמרם שייר
„שלמה אבן־גבירול (הרשב"ג),
„שמאל" בהגות ימי־הביניים
הוצאת ספרית פועלים, 1985

ספרו של עמרם שייר, „שלמה אבן־גבירול — „שמאל" בהגות ימי־הביניים", הוא מהדורה מתוקנת ומעובדת־מחדש של ספר קודם, שהופיע ב־1968, — „הרשב"ג כמבשר הכפירה של ג'ורדאנו ברונו". בספר מבקש המחבר להבהיר את סוגיית השפעתו של אבן־גבירול על ההגות הנוצרית של ימי־הביניים, ובמיוחד על אחד ההוגים המקוריים של תקופת הרנסאנס, שהועלה על המוקד על־ידי קנאי הכנסייה ככופר בעיקר: ג'ורדאנו ברונו. מורכבת היא שאלת השפעתו של אבן־גבירול, מנסיכי השירה העברית ומגדולי „תור הזהב" בהגות, שכתב את הספר „מקור החיים" ובו באה לידי ביטוי תפישה מעמיקה של מקורות עבריים, על מעווי החשיבה הנוצרית באותה תקופה רחוקה.

אבן־גבירול, שאימץ לעצמו את עיקריה של האסכולה הניאו־אפלטונית בפילוסופיה, נטה למהפכנות לא רק בחייו וביחסיו עם סביבתו, אלא גם בהגותו על יסודותיה הבלתי־שגרתיים ו„הבלתי־מוסרים". זוהי גם כוונת המחבר עמרם שייר בכותרת־המשנה שנתן לספר: „שמאל" בהגות ימי־הביניים, וכפי שהוא מעיד על עצמו, מגמת חיבורו היא לנסות להאיר את מישנתו של הרשב"ג „בדבר 'החומר האוניברסאלי' באורן של שתי מורשות, חלוקות ומתנצחות — המצויות בפילוסופיה של ימי־הביניים — דהיינו זו המסורתית (והאורתודוקסית), הכבולה ללא־היתר לעיקרי 'האמונה', וזו החוץ־מסורתית (וההטרודוקסית) על גילויי 'הכפירה', ניצני הגישה המדעית והביקורת החברתית, שנתגלעו בה בימי־הביניים".

אנשים ומאורעות

גרהם גרין:
„האמריקני השקט",
מאנגלית: יותם ראובני
מודן — הוצאה לאור /
הוצאת כדים, 1985
גרהם גרין: „האדם העשירי",
מאנגלית: יותם ראובני
מודן — הוצאה לאור/ הוצאת
כדים, 1985

המספר הבריטי, גרהם גרין, הוא ללא ספק אחד הסופרים הזרים המתורגמים ביותר לעברית. ספריו הראשונים, שתורגמו כבר בשנות החמישים, היו „האדם השלישי" ו„האמריקני השקט" — ובעקבותיהם הופיעו „העוז והתפארת", „עיקרו של דבר", „קץ הפרשה", „במאכולת אש", „השחקנים", „קונסול של כבוד", „מסעותי עם דודתי", „הגורם האנושי", „דוקטור פישר מז'נבה או מסיבת־הפצצה", „האיש שלנו בהוואנה".

זוהי, ללא ספק, רשימה ארוכה למדי. על אלה נוספו עתה שני תרגומים חדשים.

הרומאן „האמריקני השקט", שהופיע עתה בתרגום עברי חדש, הוא אחד הספרים, שפירסמו את שמו של גרהם גרין, אשר גילה תמיד משיכה אל המתרחש בארצות רחוקות ואקזוטיות, אל מוקדי־מתיחות עולמיים, אל עלילות סיפוריות, שיש בהן שפע של אלימות, ריגול, מזימות פוליטיות וגם מתח. ספר זה הופיע במקורו לפני שלושים שנה ומעלה, ב־1955, ועלילתו מעבירה אותנו למזרח הרחוק. התקופה היא תקופת מלחמתו הקשה והעקובה־מדם של הצבא הצרפתי בווייטנאם. ו„האמריקני השקט" שבכותרת הספר הוא דמות של האמריקני המכוער. כך כפי שגרין ראה או רצה לראות אותו. זהו איש צעיר, נספח במשלחת כלכלית בסייגון, הפועל מתוך מניעים שונים ומשונים וגורם לצרות ולסבל, המוסיף לסבל הקיים בארץ השסועה במאבקי־דמים. המתואר כאן כמציאות של השלטון הצרפתי המתערער נשמע כפתיחה למה שיתרחש מאוחר יותר, בנכור המעורבות האמריקנית הטראגית בארץ אסיאנית זו.

לספר השני, שהוגש לנו בימים אלה בעברית, יש היסטוריה מעניינת ואפילו מוזרה: גרהם גרין כתב את „האדם העשירי" בשנת 1944, כתסריט עבור חברת מטרו גולדווין־מאייר. התסריט היה מונח במשך כמה עשרות שנים בארכיונים של החברה בהוליווד, והכל שכחוהו. אפילו מחברו. כאשר נתגלה, תיקן אותו המחבר והפכו לספר, שהופיע ב־1985. זהו סיפורו של צרפתי, החוזר לביתו לאחר זוועותיה וזעזועיה של מלחמת־העולם השנייה — ומה שמצפה לו שם נראה כהמשך לזעזועים ולמתחי המלחמה.

קראנו בעיתונות, שגרהם גרין בן ה־81 שוהה עתה בניקאראגואה ועוקב אחר מהלכיו של השלטון הסאנדיניסטי שם. האם שהות זו תוליד רומאן חדש של המספר הישיש?

מ. אבי־שלמה

עיר דוד: תחתונים כעליונים

ידין רומן (עורך)
מורשת־דרך מס' 11, בטאון אגודת מורי־הדרך בתיירות. ספטמבר־אוקטובר 1985.

עיקרו של פירסום זה הוא דווקא מאמרו של העורך, על אודות רשמי־סיור בירושלים המקראית של ארכיאולוגים בתקופות שונות. המאמר מציג את רשמיהם ועבודתם של ארכיאולוגים, שפעלו בעיר החל מאמצע המאה התשע־עשרה. החוקרים המוזכרים כאן מתקופה זו הם צ'ארלס וורן, פארקר ר. וויל. משנות העשרים מוזכרות החפירות המפורסמות של מאקליסטר ודנקן, ומשנות השלושים — אלה של קרופוט ופיצג'רלד, וכך הלאה, עד עצם ימינו אנו.

בשנים האחרונות מרוכזות עבודות החשיפה בעיר־דוד בידי פרופ' יגאל שילה, שעבודתו המדעית לוותה במאבקים מפורסמים כנגד היהדות החרדית, השומרת על „גחלת העצמות" ו„קדושת" בתי־הקברות הקדומים.

החפירות האחרונות התמקדו בשנים 1978־85, במדרון המזרחי של גבעת־העופל, וחשפו בעיקר קרמיקה מהתקופה הכלכוליתית והממצאים הקדומים ביותר), שרידי־בתים, חומות, מתקני־מים, מצודת־העיר, מערכת טראסות מדורגת ובית־הגולות וטביעת חותם).

מפעלי המים הם מן המרשימים ביותר בין הממצאים האחרונים — כך פיר וורן, תעלת־השילוח וניקבת־חזקיהו.

עוד מופיע כאן מאמר על אודות טביעת חותם על שם גמריהו בן־שפן, בן אחת המשפחות המכובדות בירושלים של ממלכת־יהודה, ועימו — מאמר מקיף מאת יוסף דרורי על חגים באיסלאם, בו הוא מסביר את משמעות מיעוט החגים, מקורם ואופן חגיגתם.

יגאל קליין מציג כאן אתר קבורה של ר' משה בן־מימון (הרמב"ם), שאגדות ומסורות רבות נקשרו אליו, ויואב רגב מספר את „ראשיתה של בן־שמן" דרך גילגוליה ההיסטוריים השונים.

בביטאון מובאות גם ידיעות רבות מטעם אגודת מורי־הדרך, ובו מידע רב, המופנה גם לקהל הקוראים הרחב. כך, על אודות פעולות יד „יצחק בן־צבי", מסלולי טיול ותיור חדשים, מוזיאונים שונים, מופעים ותצוגות שונות ועוד.

זוהי חוברת צנועה ומעניינת, שחבל שתפוצתה מוגבלת.

דן יהב

קולנוע

שירים מקסיקניים — זה בטוח יותר

דני ורט

„מסע העסקים של אבא" בקולנוע „פאר" תל־אביב ו„מיטשל" ירושלים, „גורל" ב„לב" תל־אביב

כמו רבים מהסרטים ההונגריים שהגיעו ארצה בשנים האחרונות („אגני ורה", „עד לכל דבר"), סרטו של הבמאי היוגוסלבי אמיר קוסטוריצה מתרחש בראשית שנות החמישים, מה שנהוג לכנות התקופה הסטליניסטית ביוגוסלביה. היה זה מיד לאחר הקרע בין טיטו לסטלין. הקולנוע היוגוסלבי כמעט ואינו מוכר אצלנו. היתה לו תקופת פריחה קצרה כאן, שבה הגיעו שניים מסרטיו של אלכסנדר פטרוביץ' („הרודפים והנרדפים", „ראיתי צוענים מאושרים") וכמה מסרטי המוכר שבבמאי יוגוסלביה דושאן מקבייב („אדם אינו ציפור", „המרכזנית", „מסתרי האורגניזם"). אחר־כך חל ניתוק ואל דור הביניים שבין פטרוביץ' ומקבייב לבין הצעירים — שקוסטוריצה בן ה־30 הוא נציגם הבולט — לא התוודענו כלל.

בשנות השבעים פעלו ביוגוסלביה במאים שנודעו בכינוי „קבוצת פראג", משום שרכשו את השכלתם בבית־הספר לקולנוע בפראג, מוסד שהוציא מבין כתליו בתקופת האביב הצ'כי של דובצ'ק את המפורסמים שבבמאי צ'כיה: מילוש פורמן, איוון פאסר ויירי מנזל. קוסטוריצה אף הוא בוגר בית־ספר זה שבבירת צ'כוסלוקיה: והביקורות אכן מיהרו להצביע על הזיקה בין סרטו „מסע עסקים של אבא" ובין הקולנוע הצ'כי. בשנה שחלפה זכה הסרט בפרס ראשון בפסטיבל הסרטים של קאן, בין שופטי הפסטיבל ישב גם הבמאי מילוש פורמן. כך נסגר המעגל.

זה סרטו השני של קוסטוריצה (יליד 1955). הראשון „האם אתה זוכר את דולי בל", שנעשה ב־1981 וזכה גם הוא בפרס מכובד, פרס ראשון בפסטיבל ונציה. המשורר הסרבי עבדולה סידראן כתב את התסריט לשני הסרטים. הסרט פותח בסריאבו בסוף שנות הארבעים (1949 כנראה). קבוצת ילדים משחקת ליד עץ, שעליו שעון גבר פורט על גיטרה ומזמר שיר מקסיקני. אחר־כך הוא מסביר שלשיר שירים מקסיקניים, זה בטוח יותר בימים אלה. מכאן מתמקד הסרט בחיי משפחה מוסלמית מסרייבו: האב, האם, סבא ושני הבנים. מיורה הבכור ומאליק בן השש. האירועים מתוארים דרך עיני מאליק, המלווה את הסרט בפרשנות אישית בגוף ראשון (אף שאינו נוכח בכל הסצנות). ההתרחשויות השונות מצטרפות למרקם אנושי ונוגע ללב.

הסרט אינו מציג עמדה פוליטית למרות שלבעיות הפוליטיות יש השפעה מכרעת על חיי הגיבורים. האב מסה הוא גבר יצרי רודף נשים. בתחילת הסרט, הוא בועל את אהובתו בחדר השירותים ברכבת, לא לפני שהוא דואג לרכוש מרוכל צמד שפתונים: אחד לאהובה, השני לאשה בבית. פליטת־פה שלו באוזני האהובה — תוך דיפדוף בעיתון הוא נתקל בקריקטורה אנטי־סטליניסטית ואומר „הם מגזימים" — מובילה אותו למחנה כפייה: האהובה הופכת לארוסת גיסו, איש המשטרה החשאית ומעבירה את המידע המפליל. מסה נידון לשלוש שנות מאסר עם עבודת פרך במחנה לחינוך מחודש. האם מספרת לבנים שאבא יצא למסע עסקים.

התקופה הקשה מקבלת מימד הומוריסטי אירוני דרך עיני מאליק הקטן. אין סנטימנטליות או התרפקות נוסטלגית בתיאורים: טקס ברית מילה של הבנים. האב יודע שלאחר המילה הוא יוכל למאסר: האם נוסעת עם מאליק לבקר את האב העובד במיכרות; ליל האהבה בין ההורים נקטע בידי מאליק המשתוקק להתכרבל ביניהם: העלמויותיו הליליות של מאליק הולך הירח: הפעמון הנקשר לבוהנו כפתרון למניעת שיטוטיו; החגיגה השנתית בה מאליק צריך לשאת נאום בזכות טיטו והמפלגה ושוכח את שורותיו; טקס החתונה של אחי האם בסיום. סצנה של פיוס, שיכרות נקמה מלאת רוך. כאב והומור. בין אלה שזורים שידורי הרדיו המביאים את הצלחותיה של נבחרת הכדורגל היוגוסלבית, תחביבו הקולנועי של מיורה המציג סרטי אנימציה פרימיטיביים מתוצרת עצמית בפני המשפחה וקטעי הנגינה החורקים שלו על האקורדיון.

קוסטוריצה מציג חברה רב־גונית המורכבת ממוסלמים, נוצרים וגם רופא יהודי פליט מברה"מ, שמאליק מתאהב בבתו החולה. זוהי חברה עממית טעונה יצרים. אין כאן בנייארדים יפים מדי. אין רשעים מוחלטים. כולם אנושיים, האב מסה, סנה האם הסובלת בשקט, האח של האם שבוגד ומתייסר, אפילו הקומיסר החוכב שח ושתיה. דמותו של מאליק — פיקח, ולא חביב יותר על המידה — מזכירה את התייחסותו של פרנסואה טריפו לילדים וילדות. דומה שלקוסטוריצה חבל היה לסיים את סרטו היפה. הוא מעניק לסרט שלושה סיומים. בקטע הסופי ממש, צועד מאליק אל העץ שנראה בפתיחת הסרט, מרחף מעליו ולבסוף מפנה ראשו למצלמה וקורץ.

מתוך „גורל" של ניקולה קוראבוב

עיזים בשפע

עוד נציג של קולנוע מזרח־אירופי המוצג בימים אלה בארץ הוא הסרט הבולגרי של הבמאי ניקולה קוראבוב „גורל". זה סרט פולקלוריסטי המתרחש בכפר הררי בתקופת הכיבוש הטורקי. סב מחתן את נכדו בן־14 עם נערה בת־גילו. הנער הלא־מנוסה אינו מצליח לגאול את כלתו מבתוליה בליל הנישואין. אחי הכלה חוטפים אותה ומשיאים אותה לשכן, קצב גס־רוח, תמורת צמד עיזים. הנער גדל, נושא אשה ומוליד ילדים, אבל כל הזמן עוברים עליו בתכנון נקמה. יש כאן תיאורי הווי לרוב. נופים משגעים ועדרי עיזים בשפע. אבל מלבד ההתרשמות האנתרופולוגית מאותה חברה הררית בבולגריה, אין מה נוסף בסרט. הסרט נעשה לפי סיפור קצר „זרע הדרוויש" של ניקולאי הייטוב, הנחשב לבכיר סופרי בולגריה היום. אם היו בסיפור רבדים עמוקים, פסיכולוגיים, הרי שהבמאי קוראבוב לא השכיל להעבירם אל סרט הקולנוע שלו.

תערוכות

דורית קדר

איפה התוכן?

תערוכת אמנים צעירים ברלין ב„ג'ולי מ."

בגלריה ג'ולי מ. מוצג חלקה הראשון של תערוכת אמנים צעירים מברלין. בקטלוג המלווה את התערוכה מציין האוצר וולפגנג מקס פאוסט שציירי ברלין המערבית הם בסופו של דבר אמני עיר הצווה. אף שברלין לכאורה מתנהלת על מי מנוחות, למעשה היא סובלת מהחלוקה, מתחושת קלסטרופוביה ופגועה עדיין מן המלחמה.

אלווירה באך

האמנים, מציין האוצר, אינם נוטים להתבטא מפורשות, הם פונים לאפיקי עשייה מגוונים.

נראה שהמכנה המשותף הוא בכל זאת נאו־אקספרסיוניזם, המאזכר את הנאו־אקספרסיוניסטים הגרמנים הידועים זה מכבר (ותערוכת נאו־אקספרסיוניסטים מגרמניה הוצגה במוזיאון תל־אביב, לפני כשנתיים).

נאו־אקספרסיוניזם בכלל הוא מעין „גמינה", אם בוחנים אותו לאור התפתחות תולדות האמנות והחשיבה הפילוסופית הנתלווה אליה. הפוסט־אימפרסיוניסטים של ראשית המאה — שהכילו בתוכם את זרעי האקספרסיוניזם — עשו צעד גדול קדימה: הם ויתרו על נוהג ישן ומקובל להעריך את האמנות ביכולת הטכנית להקות את המציאות, כפי שהשקפה הפרה־מודרניסטית גרסה: טוב הוא מה שנראה בדיוק כמו במציאות.

יחסיות הראייה התלויה בעיתבונן בזווית ראייתו, השינויים הפוקדים את הנושא, בנוסף להבנה שאין אמנות יכולה להתחרות בעושרה של המציאות, הביאה קונספציה שונה בקרב אמנים פוסט־מודרניסטים. הם לא ניסו שוב לצייר אשליית תלת־מימד, לא ניסו לחקות את הטבע, אלא השתדלו לצייר מציאות ציורית שונה, שלא תחקה את הסובב, אלא תבנה שפה מקבילה עם חוקים משלה. החוקים התבססו, כמובן, על יסודות הפלסטיים: כתם, צבע, קו ומבנה. סיטואציה מראָית, הנישה, לא מועברת עוד באופן פיגורטיבי, אלא, באופן מיפשט יותר על־ידי קונפליקט בין צורות וצבעים. הצופה חש את המתרחש. לאו דווקא מכורח אסוציאציות מהחיים אלא ברמה אחרת, בתחום הציור: כוחות הבנת מאבקם של הצבעים השחורים בלבנים, מאבקו של השחור בעמיתו הירוק.

מכאן ואילך חייב הצופה להזהר מנהיר השפה הציורית המהורהרת כדי להפיק הנאה בלשהי, עובדה זו הרחיקה, ללא ספק, את המוני־העם. ההפצים עדיין לראות דברים ברורים. הנושאר בתחום האסוציאטיבי. בין האמנות — זהו עקב אכילס של האמנות המודרנית, היא הפכה והרכה מושגים במבחני דבר", נעוד בפני ההדיוטות...

הפוסט־מודרניזם והנאו־אקספרסיוניזם הם מבחינה היסטורית מעין צעד שלאחור: שוב מופיעה דמות האדם בציור, שוב אפשר לזהות רגשות תודות לדימויים הלקוחים מן החיים עצמם. יחד עם זאת, שיעור המודרניזם לא נשכח: השפה הציורית מתקיימת, אך עתה היא משועבדת להבעה מובנת לכל.

האמנים מברלין נמנים עם אותם אמנים שבחרו אופן הבעה אישי הפונה לאוכלוסיה שאינה בהכרח „מבינה". הבעייתיות אינה בסגנון שנבחר, אלא באיכות. אלווירה באך מאוכרת, ללא ספק, את הסצנות של גן עדן ראשוני ופרימיטיבי של ציורי האקספרסיוניסטים: האנשים הכחולים והמנוכרים של מינדריאן כאילו לקוחים מעירו המאיימת של קירשנר; פלוגה משתובבת בשפתו של אנדרה דרנל והאיגנר מפיגה חוזר על צבעוניות פוביסטית צרפתית.

שני האמנים הדומיננטיים יותר, פוצר שמלה יתכנס לנתה, נוטים לפנטזיות ולמגוריות.

יבוך ההיית שהאמנים התכוונו להציג מעין פי שמדי ומלאכותי של אקספרסיוניזם היום, שאינו מיקע עוד מהנשמה כבני אצל האבות, שקראו תיגר על עוולות העולם, אלא הוא מציין יותר, מקבל את הייש ונותן לא.

כך או כך, הציורים אינם משכנעים. הם מאוששים את הדעה שאמנות מחייבת לנבוע מאינטלקט ומיוצרים אינדיבידואליים המגיבים על מה שקורה, ולא להתאחד תחת כסות אידאולוגית כלשהי. כשאמנות מתאפיינת על־ידי אידאולוגיה קבוצתית, היא עלולה להיהפך לדמגוגיה, שאינה מהורה לא בציורים, ולא בפובליציסטיקה.

הנאו־אקספרסיוניזם בראשיתו היה קו חדש, שהצליח מאוד באיטליה, בגרמניה ובעצם בעולם כולו. אך היקוי השפה ללא מישקע תוכני גורר ריקנות.

צוותא לתרבות מתקדמת

פאסודובלה
עם לאורה ריבלין ויוסי פולק
הערב 17.1 בשעה 21 וב־23.30

שישי 17.1 בשעה 12 וב־15.00 במה פתוחה

האביב מתעורר
שבת 18.1 שחרית 11.11 החזמורת הקאמרית הקיבוצית
מנצח: **אבנר איתי** סולנית: **ויזל רובין** קפסוטו מיצירות ו א מוצרט

אנשים בלילה
מאת יהושע סובול והלל מיטלפונקט
עם **טינה טולין, אהרון אלמוג ויצחק חזקיה**
מוצ"ש 18.1 בשעה 21.00

יום א 19.1 בשעה 20.30 **מוסיקה נובה** עם המנצח **ליאור שמבדל**.
יום ב 20.1 יום ג 21.1 ב־20.30 **קידוש**
יום ג 21.1 בשעה 16.30 **שלמה עתיר: על סוציאליזם וטרור.**
יום ד 22.1 בשעה 20.30 **נושא חם** עיתון חי לצעירים הפעם על דת ומדינה ועל חזרה בתשובה ובשאלה
בשעה 22.30 **חיילי בדיל על חוף ירושלים**.
יום ה 23.1 ב־17.00 **משפט האלמנה עם הרוח**.
בשעה 20.30 **החוג לדרמה**.
בשעה 22.22 **ג'אז בצוותא**
מבקום חלום ו נגוע 2 סרטים קצרים בנושא ההומוסקסואליזם מוקרנים מידי ערב בשעה 20.00
◆ **ב-צוותא מוצגת תערוכת צילומים של עופר נוב** ◆

צוותא
לתרבות מתקדמת

"צוותא" כרכור
ליל שבת 17.1.86 בשעה 21.00 ההצגה – "שותפים לדירה". בביצוע: וורוניקה גוטליב, דינה לימון, ישראל טרייסטמן, יוסי שוחט וחנה ריבר

"צוותא" רמלה
ליל שבת 17.1.86 בשעה 21.00 פתיחה חגיגית של מועדון צוותא ברמלה. ברכות והופעת הזמר אריק לביא בליווי הגיטריסט יגאל חרד

"צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת 17.1.86 בשעה 22.00 "בזוהר הרקיע" ישראל זוהר עם הקלרינט שלו בליווי עוזי רוזנבלט – אקורדיון

שבת 18.1.86 בשעה 11.00 בבוקר **אחרי שנרדמים מתחילים הסיפורים.** הצגה מוסיקלית לילדים מגיל 3 ומעלה. מגיש השחקן – יוני לוקאס

מוצ"ש 18.1.86 בשעה 21.00 "כנו צוענו" – יגאל בשן, עוזי חיטמן, יונתן מילר

ליל שבת 24.1.86 בשעה 22.00 חנן יובל בתוכניתו החדשה – דור.

"צוותא" חיפה
יום שני 20.1.86 בשעה 21.00 "שלישיית עדי" – דוקונצרט קלאסי־קל. בביצוע: עמוס יובל (יגור) חליל, חליליות, דני גורן (שער העמקים) – צ'לו, יעקב דגן (חיפה) גיטרה

"צוותא" דימונה
ליל שבת 17.1.86 בשעה 21.30 **ערב סרטים קצרים ישראליים** מפגש עם ארבעה במאים ישראליים בהנחיית – נחמן אינגבר. בתוכנית: שכס מאת יששכר וישניא. תמונות משפחתיות מאת עופר בולטון. הבית השקוף מאת איילה מנחמי. תחתונים מאת איה בן־נחום.

"צוותא" ירושלים
ליל שבת 17.1.86 בשעה 22.00 יוקרן הסרט הזקן והילד בימוי – קלוד בארי.

שבת 18.1.86 בשעה 11.00 בבוקר "**בשני קולות**" סופרן – ליסי לוין, מצו סופרן – דפנה ליבט, פסנתר – פזית גל

יום ראשון 19.1.86 בשעה 19.30 סדנה להתחדשות עצמית ויצירה בהנחיית – הדסה הסקל ושלמה אלפנדרי

יום שני 20.1.86 בשעה 17.30 סדנה לתיאטרון בהדרכת – צמח בנימין

בשעה 20.30 התיתכן מדינה ציונית־יהודית דימוקרטית רב־שיח בהשתתפות: ח"כ ויקטור שם־טוב, חיים ברעם – עיתונאי, מיכאל ורשבסקי – עורך מצפן, רון קוזר – מנחה

יום חמישי 23.1.86 בשעה 17.30 סדנה לתיאטרון בהדרכת – בנימין צמח

"צוותא" נהריה
ליל שבת 17.1.86 בשעה 20.30 "**לילות מוסקבה**" להקת עולים מברה"מ בזמר, משחק וסיפור. קטעים מצ'כוב, פושקין ועוד.

מוצ"ש 18.1.86 בשעה 20.00 פתיחת תערוכה של עבודות יד של מרגרטה בלסון קיימוביץ. דברי פתיחה – אייזיק זלישנסקי

יום ראשון 19.1.86 בשעה 20.00 הרצאה גרפולוגיה צביה סלומון.

"צוותא" קרית־חיים
ליל שבת 24.1.86 בשעה 21.30 **ערב אימפרוביזציה** עם הפסנתרן יצחק שטיינר.

"צוותא" אילת
ליל שבת 17.1.86 בשעה 22.00 **"שעשועי ליל סתיו"**

"צוותא" לוד
יום שלישי 21.1.86 **קפה־פוליטי** בשיתוף עם מועצת הפועלים בהשתתפות: ח"כ מוחמד וותד מפ"ם, שמחה דיניץ, ד"ר בן־אליעזר. מנחה – רוביק רוזנטל ועורך "חותם לשעבר"

תל־אביב

אסתר
תפילה למוות
ו' 12.00 10.00
מוצ"ש 9.30 7.15
חול 9.30 7.15 4.30

אורלי
חזרה לעתיד
מוצ"ש 9.30 7.15
חול 9.30 7.15 4.30

בית לסין
יום ו' 24.00 14.30
מי מפחד מהשכן ממול
שבת וחול
מי מפחד מהשכן ממול

בן יהודה
חזרה לעתיד
יום ו': 12.00 9.45
מוצ"ש 9.30 7.15
חול 9.30 7.15 4.30
שבת 11 בבוקר
חזרה לעתיד

גת
הרבה ולא כלום
מוצ"ש 9.00 7.00
חול 9.30 7.00 4.30

גורדון
רומן הדמים
9.30 7.00

דקל
לילות לבנים
יום ו' – 10
מוצ"ש וכל השבוע 9.30 7.00

דרייב אין
יום ו' 22.00 מושלם
24.15 הפה הלוהט
מוצ"ש וחול: 9.30 7.15 מושלם
24.00 הפה הלוהט

הוד
גולאג
יום ו' 12.00 – 9.45
מוצ"ש 9.30 7.00
חול 9.30 7.15 4.30

לימור חדש
כבודו של פריצי
9.30 7.00

פאר
יום ו' 10.00
מוצ"ש – 9.30 – 7.00
מסע העסקים
חול: 9.30 – 7.00 – 4.15

מוזיאון תל־אביב
נערה ונער
9.30 7.00

סינמה 1
שושנת קהיר הסגולה
יום ו' 10.00
מוצ"ש 9.30 7.15
חול 9.30 7.15 4.30

סינמה 2
אמדיאוס
יום ו' 10.00
מוצ"ש 9.15 6.45
חול 9.15 6.45 4.00

חן 1
שנת הדרקון
יום ו': 12.20 9.45
מוצ"ש 9.40 7.00
חול 9.40 7.00 4.15
שבת 11.00 בבוקר
חברי הדרקון אליוט

חן 2
סיפורה של מארי
יום ו': 9.50 – 12.20
מוצ"ש: 7.20 – 9.40
ימי חול: 5.00 – 7.20 – 9.45
שבת 11.00 בבוקר
סינדרלה

חן 3
ביה"ס לאסירים מתחילים
יום ו' 12.20 9.55
מוצ"ש 9.40 7.20
חול 9.40 7.20 4.45
הגוניס
שבת 11 בבוקר

חן 4
הגוניס
יום ו' 12.20 9.50
מוצ"ש 9.40 7.20
חול 10.30 1.30 4.45 7.20 9.40
שבת 11 בבוקר

חן 5
רומן על בטוח
יום ו' 12.15 9.55
מוצ"ש 9.40 7.00
חול 9.40 7.00 4.45 1.30 10.30
שבת 11 בבוקר
עשרים אלף מיל מתחת למים

שחף
בשם כל בני ביתי
יום ו' 12.00 9.00
מוצ"ש וחול 9.00 6.00

תל־אביב
ערפדי החלל
מוצ"ש 9.30 7.15
חול 9.30 7.15 4.30

תכלת
אגם הברבורים
מוצ"ש 9.30 – 7.00
חול: 9.30 7.00 4.30

צוותא
במקום חלום + נגוע
8.00

מקסים
הבז ואיש השלג
מוצ"ש 9.30 7.00
חול 9.30 7.00 4.30

חיפה

אורה
בשם כל בני ביתי
9.00 6.00

חן
בירדי
מוצ"ש 9.15 6.45
חול 9.00 6.30 4.15

עצמון
מטרה
מוצ"ש 9.00 7.00
חול 9.00 6.45 4.30

פאר
תפילה למוות
מוצ"ש 9.15 7.00
חול: 9.00 6.45 4.30

ארמון
קומנדו
מוצ"ש 9.15 7.00
חול 9.00 6.45 4.30

קרן אור המחודש
קאוס
6.00 – 9.00
מוצ"ש 23.45
בית החיות

רון
חזרה לעתיד
מוצ"ש: 9.15 7.00
חול: 9.15 6.45 4.00

אמפי
הבז ואיש השלג
מוצ"ש 9.15 6.45
חול 9.15 6.45 4.00

אורלי
הכבוד של פריצי
מוצ"ש וימי חול 9.15 6.45
יום ו' 3.30 אחה"צ
בייבי סוד האגדה האבודה
יום ו' 1 24 3.30 אחה"צ
רובינזון קרוזו

רמת־גן

אואזיס
שנת הדרקון
יום שישי 10
מוצ"ש 9.30 6.50
חול 9.30 6.50

ארמון
קומנדו
יום ו' 10
מוצ"ש 9.30 7.15
חול 9.30 7.15 5.00

לילי
כבודו של פריצי
9.30 7.15

רב גן 1
הרבה ולא כלום
יום ו' 10
מוצ"ש 9.40 7.10
חול 9.40 7.10 4.30
חברי הדרקון אליוט
שבת 11 בבוקר

רב גן 2
בירדי
יום ו' 10
מוצ"ש 9.45 7.20
חול 9.45 7.20 5.00
התיפושית משתוללת
שבת 11 בבוקר

רב גן 3
המפתח
יום ו' 10
מוצ"ש 9.45 7.25
חול 9.45 7.25 5.00
בחזרה לארץ עוץ
שבת 11 בבוקר

רב גן 4
רומן על בטוח
יום ו' 10.00
מוצ"ש 9.40 7.20
חול 9.40 7.30 5.00
הגוניס
שבת 11 בבוקר

ירושלים

אדיסון
קומנדו
מוצ"ש 9.00 7.00
חול 9.00 7.00 4.30

אורגיל
שנת הדרקון
מוצ"ש 9.15 6.45
חול: 9.00 – 6.30 – 4.00

אורנע
תפילה למוות
מוצ"ש 9.00 7.00
חול 9.00 7.00 4.30

בנייני האומה
בשם כל בני ביתי
מוצ"ש 9.15 6.45
חול 9.15 6.45

מיטשל
מסע עסקים של אבא
מוצ"ש 9.15 6.45
חול 9.15 6.45

סמדר
סוזאן סוזאן
מוצ"ש וחול 9.15 7.00

כפיר
חזרה לעתיד
מוצ"ש 9.15 7.00
חול 9.15 7.00 4.30

הבירה
הכבוד של פריצי
מוצ"ש 9.15 6.45
חול 9.15 6.45 4.30

בית אגרון
יום שישי 17.1.86
14.00 הרומן שלי עם אנני
15.45 כחום הגוף
מוצ"ש 18.1.86
17.00 הרומן שלי עם אנני
18.45 כחום הגוף
20.45 טעם החיים
של מונטי פייטון
22.35 עמנואל
24.00 הרומן שלי עם אנני

באר־שבע

חן
הביזבוז הגדול
יום ו' 10.00
מוצ"ש 9.30 7.15
חול: 9.30 – 7.15

תכניות רדיו וטלוויזיה ראה בחותם

עכו

אודיטוריום עכו
מכרות המלך שלמה
מוצ"ש 9.00 7.00
חול 9.00 7.00

נתניה

שרון
שנת הדרקון
9.30 7.00

סטודיו

בת־ים

עצמאות
המטרה אמריקה
מוצ"ש 9.30 7.15
חול 9.30 7.15 4.30

הרצליה

היכל
ערפדי החלל
מוצ"ש 9.30 7.00
חול 9.30 7.00 4.30

מלון דניאל
מסכה
7.15 – 9.30

חדרה

חוף חדרה
תלמידה מחשמלת
9.15 7.00

תן טרמפ לחיילו

חולון

ארמון
ערפד
יום ו' 10.00
מוצ"ש 9.30 – 7.00
חול 9.30 7.15 4.30

סבוי
ערפדי החלל
יום ו' 10.00
מוצ"ש 9.30 7.15
חול 9.30 7.15 4.30

מגדל
שנת הדרקון
יום ו' 10.00
מוצ"ש וחול 9.30 7.00

מתנ"ס קרית שרת
סינמטק
ספורו של חייל
מוצ"ש 9.00 7.00
א ב ג 9.30 7.30
סיפורו של חייל

מועדון קולנוע לנוער
ימים א' ב' ג'
14.30: סינדרלה
16.30: האימפריה מכה שנית
אירועים והצגות:
21.1.86
ערב זמר עם הגבעתרון
"אל הדרך" 21.00
23.1.86
מופע סנונר לתנועות זהבי 19.30
ערב זמר עם נחום היימן ואמנים אורחים – 20.30

תיאטרוני ישראל
מחר, שבת, 18.1
תיאטרון הבימה:
מוססשבת ב־11.00 בבוקר
ניסים ונפלאות
בקופסות שימורים
(הכל צמוד): 20.30
חבית ברחוב שינקין: 20.30
עוולה – בימרתף: 20.30
התיאטרון הקאמרי
לינדסי קמפ ולהקתו
חלום ליל קיץ: 6.00 – 9.00
קסטנר בת' ירושלים: 20.30

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

ששי
בת־ים: קופ"ח – עין יהב, חולון.
חולון: אהרון – הופיין 23; קופ"ח עין יהב.
ירושלים: קופ"ה – ברפאת רוממה, רח' הפ"ג 36.
נתניה: נאות שקד – ג. בקהרי אורים.
פתח־תקוה: פיינביין – הפך הייש 6.
רמת־גן: הן – דבוטינסקי 99.
תל־אביב: בריאות – המלך ג'ורג' 43; בני – דיזנגוף 174.
חיפה: בזור – הכינים 77.

שבת
בת־ים: בלפור – בלפור 90.
חולון: ד"ר הורי – כיהולוב 70.
ירושלים: הר הזיתים, הר הזיתים (שבת); ביקור חולים – שטראוס 5 (מוצ"ש).
נתניה: נאות שקד – ב. בקהרי אורים.
פתח־תקוה: סופרפארם – שפירא 44.
רמת־גן: רש"י – רש"י 11.
תל־אביב: יהודה המכבי – יהודה המכבי 42 (שבת ומוצ"ש); ארלוזורוב – ארלוזורוב 76 (שבת ומוצ"ש).
חיפה: ברפור – מכרה 1

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 23444.

רכבות

מירושלים לתל־אביב דרום:
בימים א'–ה': 7.30.
בימי ו' וערבי חג: 7.30.

לבני־ברק ולחיפה:
בימים א'–ה': 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 11.30.

מתל־אביב לירושלים:
מת"א דרום בימים א'–ה': 16.00.
מבני ברק 8:18

לחיפה: בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00.

לנהריה: בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00, 15.00.

מחיפה, בת־גלים:
לירושלים – א'–ו': 7.00.
לתל־אביב – א'–ה': 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.10, 19.30.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30.

מנהריה לחיפה ולתל־אביב:
6.15, 9.00, 10.40, 14.35, 16.35
לירושלים 5.35, 18.18

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
בית החולים ע"ש שיבא, תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית ילדים – כל השבוע.
בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה', שבת – כירורגיה ופנימית.
בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות כל השבוע.
בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים רחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
ששי
● הדסה ע"כ – ילדים.
● ביקור חולים – פנימית, א.א.ג.
● הדסה ה"צ – נשים.
● שערי צדק – כירורגית.

שבת
● שערי צדק – ילדים, נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים.
● ביקור חולים – א.א.ג.
● הדסה ע"כ – פנימית.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים
בתל־אביב – בימים א'–ה' בין השעות 23.00–24.00.
בלילות שבת ובערבי חג בין השעות 18.00–24.00.
בשבתות ובחגים בין השעות 10.00–14.00 ו־20.00–22.00.
הכתובת: רח' ביאליק 49, תל־אביב.
בירושלים עזרה ראשונה לשיניים:
המרפאה פתוחה כל יום בליל שבת והגים בין השעות 9.00–24.00. אחר הצה בתיאום מראש בלבד.
רחוב שער 3, וליד המשביר, קומה א', טל' 211869, 03-858822.
מרכז בריא לרפואה דחופה ברעננה ואיזור השרון, טל' 052-124410 בימים א'–ה' בשעות 17.00–21.00.
עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים – טל' 02-669911. ער"ן תל־אביב – טל' 03-261111. ער"ן חיפה – טל' 04-388888. ער"ן באר־שבע – טל' 057-41811. ער"ן נתניה – טל' 053-35612.
ביקור עת"א לניקרים רחופים – טל' 106

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה – טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים – טל' 781111. רחובות – טל' 054-21022. עפולה – טל' 93111. קרית־גת – טל' 051-881333. באר־שבע – טל' 057-74767. אשדוד – 055-51333.

הפי"אנד של מיקי ברקוביץ'

קפטן מכבי תל־אביב לא התעלה אמש בבריסל מול ז'אלגיריס אך בדקות הסיום ניצל את נסיונו הרב וקלע שני סלים וזופים שקבעו את הנצחון – 86:88 ● האולם בבריסל הפך לזירה ריקודים המוניים לאחר המשחק ● מיקי: "נצחון שהשאיר טעם מתוק" ● המאמן צבי שרף נותר המום

הטבלה

1.	ז'אלגיריס	5	439:470	9
2.	ציבונה	1	386:100	7
3.	סימאק	4	346:343	6
4.	ריאל מדריד	4	371:372	6
5.	מכבי ת"א	5	400:429	6
6.	לימוז'	4	385:151	5

הסיכויים: ציבונה וז'אלגיריס בגמר

נצחונה המפתיע של ציבונה זאגרב, אמש במאדריד, 91:108 על ריאל מאדריד קרב אותה אל משחק הגמר בבודאפשט.

למאדריד כבר שני הפסדים בשעה שז'אלגיריס וציבונה הן היחידות עם הפסד אחד.

סימאק מילאנו שתשחק בשבוע הבא בריאליה ניצחה באולמה את ליימוז' הצרפתית 77:83. בשבוע שעבר ניצחו האיטלקים את ריאל מאדריד.

בשבוע הבא תארח ז'אלגיריס קובנה את ריאל מאדריד, ציבונה את לימוז' ומכבי תל־אביב את סימאק מילאנו.

נצחונה מכבי תל־אביב יהיה המהווה בשבוע הבא טוב אם היא תנצח את סימאק ולימוז' תפתיע באוגוב.

מיקי ברקוביץ
נקודות סיום מוצלחות

מאת ישראל פז, שליחנו לבריסל

"זה היה הנצחון הראשון שלנו בבית הגמר בגביע אירופה. אבל הכי מתוק" – כך מיקי ברקוביץ שהכריע למעשה במו ידיו את הקרב הגדול בשני סלים נפלאים והצעיר את מכבי ת"א לנצחון יוקרתי חשוב מאין כמוהו על ז'אלגיריס קובנה – 86:88.

מיקי ברקוביץ היה למעשה השחקן הפחות בולט במכבי ת"א. אבל נסיונו העצום בדקות הסיום הוא שהכריע את הכף לזכות האלופה הישראלית והצהיל מאות ישראלים שפרצו למגרש ונשאו על כפיים את גיבורי הנצחון. דגלים ישראלים התנופפו לכל עבר והשירה והריקודים נמשכו שעה ארוכה. אפילו שחקנים נוקשים כמו לי ג'ונסון וקווין מאגי היו נרגשים עד כדי דמעות.

מאמן מכבי ת"א, צבי שרף, שאכל עד כה מרורים בגביע אירופה התקשה להביע את דעתו על המשחק והדגיש כי הלחימה והרצון לנצח הם שהטו את הכף לזכות האלופה הישראלית.

פרשנות

שתי דקות וחצי לפני הסיום עדיין לא נראה באופק הנצחון הישראלי. ז'אלגיריס הוליכה 84:79, אך אז התגלו הישראלים בגדולתם כאשר מיקי היה גיבור הנצחון ב־7 נקודות שקלע בדקות אלה. אכן, מיקי הוכיח שאפשר להיות חלש – אבל לנצח. זה אופיו של פייטר אמיתי.

אין כלל להשוות את שני המשחקים שנערכו בבריסל תוך 24 שעות. שתי הקבוצות לא דמו זו לזו. ז'אלגיריס היתה בשיאה בערב הראשון ולא התעלתה בערב השני כאשר דווקא שחקני מפתח שלה כמו הומיצ'וס וקורטינאייטיס איבדו כדורים. והם למעשה איבדו את ההזדמנות של קבוצתם לנצח.

אבל כל המחמאות מגיעות למכבי ת"א שמנבצ מיחאלי ירוד התאוששו בצורה נפלאה, ניהלו משחק להיכה ואף הכתיבו את הקצב ברוב שלבי המשחק.

שחקנים

עיקר השיפור היה בהגנה ובדקות האחרונות היתה השמירה הדוקה עד כדי כך שהשחקנים הנמוכים של ז'אלגיריס איבדו את העשתונות. אין ספק שהשחקן הטוב ביותר במגרש היה קווין מאגי שקלע 33 נקודות מעמדת ה־22 ואחת מ־7 בעונשין ונטל 19 כדורים חוזרים.

לי ג'ונסון, הגם שהיו לו דקות לא משכנעות, הוסיף רכות ו־23 הנקודות שקלע ועשרה הריבאונדים

שנעזר ידידו עד כך.

כל הכבוד מגיע להלכיד הקבוצה. מוטי ארואסטי לחם על כל כדור שילהב את חבריו.

דורון ג'מצ'י התאושש בהערב החליש קודם לכן והגיע להשגים אתו מהבדה (7 מ־14).

לאסוף החליף את ברקוביץ בדקות רבות (19 דקות) וניסה לתרום אבל יכולתו לא השתוותה לזו של חבריו.

מכבי ת"א ניצלה 34 מ־74 זריקות שדה ו־17 מ־25 בעונשין. ז'אלגיריס דייקה ב־35 מ־72 מהשדה ו־11 מ־16 בעונשין.

בכדורים חוזרים היתה עליונות מוחלטת למכבי – 49 (17 בהגנה ו־30 בהתקפה) לעומת 40 של ז'אלגיריס (28 בהגנה ו־12 בהתקפה).

קבוצת ז'אלגיריס לא הזכירה הפעם את השצף והקצב שלה במשחק הראשון. הליטאים היו עצבניים יותר והדבר היה ברור: רק להם היה מה להפסיד. נצחון נוסף על מכבי היה מבטיח להם כמעט סופית את המקום בגמר גביע אירופה. וזו גם הסיבה שמשחקם של ז'אלגיריס היה פחות בדויה והסר את הבטחון בדקות הסיום הקריטיות בהן נפסל כל השיב של סבונים דקה לסיום בטענה שקלע מעל 1־0 השניות. באותו זמן הוליכה עדיין ז'אלגיריס 84:82. אז באה הדקה האחרונה והמכרעת וניקי קבע שמכבי ת"א, ועימה גם הישראלים הם שיעלו.

סבונים היה אמנם עמוד התווך של קבוצתו וקלע 27 נקודות ואף נטל 10 כדורים חוזרים אולם רפעם השיש יצאת הכדור כאשר שכבר במחצית הראשונה היו לו 4 עבירות בעוד שלהמרו קורטינאייטיס היו כ־3 ב־20 הדקות הראשונות 4 עבירות.

המאמן הליטאי שיתף אמנם את כל שחקניו אבל קשה לציין ביניהם מצטיינים לבד כמובן מסבונים וחומיצ'וס במחצית הראשונה. אבל דווקא הומיצ'וס סייע להפסד קבוצתו כאשר החטיא 4 זריקות בסיום ואיבד כדור קריטי.

ז'אלגיריס היא אמנם קבוצה מעולה אבל נסתבר שכשמכבי ת"א נמצאת עם הגב אל הקיר אין מי שיעצור אותה. לחיבה כפי שהפגינה אמש שגירה נפלאה בהגנה והיו קפות יעילות הביא לצופים הר"י אלים והיהודים הרבים שהיוו את רוב המבקרים של 10000 צופי הקרב בבריסל. קורה רוח גרובה.

ההלכבית של מכבי ת"א הפך את המשחק להרנבל בשהפו אצו את השחקנים. הסדרנים לא נאלצו לעצור יקרה כדי לנהות את השמחה.

בשרייקת הסיום של השופטים קונזלוכה מצ'כיה והית מאנגליה שעשו בדרך כלל עבודה טובה. הפך מגשה הפאר של אולם ריקודים של אוהדי מכבי ת"א.

הכל רק שהנצחון הגדול לא יוכל להשפיע על מצבה של מכבי ת"א בטבלת בית הגמר שבו אחרי 4 המחזורים אין לה לעכות.

● קלעי למכבי ת"א: מאגי 33, ג'ונסון 23, ג'מצ'י 16, ברקוביץ 10, ארואסטי 4 ולאכוף 2.

● קלעי לז'אלגיריס: סבונים 27, קורטינאייטיס 22, הומיצ'וס 15, בראזיס 10, יובריישה 8, ייסיטיקאס 2 וצ'יוליס 2.

ג'מצ'י פתח ומיקי סיים

מהלך

ג'מצ'י פתח 0:2. סבונים עדיין לא היה מאופס וג'ונסון הטביע 0:4. קורטינאייטיס קלע סל ראשון לקובנה. אך ג'ונסון בכושר מצויין קבע 2:8 למכבי. מאגי דאג ל־4:8. סבונים בסל הראשון שלו צימצם בדקה ה־3 ל־8:8, אך ג'מצ'י העלה ל־6:10 ו־11:14 בדקה ה־8.

סבונים לבדו הצליח לצמק ל־15:16 בדקה ה־9. אך מאגי קלע – 15:18 למכבי.

לג'ונסון סחט עבירה מסבונים והוסיף 3 נקודות – 15:21 למכבי בדקה ה־10.

ז'אלגיריס עלתה ליתרון ראשון – 26:28 מסל של חומיצ'וס אך מאגי איזן – 28:28. חומיצ'וס שוב קלע 3 נקודות. מאני לא ויתר והישווה ל־32:32.

ארואסטי בסלו הראשון החזיר היתרון למכבי 32:34. אך בראג'יס הישווה – 34:34. מאגי המצטיין סחט עבירה שלישית מסבונים וקלע מהעונשין 34:36. קורטינאייטס צלף סל של 3 נקודות.

שתי דקות לסיום המחצית הראשונה הוליכה ז'אלגיריס 38:39. מאגי "חגג" מתחת לסל הליטאי אך קורטינאייטיס שמר על יתרון קבוצתו – 40:41. סל רדף סל וג'מצ'י חתם את תוצאת המחצית – 44:45 למכבי ת"א.

דויקרב סלי 3 נקודות לי ג'ונסון פתח את המחצית השניה בקליעת עונשין מוצלחת 44:46. יובריישה הצליח ליצור יתרון 46:47 לקבוצתו ובראז'יס ביסס אותו 46:49. אך ארואסטי בסל של שלוש נקודות איזן – 49:49.

יובריישה חיקה אותו מהעבר השני – 49:52 וג'מצ'י הוכיח כי גם הוא המסוגל לסל מטווח זה – 52:52 בדקה ה־24.

דו־קרב מלהיב של סלי שלוש נקודות כשהליטאים מדייקים יותר קבע 52:57 לזכותם. ג'מצ'י וג'ונסון צימקו ל־57:55.

סיבונים, לאחר "פתיחה צולעת" של המחצית התעשת וקבע 57:61 בדקה ה־26 ו־61:65. 12 דקות לסיום המשחק.

חומיצ'וס העלה את הבריו ליתרון הגדל במשחק 61:67 ואולם מאגי לא איפשר לירוקים לברוח. ברקוביץ' בשתי קליעות עונשין (הנקודות הראשונות שלו במשחק) צימק ל־65:67 בדקה ה־30. וג'ונסון הישווה – 67:67 ובהמשך 70:72 לקובנה.

מאגי דאג ל־72:72 וג'מצ'י ב"סל משוגע" קבע 72:74 למכבי בדקה ה־34.

קורטיניאטס הישווה – 74:74 והעלה את קבוצתו ליתרון 74:76 חמש דקות לסיום.

יובריישה קלע סל נוסף – 74:78, סבונים הוסיף סל – 74:80. ארבע דקות לסיום. מאגי צימק בעונשין 80:76, וגם הותיר את מכבי בתמונה – 82:78.

לי ג'ונסון הוסיף נקודת עונשין בודדת 82:79. ברקוביץ' בסל של 3 נקודות קבע 84:82 לקובנה. מאגי הישווה – 84:84. 53 שניות לסיום.

מיקי בהתקפה מתפרצת. לאחר החטאה של סבונים. קבע יתרון 84:86 למכבי. מיקי חטף כדור גם 20 שניות לסיום והוביל את מאות הישראלים אל על בסל נוסף – 84:88.

הסל המצמק של סבונים בשניית הסיום לא השבית את השמחה הישראלית – 86:88.

חביב נופה מהסגל, אבי רן זומן

מאת ראובן חנניה

השוער מספר 1 של ישראל במשחקים המוקדמים על הגביע העולמי, אריה חביב לא הוזמן על ידי המאמן הלאומי, יוסף מירמוביץ להגנה הנבחרת לקראת משחקה הידיד נגד סקוטלנד ב־28 בחודש זה.

מירמוביץ גם לא הזמין את שחקני ההגנה גד מכנס ושלמה קירט והוא ויתר על דוד פיזנטי שחקן פ.צ. קלן הגרמנית.

רמות חרושה, אם כי לא מפתיעה בהזמנתה, היא זו של אלי כהן מהפועל תל־אביב שישחק קרוב לוודאי במשחק הקרוב.

המאמן מירמוביץ החזיר לסגל גם את חברו לקבוצה של אלי כהן, גיל לנדאו, שמגלה באחרונה יכולת מרשימה.

גם שני צעירים זומנו. אלה הם השוער אבי רן ממכבי חיפה ואייל בגלייבטר, שחזר לאיתנו לאחר פציעה ארוכה שבעטיה נופה מהנבחרת.

הסגל יתאמן פעם בשבוע ויסתגר למחנה אימונים יומיים לפני המשחק נגד סקוטלנד.

21 הכדורגלנים שזומנו הם: שוערים – אבי רן, אריה אלטר ובוני גינזבורג, שחקני הגנה – גבי לסרי, יעקב אקהויז, אבי כהן, ציון מרילי, אפרים דוידי ונסים ברדה. שחקני קישור והתקפה – משה סיני, גיל לנדאו, אלי כהן, משה סלקטר, רוני רוזנטל, זאהי ארמלי, אלי אוחנה, אורי מלמיליאן, אייל בגלייבטר, אפרים ארביב, נסים כהן וריפעת טורק.

מקנרו עף מ"גראנד מאסטרס"

הטניסאי הוותיק ג'ון מקנרו בן ה־24 מארה"ב המדורג 18 בעולם, חולל הפתעה גדולה בניו יורק, כשניצח בסיבוב הראשון ב"גראנד־מאסטרס" את המדורג מספר 2 "אלוף השנתיים האחרונות", גזן מקנרו 7:5, 4:6, 1:6.

ברבע הגמר יתמודד גילברט מול השבדי אנדרס יאריד (ושמיני, שגבר על בן ארצו יואקים ניסטרום (מדורג תשיעי) 6:0, 1:6, 4:6.

זה היה נצחונו הראשון של גילברט על מקנרו, לאחר שהפסיד לו בשבעת המפגשים ביניהם. גילברט הצליח עד כה לזכות במערכה אחת בלבד מתוך ה־16.

כעשרת אלפים צופים עודדו את גילברט ובעיקר לאחר 1:1 במערכה השלישית. הוא הצליח בחבטות הוקות ומדוייקות ובהחזרת חבטות הפתיחה של מקנרו, לזכות בכל המשחקונים ולנצח בסיום 1:6 ולתשואות סוערות מידי הקהל המצפה להפתעות.

לאחר המשחק אמר מקנרו, כי מכל בשבוע שעבר משפעת וכי לא התכונן כהלכה למשחקים היוקרתיים. אך שיבח את גילברט שהפגין יכולת נפלאה.

טים מאיוט מארה"ב המדורג עשירי ניצח במפתיע את יאניק נואה (שביעי) מצרפת 4:6, 4:6, ויתמודד

ברבע הגמר מול איוואן לנדל, ה' מדורג ראשון, שהביס את בן ארצו, תומאס שמיד 1:6, 0:6.

כל הצמרת בחוץ

● ארצית

לאחר פגרת משחקי גביע הטוטו חוזרות קבוצות הליגה הארצית למאבקי הליגה, במסגרת המחזור ה־13.

מוליכת הטבלה, בית"ר נתניה, תצא למשחק קצוות נגד האחרונה הפועל בית שמש.

השניה, הפועל לוד, תתארח ברמלה במשחק קשה מול בית"ר הנמצאת במקום השישי בטבלה.

השלישית בדרוג, מכבי רמת־עמידר, תצא אף היא למשחק חוץ נגד קבוצת תחתית – הפועל יהוד.

גם הקבוצה הממוקמת במקום הרביעי, בית"ר ת"א, תשחק מחוץ לביתה. בית"ר תתארח במשחק קשה מול הפועל חולון.

העובדה מעניינת: 4 הקבוצות הנמצאות בצמרת יוצאות למשחקי חוץ.

משחק תחתית בעל משמעות יערך באיצטדיון ר"ג. הפועל ר"ג תארח את בית"ר חיפה.

במשחקי מרכז טבלה יתמודדו הכוח ר"ג עם הפועל חדרה והפועל רמת־השרון נגד הפועל טבריה.

המשחק בין הפועל ר"ג לבית"ר חיפה יערך היום ב־2 באיצטדיון ר"ג. שאר המשחקים מחר ב־2.30.

הטבלה הארצית
(לאחר 12 מחזורים)

1.	בית"ר נתניה	10:20	24
2.	הפועל לוד	8:16	24
3.	רמת־עמידר	7:13	23
4.	בית"ר ת"א	13:18	20
5.	הפועל טבריה	12:13	20
6.	בית"ר רמלה	9:13	19
7.	הכח ר"ג	16:14	19
8.	הפועל חדרה	12:10	16
9.	הפועל חולון	9:12	16
10.	רמת־השרון	19:15	15
11.	הפועל ר"ג	15:12	12
12.	הפועל נורדיה	24:13	11
13.	הפועל נרמורק	24:13	11
14.	הפועל יהוד	12:7	10
15.	בית"ר חיפה	12:8	8
16.	בית־שמש	20:8	5

המעפיל – קרית־אתא מחר בגביע המדינה

ירביבאריסות בגביע המדינה בית לנשים בכדורעף יערך היום ב־2, במשחק המרכזי של המחזור: המעפיל תארח את האליפה הפועל ש' הפועל ו"עצמי".

שאר משחקי המחזור: הפועל ירושלים, הפועל יזרעאל – הפועל שער הנגב (ושישי, ב־20) הפועל בפרסבכא – הפועל ראש העין (שבת, 10.30) אס"א באר־שבע – אליצור ת"א (שבת, 8); הפועל עין־החורש – אליצור יבנה (שבת, 10.30).

משבב מכבין יהיה מחר ביום באולם בעין־החורש ברבעי־הגמר בגביע המדינה בכדורעף לגברים המשחק המרכזי בין הפועל העמק והפועל קרית־אתא.

שאר המשחקים ברבעי הגמר: הפועל בתיים – הפועל העמק (שבת, 7); הפועל בקעת בית־שאן – הפועל הגיתה מנווה איתר (שבת, 10.30); הפועל כפר־סבא – אליצור ת"א (שבת, 8).

המוליכה הטריה בבעיה בנתניה

עם מטען של 12 משחקים ללא הפסד תגיע הפועל ת"א למשחק נגד מכבי נתניה ● מכבי חיפה תארח את יבנה

● לאומית

מוליכת טבלת הליגה הלאומית בכדורגל, קבוצת הפועל ת"א, תבקש להוכיח מחר בנתניה כי מיקומה הראשון אינו מקרי. היא תנסה להגיע עם מלוא שלוש הנקודות ממשחק החוץ הקשה נגד בעלת הבית – מכבי נתניה.

משחק צמרת יערך בירושלים. בנייהודה, לאחר ההפסדה 0:2 בבית להפועל פ"ת, תפגוש את בית"ר ירושלים שגם היא נוצחה בסיבוב הראשון 0:3 עם מכבי פ"ת.

מכבי חיפה שאיבדה את ראשות הטבלה תוכה להזדמנות נוחה להחזר לפיסגה בשתארח בקרית אליעזר את הקבוצה הלוהטת של מכבי יבנה.

קרב תחתית בין שתי הקבוצות הנמצאות מתחת לקו האדום יפגשו בנתניה את שמשון ומכבי יפו. אחרונה בטבלה, הפסד יפגיע אותה עמוק בתחתית.

מכבי שעריים, עם מאמנה החדש אליהו עופר, תנסה לזכות בנצחון ראשון בהעונה בהתפגוש בהוכחה את הפועל חיפה.

● הפועל ת"א עם כוננים הנכנסים לקבוצה, תנסה להתעלם מהבעיות הכלכליות ולשמור על מאזן אי ההפסדים שלה. הגנת הקבוצה תאלץ להשקיע מאמץ עליון כדי לספות שערים שהחקני נתניה. צמאי נצחון, יעשו מאמץ להפתיע.

● בימק"א ירושלים יפגשו שתי קבוצות נבוחה בצביע שעבר. תהיה יריבה עיקשת. כל תוצאה לא תפתיע.

קבוצות שהתאכזבו מהתוצאות שאותן השיגו לפני שבוע. בני יהודה הגבה להפתיע את בעלת המגרש בית"ר ירושלים אך מקייה קלושים.

● מכבי חיפה תפגוש בקרית אליעזר את מכבי יבנה. החיפנים המעודדים מנצחונם על פ.צ. קלן ישבכו ועגם על שחקני יבנה שתוצאות תיקו תספק אותם.

● בפתיחת המחזור הקודם, הפועל ירושלים, תצא לפ"ת שם תתארח אצל הפועל פ"ת. שחקני פתח־תקוה מעודדים מנצחונם במחזור הקודם על בני יהודה יפגשו בירב עיקש בו כל תוצאה אפשרית.

● קרב תחתית בנתניה. שמשון ת"א עם נצחון בודד תארח ב־1 את מכבי יפו. יפו שזכתה בנצחון דחוק במחזור הקודם מסוגלת להפתיע את השמשונים הנתקשים. למצות את יכולתם.

● מכבי שעריים תקבל מחר הזדמנות לנצח את הפועל חיפה. מאמנה החדש, אליהו עופר, מייחל לנצחון הקבוצתו. הפסד שעריים יסבכה בתחתית. הפועל חיפה.

● משחק מרכז טבלה בכפר־סבא. הפועל כפ"ס, בכושר מצויין, תפגוש את האדום מכפר שעירכו הופעת בכורה מהודרת בבדי מכבי פ"ת. משחק קשה לעודד וגרי. בפ"ס חזקה יותר. אך כל תוצאה במשחק זה אפשרית.

● הפועל ב"ש תארח בבירת הנגב את מכבי ת"א. מכבי תשתדל לזכות בנצחון במשחק הצצר לצמרת יוארו הפועל ב"ש כדי לא לגלוש לתחתית. משחק שקול.

תחילת המשחקים ב־2.30, מלבד שמשון מכבי יפו, ב־1.

הטבלה הלאומית
(אחרי 13 מחזורים)

1.	הפועל ת"א	10:23	28
2.	מכבי חיפה	9:20	26
3.	בני יהודה	4:6	22
4.	בית"ר ירושלים	14:22	21
5.	מכבי ת"א	14:20	19
6.	הפועל כפ"ס	16:18	19
7.	הפועל פ"ת	15:13	17
8.	הפועל ירושלים	18:16	17
9.	הפועל ב"ש	11:11	15
10.	מכבי פ"ת	18:15	14
11.	הפועל חיפה	14:7	13
12.	מכבי יבנה	15:7	13
13.	מכבי נתניה	16:16	12
14.	שמשון ת"א	18:12	10
15.	מכבי שעריים	12:5	8
16.	מכבי יפו	23:10	7

משחקי המחזור
● בית"ר ירושלים – בני יהודה ת"א;
● הפועל כ"ס – מכבי פ"ת;
● מכבי שעריים – הפועל חיפה;
● שמשון ת"א – מכבי יפו;
● מכבי נתניה – הפועל ת"א;
● הפועל ב"ש – מכבי ת"א;
● מכבי חיפה – מכבי יבנה;
● הפועל פ"ת – הפועל ירושלים.

טלקס

● טיסת „קולומביה" תוארך

יוסטון.– טיסת מעבורת החלל האמריקנית קולומביה על שבעת האסטרונאוטים שלה תסתיים היום בצהריים לאחר שקודם לכן הוחלט לקצר את הטיסה.

ההחלטה לקצר את הטיסה בוטלה מכיוון שאתמול כיסו עננים גדולים את אתר הנחיתה בכף קנוורל שבפלורידה.

20 דקות לפני ש„קולומביה" עמדה להדליק את מנועיה כדי לחזור לאטמוספרה הוחלט לדחות את הנחיתה להיום. (ע"ר, ע"צ)

● 40 מטוסים פחות באתיופיה

פאריס.– דובר של החזית העממית לשחרור אריתריאה הכריז אתמול בפאריס כי אנשינו השמידו ביום שלישי בערב 40 מטוסים צבאיים אתיופיים בבסיסי אסמארה בפעולת קומנדו לילית.

הדובר אמר, כי הקומנדו הצליח לחדור דרך מערך ההגנה שמסביב לנמל התעופה של אסמארה בירת מחוז אריתריאה ולהשמיד יותר מ־40 מטוסים צבאיים. אנשי הקומנדו גם השמידו 20 אחוז ממאגרי הדלק והתחמושת.
(ע"ר, ע"צ)

● קומנדו „איידס" בין־לאומי

ז'נבה. - ארגון הבריאות העולמי הודיע אתמול כי יקים יחידה מיוחדת כדי להילחם במחלת איידס הקטלנית אשר לדבריו פוגעת ברחבי העולם ב־20 אלף איש שמחציתם מתו כתוצאה ממנה.

ד"ר ג'ונתן מאן 38 אמריקני הממונה על תכנית מחקר משותפת של זאיר בלגיה וארה"ב לחקר המחלה נתמנה כראש היחידה החדשה שתתחיל לפעול ביוני.

מאן אמר במסיבת עיתונאים: „שום מדינה איננה יכולה לחשוב את עצמה מחוסנת מפני מחלה זו. חייבים לנקוט עירנות וכוננות".
(ע"ר)

● גובר דיכוי הסופרים

ניו־יורק.- פעולות הדיכוי נגד סופרים ועיתונאים גברו עוד יותר ב־1985 ברחבי העולם ולפחות 441 מביניהם כלואים כיום ונמצאים במעצר־בית מוחזקים בבתי־חולים פסיכיאטריים או נידונו לגלות פנימית - נאמר בדו"ח של מועדון פן הבינלאומי שפורסם ביום ד' בניו־יורק.

דו"ח זה שהוגש לרגל הוועידה ה־48 של פן מדגיש כי בשנה שעברה חלה הרעה כללית במצבם של סופרים ועיתונאים בעולם
(ע"צ)

● נורווגיה תומכת בחרם על לוב

קופנהאגן. - מזכיר בכיר במשרד ראש־הממשלה הנורווגי נילס מורטן יודנור אמר כי נורווגיה תצטרף לחרם על לוב המוצע על־ידי הנשיא רייגן.

באופן מעשי יתבטא הדבר בהפסקת כל מכירה של נשק ללוב בפנייה לאזרחים נורווגיים למלא תפקידים שהיו בידי אזרחים אמריקניים שעזבו את לוב ופנייה לבעלי אוניות נורווגים להמנע מהובלת נפט ותוצרים מלוב.

עלי כהן, דנמרק

● שיחות בדרום־תימן בין הצדדים

בחריין. – בעדן בירת דרום־תימן נפתחו אתמול שיחות להפסקת הקרבות הנמשכים עם זה ארבעה ימים בין המורדים המרקסיסטים המצדדים בקו קומוניסטי נוקשה לבין הכוחות התומכים בנשיא דרום־תימן הנוכחי עלי נאסר מוחמד שגילה באחרונה נטייה לפתוח את מדיניות החוץ ולקיים קשרים עם מדינות ערב ועם המערב

דיפלומטים מערביים אמרו כי ראשי המורדים נפגשו עם נאסר מוחמד בשגרירות הסובייטית בעדן וכי הקרבות שככו עד כדי ירויות לסירוגין בחורבות הבירה.
(ע"צ, ע"ר)

ספינת המלחמה הסובייטית „סלאבה־108". חצתה שלשום את מיצר הבוספורוס. בדרכה לתגבור הצי הסובייטי בים־התיכון (צילום: איי.פי)

תגובות חיוביות בארצות המערב להצעות הפיקוח של גורבצ'וב

אולם ארה"ב דוחה הצעות גורבצ'וב לאסור ניסויים בנשק גרעיני

● במימשל מעודד מתמיכת מוסקווה בחיסול הנשק הגרעיני

וושינגטון. — **הבית־הלבן קידם בברכה אתמול את ההצעות שהגיש המנהיג הסובייטי, מיכאיל גורבאצ'וב, לפיקוח על הנשק הגרעיני, אשר חלק מהן קונסטרוקטיביות.**

דובר הבית־הלבן, לארי ספיקס, אמר כי המימשל התעודד נוכח תמיכת מוסקווה במטרה של חיסול הנשק הגרעיני בכלל. אולם הוסיף כי כמה יסודות מתוכניתו של גורבצ'וב נשארו ללא שינוי, לעומת עמדות קודמות, ואלה לא נתקבלו ע"י ארה"ב. „אנו מקווים, כי אותם פרטים חדשים בהצעה הסובייטית יוכחו כצעד מסייע לתהליך צמצום הנשק הגרעיני"..., אמר.

דאגה בארה"ב

ספיקס הוסיף, כי ההצהרה של צימצום הנשק לפרוייקט הנשיא רייגן להצבת מערכת הגנה נגד טילים בחלל מעוררת דאגה.

„אנו סבורים, כי מערכות הגנה אסטרטגיות עשויות להוות תרומה נכבדה ליציבות בעולם חופשי בנשק גרעיני". אבל, כידוע, מסרב הנשיא רייגן להכניס כל שינוי ביוזמת נשק ההגנה בחלל שלו, פרוייקט שקיבל את הכינוי „מלחמות כוכבים".

ימשיכו בפרוייקט

אולם ארה"ב דחתה אתמול את הצעותיו של גורבצ'וב לאסור ניסויים בנשק גרעיני.

הן הבית־הלבן והן שר־ההגנה, קספר ויינברגר, מסרו, כי המימשל האמריקני נחוש בדעתו להמשיך ביוזמה למיבצוע הפרוייקט להגנה אסטרטגית להצבת מערכת הגנה בחלל נגד טילים גרעיניים. פרוייקט שקיבל את הכינוי „מלחמת כוכבים". האמריקנים, כך נמסר, ימשיכו בביצוע הפרוייקט על אף הקריאה הסובייטית לנטוש אותו.

ויינברגר מסר במסיבת עיתונאים, כי „בראיה באור מאוד שבריה"כ ממשיכה להצמיד את הצעותיה לצמצום הנשק הגרעיני להפסקת פרוייקט מערכת ההגנה בחלל".

אלמנטים חדשים

משרד החוץ הבריטי הודיע אתמול, כי ההצעות של המנהיג הסובייטי מיכאיל גורבצ'וב לאיסור הנשק הגרעיני כוללות אלמנטים חדשים „הדורשים בדיקה".
(ע"ר ע"צ)

תשובת קדאפי לאמצעי הביטחון: אקדחי־פלסטיק

וושינגטון. - **שליט לוב מועמר קדאפי, מבקש לקנות יותר ממאה אקדחים מחומר פלאסטי, המיוצרים ע"י מפעל אוסטרי. מכיוון שיהיה זה קשה ביותר לכוחות הביטחון בנמלי־התעופה הבין־לאומיים לגלות אותם – מסר אתמול העיתונאי האמריקני ג'ק אנדרסון.**

לדברי אנדרסון, שהטור שלו מופיע ביותר מ־100 עיתונים אמריקניים, בא המנהיג הלובי בקשרים עם המפעל גאסטון גלוק. המייצר בדויטש־ואגראם שליד וינה אקדח זה בקוטר 9 מ"מ, מדגם „גלוק־17". העשוי כולו מחומר פלאסטי קשיח להוציא הנוקר, הבריח וקפיץ העשויים מתכת.

העיתונאי האמריקני, המסתמך על מקורות בשירותי־ביון, אומר, כי הקולונל קדאפי כמעט השלים עיסקה לרכישתם של יותר ממאה מאקדחים אלה, אולי אפילו 300.

אנדרסון מוסיף, כי מומחה לענייני בטחון של הפנטגון, הצליח פעמיים לעבור את המתקנים לגילוי מתכת בנמלי־התעופה של וושינגטון, כשברשותו אקדח זה, לאחר שהסתיר את החלקים המתכתיים הקטנים במטען היד שלו.
(ע"צ)

הפרלמנט האירופי: יש להגדיל הפיצויים לעובדי־כפייה יהודים

שטרסבורג. — **הפרלמנט האירופי קרא אתמול לתשלום פיצויים נוספים לקורבנות הנאצים בגרמניה.**

חברי הפרלמנט החליטו, לאחר דיון־ער, לקרוא לממשלת מערב־גרמניה, לבנק המרכזי, לתאגיד התעשייתי „פליק" ול„דויטשה בנק", להגדיל את הפיצויים לאנשים שעבדו עבודת כפייה במלחמת העולם השנייה.

בשבוע שעבר שילם תאגיד „פליק", הנמצא עתה בבעלות „דויטשה בנק", חמישה מיליון מארקים (שני מיליוני דולר), לקהילה היהודית, כפיצוי על עבודת הכפייה. וביום רביעי הודיעה ממשלת בון, כי תשלם 12 מיליוני מרק (4.8 מיליון דולר) לקורבנות הנאצים בלוכסמבורג.

הפרלמנט מזדעזע

הפרלמנט האירופי הביע דאגה על שבתי־משפט גרמניים מסרבים לדחות תביעות לפיצויים או להקטין את הסכומים, וקבע שיש לשלם פיצויים לנפגעים יהודיים וצוענים.

בהחלטה נאמר להלן: „הפרלמנט האירופי מזועזע על שחלפו 40 שנה כדי לשלם פיצויים, חלקיים בלבד, לאנשים שהועבדו בתאגיד „פליק". הוא סבור, כי התשלום שישולם ע"י „דויטשה בנק" הוא תשלום חלקי בלבד".

פלנר התנצל

חבר הפרלמנט המערב־גרמני הרמן פלנר, מהמפלגה הנוצרית סוציאלית, שהשמיע הערות אנטי־שמיות, התנצל אתמול וחזר בו מדבריו. בדיון בפרלמנט המערב־גרמני על פיצויים לקורבנות הנאצים. „אני מצטער על דברי, אני חוזר בי מהם, ואני מתנצל בפני האנשים הנוגעים בדבר". הכריז.

פלנר אמר ב־9 בינואר, כי נראה ש„היהודים תמיד מופיעים כאשר הכסף מצלצל בקופות הגרמניות". הוא אמר זאת בעקבות תביעה של עובדי כפייה יהודים לשעבר לקבל פיצויים מהתאגיד התעשייתי „פליק", שבמפעליו נאלצו לעבוד בימי הנאצים.

פלנר הכריז בפרלמנט: „אינני אנטי־שמי, ואני מצטער שדברי עוררו את הרושם ההפוך". הוא גם הגיש את התנצלותו לראש הקהילה היהודית במערב־גרמניה, ורנר נחמן, בפגישה עמו.
(ע"צ ע"ר)

יוון לא תכיר בישראל דה־יורה

מאת דאן כהן, כתב „על המשמר" ביוון

אתונה. — שר־החוץ היווני קרלוס פאפוליאס, אמר לעיתונאים יוונים בבלגראד, כי „אין להעלות על הדעת הכרה דה־יורה בישראל". בהתייחסו לפגישה שקיים בראשית השבוע באתונה עם מנכ"ל משרד החוץ הישראלי, דוד קמחי.

הוא הסביר, כי לא חל כל שינוי ביחסי ישראל־יוון בעקבות „הביקור השגרתי" של קמחי, והוסיף כי הצעת לו הזדמנות להביע בפניו את עמדת ממשלת יוון בנושא הסכסוך במזרח התיכון. ונושא ההכרה דה־יורה בישראל לא עלה כלל בשיחות אלה.

„להכרה זו הצבנו תנאים מסוימים. ובמיוחד נסיגה מלאה וללא כל תנאי של ישראל מהשטחים הכבושים ופתיחת שיחות עם כל הצדדים הנוגעים בדבר למציאת פתרון צודק לבעיית המזרח־התיכון, כולל העניין הפלשתינאי". אמר שר־החוץ היווני.

דרישה לכינוס מועצת־הביטחון לדיון בתקריות על הר־הבית

מרכז האו"ם, ניו־יורק — מיור נציגי המדינות הערביות, ביקשו אתמול כינוס דחוף של מועצת הביטחון, כדי לדון בתקריות האחרונות על הר־הבית.

בבקשתו את כינוס המועצה כתב הנציג המרוקני באו"ם, כי פעולותיה של ישראל על מסגד אל־אקצא מהוות „איום על השלום והביטחון הבין־לאומי".

הבקשה לכנס את מועצת הביטחון באה לאחר תלונתה של ירדן למזכיר האו"ם פרז־דה־קוויאר, לפיה „נכנסו חברי פרלמנט ישראלים לתוך מקום קדוש בנסיבה לחללו על־ידי הקמת מקום תפילה ליהודים".

שגריר ישראל באו"ם, בנימין נתניהו, דחה אתמול את האשמותיה של ירדן בקשר לתקריות בהר הבית. וטען כי הדיווח הירדני „מלא סתירות וסילופים".

באגרת התשובה למזכיר האו"ם כתב נתניהו, ש„קבוצה של קיצונים הסיתה להמונים וניסתה להפוך סיור שקט לעימות דתי". (אי.פי.)

ארה"ב ובריה"מ תגברו כוחן בים־התיכון

וושינגטון. – כוח ימי אמריקני בהנהגת נושאת המטוסים „סאראטוגה", נכנס אתמול דרך תעלת־סואץ לים־התיכון. ושתי אוניות־מלחמה סובייטיות הגיעו מהים השחור לים־התיכון. נמסר במשרד ההגנה האמריקני.

דובר הפנטגון, רוברט סימס, הגדיר את בואן של „סאראטוגה" ואוניות־הסיוע שלה, סיירת טילים וספינת תחמושת, כ„שיגרתי". אך מקורות אחרים בפנטגון אמרו, כי נושאת־המטוסים הוחזרה לים־התיכון מוקדם מן המתוכנן לאור המתיחות עם לוב.

כן אמר, כי עם בואן של אוניות מלחמה סובייטיות חדשות, מגיע עתה ל־28 מספר האוניות הסובייטיות בים התיכון בינהן שש אוניות מלחמה ממש. ארה"ב כבר מחזיקה בים התיכון את נושאת המטוסים „קורל סי".

ה„וושינגטון פוסט" מסר אתמול מקורות בפנטגון, כי אוניית־הדגל של הצי הסובייטי בים התיכון נמצאת בקירבת טריפולי, בירת לוב. ומדווחות לשלטונות לוב על תנועות של אוניות ומטוסים אמריקניים באזור. מדובר באונייה מצויידת במכשירים מתוחכמים לציתות אלקטרוני. המתמחה גם בסיוע לצוללות.
(ע"צ)

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים – 16.1.85

	היחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
דולר אמריקני	1	1.45	1.52	1.4758	1.4942	1.485
לירה שטרלינג	1	2.09	2.19	2.1267	2.1532	2.141
מרק גרמני	1	0.59	0.62	0.6016	0.6091	0.605
פרנק צרפתי	1	0.19	0.20	0.1961	0.1985	0.197
גילדן הולנדי	1	0.52	0.55	0.5343	0.5410	0.537
פרנק שווייצרי	1	0.70	0.73	0.7104	0.7192	0.715
כתר שבדי	1	0.19	0.20	0.1939	0.1963	0.195
כתר נורווגי	1	0.19	0.20	0.1948	0.1972	0.196
כתר דני	1	0.16	0.17	0.1644	0.1665	0.165
מרק פיני	1	0.26	0.28	0.2719	0.2753	0.274
דולר קנדי	1	1.03	1.08	1.0491	1.0622	1.056
דולר אוסטרלי	1	0.99	1.07	1.0281	1.0409	1.034
ראנד דר' אפריקני	1	0.55	0.65	0.6390	0.6470	0.643
פרנק בלגי	10	0.28	0.30	0.2940	0.2977	0.296
שילינג אוסטרי	10	0.84	0.88	0.8554	0.8661	0.860
לירה איטלקית	1,000	0.86	0.92	0.8800	0.8910	0.886
ין יפאני	1,000	0.72	0.75	0.7303	0.7394	0.734

טלקס

● הקונפרנסים הימיים מתכנסים באילת

כנס בינלאומי של הקונפרנסים הימיים יתקיים בשבוע הבא לראשונה באילת בהשתתפות כ־30 נציגי חברות ספנות מן המובילות באירופה המערבית המקיימות קשרי מסחר קבועים עם ישראל

רימון רונן נציג חברת צים, מסר שהכנס שייפתח ביום א' הקרוב באילת יימשך 4 ימים שבמהלכו ידונו בבעיות המעסיקות כיום את הספנות העולמית ותוכניות העבודה ל־1986. ישיבות הכנס יתקיימו במלון נפטון

בצלאל רובין

● עדיפות בתקציב המים לבקעת הירדן

תביעה להעניק לישובי בקעת הירדן הנחה של 50 אחוז במחיר הגג למים בחקלאות העלה סגן שר־החקלאות ח"כ כץ־עוז, בדיון שנערך אתמול בלשכתו בהשתתפות נציגי חברת מקורות והסוכנות היהודית.

בתום הדיון סוכם כי בשנת התקציב הבאה יופעל קידוח מים עמוק נוסף במצפה יריחו ויוקם מאגר מים נסיוני של כמיליון קוב לאיגום מי הירדן כמו־כן תחוזק מערכת המים לישובי גב ההר רועי ובקעות

כץ־עוז האחראי על תיק המים במשרד־החקלאות הבהיר בישיבה זו כי ישובי בקעת הירדן יקבלו עדיפות גבוהה בתקציב המים.

יוסף גלילי

● מכון פסטר תרם חיסונים נגד דלקת כבד

3000 חיסוני HEVAC-B נגד דלקת נגיפית מסוג B נתרמו על־ידי המכון ע"ש לואי פסטר בפאריס

הודעה על התרומה מסר עמי לפידות מנכ"ל חברת ביופרמה. נציגת מכון פסטר בישראל לפרופ' דן מיכאלי מנכ"ל משרד־הבריאות

דלקת כבד נגיפית מסוג B מופיעה בתדירות גבוהה עשרות מונים מאשר ה איידס רוב הלוקים בדלקת כבד נחלמים אולם כ־10 - 5 מהם מפתחים מחלת כבד כרונית העלולה להסתיים במוות

חיסוני ה־HEVAC B מיועדים בעיקר לאוכלוסיות עם סיכון הידבקות גבוה. כדוגמת עובדים וצוותים הבאים במגע יום־יומי עם דם אלכוהוליסטים הומוסקסואלים. חולים בעלי חוסר חיסוני וחולים המקבלים עירויי דם ומוצריו.

יוסף שמי

● מיבצע „פרס־מס" באשדוד

4000 בתי־אב באשדוד ישתתפו בהגרלת „פרס־מס" שתיערך בחודש הבא המדובר בתושבים אשר שילמו את מיסיהם באמצעות הוראת קבע בבנק ויוגרלו ביניהם פרסים בשווי 100,000 ש"ח.

בין הפרסים טיסות נופש בחו"ל, סופי־שבוע במלונות פאר בארץ ועוד

לאור הצלחת המיבצע תחזור העירייה ותכריז גם בשנת התקציב הבאה הגרלה בין המשלמים את מיסי העירייה באמצעות הוראת קבע לבנק

רפאל גאון

הסתדרות השומר הצעיר
ההנהגה הראשית
חניכי כמינר י"ב
שלום רב:
ביום א' 22.1.86 המחזור השלישי. נא להגיע בזמן לשכונות. זכרו: אנו לא מספקים מצעים וכלי־כתיבה.
להתראות ובהצלחה
בית חינוך.

תקציב התק"ם ל־1986:

25% פחות למוסדות התנועה 80% יותר לקיבוצים במצוקה

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

תקציב התק"ם לשנת 1986 יעמוד על כ־10 מיליון דולר, לעומת תקציב של 11 מיליון דולר אשתקד.

מרכז התנועה הקיבוצית המאוחדת שהתכנס אתמול באפעל קיבל את הצעת המזכירות לקיצוץ של 25 אחוז בתקציב. בתוך התקציב הכולל ישנו סכום המיועד להשקעות השונות של התנועה. שקוצץ אף הוא בשיעור של 60 אחוז.

לעומת זאת אושרה תוספת בשיעור של 80 אחוז בסיוע שמעניקה התנועה לקיבוצים נזקקים.

קיצוץ בשירותי הרווחה

מרכז תק"ם אישר גם, לאחר דיון ארוך וקשה, שורה של קיצוצים בשירותי הרווחה של התנועה, במערכת העבודה סוציאלית ובשירותי התחנות לטיפול בילד ובמשפחה. משמעות הקיצוץ בנושאים אלה: התנועה הקיבוצית המאוחדת לא תסבסד יותר את המוסדות הנ"ל והם יאלצו לפעול כתאגיד עיסקי, כשכל פעולותיהם ימומנו על־ידי הנצרכים בלבד. הנוגעים בדבר ניסו להסביר את המשמעות הקשה של הקיצוץ בסעיף זה. אולם בסופו של דבר אישר המרכז את החלטות המזכירות.

הקטנת התמיכה בברית

התק"ם התקין בשנה הבאה ב־40 אחוז את תמיכתה בנוכחות השונים של ברית התנועה הקיבוצית. פעילי הברית טענו באוזני חברי המרכז, כי פגיעה בנוכחות הברית לא תתאים לכוונות הקיבוץ הארצי, שהינו שותף בברית, ופגיעה כזו יכולה להוליך ולהשפיע מעבר לברית התנועה הקיבוצית.

כן אישר המרכז הפחתה של 10 אחוז של כלי רכב בשירות התק"ם וקיצוץ של 15 אחוז בתקציב האש"ל של הפעילים.

ההסכם עם בלאס

קדם לדיון זה דין־וחשבון שהגישו דוד והוביזקי גולן, רכז ועדת הכלכלה של התק"ם, בנושא ההסכם שהושג שלשום עם בנק דיסקונט ועם דוד בלאס. גולן הבהיר לחברי המרכז, כי התנועות הקיבוציות תפעלנה כאיגוד אנשי מיקצוע בנושא מימוש הבטחונות שיועברו עקב ההסכם עם דיסקונט. גולן ציין, כי המו"מ היה ממושך וקשה אולם נוהל בהגינות ובאווירה טובה לשביעות רצון הצדדים.

הפעילים יעשו ספונג'ה

פעילי התנועה הקיבוצית המאוחדת יחלו כעת לנקות את משרדי מחלקות התנועה לבדם. מרכז התק"ם קיבל אתמול הצעה שהפעילים בבנייני המשרדים של התנועה ברח' סוטין וברח' דובנוב ידאגו לנקיון חדריהם.

ניקוי ואחזקת חדרי המדרגות. אולמי הכניסה והמסדרונות יישאר לפי שעה בידי קבלן הנקיון.

בתק"ם צופים שצעד זה, מלבד היותו „צעד מחנך", יחסוך גם כ־60 אלף דולר בשנה.

מסקנות ניסוי: הגבלת זמן המבחנים מורידה הציונים

מאת יצחק שור, כתבנו לענייני חינוך

הגבלת זמן המבחנים, מכל סוג שהוא, מורידה את ציוניהם של שליש מן התלמידים ב־20 אחוז – זוהי מסקנתו של ד"ר שלמה קניאל, מרצה בבית־הספר לחינוך באוניברסיטת בר־אילן וחוקר במכון הדסה־ויצ"ו־קנדה.

בשיחה עם כתבנו סיפר ד"ר קניאל על ניסוי שהוא עורך באחד מבתי־הספר העל־יסודיים במחוז ירושלים, בו נתגלה שיעור נמוך ביותר של ניגשים לבחינות הבגרות.

המפקחות על הוועדים במחוזות ירושלים והדרום, אסתר אורנשטיין, וסגן מנהל האגף לחינוך דתי, מתי דגן, ביקשו את עזרת מכון הדסה־ויצ"ו־קנדה באיתור התלמידים אשר מסוגלים להגיע ל„בגרות".

„איבחון דינמי"

ד"ר קניאל הנהיג באותו בית־ספר את „שיטת האיבחון הדינמית" שפיתח פרופ' ראובן פוירשטיין, מנהל מכון הדסה־ויצ"ו־קנדה ומומחה בינלאומי לפיתוח האינטיליגנציה. לפי שיטה זו משנים המורים את ה„אסטרטגיות" בהתאם למצב הנבחן, הבוחנים אינם מחפשים את קשיי התלמיד ומחדליו ואינם בודקים את „טעויותיו" מן התגובות המקובלות. אלא מנסים לגלות את כשריו ואת יכולתו ללמוד ולהשתנות. עצם התחושה שהבוחן הוא ידידותי ומוכן לעזור בהבנת השאלה, ואף להבהיר מושגי מפתח, משנה את יחס החרדה והאיבה מצד התלמיד כלפי המורה ויוצרת בקרבו מוטיבציה להצליח.

כתוצאה מן המבחנים שהעבירו מאבחני מכון המחקר במשך 20 שעות התברר למורים, כי רבים מן התלמידים, שנחשבו כבעלי הישגים נמוכים, הם בעלי יכולת גבוהה. הדגש בהוראה, הסביר ד"ר קניאל, הועבר מן התוכן (הידע) אל האופן (דרך החשיבה).

אזרחות כבוד מטעם מדינת ישראל הוענקה לוולנברג

אזרחות כבוד מטעם מדינת ישראל הוענקה אתמול אחה"צ במשכן נשיאי ישראל לחסיד אומות העולם ראול וולנברג. זו פעם ראשונה מאז הוקמה מדינת ישראל שמוענקת אזרחות כבוד לחסיד אומות העולם.

אזרחות הכבוד הוענקה, בהעדר נשיא המדינה, ע"י עו"ד גדעון האוזנר, יו"ר המועצה הבינלאומית של „יד ושם", לידי שגריר שוודיה בישראל, כגן הילגמן, כדי שיעבירה לידי בני משפחתו של וולנברג המתגוררים בשוודיה. אזרחות הכבוד הוענקה לוולנברג בהוקרה על הצלת רבבות יהודים בהונגריה בתקופת השואה למרות הסכנות שהיו כרוכות בה.

היום ימלאו 41 שנה להעלמותו של ראול וולנברג בבודפשט לאחר שנלקח לחקירה בידי אנשי הצבא האדום שכבשו את העיר.
(עתי בו)

מניות „סולל בונה" עלו ב־31% – נכשלה הנפקת „גלבוע"

מאת אלחנן הורוביץ

אתמול לא נערך מסחר באיגרות החוב הנסחרות לפי תשואה וכל המחזור בשוק אג"ח הסתכם ב־150.8 אלף ש"ח בלבד. בשוק המניות היו ב־50% יותר ירידות מאשר עליות. במניות ההסדר היה עודף היצע של 1.25 מיליון ש"ח. בסיכום שבועי נקבע, שמניות „סולל בונה" עלו ב־30.7% ותרמו לעלייתן הממוצעת של כל מניות נדל"ן ב־8.2%. אתמול נכשלה אחת משתי הנפקות בנק ישראל.

בגלל הפסקת המסחר באיגרות החוב הנסחרות לפי תשואה חלה אתמול ירידה תלולה גם בפעילות הציבור בקרנות הנאמנות.

בנק ישראל הציע אתמול לציבור שתי הנפקות חדשות של איגרות חוב במכירה: אחת מסוג „גלבוע" — צמודות לדולר ל־7 שנים — ואחת

גלגלי הבורסה

מסוג „שגיא", צמודות למדד ל־6 שנים. הנפקת „גלבוע" נכשלה, מאחר שבנק ישראל הצליח למכור ממנה — 10 מיליוני ש"ח ערך נקוב — רק 4.5 מיליון ש"ח במחיר המינימאלי של 89% מן הערך הנקוב. לעומת זאת מכר בנק ישראל את כל ההנפקה מסוג „שגיא" במחיר של 86% מערכה הנקוב (10 מיליוני ש"ח ע"נ). מהזמנות במחיר מכירה סופקו רק 39.7%. כל הביקושים להנפקה זו של „שגיא" הסתכמו ב־20.4 מיליון ש"ח.

שער הדולר היציג ירד אתמול ב־0.14 אג'. ב־0.09% ל־1.4856 ש"ח. השבוע ירד שער הדולר היציג ב־0.26%. לעומתו עלו אתמול השערים היציגים של המטבעות המערב־אירופיים: ליש"ט — ב־0.17%; מ"ג — ב־0.45%; פראנק צרפתי — ב־0.46%; פלורין הולנדי — ב־0.45%. דולר נוספים ירד אתמול ל־1.7623 ש"ח. הדולר השחור נע בין 1.59 ל־1.60 ש"ח.

בשוק המניות ירדו אתמול 152 שערים. לעומת 100 שעלו ו־148 שנשארו בלי שינוי. מהם ירדו 25 ב־5% ויותר ו־22 עלו ב־5% ויותר. נרשמו 3 „מוכרים בלבד" ו־2 „קונים בלבד".

המחזור בשוק המניות הסתכם ב־4 מיליוני ש"ח ולעומת כ־4.9 מיליון ש"ח שלשום. מזה כ־1.8 מיליון ש"ח אתמול וכ־2 מיליוני ש"ח שלשום. המניה הפעילה ביותר היתה של בנק הפועלים מ', שהמחזור בה בלבד הגיע ל־514 אלפי ש"ח.

במניות הבנקים המסחריים שבהסדר עלו אתמול ב־%: פועלים מכ' — 0.1; מימון סחר 1 — 0.2; לעומתן ירדו ב־%: אי די בי רג' — 0.9; אי די בי ב' — 0.7; אי די בי א' — 0.2; דיסקונט א' — 0.3; מזרחי ש' — 0.5; מזרחי מ' — 1.0; כללי מ"ר — 1.7; כלל"ל — 0.6.

בפלילים

העבריין הנמלט שוכנע שלא כדאי להתאבד

מאת יגאל גאון, כתבנו בדרום

[illegible]

אם ל־11 שהשתייכה לרשת פורצים – למבחן

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

18 חודשי מבחן הוטלו אתמול בבית־המשפט המחוזי בחיפה על שולה גרבי אזולאי, אם ל־11 בת 43 שהורשעה על־פי הודאתה בהשתייכות לכנופיית פורצי הרכוש הנשועפת שנתפסה ע"י היחידה המרכזית של מרחב חיפה לפני כחצי שנה.

בגזר־הדין אמר השופט יוסף זהבי, כי הוא התחשב בעובדה שהנאשמת אם ל־11 ילדים מנישואיה הקודמים והיא נתונה בקשיים כלכליים. יחד עם זאת הוא הורה לקצינת המבחן להטיל על הנאשמת גם עבודה התנדבותית.

מפקד משא"ז בכפר־סבא זוכה מירי ללא הצדקה

מאת ניצה ריבקין, כתבת „על המשמר"

נשיא בית־הדין למשמעת של המשטרה, יצחק ערן, זיכה אתמול את פקד יוסף נאירי, מפקד המשמר האזרחי בכפר־סבא, מהפעלת כלי יריה ללא הצדקה, בשימוש ללא זהירות בנשק ואי־ביצוע הוראה.

פקד נאירובין הואשם כבה, כי ב־14.11 פתח בירי בעת מרדף אחרי רכב אשר פרץ מחסום משטרתי בכביש אייל־טייבה. כתוצאה מכך נפגע בן מיעוטים שישב ליד הנהג. נזקק לאישפוז ונותח. פקד נאירובין זוכה לאחר שהתובע הודיע כי עיין בחומר הראיות והוא חוזר בו מן האישומים שהגיש נגדו.

למשה רות
ומשפחת גרינברג
משתתפים בצער במות
האם
בית זיקים

לרבקה פיין ובני משפחתה
אתכם באבלכם במות האם
מזל נבמה ז"ל
קיבוץ מזרע

במלאת שנה למותה של חברתנו
שושנה שטיין
נעלה לקברה ביום א' 19.1.86 בשעה 14.30
**המשפחה
ובית עין־שמר**

במלאת שלושים לפטירת
ניצן קריגל ז"ל
בתם הפעוטה של שרהלה ואמנון
נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה
ביום ראשון ט' בשבט תשמ"ו 19.1.86
בשעה 16.00 בבית העלמין בנען
**המשפחה
וקיבוץ נען**